

BUSINESS REGION GÖTEBORG

KALLELSE

Styrelsemöte i Business Region Göteborg AB

Måndagen den 10 december 2018, kl.13.00-16,30 **OBS! mötet förlängt till 16,30**

Plats: Sahlgrenska rummet, Business Region Göteborg, Norra Hamngatan 14

Ärende

1. Sammanträdet öppnas
2. Val av protokolljusterare
3. Föregående mötesprotokoll
4. Beslut bidrag (*Patrik Andersson, 15 min*)
5. Beslut Mål- och inriktningsdokument (*David Ljung, 10 min*)
6. Fastställande av verksamhetsplan och budget 2019 (*Patrik Andersson, 30 min*)
7. Beslut delegation till VD för beslut kring dokumenthanteringsplan (*Patrik Andersson, 5 min*)
8. Beslut utredningar:
 - Samverkansplattform kultur och kreativa näringar (*Rasmus Heyman, 15 min*)
 - Automatisering, elektrifiering och digitalisering inom transportsektorn (*Per Österström/ Hans Larsson, 30 min*)
 - Göteborg struktur för testbädd och nya innovationer (*Lars Bern/ Maria Strömberg, 30 min*)
9. Information om arbetet med logistikstrategi (*John Wedel, 10 min*)
10. Hemställan Johanneberg Science Park AB gällande Celsius 2019-2020 (*Mats Bergh, 20 min*)
11. Information ägardialog Stadshus (*David Ljung, 5 min*)
12. Medarbetarundersökning (*Patrik Andersson, 10 min*)
13. Övriga frågor
14. Styrelsens utvärdering VD (*25 min*)

Kallade:

Styrelseledamöter:

David Ljung (s)

Hans Rothenberg (m)

Stefan Svensson (m)

Eva Ternegren (mp)

Anders Sundberg(m)

Marie Östh Karlsson (s)

Miguel Odhner (s)

Peter Lindh (s)

Lennart Olsson (l)

Verkställande direktör Patrik Andersson

Vice VD Eva-Lena Albihn

Sekreterare Roland Adrell

Välkomna!

Patrik Andersson

Måndagen den 26 november 2018, kl. 13.00 – 16.30

Plats: Business Region Göteborg, Norra Hamngatan 14, Sahlgrenska rummet

Närvarande: David Ljung	Ordförande	
Anders Sundberg	2:e vice ordförande	
Stefan Svensson	Ledamot	(§§ 1 – 10)
Miguel Odhner	”	
Marie Östh Karlsson	”	
Hans Rothenberg	”	(§§ 1 – 10)
Peter Lindh	”	
Lennart Olsson	”	
Patrik Andersson	Vd	
Eva-Lena Albihn	vice vd	
Roland Adrell	Sekreterare	
Kaisa Dahlsten	Utredare BRG	(§ 6)
Pia Areblad	Verksamhetsstrateg BRG	(§7)
Henrik Einarsson	Avdelningschef BRG	(§8)
Jessica Waller	Näringslivsutvecklare Stadsutv. BRG	(§8)
Björn Gustafsson	Göteborg Energi AB	(§10)
Lars Hedström	Göteborg Energi Nät AB	(§10)

1 Sammanträdet öppnas

Ordförande öppnade sammanträdet

2 Val av protokolljusterare

Anders Sundberg utsågs att jämte ordföranden justera protokollet.

3 Föregående mötesprotokoll

Föregående mötesprotokoll lades med godkännande till handlingarna.

4 Fastställande av Uppföljningsrapport 3, 2018

Patrik Andersson redogjorde för en i förväg utsänd handling.

Styrelsen beslutade att fastställa Uppföljningsrapport 3, 2018.

5 Fastställande av mötesdatum 2019

Styrelsen beslutade att fastställa följande sammanträdesplan för 2019.

Måndag den 11 februari kl.12.00-19.00

(Fastställande av årsredovisning o årsrapport, +middag

fastställande av granskningsredogörelse, samt ev kompletteringsbudget)

(Ägardialogmöte med styrelserepresentanter i delägda bolag)

Måndag den 4 mars kl.13.00-16.00

(Årsstämma och konstituerande styrelsemöte)

Tisdag-Onsdag den 23-24 april Strategidagar

(Fastställande av delårsbokslut mars o UR1,

Fastställande av styrelsens arbetsordning o delegationsordn)

Måndag den 10 juni kl 13.00-16.00

Måndag den 26 augusti kl 13.00-16.00

Måndag den 23 september kl. 09.00-16.00

(Fastställande av delårsbokslut aug o UR2)

(Fastställande av inriktningsdokument)

Måndag den 28 oktober kl.13.00-16.00

(Fastställande av VP och budget)(UR3 Utgåår)

Måndag den 2 december

kl.13.00-16.00

(Sista chansen att styrelse behandla ärende till kompletteringsbudget eller ordinarie budget)

Ågardialog med Stadshus 16 september kl 13,00-15,00

6 Beslut om utredning samt rekommendationer "Göteborgs stads arbete med att utveckla servicen till företag"

Kaisa Dahlsten föredrog en till styrelsen utsänd rapport.

Ett underlag för föredragningen bilägges protokollet.

Styrelsen beslutade att

- ställa sig bakom utredningens slutsats och att
- tillställa utredningen till KS för att förklara uppdraget slutfört.

7 Information och kompetensutveckling avseende näringslivsutveckling gentemot politiker i Göteborgs stad och Göteborgsregionen

Pia Areblad föredrog ett till styrelsen utsänt tjänsteutlåtande utifrån uppdraget som styrelsen den 2018-09-24 gav VD att återkomma med ett förslag på hur BRG kan "Vässa kommunikationsarbetet gentemot beslutsfattare i Göteborgs Stad och Göteborgsregionen".

Ett underlag för föredragningen bilägges protokollet.

Styrelsen beslutade att insatsen inom information och tjänsteutveckling genomförs i enlighet med tjänsteutlåtandet.

8 Fördjupad information inför beslut "Purple Rain"

Patrik Andersson och Henrik Einarsson informerade.

Styrelsen beslutade att avhålla ett telefonsammanträde på söndag den 2 december kl. 18.30.

9 Underlag till inriktningsdiskussion – City Attraktivitet

Jessica Waller föredrog ett till styrelsen utsänt underlag.

10 Information från Göteborgs Energi

Björn Gustafsson och Lars Hedström informerade om elnätskapaciteten i Göteborg.

Ett underlag för föredragningen bilägges protokollet.

11 Information medarbetarundersökning BRG 2018

Ärendet utgår och hanteras av styrelsen vid nästa sammanträde den 10 december 2018.

12 Ägardialog Stadshus AB

Ärendet utgår och hanteras av styrelsen vid nästa sammanträde den 10 december 2018.

13 Övriga frågor

Följande frågor behandlades.

1. Mål- och inriktningsdokumentet behöver revideras. David Ljung och Anders Sundberg håller i ärendet.
2. Ägardialog med de delägda bolagen

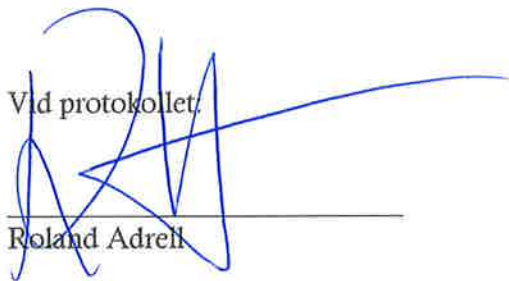
GTC behandlas nästa vecka där nytt ägardirektiv ska diskuteras.
3. Organisationsförändring i BRG

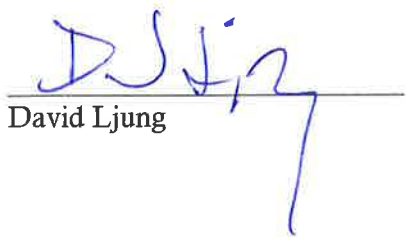
HR och ekonomi slås ihop. Anneli Wignell blir ny chef.

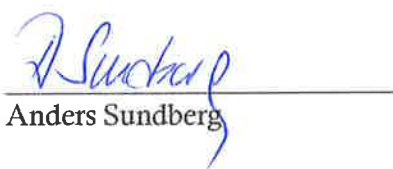
4. SOIC

En kostnadsbesparing har beslutats om i organisationen till följd av förändrade förutsättningar. Detta har bl.a. inneburit att vd lämnar sitt uppdrag.

Vid protokollet.

Roland Adrell

David Ljung

Anders Sundberg

2018-12-03

Till styrelsen i
Business Region Göteborg AB

Ärende: Beslut om bidrag för verksamhetsåret 2019

BRG har historiskt lämnat verksamhetsbidrag till aktörer som huvudsakligen förstärker BRGs uppdrag inom entreprenörskap och som adderar mervärde till BRGs grunduppdrag.

2017-10-30

Genom budgetbeslut den 30 oktober 2017 beviljades fyra organisationer medel för 2018; Framtidsfrön (75 tkr), Ung Företagsamhet (360 tkr), Coompanion (300 tkr) och Nyföretagarcentrum (100 tkr).

2017-11-27

Den 27 november 2017 fastställde styrelsen en bolagsintern policy och riktlinje för bidrag till utomstående organisationer. Beslut att lämna ovillkorade bidrag skall fattas av styrelsen i enlighet med egen policy och riktlinje. Huvudregeln är att vara restriktiv med att lämna bidrag eller motsvarande driftstöd.

I de fall förfrågan inkommer under året från organisationer som har en inriktning med tydligt erbjudande som adderar mervärde och ligger i linje med bolagets strategier och målsättning skall ett underlag tas fram till styrelsen för beslut om verkställande direktör bedömer att det finansiella utrymmet finns. Finns inget utrymme kan verkställande direktör fatta beslut om att tacka nej.

2018-03-05

En generell genomlysning gjordes av de fyra aktörer som beviljades stöd 2018 och hur beslut om ev. stöd hade förhållit sig till ny policy och riktlinje. Handlingen framfördes vid styrelsemöte 2018-03-05.

Då bedömdes att utifrån nya styrdokumentet *kan* bidrag beviljas till UF och Framtidsfrön - som erbjuder unika koncept som adderar mervärde till vårt uppdrag, att stimulera ungt entreprenörskap i skolan, där aktörerna innehar en särställning utan konkurrens på en fungerande marknad. Det är heller inte möjligt för BRG att genomföra detta i egen regi.

För bidrag till Coompanion och Nyföretagarcentrum gjordes bedömningen att bidrag *kan* beviljas - men hänsyn behöver tas till om det finns fler aktörer som skulle kunna komma i fråga när det gäller vägledning och rådgivning. Bidrag som ges får inte skapa obalans mellan bidragstagande organisationer och andra aktörer som t.ex. samverkar på Yesbox.

I enlighet med nya styrdokumentet så bör BRG istället verka för att i större utsträckning söka samverkansprojekt eller samverkansinsatser alternativt upphandla tjänster där det tydligare framgår motprestation.

Beslut om bidrag 2019

BRG kommer att lämna beslut om verksamhetsbidrag inför 2019 till de aktörer som tidigare erhållit stöd, oavsett om ansökan eller förfrågan inkommit eller inte. Det baseras på vårt antagande om att dessa organisationer i en övergång behöver få ett tydligt formellt beslut då det finns en lång historik av stöd. För övriga framtida beslut gäller policy och riktlinje fullt ut.

1. Framtidsfrön

Vi har meddelat att vi inte per automatik betalar ut verksamhetsstöd 2019. Vårt tidigare stöd har varit ett lågt belopp i förhållande till total omslutning. Det bedöms inte påverka verksamheten och det är svårt att motivera fortsatt bidrag då förväntat mervärde är svårt att räkna in.

2. Ung Företagsamhet

Ansökan om verksamhetsstöd 2019 har inkommit från UF och underlag läggs nu fram till styrelsen för beslut. Verkställande direktör bedömer att finansiellt utrymme finns.

Det är vår bedömning att UF erbjuder en unik tjänst som är avgränsad och bedöms inte skapa obalans mellan bidragstagande organisation och andra aktörer. Det är en väl fungerande verksamhet som BRG inte kan bedriva själv och som bedöms bidra till bolagets övergripande mål. Stödet avser Göteborgs andel i en beräkningsmodell där respektive kommun i Göteborgsregionen betalar för sin andel utifrån antal unga.

3. Coompanion

Vi har meddelat att vi inte per automatik betalar ut verksamhetsstöd 2019. Vid genomlysningen bedömdes att verksamhetsstöd till Coompanion riskerar skapa obalans i förhållande till andra aktörer som ingår i Yesbox. Som alternativ kan vi se att Coompanion har möjlighet att lämna in anbud vid våra upphandlingar eller delta i mer riktade samverkansprojekt eller andra samverkansaktiviteter.

4. Nyföretagarcentrum Göteborgsregionen

Vi har meddelat att vi inte per automatik betalar ut verksamhetsstöd 2019. Vid genomlysningen bedömdes att verksamhetsstöd till NFC riskerar skapa obalans i förhållande till andra aktörer. Som alternativ kan vi se att NFC har möjlighet att delta i mer riktade samverkansprojekt eller andra samverkansaktiviteter.

Styrelsen föreslås besluta att:

1. Inte bevilja verksamhetsbidrag till Framtidsfrön för 2019.
2. Bevilja 360 000 kr i verksamhetsbidrag till Ung Företagsamhet Göteborgsregionen för 2019.
3. Inte bevilja verksamhetsbidrag till Coompanion för 2019.
4. Inte bevilja verksamhetsbidrag till Nyföretagarcentrum Göteborgsregionen för 2019.

Business Region Göteborg AB

Patrik Andersson
VD

- Bilagor:**
- 1 Underlag för beslut om verksamhetsbidrag 2019; Ung Företagsamhet
 - 2 UF Rapport och ansökan 2019
 - 3 UF Verksamhetsrapport kommuner och BRG 2017/2018
 - 4 Policy och riktlinje för bidrag till utomstående organisationer

2018-12-03

Till styrelsen i
Business Region Göteborg AB

Ärende: Beslut om bidrag till Ung Företagsamhet för verksamhetsåret 2019

Beslut att lämna ovillkorade bidrag skall i enlighet med policy och riktlinje fattas av styrelsen. Huvudregeln är att vara restriktiv med att lämna bidrag eller motsvarande driftstöd. I de fall förfrågan inkommer under året från organisationer som har en inriktning med tydligt erbjudande som adderar mervärde och ligger i linje med bolagets strategier och målsättning skall ett underlag tas fram till styrelsen för beslut om verkställande direktör bedömer att det finansiella utrymmet finns. Finns inget utrymme kan verkställande direktör fatta beslut om att tacka nej.

Sammanfattning

Ansökan har inkommit 8/10 från UF om verksamhetsbidrag med 360 000 kr för budgetåret 2019. BRG har under flera år följt verksamheten i UF och har historiskt lämnat årligt verksamhetsbidrag (150 tkr/år). Från 2016 är det årliga beloppet höjt till 360 tkr och motsvarar Göteborgs andel i en finansieringsmodell baserat på antal kommuninvånare 16-20 år och där övriga kommuner i Göteborgsregionen (exkl. Kungsbacka) är med och betalar sin andel.

Styrelsen har i sitt mål och inriktningsdokument 2019 lyft fram att en särskilt viktig nyckel till god målpuppfyllelse är att aktivt främja entreprenörskap och nyföretagande. BRG ska bl a bidra till att stimulera entreprenörskap bland unga samt till att främja kontakter mellan skolungdomar och näringsliv.

Verksamheten i UF bedöms fungera väl och bidrar på lång sikt till BRGs övergripande mål. En medarbetare på BRG sitter i styrelsen.

Verkställande direktör bedömer att finansiellt utrymme finns och lämnar ärendet för beslut i styrelsen vilket sker i samband med ordinarie budgetbeslut 2019.

	Invånare 16-20 (2016)	Bidrag 2018	Ansökan 2019
Lilla Edet	738	15 000 kr	15 000 kr
Öckerö	751	15 000 kr	15 000 kr
Tjörn	786	15 000 kr	15 000 kr
Stenungsund	1516	30 000 kr	30 000 kr
Ale	1784	30 000 kr	30 000 kr
Partille	2207	45 000 kr	45 000 kr
Kungälv	2212	45 000 kr	45 000 kr
Härryda	2276	45 000 kr	45 000 kr
Lerum	2357	45 000 kr	45 000 kr
Mölnadal	3677	60 000 kr	60 000 kr
Göteborg/BRG	27657	360 000 kr	360 000 kr

En trappa i fyra nivåer baserat på antal kommuninvånare mellan 16-20 år. < 1000 = 15 000 kr, 1001-2000 = 30 000 kr, 2001-3000 = 45 000 kr, 3001-4000 = 60 000 kr, osv.

Koppling till BRGs uppdrag

BRG ska bl a bidra till att stimulera entreprenörskap bland unga samt till att främja kontakter mellan skolungdomar och näringsliv. UF bedöms påverka och stimulera målområdet att främja attityden till företagande och stärka det unga entreprenörskapet som inte kan genomföras i BRG egen regi

UF har sedan 1980 utbildat gymnasieelever i entreprenörskap genom utbildningen UF-företagande. Sedan 2010 arbetar de även på grundskolan. UF ger barn och ungdomar möjlighet att träna och utveckla sin kreativitet, företagsamhet och sitt entreprenörskap. På så vis bidrar UF till framtida kompetens- och näringslivsutveckling.

Att satsa på entreprenörskap i skolan och UF-företagande i gymnasiet skapar jobb och tillväxt samt har en positiv effekt på det lokala företagsklimatet och attityden till företagande. Forskning visar att de personer som drivit UF-företag på gymnasiet oftare startar eget företag, tjänar bättre och har lägre arbetslöshet än andra.

Bedömningsgrunder för beslut

Öppenhet för målgrupp	Ja	Ingen begränsning i erbjudandet
Kvalitativ verksamhet	Ja	Rimlig kvalitet, löpande uppföljning, rapportering
Komplement till BRG	Ja	Etablerad aktör, stimulerar ungt entreprenörskap
Potentiell efterfrågan	Ja	Intresset stort bland unga. Politisk vilja att stärka området.
Bidrar till BRG mål	Ja	Ökad kunskap om entreprenörskap och starta företag
Statsstöd	Ok	Offentlig finansiering men ingen fungerande marknad
LOU	Ok	Inte möjligt att konkurrensutsätta
Varumärkesrisk	Låg	Aktör med gott renommé och kan uppvisa resultat

UF bedriver en verksamhet som innebär ett komplement som på längre sikt bidrar till BRGs mål. BRG har inte denna verksamhet i egen regi och det är heller inte möjligt att bygga upp själva.

Det är vår bedömning att UF erbjuder en unik tjänst som är avgränsad och bedöms inte skapa obalans mellan bidragstagande organisation och andra aktörer. UF är en ideell förening som inte verkar på den öppna marknaden. Beräkning av verksamhetsbidragets storlek är transparent och följer en modell för övriga kommuner i Göteborgsregionen. Ansökan avser Göteborgs andel.

Uppföljning

Vi ber generellt om en rapport över hur pengarna har använts utan att det då anses föreligga en motprestation. Om vi däremot skulle be om att helt exklusivt få en rapport med resultat och innehåll som kan användas i vår egen verksamhet kan dock motprestation anses föreligga. Möjligheten till ändamålsenlig styrning och kontroll är således begränsad.

Barnperspektivet

Unga får möjlighet att tro på sin egen drivkraft och företagsamhet och får ökad insikt i vad det innebär att starta och driva företag. Skolan har uppdraget att arbeta med entreprenörskap och där är UF-företagande ett bra inslag i utbildningen. Forskning visar dessutom tydligt att utbildningen ger resultat. Eleverna lär sig att våga, de får använda sig av sina teoretiska kunskaper i praktiken och de får en mängd kontakter utanför skolans värld som de har nytta av senare i livet. Oavsett om man väljer att starta sitt eget företag eller inte, så tar de med sig kunskaper som är användbara i sitt framtida arbetsliv.

Mångfalds- och jämställdhetsperspektivet

Verksamheten inkluderar alla och ytterligare aspekter bedöms inte utifrån detta perspektiv.

Miljöperspektivet

Inga särskilda aspekter på frågan utifrån detta perspektiv.

Omvärldsperspektivet

Ung Företagsamhet är ett utbildningskoncept som funnits i Sverige sedan 1980. Ungdomar får möjlighet att under ett år driva ett eget företag och vara med om ett företags hela livscykel – alltifrån att komma på en affärsidé och göra en affärsplan, till att skaffa fram startkapital, utveckla och marknadsföra företaget och sedan slutligen avveckla det. En del företag går så bra att de startas upp igen efter skolans slut. Genom att jobba på detta kreativa sätt får ungdomarna kunskaper om företagande och entreprenörskap som de har nytta av vare sig de tänker driva eget företag i framtiden eller inte. I januari 2013 presenterades rapporten Effekter av utbildning i entreprenörskap som visar att UF-företagare senare i livet får högre medelinkomst, blir chefer i större utsträckning och har en högre etablering på arbetsmarknaden.

Bilagor: 2 Ansökan från UF
3 Verksamhetsrapport kommuner och BRG 2017-2018 (UF)

Göteborg, 8 oktober 2019

Till Business Region Göteborg

Rapport och ansökan om bidrag till Ung Företagsamhet (UF) 2019

Samarbetet med Business Region Göteborg och kommunens årliga bidrag till verksamheten på 360 000 kr är mycket viktiga för föreningen Ung Företagsamhet i Göteborgsregionen. Här följer en rapport över resultaten från senaste verksamhetsåret och denna utgör samtidigt ansökan om ett nytt årligt stöd på 360 000 kr för 2019.

Nuläge och mål

Vår mission är att alla ungdomar i Göteborgsregionen ska ges möjligheten att driva ett UF-företag någon gång under sin gymnasietid. Grundskolan och UF alumni är nya målgrupper för oss de senaste åren. UF alumni är ett nätverk för f.d. UF-företagare.

UF-företagande i Göteborgsregionen

Läsåret 2017/2018 startade 2 615 gymnasieelever UF-företag i regionen. Detta innebär en genomslagskraft (andel elever av en årskull som driver UF-företag) på 30 % av aktuell årskull (jfr riket 29 %, Stockholmsregionen 25 % och Skåne 24 %). Göteborgsregionen är enda regionen i landet som ökat genomslagskraften av UF-företagande varje läsår de senaste tretton läsåren.

	Antal UF-företagare fördelat på elevens hemkommun		
	2015/16	2016/17	2017/18
Ale kommun	73	82	79
Härryda kommun	105	110	96
Kungälv kommun	123	115	167
Lerums kommun	114	177	92
Lilla Edets kommun	23	24	21
Mölnåls stad	118	132	170
Partille kommun	135	100	139
Stenungsunds kommun	57	97	95
Tjörns kommun	20	47	54
Öckerö kommun	35	30	37
Göteborgs stad	1 315	1423	1340
Övriga kommuner	227	271	325
Totalt Göteborgsregionen	2 345	2 608	2615

Källa: Ung Företagsamhets register

Tabellen på föregående sida presenterar antal UF-företagare fördelat på elevens hemkommun. Flera av Göteborgsregionens kommuner har haft en positiv utveckling av antalet UF-företagare bland sina unga invånare de senaste tre åren. Att beräkna genomslaget av UF-företagande i respektive kommun hade varit än mer intressant, men underlag för detta saknas.

Kommunerna inom Göteborgsregionen har ett samverkansavtal, vilket innebär att unga invånare kan söka till valfri gymnasieskola inom regionen. Den kommun som har störst inpendling är Göteborgs stad. Således finns även majoriteten av regionens UF-företagare på en gymnasieskola inom denna kommun (**2 150** UF-företagare).

Andra gymnasieskolor med UF-företagande 2016/2017 är Hulebäcksgymnasiet i Härryda kommun (**114** UF-företagare, 136 föregående år), Mimers hus gymnasium i Kungälv kommun (**149** UF-företagare, 90 föregående år), Lerums gymnasieskola i Lerums kommun (**40** UF-företagare, 134 föregående år), Partille gymnasium i Partille kommun (**23** UF-företagare, 15 föregående år) och Nösåsgymnasiet i Stenungsunds kommun (**139** UF-företagare, 149 föregående år).

UF-företagande 2017/2018

Läsåret 2017/2018 är 726, av totalt 2 615 UF-företagare, yrkeselever (28 %, förra året 25 %). Ung Företagsamhet i Göteborgsregionen är fortsatt aktiva på samtliga nationella yrkesprogram.

De program som sticker ut under 2017/2018 är Bygg- och anläggningsprogrammet (från 31 elever till 81 elever 2017/2018) och Restaurang- och livsmedelsprogrammet (från 10 elever till 60 elever 2017/2018). Introduktionsprogrammet (149 elever, flest i landet) ligger också fortsatt högt.

UF-företagande framåt

Inom Ung Företagsamhet i Sverige har en ny femårig målbild antagits. Temat för denna är att ”växa med kvalitet”. I Göteborgsregionen förväntar vi oss en årlig tillväxt på cirka tio procent för UF-företagande på gymnasiet de närmsta fem åren. Fokus kommer vara på att de elever som startar UF-företag även fullföljer UF-årets obligatoriska delar och därigenom uppnår intygsnivå.

Kvalitet innefattar även nöjdheten hos vår centrala målgrupp lärare, som är de som jobbar med UF-företagande över längre tid (majoriteten av alla elever deltar endast en gång i UF-företagande under sin gymnasietid).

En kundundersökning bland regionens gymnasielärare visade våren 2018 att målgruppen är väldigt nöjd med Ung Företagsamhets erbjudande. Mätningen gav ett NKI på 85 (nästa mätning våren 2020). Det finns dock detaljer vi kan jobba vidare med och utveckla för att stärka detta NKI-värde ytterligare.

Ung Företagsamhets erbjudande till skolan

Ung Företagsamhet har under de senaste åren intensifierat närvaron i skolan och har idag ett stort antal kontakter med lärare och elever genom:

- Inspiration och föreläsningar för elever – *bara under september månad levereras 100 föreläsningar till regionens skolor*

- Kompetensutveckling för lärare – *utbildning i coachning, projektledning, företagsekonomi mm.*
- Nätverk för lärare – *150 lärare i regionen är aktiva med våra utbildningar varje år*
- Utbildningsstödjande evenemang och aktiviteter – *med UF-kickoffen StartUp 2018 och UF-mässan Entreprenörskap på riktigt 2019 som höjdpunkter*
- Processtöd och support för skolor och kommuner – *stor kunskap kring implementering av entreprenörskap oavsett förutsättningar*
- Kontakter mellan skola och näringsliv – *under det senaste året engagerade vi nästan 1 000 personer från regionens näringsliv som mentorer, jury vid tävlingar samt genom aktiviteter för skola-näringslivssamverkan*
- Tävlingar på regional och nationell nivå – *totalt finns 16 kategorier för elever och lärare att mäta sig mot varandra inom*
- Utveckling av metodmaterial för praktiskt entreprenörskap – *UF alumni, UF-företagande, Innovation Camp, Min framtid och ekonomi, Se möjligheterna och Vårt samhälle*
- Spridning till nya målgrupper – *exempelvis All In, som är ett program som tränar nyanlända ungdomar i entreprenörskap för att underlätta integration*

Studie: Entreprenörskap i skolan skapar jobb

Ung Företagsamhet är nyckeln för tillväxt i alla kommuner. Att satsa på entreprenörskap i skolan och UF-företagande i gymnasiet skapar jobb och tillväxt i hela Sverige.

Studien visar att UF-företagande har en positiv effekt på det lokala näringslivsklimatet oavsett geografiskt läge och kommunförutsättningar. Detta beror på att före detta UF-företagare oftare startar företag. De väljer vanligtvis aktiebolag som bolagsform, vilka i regel har högre omsättning och fler anställda. Det är två faktorer som är viktiga för den lokala tillväxten.

Bland samtliga tre studerade åldersgrupper är andelen företagare högre bland före detta UF-företagare. Förutom detta får de högre snittlön, färre arbetslöshetsdagar och blir oftare chefer. Studien visar även att före detta UF-företagare är mer benägna att driva företag vid sidan om en fast anställning, ett så kallat kombinatorskap. Det är ofta första steget till att driva ett företag på heltid.

Ta del av rapporten En regional analys av UF-företagare och företagsamhet:

<http://www.ungforetagsamhet.se/entreprenorskap-i-skolan-skapar-jobb>

Kontaktuppgifter

Ung Företagsamhet i Göteborgsregionen

Johan Sandahl

E-post: joan.sandahl@ungforetagsamhet.se

Mobil: 070-630 14 67

Postadress: Erik Dahlbergsgatan 3, 411 26 Göteborg

VERKSAMHETSRAPPORT
Kommuner och BRG 2017/2018

VÄRLDEN

I USA sedan 30-talet
123 länder

SVERIGE

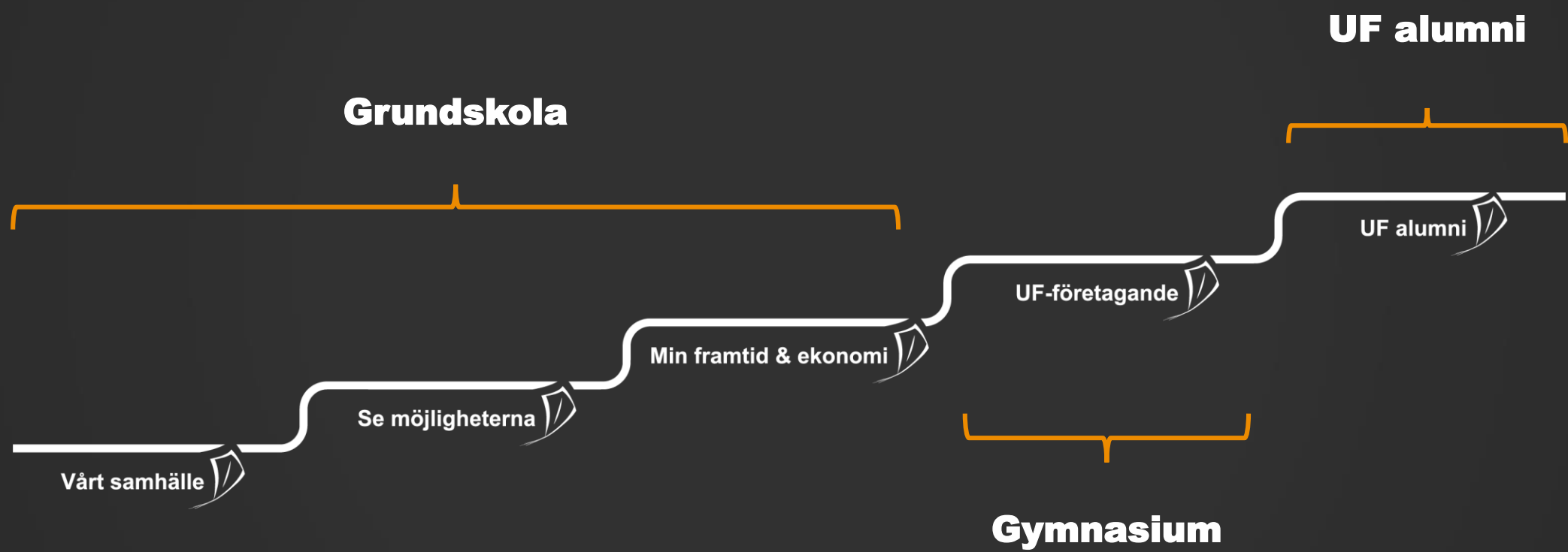
I Sverige sedan 1980
Ideell och obunden utbildningsorganisation
Nationellt kansli
24 regioner, 100+ medarbetare

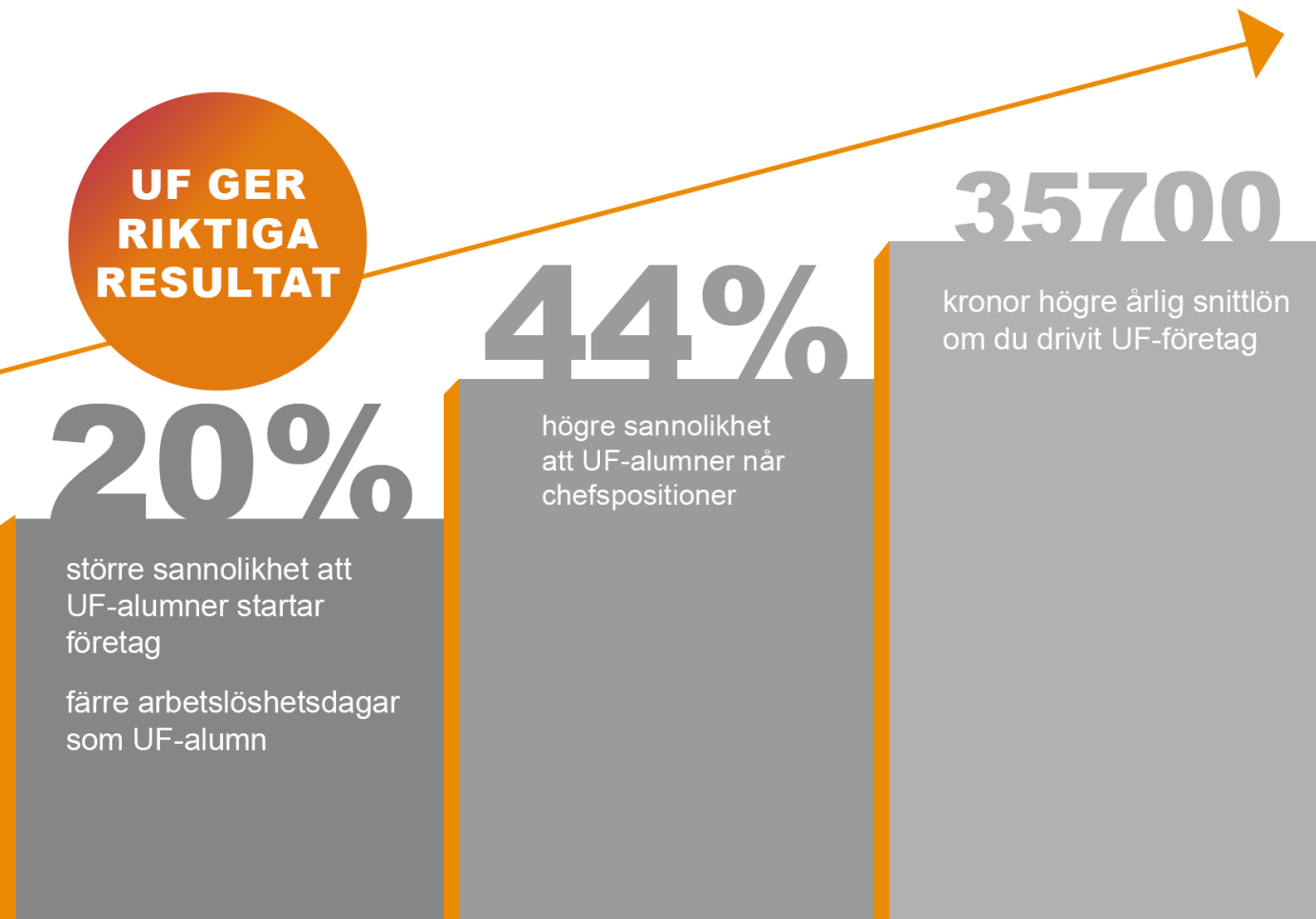
HUR VI SKAPAR EN MER FÖRETAGSAM FRAMTID

- **Inspiration och föreläsningar för elever** | UF-kickoffen *Startup*, klassrumsföreläsningar och coachning
- **Kompetensutveckling för lärare** | grundutbildningar, lärarkickoff och annan lärarfortbildning
- **Utbildningsstödjande event och aktiviteter** | med UF-kickoffen *Startup* och UF-mässan *Entreprenörskap på Riktigt* som höjdpunkter
- **Processtöd och support för skolor och kommuner** | stor kunskap kring implementering av entreprenörskap oavsett förutsättningar
- **Kontakter mellan skola och näringsliv** | under de senaste åren har vi engagerat närmare 1000 personer från regionens näringsliv som mentorer, jury vid tävlingar samt vid event
- **Tävlingar på regional och nationell nivå** | totalt finns 16 tävlingskategorier för elever, lärare och skolor
- **Utveckling av metodmaterial för praktiskt entreprenörskap** | UF alumni, UF-företagande, Innovation Camp, Min Framtid och Ekonomi, Se Möjligheterna och Vårt Samhälle
- **All In är ett program som tränar nyanlända ungdomar i entreprenörskap** | Programmet pågår under 2016-2019

HÄR FINNS VI | Erbjudande

VAD SÄGER FORSKNINGEN OM UF?

I januari 2013 presenterades rapporten Effekter av utbildning i entreprenörskap - en långtidsstudie av UF alumners arbetsmarknadspotential och företagande av docent Karl Wennberg vid Stockholm School of Economics och Niklas Elert på Ratio. Rapporten visar att UF-företagare senare i livet:

1. Får högre medelinkomst
2. Blir chefer i större utsträckning
3. Har en högre etablering på arbetsmarknaden

Det resultatet ska sättas i relation till rapporten Övning ger färdighet – En långtidsuppföljning av UF-företagares entreprenöriella karriärer i Sverige 1990-2007 som gavs ut 2011, även den av Karl Wennberg. Rapporten visar att UF-företagare:

1. startar företag i större utsträckning senare i livet
2. anställer fler personer i sina företag
3. har högre omsättning i sina företag
4. har längre livslängd på sina företag
...än de som inte har drivit UF-företag.

Läs mer om våra resultat här:

ungforetagsamhet.se/sites/ungforetagsamhet.new/files/ung_foretagsamhet_ger_resultat.pdf

UNG FÖRETAGSAMHET

UF-FÖRETAGANDE

I SIFFROR

Läsåret 2017/2018 - nationellt

Antal regioner Ung Företagsamhet har verksamhet i: 24

Antal elever som driver UF-företag: 29 731

Antal UF-företag: 9 304

Antal UF-lärare: 1 741

Antal skolor som har utbildningen: 595

Antal kommuner där utbildningen erbjuds: 209

Antal elever som drivit UF-företag sedan starten 1980: Ca 390 000

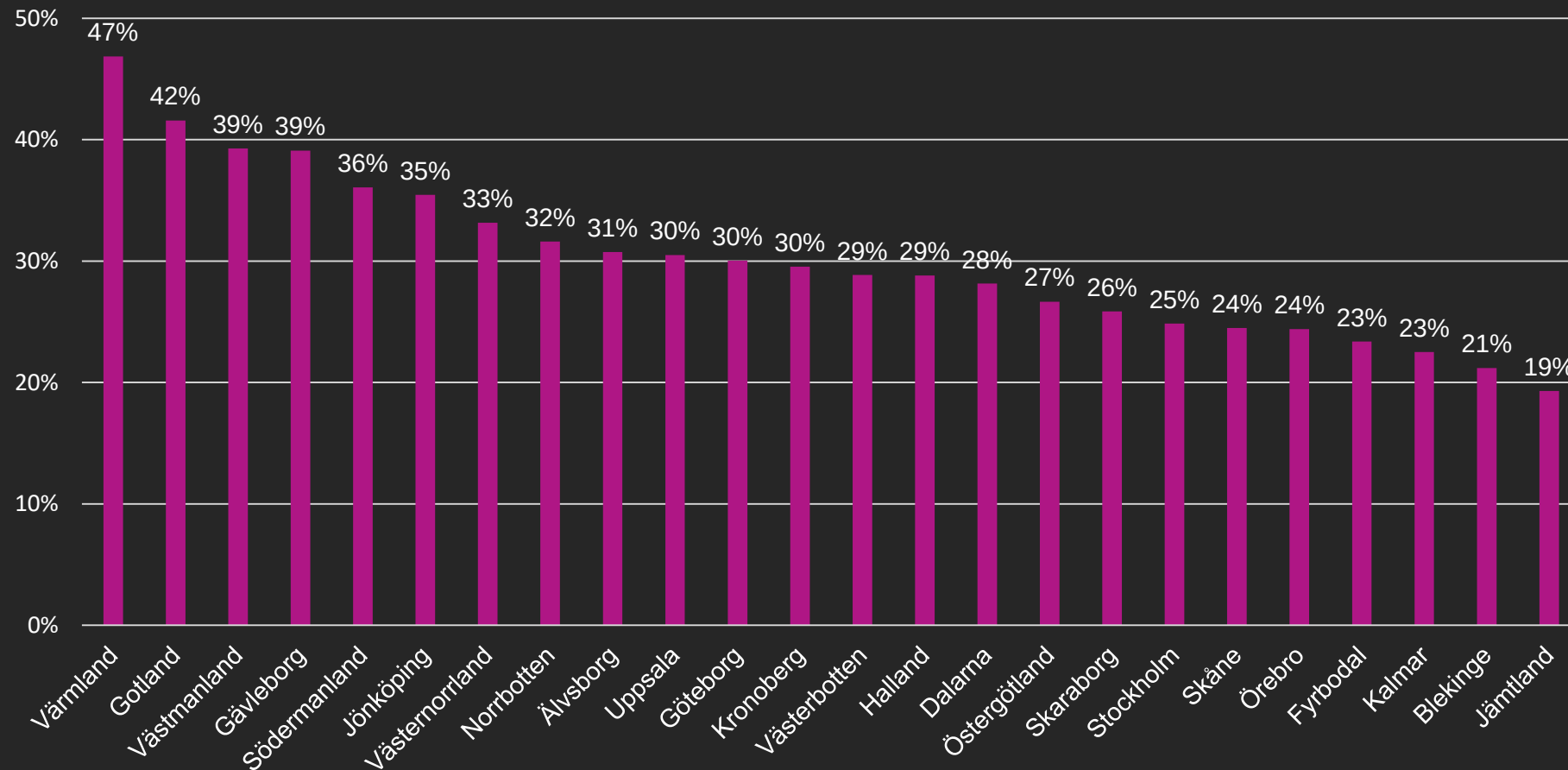
UNG FÖRETAGSAMHET GÖTEBORGS VERKSAMHET I SIFFROR

Läsåret 2017/2018

- Genomslag i Göteborgsregionen: **30%** (nationellt 29%, med genomslagskraft menar vi andel elever av en årskull som driver UF-företag)
- Antal UF-företag i Göteborgsregionen: **718**
- Antal UF-elever i Göteborgsregionen: **2615**
- Antal aktiva lärare med UF-företag i Göteborgsregionen: **130**
- Antal skolor som erbjuder Ung Företagsamhets koncept UF-företagande i Göteborgsregionen: **43**
- Antal rådgivare i Göteborgsregionen: **718**

GENOMSLAGSKRAFT | UF-företagande läsåret 2017-2018

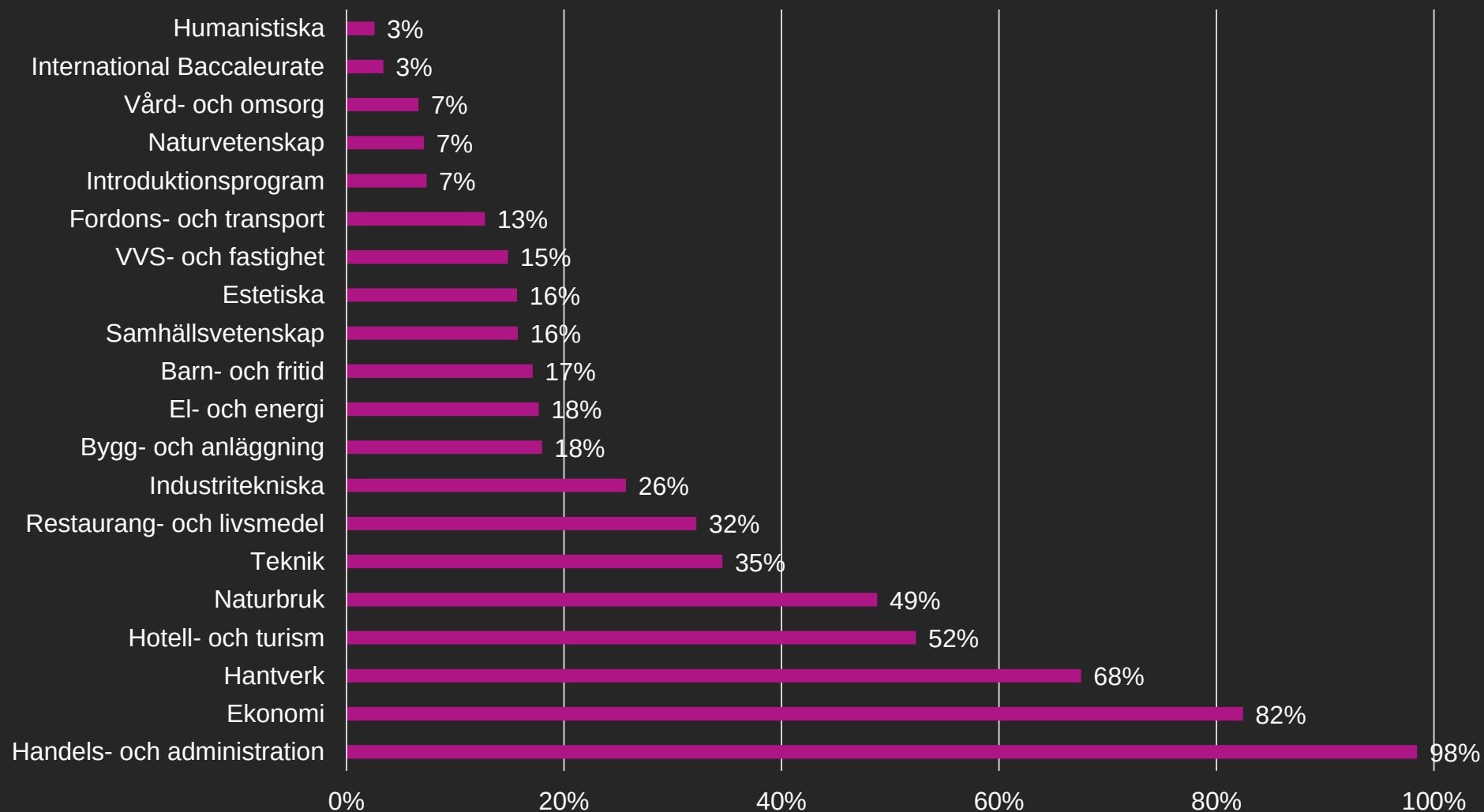

29% genomslagskraft
nationellt (27% läsåret 16/17)

Med genomslagskraft menar
vi andel elever av en årskull
som driver UF-företag

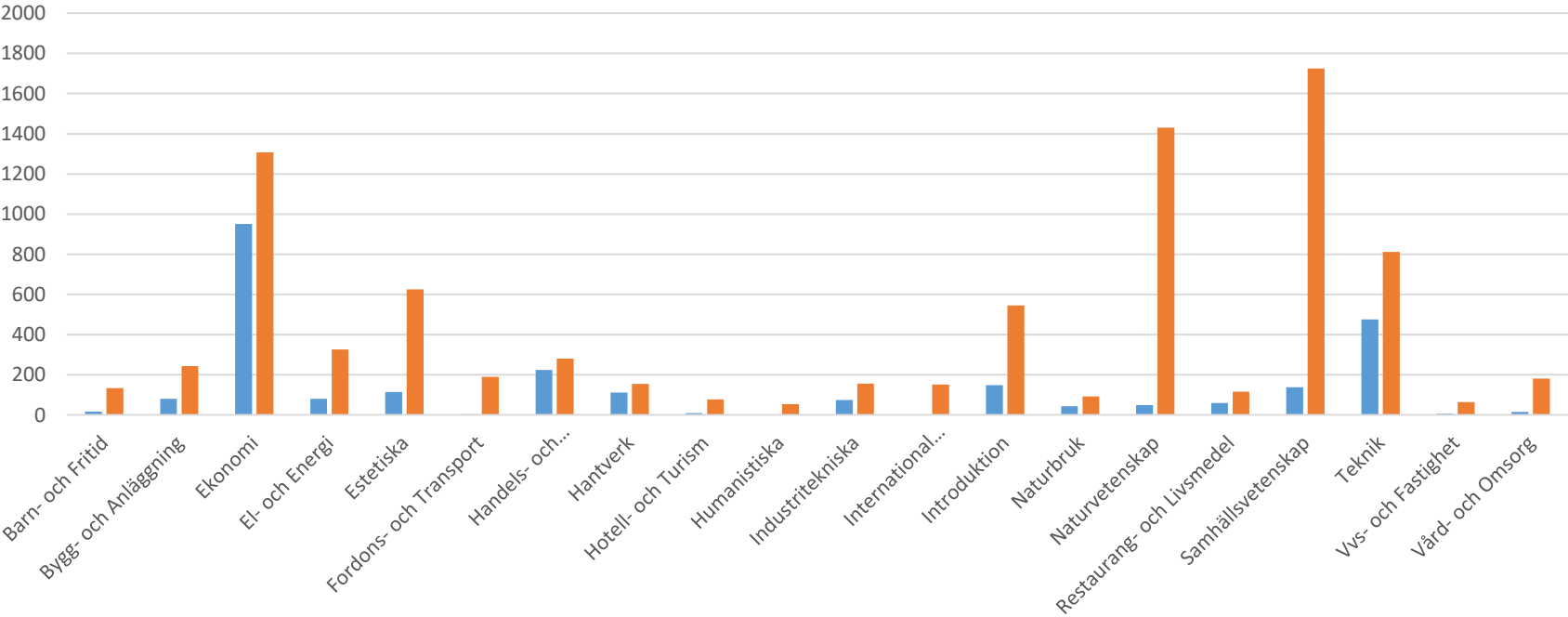
*Källa: Ung Företagsamhets
elevregister databas och
Skolverkets SIRIS*

GENOMSLAG | per program läsåret 2017-2018 (nationellt)

GENOMSLAGSKRAFT | per program läsåret 2017-2018

Göteborg

Program	Genomslag
Handels- och administrationsprogrammet	80%
Ekonomiprogrammet	73%
Hantverksprogrammet	72%
Teknikprogrammet	59%
Restaurang- och livsmedelsprogrammet	52%
Industri tekniska programmet	48%
Naturbruksprogrammet	47%
Bygg- och anläggningsprogrammet	33%
Introduktionsprogrammet	27%
El- och energiprogrammet	24%
Estetiska programmet	18%
Barn- och fritidsprogrammet	13%
Hotell- och turismprogrammet	12%
VVS- och fastighetsprogrammet	9%
Vård- och omsorgsprogrammet	9%
Samhällsvetenskapsprogrammet	8%
Naturvetenskapsprogrammet	3%
Fordon- och transportprogrammet	2%
Totalt genomslag	30%

ANTAL UF- FÖRETAGARE FÖRDELAT PÅ ELEVEN HEMKOMMUN

	2015/2016	2016/2017	2017/2018
Ale kommun	73	82	79
Härryda kommun	105	110	96
Kungälv kommun	123	115	167
Lerums kommun	114	177	92
Lilla Edets kommun	23	24	21
Mölnåls kommun	118	132	170
Partille kommun	135	100	139
Stenungsunds kommun	57	97	95
Tjörns kommun	20	47	54
Öckerö kommun	35	30	37
Göteborgs stad	1 315	1423	1340
Övriga kommuner	227	271	325
Totalt Göteborgsregionen	2 345	2 608	2615

KOMMUNBIDRAG

	Invånare 16-20 (2016)	Bidrag 2018	Ansökan 2019
Lilla Edet	738	15 000 kr	15 000 kr
Öckerö	751	15 000 kr	15 000 kr
Tjörn	786	15 000 kr	15 000 kr
Stenungsund	1516	30 000 kr	30 000 kr
Ale	1784	30 000 kr	30 000 kr
Partille	2207	45 000 kr	45 000 kr
Kungälv	2212	45 000 kr	45 000 kr
Härryda	2276	45 000 kr	45 000 kr
Lerum	2357	45 000 kr	45 000 kr
Mölndal	3677	60 000 kr	60 000 kr
Göteborg/BRG	27657	360 000 kr	360 000 kr

En trappa i fyra nivåer baserat på antal kommuninvånare mellan 16-20 år. < 1000 = 15 000 kr, 1001-2000 = 30 000 kr, 2001-3000 = 45 000 kr, 3001-4000 = 60 000 kr, osv.

UF-HJÄLTAR

FINANSIÄRER

SPONSORER

KOMMUNPARTNERS

TACK!

Policy och riktlinje

för bidrag till utomstående organisationer

för Business Region Göteborg AB

REGLERANDE

styrande dokument

Policy

Riktlinje

Regel

Anvisning

Instruktion

Beslutad av: Styrelsen	Gäller för: Business Region Göteborg AB	Diarienummer:	Datum och paragraf för beslutet: 171127, § 6
Dokumentsort: Policy och riktlinje	Giltighetstid: Tillsvidare	Senast reviderad: 170925	Dokumentansvarig: Verkställande direktör

Innehållsförteckning

1 Policy för bidrag till utomstående organisationer	2
2 Riktlinje för bidrag till utomstående organisationer	3
2.1 Allmänt om bidrag	3
2.2 Beslut om bidrag	3
2.3 Bidrag och kapitaltillskott för deläggande	3
2.4 Utlysningar	3
2.5 Projektbidrag	3
2.6 Förfrågningar	3
2.7 Bedömningsgrunder	3

Göteborgs Stads riktlinje för styrande dokument

En policy ska vara kortfattad och översiktligt ange värderingar och grundprinciper för att styra organisationens agerande inom ett visst område. Styrelse antar policy för det egna bolaget.

Riktlinjer ska ange ramarna för handlingsutrymmet, visa hur uppgifter ska utföras men lämna visst utrymme för verksamheten att själva utforma detaljerna i arbetet. Styrelse ska besluta om riktlinje för den egna verksamheten. Bolagsspecifika riktlinjer som avser ren verkställighet kan beslutas av verkställande direktör.

Business Region Göteborg AB

1 Policy för bidrag till utomstående organisationer

Polycyn innebär att

- beslut att lämna ovillkorade bidrag ska fattas av styrelsen eller utgå från beslut i kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen.
- besluten ska präglas av öppenhet och kunna granskas utan risk för bristande tilltro.
- huvudregeln är att vara restriktiv med att lämna bidrag eller motsvarande driftstöd.
- samverkan med andra ska i första hand bygga på gemensamma satsningar och tydliga målsättningar till skillnad från det som anses som bidrag.

2 Riktlinje för bidrag till utomstående organisationer

2.1 Allmänt om bidrag

Kommunallagen begränsar möjligheten att ge stöd till enskilda näringsidkare om det inte finns synnerliga skäl (KL kap 2, §8).

Med bidrag menas här medel som ges utan krav på motprestation vilket innebär att den som lämnar bidraget inte ställer krav på att i utbyte erhålla varor, tjänster eller särskilda förmåner.

Den som lämnar bidrag saknar inflytande över utformningen av det som utförs och har ingen möjlighet att övervaka eller kontrollera att det utförs på ett visst sätt. Inte heller har man rätt att kräva ekonomisk ersättning om arbetet upplevs bristfälligt. Bidrag har ett allmänt syfte och det ska inte finnas ett direkt samband mellan det utförda arbetet och det mottagna bidraget.

Man kan mer generellt be om en rapport över hur pengar har använts utan att det anses föreligga en motprestation. Om vi däremot skulle be om att helt exklusivt få en rapport med resultat och innehåll som kan användas i vår egen verksamhet kan dock motprestation anses föreligga. Möjligheten till ändamålsenlig styrning och kontroll är begränsad.

Om det inte föreligger en motprestation ska ersättningen behandlas som ett bidrag oavsett vad man väljer att benämna ersättningen.

Det är möjligt att lämna bidrag utan villkor till regionala utvecklingsbolag som har i uppgift att på regional nivå allmänt främja näringslivets utveckling. Detta kan ske genom rådgivning kring affärsverksamheten, stöd till nyföretagande, utbildning, feedback på affärsplan och riktade stöd. Ett exempel på sådant bolag är Almi.

2.2 Beslut om bidrag

Det är styrelsen som fattar beslut om att lämna bidrag till utomstående organisationer om inte annat givits i uppdrag från KS/KF.

2.3 Bidrag och kapitaltillskott för deläggande

BRG lämnar ovillkorade aktieägartillskott för sitt deläggande i enlighet med avtal. Aktieägartillskott förutsätter att aktieägaren lämnar bidraget just i egenskap av aktieägare, inte för att man har ansvaret för driften. Aktieägartillskott är skattemässigt ej avdragsgilla.

BRG lämnar ovillkorade bidrag för deläggande i regionala utvecklingsbolag i enlighet med avtal. Ett sådant bidrag är skattemässigt avdragsgillt (Inkomstskattelag 16 kap, §12)

2.4 Utlysningar

BRG har inga allmänna utlysningar för verksamhetsbidrag om inte särskilda beslut har fattats av kommunfullmäktige, kommunstyrelse eller bolagets styrelse.

2.5 Projektbidrag

Huvudregel är att det *inte* ses som bidrag utan motprestation.

Beslut som rör deltagande i samverkansprojekt och/eller motsvarande medfinansiering kan fattas av verkställande direktör eller ansvarig chef för det aktuella området i enlighet med delegationsordning.

BRG kan besluta om att delta i eller bevilja medfinansiering i projekt i enlighet med projektmodellen.

BRG kan besluta om att vara del i uppstart av initiativ i syfte att senare knoppa av, även finansiellt, i första hand i samverkan med andra.

2.6 Förfrågningar

Vid eventuell förfrågan om vart man kan vända sig till för bidrag och finansiellt stöd hänvisar vi i första hand till andra aktörer som har i uppdrag att på olika sätt ge finansiellt stöd som t.ex. Västra Götalandsregionen, Tillväxtverket, Almi, Länsstyrelsen och Vinnova.

Huvudregeln är att vara restriktiv med att lämna bidrag och därmed tacka nej.

Vi tackar alltid nej till organisationer som bygger på politiskt eller religiöst ställningstagande eller organisationer som kan uppfattas som kränkande, nedvärderande eller i övrigt moraliskt klanderfulla.

I de fall förfrågan inkommer under året från organisationer som har en inriktning med tydligt erbjudande som adderar mervärde och ligger i linje med bolagets strategier och målsättning skall ett underlag tas fram till styrelsen för beslut om verkställande direktör bedömer att det finansiella utrymmet finns. Finns inget utrymme kan verkställande direktör fatta beslut om att tacka nej.

2.7 Bedömningsgrunder

Om det blir aktuellt att lämna bidrag ska legala förutsättningar och eventuella risker belysas i beslutsunderlaget som rör t.ex. upphandling, moms, avdragsrätt, statsstöd, varumärke m.m.

Bedömningsgrunder ska tydligt framgå av bolagets beslutsunderlag.

Det bör t.ex. omfatta:

- öppenhet för målgruppen från hela staden/regionen
- verksamhet med rimligt god kvalitet (planering, uppföljning, rutiner för verksamheten)
- komplement (tillföra mervärde)
- potentiell efterfrågan
- i vilken utsträckning verksamheten bidrar till BRGs egna prioriteringar och mål
- belopp i förhållande till total omsättning och eventuella andra finansiärer

Bidrag som ges till utomstående organisationer får inte skapa obalans mellan bidragstagande organisation och andra aktörer på marknaden.

Upphandlingsskyldighet föreligger om det vid en samlad bedömning kan anses att bidraget kan utgöra uppdragsförhållande där BRG betalar för en utförd prestation.

Mål- och inriktningsdokument

Styrelsens mål- och inriktningsdokument 2019
Business Region Göteborg AB

Inledning

Detta dokument beskriver hur Business Region Göteborg AB (BRG) ska utveckla sin verksamhet under 2019. Det utgår från den Alliansen-budget för Göteborgs Stad som antogs av kommunfullmäktige den 22 november.

Precis som den budgeten är detta dokument förändringsinriktat. Det redogör i första hand för vad som ska förändras i verksamheten. Där inget annat sägs ska nuvarande verksamhet fortsätta att bedrivas och utvecklas som tidigare.

Eftersom den antagna budgeten först senare kommer att konkretiseras i sina mål-, inriktnings- och styrstrukturer är det svårt att i det här skedet skapa någon tydlig systematik i detta dokument. När budgeten konkretiseras i dessa avseenden blir det aktuellt att uppdatera dokumentet.

BRG är ett helägt bolag inom Göteborgs Stad med hela Göteborgsregionen som sitt arbetsfält. BRG ska stödja och koordinera näringslivsutvecklingen inom Göteborgsregionens 13 kommuner. Detta dokument har därför ett vidare perspektiv än bara Göteborgs Stad.

1. Utgångspunkter

BRG ska – med de huvudsakliga affärsområdena *Företagsutveckling, Etablering och investering* samt *Kluster och innovation* – ha ett tillväxtorienterat arbetssätt som syftar till att skapa långsiktig hållbarhet, positiv näringslivsdynamik samt en attraktivitet som lockar företag och investerare till regionen.

BRG ska fullfölja det anpassningsarbete som inletts med anledning av det nya ägardirektiv som beslutades av kommunfullmäktige i slutet av 2017. Det handlar bl a om att ta en mer aktiv roll i den näringslivsrelaterade policyutvecklingen inom Göteborgs Stad, om att i viss utsträckning fördjupa samarbetet med Göteborg & Co samt om att stärka det regionala perspektivet i verksamheten.

GR:s Hållbar tillväxt och VGR:s VG 2020-strategi ska finnas med som grundläggande utgångspunkter. Det regionala perspektivet ska även förstärkas med hjälp av de möjligheter som skapas genom det fördjupade samverkansavtal avseende näringslivsutveckling i Göteborgsregionen som slutits mellan BRG och GR och dess medlemskommuner.

Ytterligare en helt central utgångspunkt för utvecklingen av BRG:s verksamhet är det näringslivsstrategiska program som antogs i våras. Verksamheten ska, i den omfattning som krävs, anpassas för att optimera den ledande och koordinerande roll som programmet ger bolaget. I syfte att driva goda resultat behöver BRG som organisation bygga kompetens och kapacitet för att klara den ibland utmanande uppgiften att samordna offentliga aktörer inom staden och regionen för gemensam samverkan med och leverans till relevanta näringslivsaktörer.

BRG fick tidigare i höst ett par uppdrag från kommunfullmäktige som går ut på att, med koppling bl a till det näringslivsstrategiska programmet, analysera och främja olika delar av fiskerinäringens utveckling. Det blir viktigt att skapa en metodik för hur specialinriktade uppdrag av det slaget ska integreras i programmet.

Den strategiska näringslivsdialogen är ett annat viktigt verktyg för att bredda och intensifiera kontakterna mellan staden, näringslivet och akademien. BRG ska se till att mötena förbereds och följs upp på ett grundligt och strategiskt relevant vis.

2. Innovation och nya jobb

BRG ska fortsätta utveckla en roll som motsvarar det processägarskap för innovations- och jobbmålet som bolaget haft och har, men som i och med Alliansen-budgeten inte längre är explicit formulerad. Det sedan länge påbörjade arbetet med att ta fram kvantitativa indikatorer för att mäta måluppfyllelse på innovationsområdet ska drivas vidare. Dessa ska användas för att systematiskt följa och utvärdera utvecklingen. Indikatorerna ska kunna ge mätvärden både för Göteborgs Stad och Göteborgsregionen.

BRG ska i innovationsfrågorna se till att de egna aktiviteterna relaterar till innovationsprogrammet för Göteborgs Stad. Innovationsarbetet ska koordineras med motsvarande processer i andra kommuner i Göteborgsregionen. Arbetet ska även koordineras med VGR:s verksamhet på området.

"Testbädd Göteborg" – som BRG i våras initierade tillsammans med Chalmers, RISE och Göteborgs Universitet – blir en betydelsefull plattform för innovationsarbetet. Det är viktigt att den nya strukturen ger bredd och djup. Den bör inkludera en generell process – konkretiserad i termer av bl a kontaktvägar, ansvarsfördelning, samarbetsformer, rapportering och erfarenhetsspridning – för hur initiativ till nya testbäddar i positiv anda ska tas om hand.

BRG ska, som en del i utvecklingen av "Testbädd Göteborg", göra en utredning av förutsättningarna för att skapa ett särskilt policy-labb med relevans för Göteborgs Stad. Det är nödvändigt att i grunden klargöra vad ett sådant labb – med fokus på att genom bättre regler och regeltillämpning främja innovationsutveckling – kan och bör göra.

Ett innovationsområde som – såväl inom som utanför "Testbädd Göteborg" – behöver ges särskild uppmärksamhet är artificiell intelligens (AI). BRG ska verka för att dessa frågor ska tas in i verksamheterna inom Göteborgs Stad. För att på både kort och lång sikt kunna hänga med i och dra nytta av utvecklingen krävs aktiva och systematiska insatser.

3. Företagsklimat

När det gäller företagsklimatet är det viktigt att driva på för kontinuerliga förbättringar. På basis av den utredning kring detta arbete som gjorts av BRG under 2018 ska en ny handlingsplan, inom ramen för det näringslivsstrategiska programmet, tas fram och börja genomföras. Timingen för den nya handlingsplanen är lämplig. Det är i detta läge nyttigt att, på basis av allt det som gjorts under ett antal år, ta ny sats. Det blir viktigt att i framtagandet av handlingsplanen värdera hur det förstärkta samarbetet i dessa frågor i Göteborgsregionen kan bidra till metod- och resultatförbättringar.

BRG ska fullfölja den satsning på ny infrastruktur för företagande och jobb i hela staden som pågår sedan ett par år tillbaka. Ett aktivt utvecklingsarbete behöver kontinuerligt präglade *YESBOX*, *Saltet på Ringön* och *Business Centers*.

I ansträngningarna för att förbättra företagsklimatet ska BRG inte bara fokusera på den kommunala servicen i snäv mening. Minst lika viktigt är det att verka för att attityderna till företagande ska förbättras och för att näringslivsperspektivet genomgående ska finnas med som en central del i beslutsfattandet i staden.

I arbetet med servicen till företag ska Insikt-mätningarna fortsatt vara det centrala mätverktyget. Därutöver är flera andra informationskällor relevanta. BRG ska, med hänsyn till begränsningarna i analysen, dra de slutsatser som går att dra av Svenskt Näringslivs mätning av det lokala företagsklimatet och ska, på de områden där det är lämpligt, utnyttja dessa slutsatser i arbetet med att skapa ett starkt företagsklimat.

Upphandlingsfrågorna har på flera sätt betydelse för näringslivsutvecklingen. BRG ska, där det är lämpligt och efterfrågas av Upphandlingsnämnden, bidra till att främja innovationsupphandlingar. BRG ska också – exempelvis genom att tillsammans med Upphandlingsnämnden genomföra utbildningar – bidra till att göra det smidigare för små och medelstora företag att delta i upphandlingar och därmed bilda för att upphandlingsvolymerna från dessa företag ska kunna öka.

4. Inkluderande sysselsättning

BRG ska fortsatt ha en aktiv roll på arbetsmarknadsområdet – med särskilt fokus på insatser för förbättrad jobbmatchning.

Samarbetet med Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning (NAV) ska utvecklas vidare med kompetensförsörjningsplanen som bas. Arbetet med planen ska vävas in i BRG:s verksamhet. Kompetensförsörjningen är en betydelsefull faktor i den generella näringslivsutvecklingen. Samtidigt ska BRG begränsa de mest aktiva insatserna till ett fåtal aktiviteter där det går att skapa tydliga mervärden. Det ska hela tiden göras en noggrann analys av vad som ska prioriteras.

BRG ska länka kompetensförsörjningsarbetet i Göteborgs Stad till motsvarande arbete inom GR samt till andra relevanta kommunala processer i hela Göteborgsregionen.

5. Etablering och investering

BRG ges i Alliansen-budgeten i uppdrag att tillsammans med Fastighetsnämnden, Trafiknämnden och Förvaltnings AB Framtiden arbeta strategiskt med att locka hit utländska byggaktörer. Det är för BRG:s del viktigt att ta en väldefinierad roll i genomförandet och att se till att arbetet vävs ihop med existerande etableringsverksamhet.

6. Kulturella och kreativa näringar

BRG arbetar redan aktivt – genom exempelvis *ADA*, *Brewhouse* och *Saltet på Ringön* – för att utveckla de kreativa näringarna.

Dessutom pågår en process, i enlighet med ett uppdrag i förra årets budget, för att i samverkan med Kulturnämnden bygga upp en samverkansplattform inom mode, design, konsthantverk och arkitektur.

På dessa områden har de aktörer som finns i Göteborg länge haft en tendens att mestadels jobba var och en för sig. Helheten framstår som spretig. Det finns en stor positiv potential i att stärka koordineringen och att göra mer tillsammans. De olika aktörerna skulle kunna få mer ut av varandra. Med en tydligare helhetsbild skulle också det externa intresset för Göteborg som en ledande och spännande stad i dessa sammanhang kunna växa markant.

7. Jämlikhet

BRG ska slutföra uppbyggnaden av det samverkansforum med näringslivet för ökad jämlikhet som pågått en tid. Forumet ska guida, samordna och stötta företag som vill ta aktivt socialt ansvar. I den utsträckning det är lämpligt ska arbetet med forumet täcka in hela Göteborgsregionen.

8. Miljö- och klimatpåverkan

Även om BRG inte är en helt central aktör i miljö- och klimatfrågorna finns det en viktig roll att ta.

BRG ska verka för att näringslivet i Göteborgs Stad och Göteborgsregionen är ledande i den gröna omställningen. BRG ska bl a bidra till ett bättre utnyttjande av möjligheterna att stärka konkurrenskraften genom att främja ny miljöteknik och nya hållbara affärsmodeller. Det finns en stor positiv potential i delandets ekonomi och den cirkulära ekonomin. BRG ska bygga upp gedigna kunskaper på området och ska stimulera utvecklingen genom aktiva åtgärder.

Uppbyggnaden av "Gothenburg Climate Partnership" ska drivas vidare.

BRG ska, tillsammans med övriga involverade aktörer, studera möjligheterna att särskilt på exportsidan vidareutveckla arbetet inom "Green Gothenburg".

2018-12-03

Till styrelsen i
Business Region Göteborg AB

Ärende: Fastställande av verksamhetsplan och budget 2019

Strategiplan för 2016-2019 föreslås kvarstå, där redigering av text i "VD har ordet" är gjord samt tillägg av en illustration på sid 6 för att belysa BRGs strategiska förflyttning mot centralare positionering för näringslivsutvecklingsfrågorna inom staden.

För 2019 lämnas förslag på verksamhetsplan och årsbudget.

I enlighet med stadens riktlinjer för styrning, uppföljning och kontroll fastställs bolagets övergripande riskbild, åtgärdsplan och intern kontrollplan i samband med verksamhetsplan.

Styrelsen föreslås besluta att:

1. Fastställa strategiplan för 2016-2019
2. Fastställa verksamhetsplan och budget 2019
3. Fastställa Åtgärdsplan och Intern kontrollplan för 2019

Business Region Göteborg AB

Patrik Andersson
VD

HÅLLBAR TILLVÄXT

STRATEGIPLAN FÖR BUSINESS REGION GÖTEBORG 2016-2019

STRATEGIPLAN - 2016-2019

Strategiplanen är vårt interna styrdokument där vi beskriver vilka utmaningar vi ser och vad vi ska göra för att bidra till att utveckla näringslivet för att nå hållbar tillväxt i Göteborgsregionen där vi har vårt primära uppdrag.

Strategiplanen förmedlar ur ett övergripande perspektiv vilket fokus vi kommer ha den aktuella perioden. Varje år görs en verksamhetsplan och budget som lyfter fram insatsområden, aktiviteter och särskilda satsningar utifrån styrelsens inriktningsdokument som ett resultat av Göteborgs Stads budget.

Övriga styrdokument som strategin förhåller sig till och som påverkar är:

- GR Tillväxtstrategi till 2030
- VG2020
- Göteborgs stads näringslivsstrategiska program
- Göteborgsregionens samverkansavtal

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

VD har ordet	1
Vårt uppdrag och ägardirektivet	2-3
Vår vision och verksamhetsidé.....	4
Våra mål och målgrupper.....	5
Vårt strategiska fokus 2016 - 2019.....	6

VD HAR ORDET

Vår strategiplan är och har varit en stabil grund i det dagliga arbetet i Business Region Göteborg. Med en vision om långsiktigt hållbar tillväxt i Göteborgsregionen har vi tillsammans definierat vår inriktning. Arbetet med strategiplanen går rakt genom hela företaget, från ägardirektivet och andra styrdokument till vår verksamhetsplan. Allt med ambitionen och vetskapen om att varje medarbetare, varje dag, bidrar till vår vision. Allas kunskaper, erfarenheter och analys efterfrågas och tas till vara. I ett kunskapsintensivt företag som vårt betyder det en imponerande kraft och förmåga att åstadkomma resultat. Medarbetarnas engagemang i uppgiften att identifiera utmaningar och möjligheter är ett styrkebesked för vår organisation.

Göteborgsregionen är mitt inne i det största utvecklingssprånget i modern tid, och intresset för regionen växer. Både nationellt och internationellt. För att möta intresset och växa hållbart krävs en tydlig inriktning och ett gott samarbete. Vår strategiplan lägger grunden för detta arbete.

I det näringslivsstrategiska programmet och i Göteborgsregionens samverkansavtal finns ytterligare pusselbitar som visar på hur vi ska ta oss mot vårt mål. Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program beskriver hur staden ska arbeta med strategiska näringslivsfrågor på ett konkret, långsiktigt och målinriktat sätt. Syftet med programmet är att tydliggöra och stärka Göteborgs Stads samlade arbete gentemot näringslivet för att skapa goda förutsättningar för företagande. Samverkansavtalet med Göteborgsregionen förtydligar vikten av ett gott samarbete för regionens fortsatt positiva utveckling och definierar vem som ansvarar för vad. Framgångsrika företag skapar arbetstillfällen och tillväxt. Göteborgsregionens kommuner skapar många av de förutsättningar som näringslivet behöver för att utvecklas.

Det är glädjande att se det engagemang som finns på bred front i hela regionen när det kommer till

näringsliv och Göteborgsregionens potential. Och det är imponerande att se med vilken kraft vi kan skapa förutsättningar för gott företagande när vi arbetar tillsammans. Göteborgsregionen är på gång och vi har alla förutsättningar att möta och överträffa de förväntningar som finns på oss.

Utmaningen ligger i att uthålligt och bestämt arbeta för det goda företagandet med ett tillåtande klimat och en öppen attityd. Säkrad tillgång till kompetens för vårt kvalificerade näringsliv är också ett av de stora behov vi sätter ljuset på. För att lyckas krävs fokuserade insatser på områden där vi kan tillföra verkligt värde. Här kommer vi att fortsätta trycka på, visa på möjligheter och skapa förutsättningar för utveckling, nya investeringar, etableringar och ett gott företagsklimat.

Vi förser både näringsliv och politik med kunskap och kontakter för att påverka näringslivsutvecklingen i fortsatt positiv riktning. Vårt förtroende bygger på trovärdighet och tydlighet i det vi kommunicerar samtidigt lyfter vi med stolthet fram det vi gör bra. Vi hanterar utmaningarna, ser möjligheterna och är övertygade om att vi kommer att nå våra mål – 2035 är Göteborg en internationell förebild för förmågan att samarbeta och tillsammans har vi skapat minst 120 000 nya jobb. Vi är på god väg.

Patrik Andersson
Vd Business Region Göteborg

VÅRT UPPDRAG OCH ÄGARDIREKTIVET

Business Region Göteborg (BRG) ansvarar för näringslivsutvecklingen i Göteborgs Stad och representerar 13 kommuner i Göteborgsregionen. Vi ska bidra till att skapa fler arbetstillfällen och därigenom åstadkomma en hållbar tillväxt i regionens näringsliv. Detta gör vi genom att erbjuda kunskap och kontakter som skapar förutsättningar för dem som vill starta, etablera och utveckla företag i regionen.

Ägardirektiv för Business Region Göteborg AB (2018-03-05)

Ägardirektivets roll

Ägardirektiv för Business Region Göteborg AB (BRG) utgör tillsammans med bolagsordningen, riktlinjer och direktiv för Göteborgs Stads bolag, ägardirektiv för Göteborgs Stadshus AB, kommunfullmäktiges budget, övriga av kommunfullmäktige beslutade policydokument och riktlinjer samt anvisningar från kommunstyrelsen och Stadshus AB grunden för stadens ägarstyrning av BRG och för bolagets ägarstyrning av respektive minoritetsägt bolag.

BRG skall samordna Stadens interna arbete med att utveckla separata ägarstrategier per minoritetsägt bolag. Dessa skall i samverkan med övriga delägare, genom ett gemensamt ägarråd, ligga till grund för Stadens långsiktiga ambitioner med delägandet.

Kommunfullmäktiges mål

Kommunfullmäktiges budget är det övergripande styrdokumentet för Göteborgs Stads bolag och anger mål som ska brytas ned och omsättas i praktisk handling av bolagen. Bolagen inom Stadshuskoncernen ska ha ett långsiktigt hållbart förhållningssätt och låta de tre perspektiven miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet sätta sin prägel på verksamheten.

Syftet med stadens ägande av bolag är att dessa tillsammans med stadens övriga verksamheter ska skapa nytta för staden och dess invånare och medverka i utvecklingen av ett hållbart Göteborg. Koncernnytta och helhetssyn ska genomsyra bolagens verksamhet. BRGs styrelse ska årligen fastställa ett mål- och inriktningsdokument, utifrån kommunfullmäktiges budget, som anger

hur målen ska uppnås och vilka processägare som styrelsen avser samverka och föra dialog med för att nå måluppfyllelse. Baserat på mål- och inriktningsdokumentet ska bolagsledningen utarbeta en verksamhetsplan med konkreta och kvantifierbara mål samt med beskrivning över hur målen ska nås.

De kommunala befogenheterna

Bolagets verksamhet ska bedrivas enligt kommunalrättsliga principer och de regelverk i övrigt som styr bolagets verksamhet och som mer i detalj regleras i bolagsordningen.

Det kommunala ändamålet

BRG ska ansvara för, och samordna, näringslivsfrågorna i Göteborg så att det bidrar till utveckling av stadens alla verksamheter.

BRG ska arbeta för att stärka näringslivsutvecklingen i Göteborg och Göteborgsregionen. Detta ska ske i nära samarbete med Göteborgsregionens Kommunalförbund (GR). BRG har stadens mandat att utforma förutsättningarna för detta samarbete. Arbetet ska ske i samverkan med Västra Götalandsregionen och näringslivets olika aktörer.

BRG utgör moderbolag i klustret Näringsliv, och ska på en övergripande nivå leda och samordna arbetet inom klustret samt driva egna uppdrag inom näringslivsutveckling.

BRG ska ha fokus på företags-, kluster- och innovationsutveckling, samt etableringar och investeringar. Verksamheten ska utgå ifrån miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet och att utvecklingen av hållbara teknologier och affärsmodeller ska särskilt främjas.

BRG ska ha särskilt fokus på etablering av internationellt ledande FoU-intensiva företag i regionen.

BRG ska följa och analysera hur stadens samlade arbete bedrivs i relation till stadens mål. Vid behov ska BRG utarbeta förslag om eventuella förändringar av mål, inriktningar och prioriteringar till kommunfullmäktige.

BRG ska på övergripande nivå ansvara för med vilket budskap staden ska marknadsföras ur ett näringslivsutvecklande perspektiv, regionalt, nationellt som internationellt. Berörda bolag och nämnder ska genomföra marknadsföringen utifrån sina respektive uppdrag. Med koppling till detta ska BRG ta ett samordnande ansvar för marknadsföringen av Göteborgsregionen ur ett näringslivsutvecklande perspektiv.

BRG ska på övergripande nivå svara för relevant omvärldsbevakning, och ska samverka i detta med motsvarande organisationer på regional, nationell och internationell nivå.

På uppdrag av kommunfullmäktige ska BRG svara för beredning av ärenden som har samband med näringslivsutveckling.

Bolagets ekonomiska ställning ska möjliggöra ett långsiktigt och uthålligt agerande och bidra till en hållbar utveckling.

Rollen som moderbolag i klustret

Moderbolagets uppdrag ska genomföras med stor delaktighet från de minoritetsägda bolagen inom klustret, samt i god samverkan med övriga delägare, i syfte att skapa synergier i planering och genomförande.

BRG ska minst en gång per år genomföra ägarråd med övriga delägare i de minoritetsägda bolagen. I ägarrådet skall en diskussion föras om bolagets framtida inriktning utifrån ägarnas samlade kravbild och intresse.

Det åligger BRG att återföra väsentlig och strategisk information till Stadshus AB, bland annat med utgångspunkt i genomförda ägarråd.

BRG ska identifiera möjligheter till samordning och effektivisering av olika slag inom klustret samt ta initiativ till förändringar av de minoritetsägda bolagens uppdrag och organisation.

BRG ska efter beslut i kommunfullmäktige eller kommunstyrelse svara för utlämnandet av aktieägartillskott och andra kapitaltillskott till de minoritetsägda bolagen.

Samverkan

Bolaget ska bidra till att helhetssyn, och ett gott och effektivt samarbete, genomsyrar arbetet med både stadens nämnder och bolag samt externa intressenter.

BRG ska stödja det strategiska utvecklingsarbete som staden bedriver. Detta kräver fortlöpande samråd och samverkan med berörda kommunala organ och övriga strategiska intressenter inom näringsliv, akademi och offentlig sektor.

Eftersom besöksnäringen är tätt sammanvävd med regionens övriga näringar är det viktigt att BRG har ett aktivt samarbete med Göteborg & Co

Övrigt

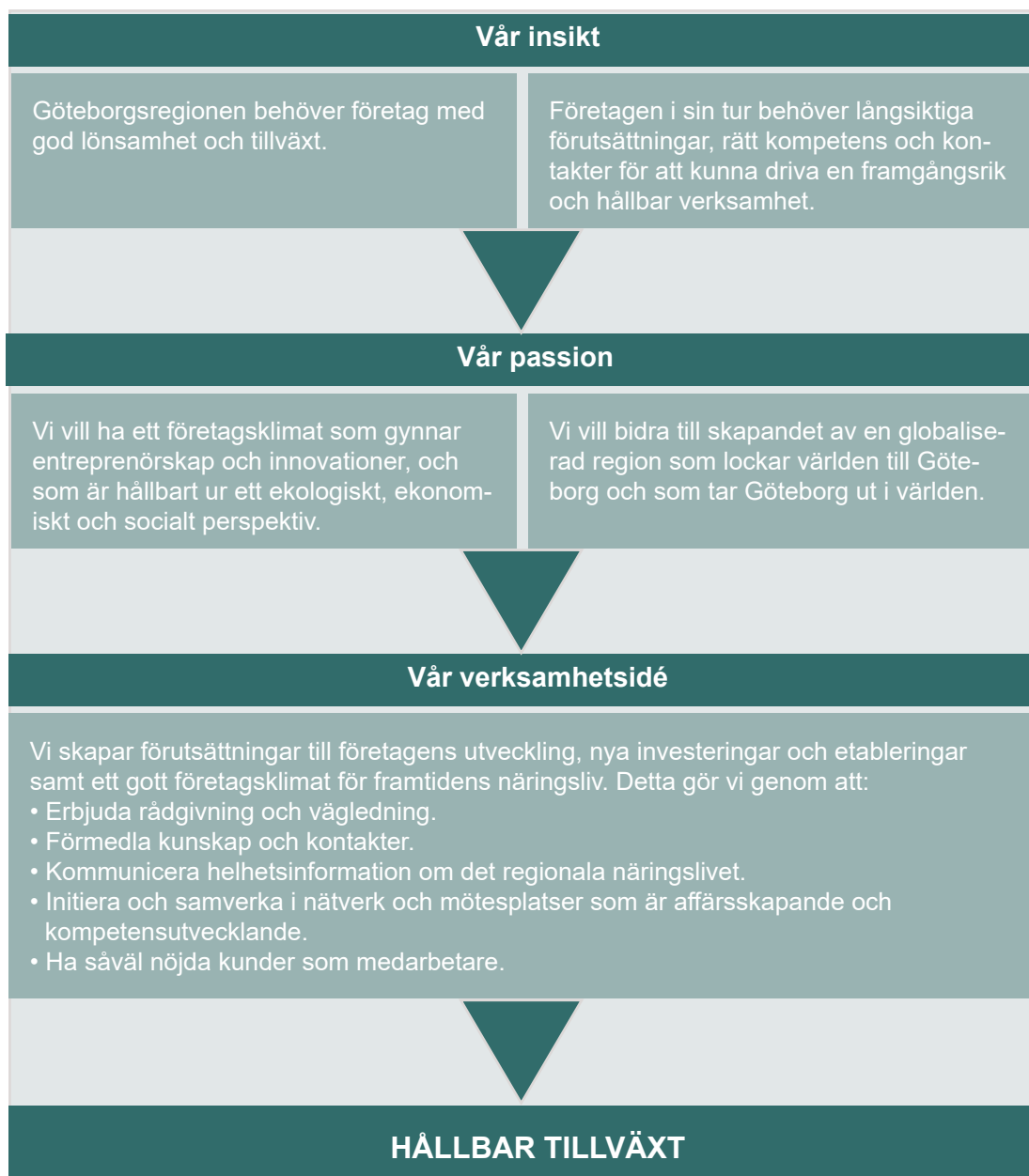
Före beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt, ska bolaget inhämta kommunfullmäktiges ställningstagande.

Detta ägardirektiv ska för att äga giltighet beslutas av kommunfullmäktige och därefter antas på bolagsstämma i BRG.

VÅR VISION OCH VERKSAMHETSIDÉ

Vår vision är att bidra till en långsiktig hållbar tillväxt i Göteborgsregionen.

För oss på BRG handlar det om att Göteborgsregionen skall vara en av Europas mest attraktiva regioner för företag. För att nå visionen behöver vi företag och entreprenörer i världsklass! Företag som växer med både social och miljömässig hänsyn.

VÅRA MÅL OCH MÅLGRUPPER

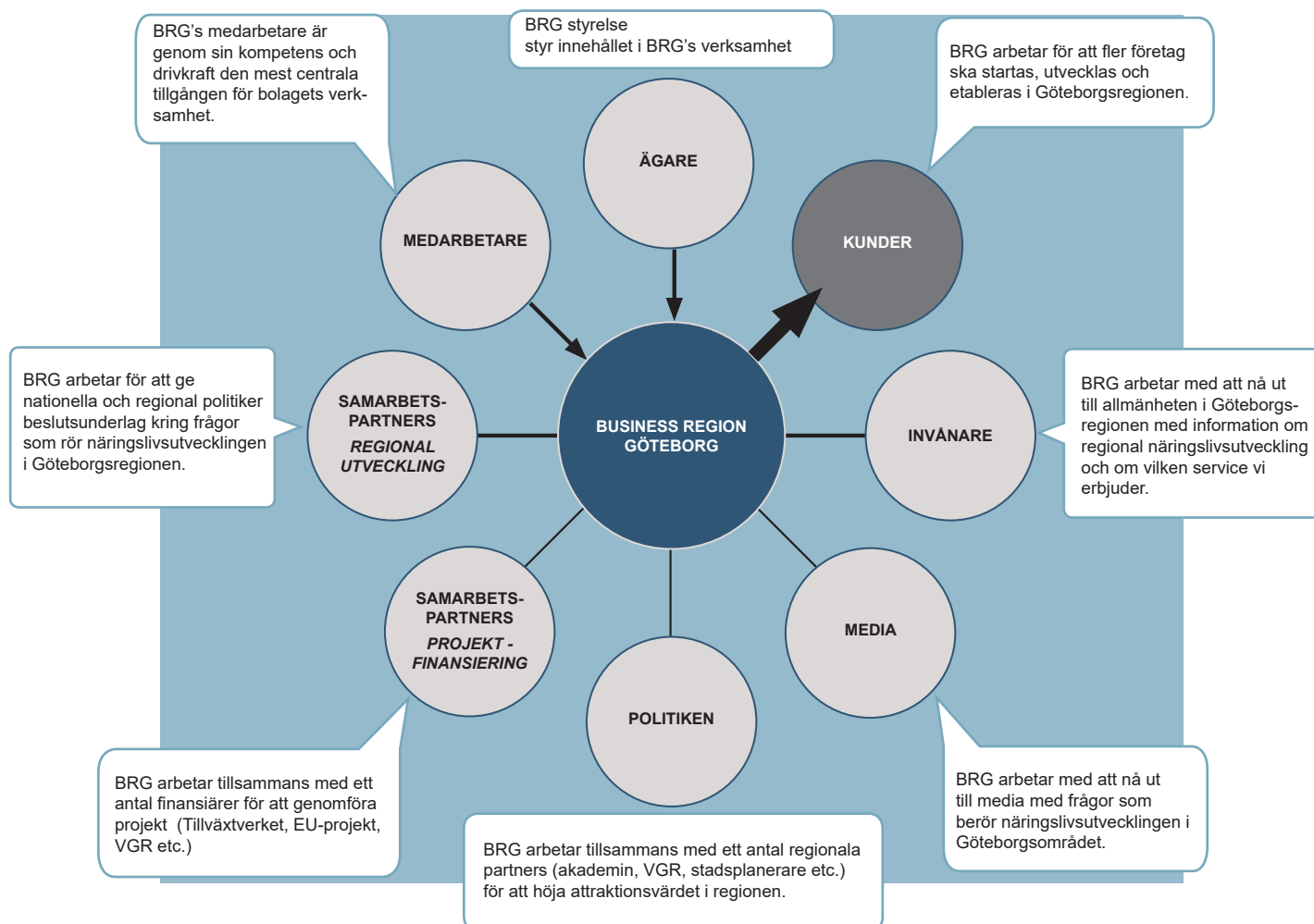
Vårt övergripande mål

BRG ska verka för en hög sysselsättning och ett diversifierat näringsliv i Göteborgsregionen

BRG ska skapa värde för såväl kunder som ägare och medarbetare.

Våra kunder är företagare som vill starta, utveckla och etablera verksamhet i Göteborgsregionen. De är vår primära målgrupp.

Vi är övertygade om att för att kunna skapa förutsättningar för hållbar tillväxt krävs bred samverkan med andra där vi tillsammans kan kraftsamla mot samma mål.

VÅRT STRATEGISKA FOKUS 2016 - 2019

Utgångspunkten för vår verksamhet är vårt ägardirektiv och styrelsens inriktningsdokument för respektive verksamhetsår. Beroende på hur Göteborgsregionens utmaningar utvecklas under åren kan vår inriktning och prioritering av insatser komma att påverkas.

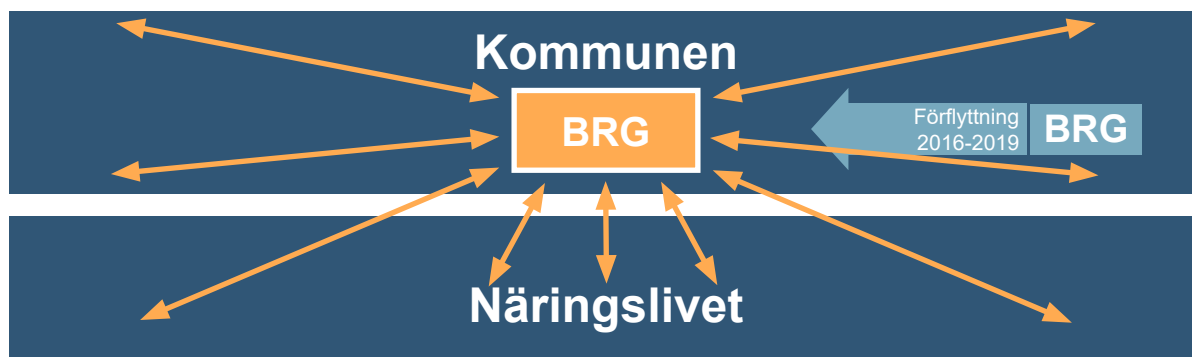
Nedanstående fokusområden bidrar sammantaget till ett förbättrat näringslivsklimat.

Vårt uppdrag innebär att vi har olika roller i olika

sammanhang; både strategiska och operativa.

Vi samverkar och deltar i olika utmaningar, ibland aktivt, ibland som pådrivare och i vissa fall genom samarbetspartner eller genom omvärldsbevakning och kunskapsinsamling.

Vi har under perioden arbetat med att ta en mer central position i kommunen vad gäller näringslivsfrågor.

Verksamhetsplan

Styrelsens mål- och inriktningsdokument samt bolagets verksamhet för det aktuella året beskrivs i en årlig verksamhetsplan. Där beskrivs insatsområden, aktiviteter och särskilda satsningar som BRG prioriterat och budgeterat.

VERKSAMHETSPLAN

Bolagets verksamhet för det aktuella året inkl. styrelsens mål- och inriktningsdokument
Här beskrivs insatsområden, aktiviteter och särskilda satsningar som BRG prioriterat och budgeterat.

2019

INNEHÅLL

Analys inför verksamhetsåret.....	2
Verksamhetsövergripande riskhantering	6
Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035.....	7
Regional samverkan.....	8
Våra mål.....	10
Attrahera investeringar, etableringar och stärka företagsklimatet.....	11
Klusterutveckling och samverkan för innovation och jobbtillväxt.....	13
Tydlig entreprenörskapsregion samt fler nya och växande företag.....	15
Kompetensförsörjning för bättre jobbmatchning, ökad sysselsättning och jämlikhet.....	17
Kommunikation.....	19
Pågående och beviljade projekt.....	21
Sammanfattning särskilda beslut eller uppdrag.....	22
Moderbolag i näringslivsklustret.....	23
Medarbetare.....	24
Budget.....	25
Bilaga:	
1 Styrelsens mål- och inriktningsdokument.....	26
2 Åtgärdsplan och Intern kontrollplan.....	29

Analys inför verksamhetsåret 2019

Nytt näringslivsstrategiskt program

2018 fattade kommunfullmäktige beslut om att sätta Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program. Den övergripande målsättningen är att skapa 120 000 nya jobb fram till 2035 och i målbilden talas bland annat om att Göteborgsregionen ska bli en av världens mest nytänkande regioner.

Programmet omfattar strategier inom allt från kompetensförsörjning och företagsklimat till markberedskap och infrastruktur. Strategierna i sin tur ligger till grund för de handlingsplaner som vi tar fram tillsammans med bland andra Göteborgs Stad och GR.

Processen för att arbeta fram programmet gav mycket goda möjligheter till dialog med aktörer i Göteborgs näringsliv. Både stora och små företag och olika organisationer har deltagit i arbetet och visat stort engagemang. Programarbetet har därigenom lagt en stabil grund för politiska beslut och ett fördjupat näringslivsperspektiv på alla nivåer inom Göteborgs Stad. Det näringslivsstrategiska programmet har bäring på hela Göteborgsregionen och berör således även det fördjupade samarbetsavtal för näringslivsutvecklingen som BRG och GR tecknade under året.

Verksamheterna stöttar varandra

Business Region Göteborgs många olika verksamheter stöttar varandra från olika håll i enlighet med de övergripande strategierna och företagsmålen. Det finns ett starkt samband mellan stimulans av entreprenörsklimatet, arbetet för att öka innovationskraften, bredden i starka kreativa näringar, SME-företagens tillväxtresa, klusterutveckling och det växande intresset för etableringar och investeringar.

I Business Region Göteborgs strategi ligger därför att tydligt visa dessa samband och att vara en länk mellan olika aktörer som samarbetar och kompletterar varandra från olika utgångspunkter.

Näringslivets förutsättningar präglas av megatrenderna urbanisering, globalisering, automatisering, elektrifiering och digitalisering. För att möta samhällsutmaningarna är trenden allt mer bransch- och aktörsöverskridande samarbeten, som involverar akademi, institut och offentliga aktörer så som behovsägare, för fler integrerade kunderbjudanden genom innovativa lösningar och samarbeten.

Detta är särskilt tydligt inom bl.a. fordonsindustrin, som genomgår det största tekniksprånget i modern tid och kommer att ha en direkt påverkan på framtidens transporter och logistiklösningar för såväl person- som godstransporter. I detta ligger en pågående strukturuomvandling i branschen, med ökad

branschöverskridande konvergens, ändrade värdekedjor, nya affärsmodeller och mobilitetskoncept. Samtidigt syns en ökad branschtillväxt, med nya stora regionala etableringar, ökat antal transporter, en hög efterfrågan på branschens produkter och behov av bra infrastruktur och logistik samtidigt som staden och regionen genomgår den största stadsutvecklingen i vår samtid. Kompetensbehovet är stort både vad gäller traditionella branschkompetenser, men även nya sett till trenderna inom sektorn.

Västsverige är Nordens tyngdpunkt inom process- och tillverkningsindustri och där till ledande ICT- och miljöteknikföretag som ligger i framkant vad gäller digitalisering, automatisering och hållbara lösningar för att minska miljö- och klimatpåverkan. Regionen rankas som en av dem med starkast innovationsförmåga i EU:s Regional Innovation Score Board.

De många kulturella och kreativa näringarna kan i högre utsträckning vara en katalysator för att öka innovationskraften ytterligare även i andra branscher samt bidra till regionens attraktionskraft.

Hög tillväxt kräver resurser

Göteborgsregionen har för närvarande en hög tillväxt både i termer av sysselsättning och vad gäller ekonomisk aktivitet. Men för att kunna genomföra den snabba utbyggnadstakten behöver Göteborgsregionen tillföras nytt kapital och ny kompetens - både i den offentliga och privata sektorn.

Risken är i annat fall överhängande att Göteborgsregionen kommer att stå inför en stor kapacitetsbrist som medför att utbyggnadsplanerna inte kommer att kunna realiseras i den takt som krävs. En stor utmaning är därför att än tydligare positionera regionens tillväxtförutsättningar på den internationella investerarkartan.

Förmågan att samarbeta är en styrka

Göteborgsregionens många näringslivskluster har stark internationell lyskraft. En stor konkurrensfördel ligger i en dokumenterad förmåga att samverka mellan näringsliv, akademi/institut, offentliga aktörer, kapitalaktörer och utbildningssektorns aktörer.

Göteborgsregionens alla nätverk och samverkansmiljöer med möjligheten att arbeta tätt tillsammans med bland annat näringslivsutvecklarna i Göteborgsregionens kommuner är en annan fördel. BRG:s uppgift att förvalta Göteborgs Stads ägande i det så kallade näringslivsklustret ger också stora möjligheter, till exempel med de starka samverkansplattformar som science parks utgör. Starka strukturer för samarbetet med VGR är också en stor tillgång.

Kompetensförsörjningen en nyckelfråga

För att kunna behålla och stärka tillväxten i Göteborg är det av högsta vikt att näringslivet har tillgång till rätt kompetens. Inom flera branscher råder kompetensbrist och konkurrensen om flera yrkeskategorier hårdnar. Arbetet med dessa frågor tar avstamp i den kompetensförsörjningsplan som BRG arbetat fram tillsammans med nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning vid Göteborgs Stad.

Tillgången till strategisk kompetens är också viktig för klusterutvecklingen i Göteborgsregionen. Precis som att företag inom samma och angränsande branscher söker sig till varandra, söker även människor sig till andra människor där samarbeten och professionell utveckling skapar nya möjligheter.

Stark internationell position

Västsverige är en exportmotor för Sverige och en port mot världen genom Göteborgs hamn. Allt pekar på att näringslivets internationalisering blir allt viktigare för möjligheten att fortsätta vara konkurrenskraftig och driva på inom teknikutveckling och smart specialisering. BRG arbetar med att koppla ihop de regionala

klustren med kluster i andra länder för att stödja denna utveckling med gränsöverskridande samarbeten och export. BRG arbetar även aktivt och nära med de enskilda bolagen för att identifiera exporthinder för att stärka potentiella globala affärer. Genom våra mötesplatser har företagen möjlighet att demonstrera sina innovationsinsatser för internationella beslutsfattare samt att delta på exportaktiviteter.

Göteborgsregionen har det starkaste fordonsklustret i Sverige med två globala varumärken genom Volvo Cars och Volvo Group med personbilar respektive tunga fordon, ett utvecklingsbolag som 2018 lanserade ett helt nytt bilmärke samt en komplett värdekedja av aktörer från forskning till färdiga fordon inklusive en bred grupp av konsulter och underleverantörer. Enbart inom data- och teknikkonsultbranscherna finns det över 3 500 arbetsställen och över 30 000 anställda i Göteborgsregionen. Geelys beslut att etablera sitt europeiska innovationscenter i Göteborg och regeringens besked om satsningar på ett forskningscenter för elektromobilitet ökar Göteborgsregionens attraktionskraft ytterligare.

I Stenungsund finns Sveriges största kemi- och materialkluster med ambitionen att leda omställningen mot en biobaserad ekonomi och produktion av förnybara bränslen. Göteborgsregionen är även en av de mest utbyggda regionerna i världen vad gäller fjärrvärmenät och att tillvarata industriell restvärme och tillika en av världens mest effektiva energiåtervinningar ur avfall.

En internationellt ledande samverkansmiljö för artificiell intelligens, AI, har etablerats på Lindholmen Science Park där aktörer från näringslivet, akademien samt offentlig förvaltning och sjukvård skapar en nationellt samlokaliserad arena som genererar och tillhandahåller stora mängder data för att accelerera AI-relaterad forskning och innovation. Även den Västsvenska Digitala Agendan och satsningar så som AllAgeHub (leds av Göteborgsregionens Kommunalförbund och Johanneberg Science Park) har stor potential att bidra i denna utveckling.

Life Science-klustret i Göteborg är till storleken det tredje i Sverige. Vårt arbete tillsammans med Sahlgrenska Science Park AB och AstraZeneca BioVentureHub bidrar till starkare kopplingar mellan universitetssjukvård, akademisk forskning och näringsliv. Det gör Göteborgsregionen alltmer intressant både för nya samarbeten och etableringar.

Ekonomiska och politiska risker

Euroområdet, som sammantaget utgör destination för nära 40 procent av Göteborgsregionens exportflöden, står inför några orosmoln. Förutom politisk oro i en rad EMU-länder däribland Tyskland och en segdragen Brexit-process, så har även Italiens ekonomiska svårigheter varit ett annat huvudbry för ECB i Frankfurt. Trots detta visar ändå företagen inom euroområdet på ökad sysselsättning, stigande lönenivå och ökad investeringstakt. Eurorådets ekonomiska tillväxt framåt dämpas något, men förväntas ligga stabilt runt 2 procent under 2019. I regionens närområde visar Danmark och Norge på god utveckling och länderna förväntas ligga runt en liknande nivå framåt 2019.

USA går starkt för stunden. Skattelättnader verkar ha trimmat landets arbetsmarknad ytterligare där ökad sysselsättning och stigande löner pushat inflationen att få något mer fart. Federal Reserve väntas innan årets slut hinna med ännu en räntehöjning. Den spända relationen mellan USA och Kina har dock haft en dämpande effekt på USAs exportflöden och landets tillväxt skrivs ner framåt 2019. Kina visar för stunden också upp en god ekonomisk tillväxt. Dock finns ett antal risker för denna ack så viktiga marknad. Bland annat är skuldsättningen inom landets privata sektor stor och finns därute som ett ständigt orosmoln. Den pågående handelskonflikten med USA är ytterligare en risk där USAs uppsatta importtullar mot Kina kan dämpa Kinas tillväxt, vilket också IMF spår kommer ske under 2019. Att sådana risker hänger i luften innebär att ett litet exportintensivt land som Sverige, och framförallt Göteborgsregionen, är sårbara om riskerna blir till verkligheter.

Ser vi till Göteborgsregionens viktigaste exportmarknader och viktat förväntad BNP-tillväxt därefter så väntas de under 2019 ligga något under 2018 års nivå. Även världshandeln spås dämpas något framöver.

Företagsklimatet har brister

En annan viktig förutsättning för att företag skall växa och etablera sig i vår region är att kommunernas service fungerar väl. Därför har staden satt som mål att regionens NKI i servicemätningen Insikt skall vara högst bland storstadsregionerna och motsvarande mål har satts för Göteborgs stad. Inget av målen har hittills nåtts. Attitydfrågan till företag och förtroendet för politiker och tjänstemän är fortsatt på för låg nivå.

Attityder till näringslivet och förtroende för Göteborgs Stad är viktiga områden att arbeta med. Störst förbättringsmöjlighet finns inom bygglov där betygen är väsentligt under rikssnittet. Bygglov- och planprocessen har också en direkt påverkan på vårt etableringsarbete. Därför ser vi att insatser inom företagsklimatet fortsatt behöver prioriteras under 2019.

De senaste åren har en rad uppskattade dialoger mellan näringslivet, akademien och kommunstyrelsens arbetsutskott genomförts med syftet att förbättra företagsklimatet och skapa förutsättningar för hållbar utveckling av Göteborg. Det finns dock ett uttalat behov för att fortsätta föra dialog på flera nivåer.

Stor satsning på entreprenörskap

Företagsklimatet, tillgången på kompetens, innovationskraften och samarbetsmöjligheter är viktiga komponenter även för entreprenörsdrivna verksamheter och nyföretagandet.

De alltmer globala och kunskapsintensiva marknaderna och den digitala utvecklingen ställer större krav på ledarskapet bland SME-företagen, med ökad konkurrens på globala marknader. Omvärldsbevakning och förmåga till snabb omställning blir viktig.

Vår erfarenhet är att de största hindren för att möta nya internationella marknader är brist på resurser och kompetens inom företagen. Det kan vara ett skäl för att avstå från expansion.

Det finns ett ömsesidigt beroende mellan mindre och större företag. Kluster som stärks av fler stora företagsetableringar är också en stimulerande miljö för små utvecklingsbara företag.

Den ekonomiska hållbarheten i regionen skulle stärkas av att fler små- och medelstora företag startas och utvecklas.

Under 2017 etablerades därför Yesbox på klassisk entreprenörsmark i Gamlestadens Fabriker. Där samlas ett flertal aktörer som erbjuder olika former av stöttning till nyföretagare. Satsningen leds av BRG och är en del i Göteborgs Stads jubileumssatsning det entreprenöriella Göteborg. När Yesbox firade sin ettårsdag 2018 hade många tusen människor kommit till lokalerna för att ta steget ut i verkligheten. Ett väldigt lyckat första år med andra ord.

I sammanhanget är det här glädjande att konstatera att EU-projektet One Stop Future Shop på Hisingen med bland andra Business Region Göteborg som samarbetspartner utsågs till Årets Valfärdsförnyare 2018 av Dagens samhälle. Bakgrunden är insatserna för att stötta utrikesfödda som vill starta företag i Göteborg och för ett framgångsrikt sätt att skapa en mer inkluderande stad.

De största företagen i regionen står för en stor andel av tillväxten i lönesumman, men de mindre företagen växer snabbare och står för en högre andel av jobbtillväxten. BRG:s tillväxtprogram Expedition Framåt har därför en stark koppling till Göteborgsregionens förutsättningar för tillväxt och konkurrenskraft på många olika plan.

Verksamhetsövergripande riskhantering

I vårt arbete med styrning, uppföljning och kontroll har vi i samband med framtagandet av verksamhetsplanen arbetat igenom vår riskhanteringsprocess i enlighet med Göteborgs Stads riktlinjer.

2019 års samlade riskbild kvarstår från 2018 och består av totalt 28 risker som omfattar såväl omvärldsfaktorer som BRGs mest väsentliga processer. Samtliga identifierade risker är på en övergripande nivå och har i olika omfattning även underliggande risker och riskhanteringsåtgärder.

Samlad riskbild

"I samband med framtagandet av budget/affärsplan ska riskhanteringen för olika riskområden fastställas till en samlad riskbild för nämndens/bolagsstyrelsens verksamhetsområde" (Ur riktlinjen 11§)

STRATEGISKA FAKTORER	OPERATIVA VERKSAMHETEN	RAPPORTERING	REGELEFTERLEVAD
• OMVÄRLD 1 Statliga och regionalpolitiska förutsättningar 2 Näringslivsklimat / Attraktivitet 3 Legala förutsättningar 4 Kompetensförsörjning, extern 5 Konjunktur och näringslivsstruktur 6 Tillgång till mark och lokaler 7 Samhällsservice och trygghet 8 Logistik och infrastruktur 9 Stora aktörer (globalisering) • RYKTE OCH VARUMÄRKE 10 Varumärke 11 Offentliga rummet • STRATEGISK VERKSAMHETSSTYRNING 12 Finansiering 13 Verksamhetsmodell 14 Förståelse för behov 15 Motstridiga målsättningar	• OPERATIV STYRNING OCH LEDNING 16 Styrning och uppföljning 17 Brist på samordning 18 Konkurrensneutralitet • PROJEKTHANTERING 19 Projekthantering • INKÖP OCH UPPHANDLING 20 Inköp • HR 21 Kompetensförsörjning, intern 22 Arbetsmiljö, psykosocial ohälsa 23 Lönehanteringsprocessen • IT/INFORMATIONSSÄKERHET 24 Informationshantering	• REDOVISNING OCH FINANSIELL RAPPORTERING 25 Rapportering • KOMMUNIKATION 26 Marknadsföring och kommunikation	• LAGAR, REGLER OCH RUTINER 27 Efterlevnad av lagar och regler • OEGENTLIGHETER 28 Oegentligheter (förtroendeskada)

Existerande riskreducerande åtgärder och kontroller har identifierats och bedömts, därefter har risken värderats utifrån sannolikhet och konsekvens.

Riskerna har kategoriserats och getts en färgkod utifrån i vilken omfattning riskerna är hanterade.

I de fall nya eller ytterligare riskreducerande åtgärder bedöms som nödvändiga har dessa fastställts och prioriterats i en Åtgärdsplan. För de risker som bedöms ha tillräckliga kontrollaktiviteter och åtgärder på plats föreslås ett par bli föremål för testning under året vilket framgår av Intern kontrollplan. Detta i syfte att förbättra verksamheten och följa upp att kontrollerna fungerar som avsett.

Åtgärdsplanen för de mest väsentligaste och prioriterade riskerna samt årets intern kontrollplan framgår i bilaga 2.

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035

Bakgrund, målbild och strategier

Under 2017 utarbetades ett näringslivsstrategiskt program för Göteborgs Stad. I processen deltog, förutom stadens förvaltningar och bolag, även akademien, science parks och näringslivets organisationer. Ett 80-tal workshops hölls under året. Programmet är utmaningsdrivet och arbetet utgick ifrån de tio utmaningar som definierats för Göteborgsregionen.

Programmet gick på remiss i staden hösten 2017 och den 22 mars 2018 antogs programmet av ett enhälligt kommunfullmäktige. 15 juni lanserades programmet på Förvaltnings och bolagschefsmötet och i augusti/september presenterades programmet de 20 styrelser och nämnder som enligt kommunfullmäktige beslut har delansvar i programmet.

Hösten 2018 påbörjades arbetet med att ta fram handlingsplaner.

Det övergripande syftet med programmet är att det ska vara vägledande för stadens samlade arbete för att skapa bättre förutsättningar för företagande. Programmet har en målbild, ett övergripande kvantitativt mål, tre skarpa mål och sex strategiska områden.

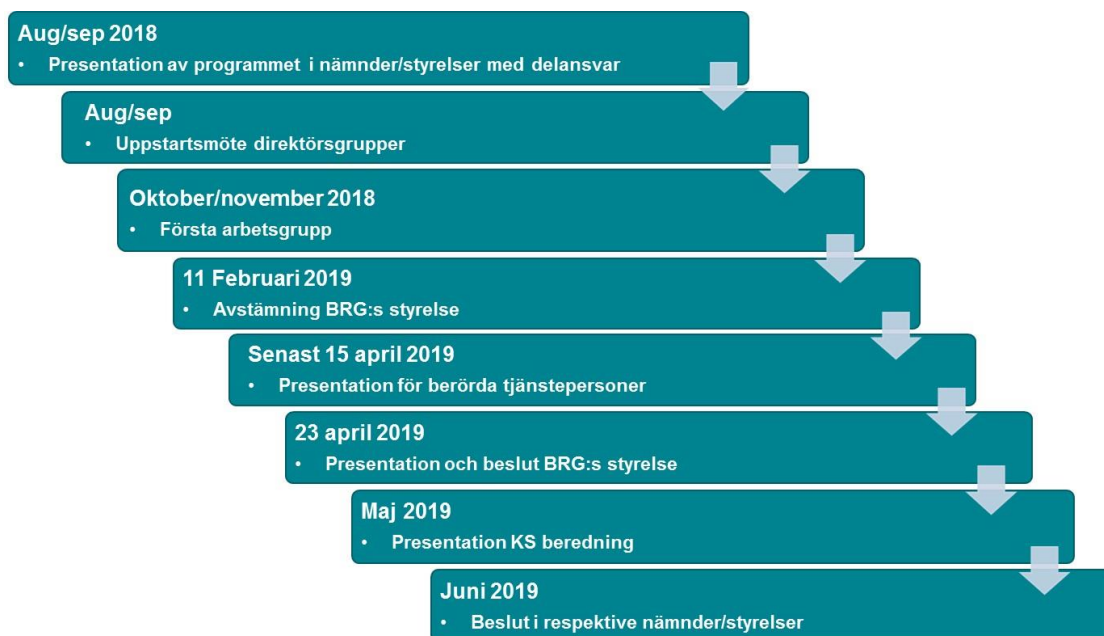
Ledning och styrning av programmet

Under våren 2019 kommer BRG tillsammans med de förvaltningar och bolag i staden som har delansvar i programmet bygga en organisation som säkerställer ledning och styrning av programmet. Stor vikt läggs på delaktighet och interaktion. Intentionen är att i så hög grad som möjlig länka på andra initiativ och bygga en långsiktigt hållbar struktur för programmets framdrift.

Process 2019 i BRG och i staden

Arbetet med att ta fram handlingsplaner inom fem av de sex strategiska områdena (kompetensförsörjning, attraktionskraft, markberedskap och fysisk planering, företagsklimat och innovationskraft) beräknas vara klart sommaren 2019. Handlingsplanen för Infrastruktur påbörjas Q1 och beräknas vara klar Q4 2019.

Beslutsprocess handlingsplaner:

Regional samverkan

Göteborgsregionen

BRGs arbete med näringslivsutveckling är beroende av en stark regional förankring, inte minst med hänsyn till globaliseringen och vår växande arbetsmarknadsregion. Sedan 2018 har GR och BRG ett nytt samverkansavtal som utgör grunden för vårt gemensamma arbete med GR-kommunerna näringsliv, akademi och offentliga aktörer. De områden vi samverkar inom är:

Den regionala samverkan sker främst genom BRGs månatliga möten med kommunernas näringslivsansvariga (NA-nätverket) där arbetet främst fokuserar på tre regionala utmaningar:

- Företagsklimat
- Kompetensförsörjning
- Planera för tillväxt.

Samverkan sker även inom nyföretagarområdet i syfte att hitta synergier och nya arbetssätt kopplade till t.ex. Yesbox och kommunernas egna erbjudanden till nyföretagare. Inom kommunikationsområdet sker samverkan för att stärka kommunikationen om Göteborgsregionen. Från 2019 kommer näringslivsstrategiska frågor inom besöksnäringen att hanteras av NA-nätverket i samverkan med Göteborg & Co.

I nätverket skapar vi möjligheter till erfarenhetsutbyte, utveckling och implementering av de tjänster som BRG tillsammans med kommunerna kan erbjuda det lokala näringslivet. Även att identifiera och initiera nya frågor av gemensam natur där regional samverkan är en fördel både för den enskilda kommunen, regionens och företagens konkurrenskraft och tillväxt.

Ledningen i BRG och GR träffas regelbundet för att planera och följa upp hur samarbetet fortlöper. Även 2019 kommer BRG och GR anordna en gemensam näringslivsday för politiker och tjänstemän. Under 2019 fortsätter arbetet med att stötta de kommuner, som så önskar, att synka sitt näringslivsstrategiska arbete med det näringslivsstrategiska program som togs fram i dialog med Göteborgsregionen och alla kranskommuner och som antogs av Göteborgs stad, mars 2018.

Västra Götalandsregionen

VGR samordnar prioriterade frågor och rekommendationer för att hela Västra Götaland ska utvecklas. De fyra kommunalförbunden samverkar i olika grad med VGR som en sammanhållande part i syfte att få större samsyn över hur man kan samspela med regionala satsningar och för att möjliggöra synergier och strategiska samarbeten. Det finns nu en fastställd struktur för regelbundna avstämningar mellan tjänstemän liksom årliga presidiedialoger mellan nämnderna på VGR och GR/BRG. VG2020 genomförs bl.a. genom fyra delregionala överenskommelser med fokus på det som är mest relevant ur en lokalregional utveckling. Göteborgsregionen täcker genom BRG och GR in samtliga 32 prioriterade frågor.

BRG deltar i Västgruppen och BHU (Beredningen för Hållbar Utveckling) för att på strategisk nivå påverka och vara delaktiga i prioriteringar. Ledningen i BRG och VGR har kvartalsvisa avstämningar och däremellan sker löpande avstämningar kontinuerligt om samarbeten och utveckling.

BRG och GRs verksamhetsplaner ligger till grund för tillväxtinriktade insatser i linje med det delregionala genomförandet. För särskilt tilldelade medel avsätts medfinansiering inom BRG och GR för satsningar inom verksamheten som riktas samtliga 13 kommuner i Göteborgsregionen enligt finansieringsprincipen kommunerna 50% och VGR 50%. BRG har årligt driftanslag om f.n. 20 mkr från GR för regional näringslivsutveckling och 15 mkr av dessa motfinansierar BRGs delregionala program. VGR har även projektfinansiering som kan sökas årligen eller löpa över en treårsperiod, inom de handlingsprogram som VGR lyft fram. Det riktas specifikt till t.ex. Hållbara transporter, SME, Life Science, Maritima och KKN.

De lokala strategierna måste utgå från regionala förutsättningar med en sammanhållen linje som en röd tråd genom alla nivåer samtidigt som tillväxtpolitiken samordnas mellan lokal, regional, nationell och EU-nivå och går i samma riktning.

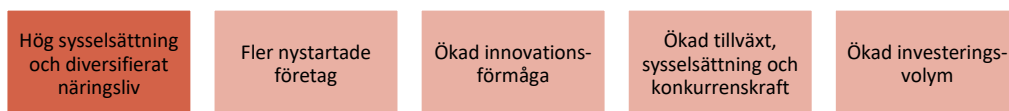
Våra mål

I KFs budget från 22 november anges ett mål som en inriktning för fortsatt arbete som under året ska konkretiseras med indikatorer som möjliggör uppföljning: *Göteborg är en företags- och tillväxtvänlig stad.*

BRG fortsätter arbetet inom inriktningsmålet om innovations- och jobbtillväxt som bolaget har drivit åt staden. Målet involverar ett stort antal förvaltningar och bolag inom staden samt externa parter. Arbetet sker därför i nära samverkan med SLK som har uppdraget att leda arbetet med ett innovationsprogram för staden. Arbetet fokuserar på att arbeta fram övergripande indikatorer för att kunna mäta och följa upp stadens innovationsarbete. Arbetet sker i dialog med nationella aktörer såsom Vinnova, SKL m.fl. med målsättningen att Sverige ska ha liknande indikatorer - så att städer kan jämföras med varandra. En första pilotstudie har genomförts under hösten 2018.

BRG ska verka för en hög sysselsättning och ett diversifierat näringsliv i Göteborgsregionen. Så är verksamhetens övergripande mål formulerat.

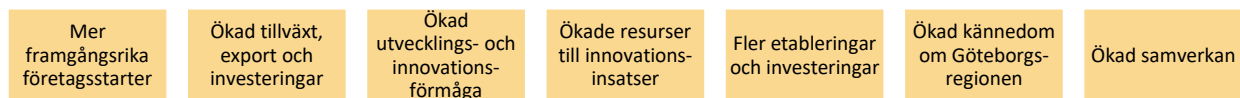
Det övergripande målet bryts ner i fyra delmål, som alla fokuserar på önskvärda förändrade tillstånd. Genom nedbrytningen får vi övergripande gemensamma mål som knyter an till de viktigaste typerna av insatser som BRG gör.

Vi följer ett antal indikatorer för att förflyttningen går i rätt riktning i förhållande till de övergripande målen. Men BRG har inte ensam påverkan på utvecklingen.

På verksamhetsnivå har vi bättre förutsättningar för att mäta BRGs påverkan och resultat av insatserna. Resultatmålen är gemensamma för hela bolaget och handlar om vad vi tillsammans vill åstadkomma för förändringar hos deltagare i våra insatser och aktiviteter eller där vi vänder oss till en viss målgrupp.

Våra resultatmål är:

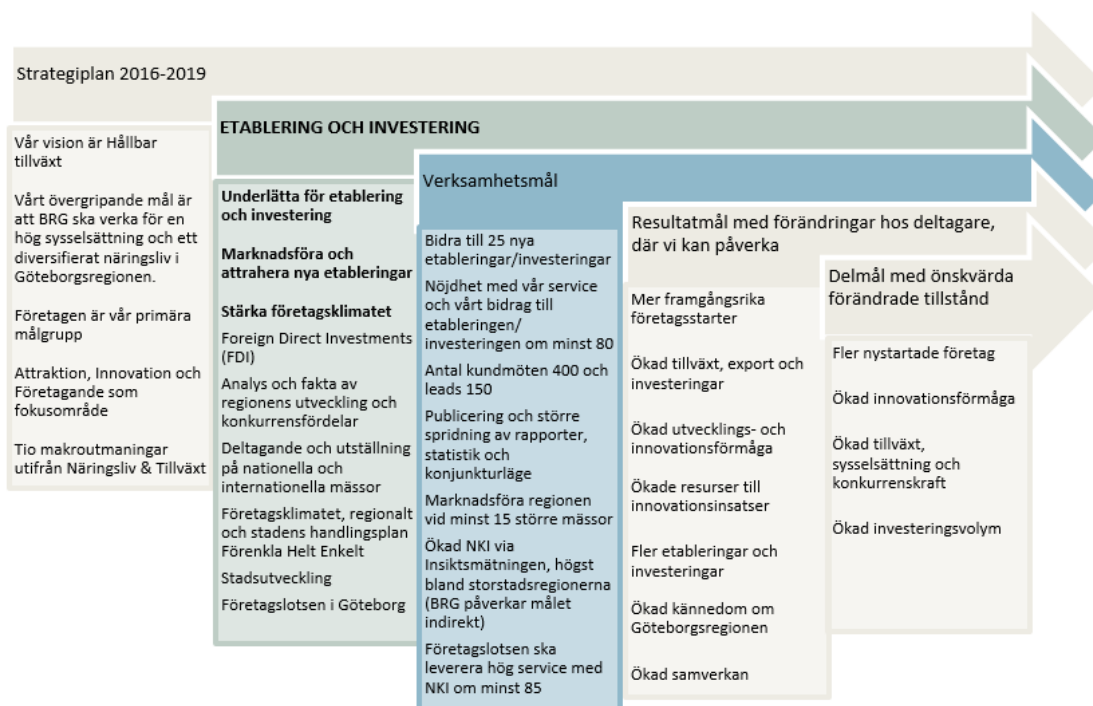

Insatserna utformas tillsammans med verksamhetsmål.

Dessa är kopplade till gemensamma resultatmål som är knutna till övergripande delmål och övergripande mål.

Attraktion – Innovation – Företagande

ATTRAHERA INVESTERINGAR, ETABLERINGAR OCH STÄRKA FÖRETAGSKLIMATET

Vår roll är att skapa förutsättningar och attrahera nya företagsetableringar, investeringar och kompetens till Göteborgsregionen. Vår strategi är att arbeta förebyggande med de processer som underlättar etableringar och investeringar (t.ex. analyser, expat-frågor, företagsklimat osv) samt att arbeta med att marknadsföra och attrahera nya etableringar till regionen.

I den förutsättningsskapande delen av vårt arbete fokuserar vi kring följande fyra områden:

1. Fakta om regionens utveckling och konkurrensfördelar.
2. Företagsklimatet – regionalt och ansvar för Företagslotsen i Göteborgs stad.
3. Stadsutvecklingsprocesser – (t.ex. mark för näringslivet, lokaler och remisser)
4. Internationell kompetens

Genom att arbeta med insatser inom ovanstående områden skapar vi förutsättningar för att nya företag och ny kompetens skall attraheras till Göteborgsregionen. Insatserna lägger grunden till vårt operativa etableringsarbete. I det proaktiva etableringsarbetet fokuserar vi främst våra insatser mot att attrahera företag och investeringar från såväl Sverige som andra länder, sk foreign direct investment (FDI). Det mesta av våra insatser är proaktivt mot enskilda investerare eller i form av förfrågningar.

Utifrån våra regionala styrkeområden har vi valt att särskilt fokusera FDI-arbetet inom följande områden:

- ICT
- Fordon, Miljöteknik
- Logistik och flyglinjer
- Life Science
- Handel
- Stadsutveckling/byggsektorn

Det har visat sig att marknadsföring för att locka till sig investeringar sannolikt har en positiv effekt på utländska investeringar. Varumärkesbyggande har visats ge hög avkastning i form av ökade utländska investeringar och är att betrakta som relativt effektiva insatser. En annan viktig del är att ge konkret service till potentiella investerare även om det inte är lika kostnadseffektivt.

Genom ett beslut i Kommunfullmäktige har BRG givits uppdraget att stärka våra insatser inom attraktionen av utländska byggföretag, parallellt skall vi även formulera en hela staden strategi för hur arbetet skall bedrivas. Strategin håller i nuläget på att fastläggas i nära samarbete med Framtiden och Älvstranden utveckling AB. Under kommande år har vi för avsikt att förstärka och öka de proaktiva insatserna inom området.

Ett viktigt redskap i FDI arbetet är att delta och visa upp regionens styrkor på olika arenor där investerare och beslutsfattare deltar. I vårt FDI arbete eftersträvar vi att hitta kvalitativa etableringar.

Med det menar vi att minst ett av följande villkor skall vara uppfyllt:

- Investeringen/etableringen är FoU-inriktad
- Investeringen/etableringen bidrar till att stärka regionens konkurrenskraft (tex genom att komplettera en värdekedja)
- Investeringen/etableringen medför ett rekryteringsbehov om minst tio personer inom tre år.

Vi prioriterar vårt arbete mot utvalda fjärr-och närmarknader för vårt investeringsfrämjande arbete. Prioriterade fjärrmarknader för 2019 är Kina, Indien, Korea och USA. Prioriterade närmarknader för perioden är Norge, Tyskland, UK och Finland.

I vårt analysarbete eftersträvar vi att arbeta proaktivt med att initiera analyser och ge förslag på förbättringsområden som kan stärka regionens konkurrenskraft, både nationellt och internationellt. En viktig del i vårt arbete är att sprida vår kunskap om Göteborgsregionen till alla BRGs medlemskommuner.

En viktig förutsättning för att företag skall växa och etablera i vår region är att kommunernas service fungerar väl. Därför har BRG satt som mål att regionens NKI i Insikt skall vara högst bland storstadsregionerna och motsvarande mål för Göteborgs stad. Vårt arbete med denna fråga skall bidra till att stadens och regionens service till företag förbättras samt att påverka perceptionen om företagsklimatet i Göteborg. Under 2019 kommer vi öka vårt arbete med att förbättra företagsklimatet med utgångspunkt från det näringslivsstrategiska programmet.

Vår kunskap och kontakter i regionen skall leda till de kunder som vi arbetar med skall uppleva en enkel och effektiv process som underlättar och tillför mervärde i deras ärende (t.ex. en etablering/investering eller ett ärende hos företagslotsen). Genom våra analyser underlättar vi företagets beslutsprocesser.

Enligt den effektutvärdering som Kontigo gjorde 2017 av BRGs investeringsfrämjande skapar investeringarna betydande samhällsnytta. I studien analyserades den samhällsekonomiska nyttan av 53 kvalificerade etableringar/investeringar under 2013-2015. Dessa investeringar skapade 2 130 direkt sysselsatta samt indirekt ytterligare mellan 800-1 400 jobb. Den samhällsekonomiska nyttan skattades till mellan 365 och 525 Msek per år. Med samma nyckeltal för etableringarna under perioden 2016 till aug 2018 (46) skattas motsvarande årliga regionalekonomiska nettoeffekten av dessa arbetstillfällen (3 500-3 900 jobb) till cirka 430 Msek (lägsta scenariot)

Verksamhetens insatser med koppling till VG2020:s prioriterade mål

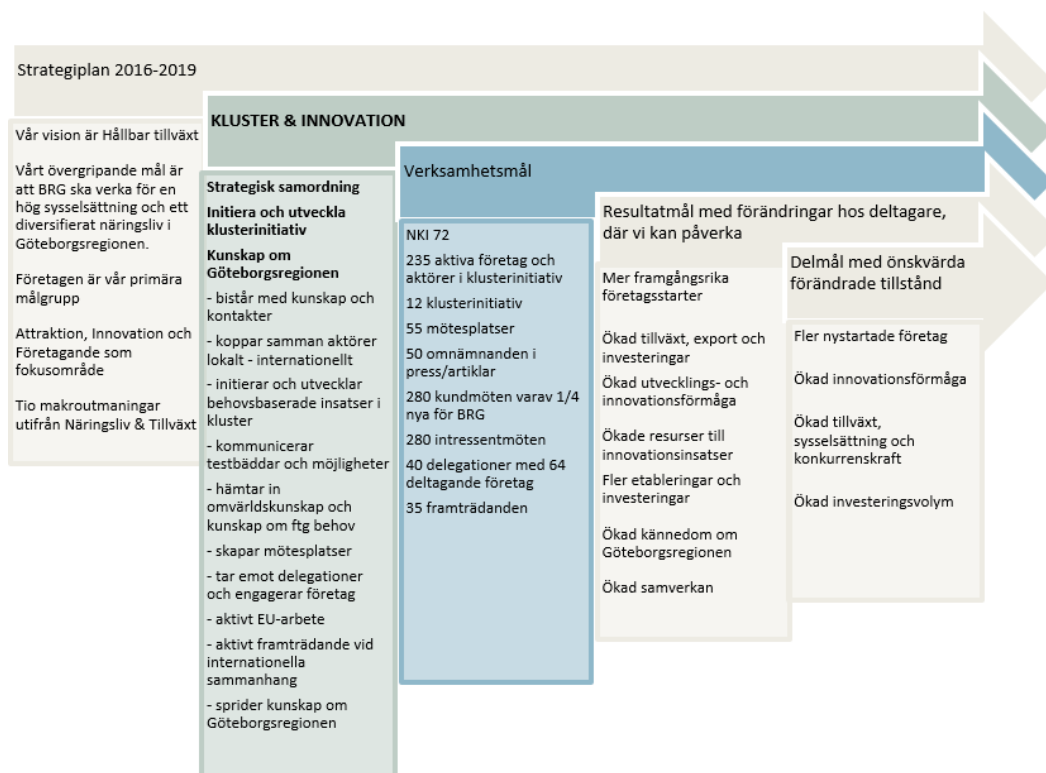
4.2.4 Driva offensiva insatser för att etablera nya arbetsplatser i Västra Götaland

4.2.1 Öka närvaro och påverkan nationellt och internationellt

1.2.5 Stärka den stödande infrastrukturen för en ledande kunskapsregion

Attraktion – Innovation – Företagande

KLUSTERUTVECKLING OCH SAMVERKAN FÖR INNOVATION OCH JOBBTILLVÄXT

Avdelningen Kluster & Innovation är Göteborgs Stads klusterorganisation och verkar i hela Göteborgsregionen. Vi initierar och utvecklar klusterinitiativ som möjliggör hållbar tillväxt. Vi skapar kontakter, kunskapsöverföring och relationer mellan aktörerna i ett kluster; företag, offentliga, akademi/institut, kapital/finansiärer, utbildningssektorn, den globala marknaden och andra kluster.

Vi initierar samverkan med många samarbetspartners och underlättar för aktörer att hitta rätt i nätverken för kunskap och kontakter. Vi samlar in kunskap om vår omvärld och kan branscherna i Göteborgsregionen. Vi för in näringslivets behov in i de offentliga processerna. Vi känner till aktörerna/nätverken inom innovationssystemet och har kunskap om vart näringslivet kan vända sig för samverkan. Vi sammanför entreprenörer, organisationer och specialister.

Vi lyfter fram Göteborgsregionens testbäddar för hållbara och kommersiellt bärkraftiga innovationer, vilka möjliggör nya samarbeten, attraherar investeringar samt underlättar för uppskalning t.ex. genom innovationsupphandling och en ökad internationell efterfrågan. Under verksamhetsåret sätter vi ett särskilt fokus på att implementera strukturen för hur Göteborg ska fungera som testbädd för nya innovationer, *Testbädd Göteborg*. Arbetet sker i bred samverkan med andra parter inom staden samt externt med akademi, institut, science parks, nationella och nordeuropeiska aktörer samt med näringslivet. Vi samverkar med Stadsledningskontoret, regionala och nationella parter för att utveckla indikatorer för hur vi mäter och följer upp innovationer i offentlig förvaltning. Vårt arbete omfattar även den sociala dimensionen av hållbarhet, då våra insatser bidrar till att skapa jobb och minska utanförskapet genom nätverksarbete. Vi är en aktiv part i implementeringen av Göteborg Stads Innovationsprogram och driver processer för implementering av det Näringslivsstrategiska programmet.

Vi fokuserar på ett antal klusterinitiativ som utvecklar Göteborgsregionens näringsliv inom prioriterade branschområden och som bidrar till att marknadsför Göteborgsregionen som en tillväxtregion med

miljöprofil. De prioriterade områdena har en bredd av små, medelstora och stora företag, är kännetecknande för Göteborgsregionen eller är potentiella tillväxtbranscher, samt har global attraktionskraft. Dessa områden stämmer väl överens med de styrkeområden som identifierats för hela Västra Götaland och de regionala strategierna för ”smart specialisering” enligt EU direktiv (RIS3). Vårt arbete med miljöteknik, innovationsutveckling och internationalisering - är tvärgående genom prioriterade områden och klusterinitiativ. Under året har vi i uppdrag att representera staden i ”Fiskekommunerna” och arbeta med klusterutveckling inom havs- och fiskerinäringarna bl.a. tillsammans med Göteborg & Co.

Att synliggöra näringslivets behov är en viktig del av vårt arbete. Vi skapar nätverk, mötesplatser och aktiviteter för att ge kunskap och kontakter. En del av nätverken vi driver kopplar även ihop företag från andra branschområden, då de stärker de prioriterade insatsområdena och driver frågor på tvärs genom flera branscher; **Testbädd Göteborg**, **FinansKompetensCentrum** och det **Västsvenska Rymdklustret** är sådana exempel.

Under 2019 prioriterar vi att jobba med initiativ inom följande och redan pågående områden:

- **Kulturella Kreativa Näringar (KKN)** – genom bl.a. Samverkansplattform KKN, ADA, Saltet på Ringön, Brewhouse
- **Transporter & Fordon** – genom bl.a. konsultnätverk, Telematics Valley
- **Infrastruktur & Logistik** – genom bl.a. Logistik & Transportstiftelsen (LTS)
- **ICT** – inom bl.a. AI, Cybersecurity, Edtech
- **Maritima** – genom bl.a. Periscope projektet och det Västsvenska Maritima klustret med fokus på maritima operationer samt havs- och fiskerinäringarna och ”Fiskekommunerna.

För att näringslivet i Göteborgsregionen ska vara innovationsledande och konkurrenskraftiga inom den gröna omställningen, arbetar vi med initiativ såsom **Gothenburg Climate Partnership** och **Green Gothenburg**. Green Gothenburg erbjuder beslutsfattare studiebesök, kunskap och affärskontakter och är också en del av det nationella arbetet med *Smart City Sweden* som arbetar för att öka den svenska exporten av miljöteknik och hållbara lösningar för städer. För att öka de små och medelstora företagens internationaliseringsförmåga, arbetar vi genom **Enterprise Europe Network (EEN)** med att matcha västsvenska företag mot företag i världen. EEN stöttar företagen både i sin internationalisering och tar dem ut på marknaden, samt i att höja deras innovationsförmåga. EEN har sedan tidigare ett uppdrag inom ramen för Sveriges exportstrategi samverkar med övriga exportfrämjande aktörer i det västsvenska regionala export centrat.

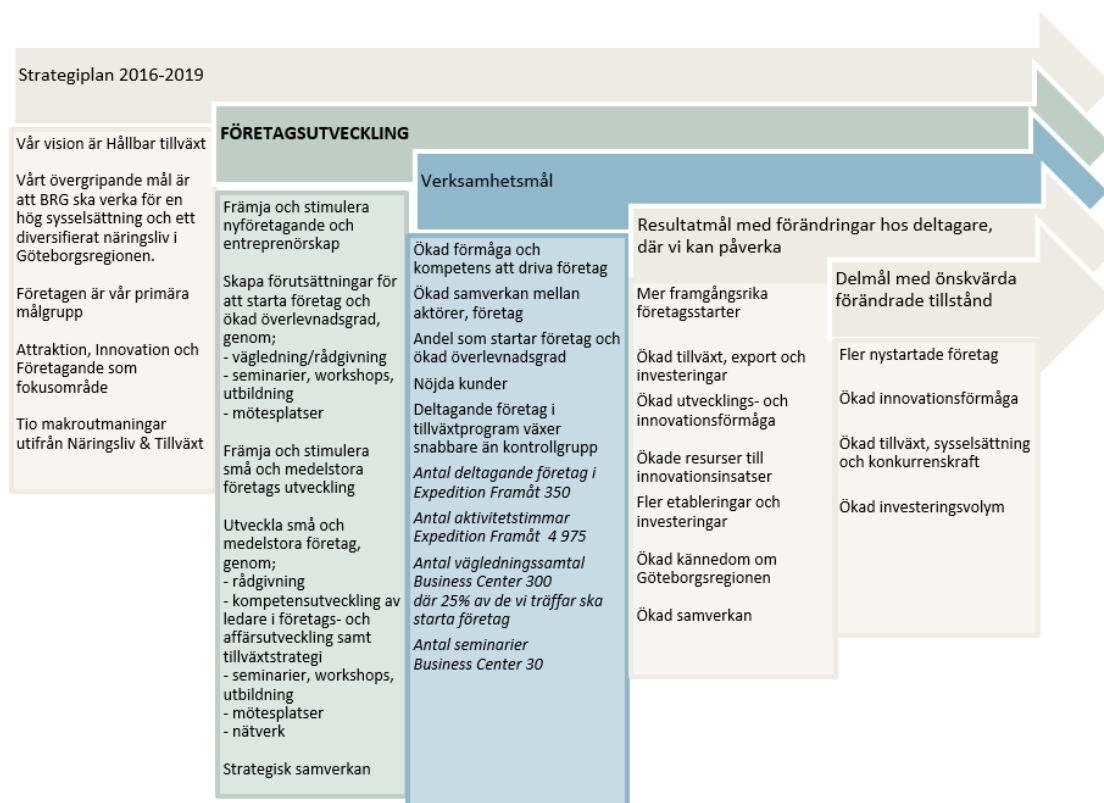
För att stärka vårt gränsöverskridande klustersamarbete och deras internationalisering är BRG även en del av **Gothenburg European Office (GEO)**. Vår roll i GEO är att synliggöra Göteborgsregionens näringsliv, lyfta dess styrkor och utvecklingspotential. Ambitionen är att såväl andra aktörer i Bryssel som näringslivet på hemmaplan ser vikten av europeisk samverkan för att uppnå en ökad tillväxt inom EU. Arbetet utvecklar vårt samarbete i en bredd av näringslivsfrågor tillsammans med ett stort antal städer och regioner i Europa. Under året arbetar vi inom flera projekt tillsammans med partners i våra nordiska länder, men också med större delen av norra Europa.

Verksamhetens insatser med koppling till VG2020:s prioriterade mål

- 1.2 Internationell konkurrenskraft genom regional kraftsamling kring styrkeområden
- 4.2 Ökat utbyte med och påverkan på omvärlden
- 3.1 Ett resurseffektivt samhälle med minskad klimatpåverkan
- 1.1 Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande
- 3.2 Hållbar konsumtion som driver ansvar, utveckling och innovationer

Attraktion – Innovation – Företagande

TYDLIG ENTREPRENÖRSKAPSREGION SAMT FLER NYA OCH VÄXANDE FÖRETAG

Forskning visar att det idag är tillväxt i små och nya företag som utgör en viktig källa till jobbtillväxt i ekonomin. De snabbväxande företagen står för en stor del av sysselsättningsökning och tillväxt i förädlingsvärdet. De finns i alla branscher inte minst i tjänstesektorn. Förutsättningarna för småföretagen att nå ut internationellt har också förbättrats. Forskning visar att exporterande företag är mer innovativa och produktiva och att personalen har högre utbildningsnivå och löner.

Grunden för regional tillväxtteori bygger på att mångfalden av invånare och företag med olika kompetenser och inriktningar skapar möjlighet för specialisering. Detta för att befolkningstäta regioner är unika platser för tillväxt och förnyelse.

Vi går mot ett mer tjänstefierat näringsliv där små och medelstora företags roll blir allt mer viktigt för att uppnå regional tillväxt.

Vårt uppdrag är att uppmuntra och stödja att fler nya företag startar samt att fler företag överlever och växer. Vi skall också stimulera till ökat företagande i utsatta områden i Göteborg genom rådgivning och kompetenshöjande aktiviteter. Inom fasen att driva och utveckla företag ska våra insatser generera ökad överlevnadsgrad, stimulera fler företag att växa nationellt som internationellt samt kompetensutveckla ledare i affärsutveckling och tillväxtstrategiskt arbete. Vi erbjuder också rådgivning till företag som hamnat i ekonomiska svårigheter.

BRG har etablerat mötesplatsen Yesbox där blivande och befintliga företagare och aktörer inom främjandesystemet samverkar för såväl ökad kundnytta, aktörsnytta som samhällsnytta. Under 2019 kommer vi att vidareutveckla formerna för att kunna mäta ytterligare effekter av verksamheten på Yesbox på ett så kvalitativt sätt som möjligt.

För att mäta effekter av insatser för företagsutveckling studerar man utvecklingen i deltagande företag och jämför med kontrollgrupper för att nå hög kvalitet i mätningen. Avgörande är att man har tillräcklig kritisk massa på insatser och volym för att se några mätbara effekter. Studier och analyser visar att företag som tar del av olika typer av rådgivningsinsatser har positiv inverkan på företagets tillväxt i förädlingsvärde och sysselsättning. Även små insatser kan ha betydelse men är inte lämpliga för effektutvärdering mot övergripande mål utan får utvärderas mot konkreta resultatmål, t.ex. antal deltagare, nöjdhet.

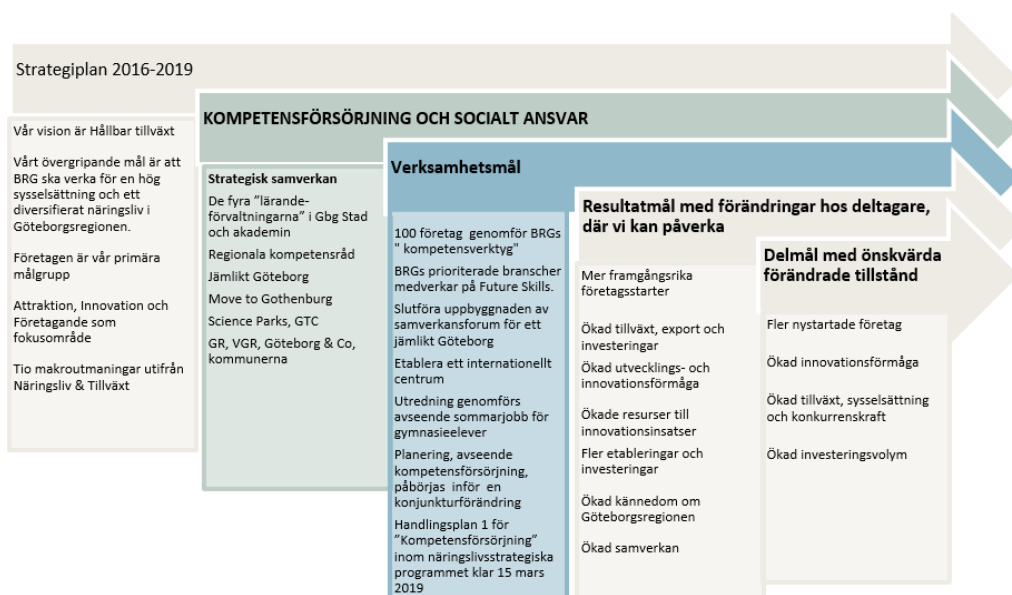
Studier och analyser visar att företag som tar del av olika typer av rådgivningsinsatser har positiv inverkan på företagets tillväxt i förädlingsvärde och sysselsättning. Även små insatser kan ha betydelse men är inte lämpliga för effektutvärdering mot övergripande mål, utan får utvärderas mot konkreta resultatmål, t.ex. antal deltagare och/eller nöjdhet.

Verksamhetens insatser med koppling till VG2020:s prioriterade mål

- 1.1.3. Främja utveckling av konkurrenskraftiga SME
- 1.1.2. Skapa förutsättningar för att förverkliga idéer och starta företag
- 1.1.1 Stimulera ökat entreprenörskap och intraprenörskap
- 4.2.2 Satsa på internationell mötesindustri, evenemang och på att stärka besöksnäringen

Attraktion – Innovation – Företagande

KOMPETENSFÖRSÖRJNING FÖR BÄTTRE JOBBMATCHNING, ÖKAD SYSSELSÄTTNING OCH JÄMLIKHET

Kompetensförsörjning är en betydelsefull faktor i näringslivsutvecklingen oavsett konjunkturläge. Många företag i de flesta branscher upplever en påtaglig brist på arbetskraft. Den arbetskraft som står till förfogande är inte riktigt den som företagen efterfrågar och för de som har anställning är ett kontinuerligt lärande avgörande för att kunna tänka nytt och utveckla nya affärer.

Våra verksamhetsmål är definierade utifrån våra uppdrag inom ramen för

- Mål - och inriktningsdokument 2019: "Inkluderande sysselsättning" och "Jämlikhet"
- Strategiområdet "Kompetensförsörjning" i det Näringslivsstrategiska programmet, vilket ligger i linje med Kompetensförsörjningsplanen som togs fram tillsammans med Arbetsmarknad och vuxenutbildningsförvaltningen 2017
- Projektet "Move to Gothenburg".

Inom ramen för Göteborgsregionens kompetensråd och de branschvisa råden som etableras kanaliseras näringslivets behov. BRG kommer ta ett särskilt ansvar under 2019 att samla relevanta aktörer för att planera kompetensförsörjningen inför en konjunkturförändring och de kunskapsskiften som äger rum i och med digitalisering, AI etc.

BRG erbjuder små och medelstora företag ett eget framtaget verktyg och kompetenshöjande insatser för att ge dem en ökad förmåga att planera och genomföra sin kompetensförsörjning och anställa personer som står långt från arbetsmarknaden. Vi är engagerade i Future Skills för att ge ökad kunskap hos unga, deras föräldrar samt arbetslösa om branschens olika yrken och utvecklingsmöjligheter. Vi arbetar också för att fler företag vill ta emot praktikanter.

Uppbyggnaden av samverkansforum med näringslivet för jämnt Göteborg ska slutföras

Samverkansforum med näringslivet för ett jämnt Göteborg ska guida, samordna och stötta företag som vill ta socialt ansvar. Vi ska utveckla idéer från näringslivet och arbeta med de initiativ som involverar aktörer från näringsliv, idéburen och offentlig sektor. Under 2019 är målet att slutföra uppbyggnaden och nå ut till företag med information om hur de kan vara med och bidra till en mer jämlik stad. Erbjudandet till företag

handlar om lotsning, mötesplatser, kunskap och kontakter, enkla ingångar till aktiviteter som bidrar till social hållbarhet. Målsättningen är att 20 företag engagerar sig under 2019.

Under 2018 har ett antal aktiviteter inom ramen för Jämlikt Göteborgs målområde ”Skapa förutsättningar för arbete” genomförts. Nätverket för arbetsmarknadsintegration är ett sådant exempel där man nu enats om att söka samarbeta för att 100 föräldrar med försörjningsstöd ska komma närmare jobb och egenförsörjning. Hittills har 30 organisationer skickat in en avsiktsförklaring och beskrivit hur de kan vara med och bidra. 2019 fortsätter arbetet tillsammans med ArbVux och blir en integrerad del av insatserna för kompetensförsörjning i det näringslivsstrategiska programmet.

Samverkansforumet ska kanalisera in näringslivets engagemang till samtliga målområden i Jämlikt Göteborg. I tidigare undersökningar har företagen också visat intresse för detta. Under 2019 utvecklas därför en tydlig ingång för näringslivet till någon av stadens insatser inom målområdet *En god start i livet och goda uppväxtvillkor* liksom till målområdet *Hållbara och jämlika livsmiljöer*.

För att Samverkansforumet ska nå ut med sitt erbjudande till företagen behöver alla verksamheter på BRG hjälpa till att sprida information om det i sina nätverk och kommunikationen av forumet behöver prioriteras. Att göra forumet till en permanent del av Business Region Göteborgs verksamhet innebär att vi ger möjlighet till fler företag att arbeta tillsammans med staden för social hållbarhet och att vi snabbare kan nå målet om att Göteborg ska vara en jämlik stad.

Move to Gothenburg

Ett sätt att tillsätta nyckelkompetenser som är svåra att hitta på Göteborgs arbetsmarknad, är att rekrytera utomlands. Tillsammans med Västsvenska Handelskammaren och flera betydande företag från regionen driver vi verksamheten Move To Gothenburg (MTG) med syftet att marknadsföra Göteborgsregionen gentemot målgruppen och att underlätta för internationell kompetens att etablera sig i regionen.

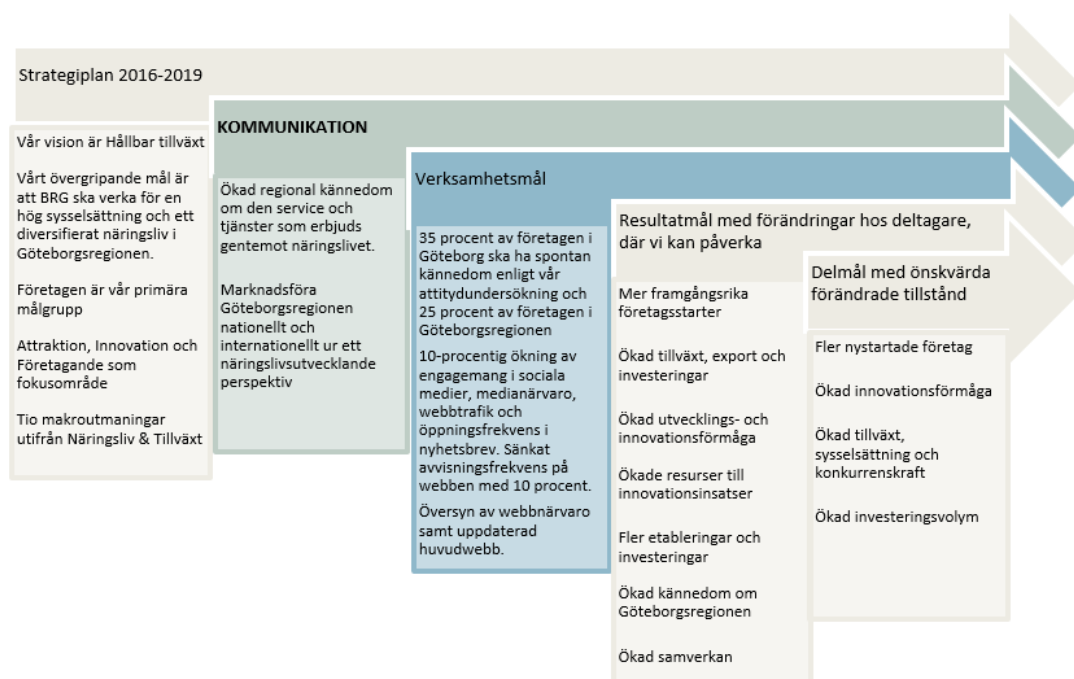
En central nod i arbetet med MTG är webbplatsen www.movetogothenburg.com. Genom den sprider vi kunskap och information som är relevant. En annan viktig målsättning med verksamheten under 2019 är att vi vill upprätta ett internationellt center. Vår vision är att skapa en funktion/plats där myndighetsutövning kan samordnas för att underlätta och snabba på etableringsprocessen för individer. Vidare vill vi på samma plats samla andra aktörer som jobbar med att underlätta och hjälpa individer och familjer.

Arbetet inom kompetensförsörjning länkas till motsvarande arbete inom GR, nätverket för näringslivsansvariga och till andra relevanta processer i Göteborgsregionen och Göteborgs Stad. Inom ramen för det näringslivsstrategiska programmet har en bred arbetsgrupp bildats inom ”Kompetensförsörjning” för att möjliggöra ett gott resultat på kort och lång sikt. Det arbetet synkas med Jämlikt Göteborg och Fokusåret 2019 ”Kunskap och upplysning” i Göteborgs 400-årsjubileum.

Verksamhetens insatser med koppling till VG2020:s prioriterade mål:

- 1.2.1. Attrahera fler studenter och forskare och öka utbytet med omvärlden
- 2.1 Bryta utanförskap och segregation och stärka kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv
- 2.2 Livslångt lärande för ökad delaktighet och konkurrenskraft

KOMMUNIKATION

Vår kommunikation ska vara effektiv med fokus på resultat. Vi ska öka kännedomen om Business Region Göteborg, sprida kunskap om gott företagande och den service som erbjuds, bygga förtroende samt skapa intresse för att aktivt delta i de sammanhang och nätverk som BRG erbjuder. Vi har också ansvar för marknadsföring av Göteborg ur ett näringslivsutvecklande perspektiv – regionalt, nationellt och internationellt. Detta innefattar både driv och samordning. Vår ambition är att med fokus på näringslivet bygga lokal stolthet, förståelse och kunskap, ett bredare engagemang och en internationell nyfikenhet. Därigenom bidrar vi till både stadens och regionens utveckling.

I oktober 2018 lanserades en ny kommunikationsstrategi, den ligger till grund för allt arbete med information, kommunikation och marknadsföring på BRG. Kommunikationsstrategin är ett styrande dokument som visar på ett arbetssätt där samarbetet inom BRG, med Göteborgs Stad och med regionens kommuner sätts i centrum. Vidare lyfts digitala kanaler fram som prioriterade kommunikationsvägar, ansvar och roller klargörs, vikten av planering och uppföljning lyfts fram och rutinen för kommunikationsplanering definieras.

I all kommunikation och marknadsföring hänvisar vi till våra webbplatser för vidare information. Där ska det vara möjligt att snabbt komma i kontakt med BRG och få tillgång till fördjupad information. På våra webbplatser finns fakta, fördjupade analyser, service, berättelser och verktyg/resurser som möter målgruppens behov och önskemål inom vårt erbjudande. Varje månad mäter vi trafiken på våra webbplatser i bl.a. sessions (antal besökstillfällen), unika besökare och avvisningsfrekvens (andelen sidbesökare som tar sig vidare på webbplatsen efter att ha kommit in på en nyhetssida). För att driva trafik till webbplatserna använder vi sociala medier och för att få effekt i inläggen vi gör på sociala medier sponsrar vi dem (annonsering). Vi använder oss främst av våra egna sociala kanaler och kombinerar detta (om möjligheten finns) med andra kanaler i Göteborgsregionen, till exempel stadens och kommunernas.

Vi mäter engagemanget i våra egna sociala kanaler i inläggsinteraktioner, klick, visningar och följare. Även detta görs en gång per månad. Ytterligare ett mått vi följer upp varje månad är medianärvaro, vad vi skickat ut och vilken uppmärksamhet detta fått. Därtill mäter vi antalet läsare av våra nyhetsbrev, som även de har till syfte att väcka intresse för vår verksamhet och visa på våra erbjudanden samt locka till engagemang på

våra webbplatser. Dessa direkta mått ger oss löpande en bild av hur väl vår kommunikation fungerar och det hjälper oss att snabbt kunna ställa om för att möta kundernas önskemål.

Under 2019 kommer vi att satsa bredare på marknadsföring av BRG och Göteborgsregionen, bland annat genom digital annonsering men också genom att samarbeta med både staden och kommunerna i regionen på ett bättre sätt. Under 2019 kommer vi också att arbeta med grundstrukturer, att se till att rätt info finns på rätt plats och att det är enkelt för vår målgrupp att hitta rätt. Detta inkluderar en översyn av vår webbnärvaro samt en uppdaterad huvudwebb för BRG. Vi kommer också att se över vilka sociala kanaler vi ska använda och hur vi når olika målgrupper med dessa. Vidare vill vi arbeta för en ökad närvaro i media, detta inkluderar ett mer aktivt arbete med fackpress, nationell media och internationell media.

Varje avdelning sätter i slutet av året en kommunikationsplan, i dessa finns mått för kommunikation som följs upp löpande under 2019 samt stäms av i slutet av året. Avdelningarnas kommunikation och marknadsföring stärker delar av BRGs erbjudande men bidrar samtidigt till det övergripande målet för BRG (som nämndes inledningsvis i detta kapitel). Två centrala kommunikationsplaner definierar det övergripande arbetet med kommunikation nationellt och internationellt. Vårt mått för hur väl vi lyckas med BRGs övergripande kommunikationsmål är en ökning med tio procent i:

- samtliga engagemangsmått på sociala medier,
- antalet nya följare i sociala medier,
- öppningsfrekvensen av nyhetsbrev,
- webbtrafik, besökare stannar på sidan
- medianärvaro

Pågående och beviljade projekt (program, t.o.m.)

One Stop Future Shop	EU-projekt på Hisingen, vi bidrar med delprojektledare för målgruppen utrikes födda (Regionalfond, 2019-04-30).
Tillväxt Turism	EU-projekt för att stärka besöksnäringens företag och långsiktig samverkansmodell mellan berörda aktörer (Regionalfond, 2019-04-30).
Northern Connections	EU-projekt för att titta närmare på den gemensamma utmaningen att testa olika innovationsstödåtgärder transnationellt och bryta konkurrenshinder mellan kluster och regioner (InterregNS, 2020-04-30).
BioREG	EU-projekt med syfte att identifiera, utveckla och frigöra det potentiellt oanvända skogsavfallet i Europa (Horizon2020, 2019-12-31).
Tech Nordic	EU-projekt som syftar till att initiera, utveckla och implementera metoder för strategisk kompetensförsörjning, kapital, innovation och internationalisering med fokus på ICT (InterregÖKS, 2019-06-30).
Fossil Free Energy District	EU-projekt med Chalmers Campusområde Johanneberg som en testarena för innovation inom framtidens energiförsörjning och utveckling av nya marknadsmodeller för energi (UIA, 2019-12-31).
Stadslandet	EU-projekt som syftar till att främja grön innovation och affärsutveckling mellan stad och land i Göteborgs norra stadsdelar. (Regionalfond, 2020-03-31)
Periscope	EU-projekt som syftar till att skapa ett innovationsekosystem i Nordsjöregionen som främjar en hållbar affärsutveckling och tillväxt i blå marknader (InterregNS, 2020-09-30)
Enterprise Europe Network	Internationellt nätverk, värdorganisation, information och rådgivning till små och medelstora företag, tvåårskontrakt (COSME, 2019-12-31)
Ada Reg	Delar av ADAs verksamhet för att främja kreativa näringar inom design och kommunikation tillgängliggörs i hela Västra Götaland. (VGR, 2019-12-31)
Life Science	Attrahera nya investeringar och nytt internationellt kapital och kompetens för att öka företagens konkurrenskraft inom life science i Västra Götaland. (VGR, 2019-12-31)
GTGWS	Samverkansprojekt som syftar till att hjälpa regionens internationella företag som är starkt beroende av att rekrytera internationell kompetens. Global Talent Gothenburg West Sweden.
Logistic Hub Scandinavia	Samverkansinitiativ som syftar till att mer gods ska gå direkt till och från Göteborgsregionen i stället för stora hubbar i Skandinavien.

Sammanfattning särskilda beslut eller uppdrag

- **Företagslotsen / Företagsklimat** Driva företagslotsen i Göteborg. Samordning med handlingsplanerna kring Förenkla Helt Enkelt för att stärka företagsklimatet. En ny handlingsplan för att förbättra Göteborgs Stads service till företag ska tas fram och börja genomföras.
- **Förstärkt lotsfunktion** genom att tillföra personella resurser i syfte att ge support i samband med de stora byggnationer som under några år kommer att präglade delar av Göteborg.
- **Företagsutveckling och jobb i hela staden**, Yesbox (Entreprenörskvarter), Saltet på Ringön och insatser genom Business Centers och Kompetensnav. Jubileumssatsning för att främja entreprenörskap och det entreprenöriella Göteborg.
- **AZ BioVentureHub**, gemensam satsning på ny modell för samverkan inom life science. Förlängt tom 2019 på ursprunglig befintlig projektram.
- **Green Gothenburg** med fortsatt utveckling att ha ett tydligt fokus på miljöteknikexport.
- **Strategisk näringslivsdialog**, ett forum för kommunövergripande dialog mellan näringslivet, akademien och Göteborg Stad.
- **Samverkansforum med näringslivet för ett jämlikt Göteborg**. Gör det enklare för företag att engagera sig i frågor som rör social hållbarhet. Guida, samordna och stötta företag som vill ta ett socialt ansvar och utveckla olika näringslivsinitiativ.
- **Gothenburg Climate Partnership** (tidigare kallat för klimatprotokoll) har startats upp och utvecklas i samverkan med organisationer och näringsliv.
- **Struktur Göteborg som testarena – Testbädd Göteborg** En tydlig och transparent struktur har tagits fram för hur Göteborg ska fungera som testbädd för nya innovationer. Partners i Testbädd Göteborg är Göteborg Stad genom BRG, RISE, GU och Chalmers. Samtal sker med VGR om samverkan
- **Fiskerinäringen** Göteborg & Co AB och BRG ska gemensamt, inom ramen för stadens program för besöksnäringens utveckling samt stadens näringslivsstrategiska program, och i samverkan med berörda intressenter, ta fram ett förslag för utveckling av besöksnäring med anknytning till hav och fisk. (redovisas senast 2019-12-31). BRG har i uppdrag att kartlägga fiskerinäringens utveckling, omfattning samt bedömd utveckling, (redovisas senast 2019-06-30).
- **Utländska byggaktörer** BRG ges tillsammans med Fastighetsnämnden, Trafiknämnden och Förvaltnings AB Framtiden i uppdrag att arbeta strategiskt med att locka hit utländska byggaktörer.

Moderbolag i näringslivsklustret

BRG äger och förvaltar aktierna åt Göteborgs Stad i ett antal delägda intressebolag. Staden har vid olika tillfällen valt att gå in i olika samarbeten för att utveckla staden och dess näringsliv. De delägda bolagen har gemensamt att de inte är möjliga att bedriva som ensam ägare utan dess karaktär bygger på samverkan med såväl näringsliv, akademi och offentliga aktörer.

Lindholmen Science Park	Johanneberg Science Park	Sahlgrenska Science Park	Göteborgs Tekniska College	Almi Företagspartner Väst
23,95% kapitalandel	37,45% kapitalandel	22,94% kapitalandel	49% kapitalandel	12,25% kapitalandel
42,95% röstandel	48,38% röstandel	24,78% röstandel	49% röstandel	12,25% röstandel

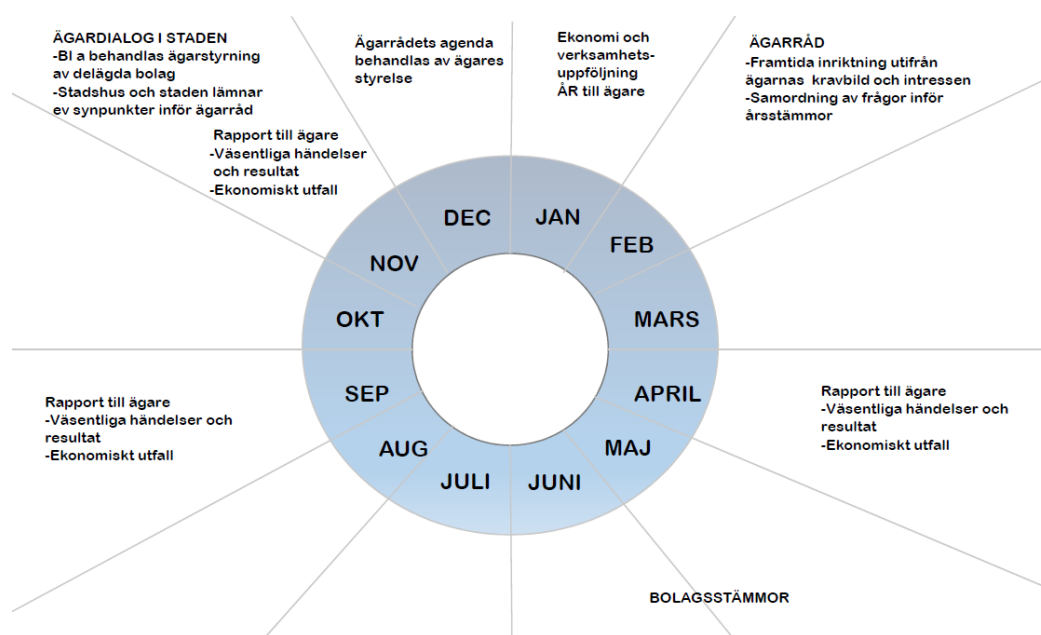
Bolagen arbetar fram egna verksamhetsplaner och budgets utifrån ägardirektiv eller motsvarande anvisningar. Verksamheten i parkerna ska inte detaljstyras av ägarna utan utvecklas utifrån behov och möjligheter att uppfylla uppsatta mål. Det är viktigt att innehåll och projekt skapas och drivs fram av ägare och andra intressenter.

Ägarna är överens om att en ny form av association med en science park som inte är baserad på ägande ska fortsätta att utvecklas. Det finns vidare en samstämmighet bland ägarna om att börja tillämpa den process för framtagande av ägardirektiv som har utarbetats i samverkan med ägarna i respektive park.

Det är väl fungerade verksamheter som lever upp till ägarnas intentioner och förväntningar.

Teman bör vara långsiktigt styrande och vara baserade både på industriella segment som är starka i regionen och ha en tydlig koppling till samhällsutmaningar. Tematisk styrning är en relevant ägarfråga och som är en konsekvens av ägarkretsens sammansättning och som kontinuerligt ska prövas. Teknikparkerna ska stödja utvecklingen av näringslivet genom att vara en plattform där olika aktörer kan mötas och samverka över längre tid. Insatser för näringslivet ska vara ändamålsenliga och anpassas till behoven inom olika industriella segment. De spelar även en viktig roll i kopplingen mellan näringslivet och universiteten.

BRG har tillsammans med de övriga delägarna arbetat fram former för styrning genom den av KF beslutade modellen för ägarstyrning av minoritetsägda bolag med följande process över året.

Medarbetare

BRG är ett tjänsteproducerande kunskapsföretag där medarbetarna kännetecknas av lång branscherfarenhet, god verksamhetskompetens, hög och relevant utbildningsnivå, och med en förmåga att sätta sig in i och möta näringslivets behov. BRG:s kompetens är summan av våra engagerade medarbetares individuella kunskap och erfarenhet samt de verktyg och metoder som vi använder för att utföra vårt uppdrag.

BRG vill vara en av de främsta attraktiva och intressanta arbetsgivarna i Västsverige. Konkurrenten om kompetens är en av de avgörande faktorerna för att bli ett framgångsrikt företag, vilket innebär att BRG arbetar aktivt med ökad delaktighet och kompetensförsörjning genom att integrera nya medarbetare/ledare i verksamheten samt utveckla och behålla medarbetare/ledare. Medarbetare på BRG ska arbeta i en god arbetsmiljö som kännetecknas av tydliga uppdrag, en ändamålsenlig arbetsplats, ett nära ledarskap och utveckling av tidiga insatser i hälsoarbetet.

Ett värdegrundsarbete, som är påbörjat under 2018, kommer vidareutvecklas under 2019. Vi ska också uppmuntra unga göteborgare till nya insikter inom näringslivsutveckling och stadsutveckling genom att erbjuda välplanerade praktikplatser.

Inför 2019 har beslut tagits att slå samman avdelningarna Ekonomi, IT, HR och reception till en avdelning; Verksamhetsstöd. Avdelningen stödjer genomförandet av verksamhetsstrategin och skall tillsammans med kärnverksamheten skapa möjlighet till förändringar och förbättringar, för att därefter gemensamt kunna initiera ett verksamhetsstyrt utvecklingsarbete.

Det övergripande målet är en samordnad, utvecklad och kvalitetssäkrad administration.

De av KF prioriterade målen och uppdragen bevakas inom ramen för ordinarie verksamhet inom avdelningen Verksamhetsstöd.

Budget

FINANSIERING (TKR)	BU19	BU18	KOSTNADER (TKR)	BU19	BU18
Göteborg Stad, inkl. uppdrag	28 800	27 600	Delägarskap, bidrag	9 100	9 600
GR	20 000	20 000	Personalkostnader	73 800	72 300
VGR, tillväxtavtal	15 000	15 000	Köpta tjänster	14 600	17 000
EU-bidrag projekt	6 600	6 500	Marknadsföring, aktiviteter	14 200	16 200
Övrig medfinansiering	17 600	20 400	Övriga kostnader	16 300	15 000
Koncernbidrag	40 100	40 700	Nedskrivning	6 500	6 500
Total finansiering	128 100	130 200	Totala kostnader	134 500	136 600
Budgeterat resultat				- 6 400	-6 400
Aktieägartillskott från Göteborgs Stadshus*				5 000	5 000
Förändring eget kapital				-1 400	- 1 400

Eget kapital

Årets budget, liksom föregående år, innehåller en särskild satsning som går mot eget kapital. BRG har under 2018 infört en funktion för att samordna det näringslivsstrategiska programmet, vilket innebär att beslut fattats med nyttjande av eget kapital med 1,4 mkr under 2019 för att därefter vara inkluderat i ordinarie verksamhet.

BRG har två ekonomiska nyckeltal, dels en budget i balans, dvs. plus minus nollresultat samt ett eget kapital som lägst 50 mkr. Eget kapital per 181231 beräknas till 59 mkr (59 mkr per 171231).

AKTIEÄGARTILLSKOTT (TKR)		
Johanneberg Science Park AB	2 000	BRG erhåller aktieägartillskott 2 000 tkr
Lindholmen Science Park AB	3 500	BRG erhåller aktieägartillskott 3 000 tkr
Sahlgrenska Science Park AB	1 000	
Summa	6 500	Budgeterad nedskrivning
DELÄGARSKAP, BIDRAG M.M. (TKR)		
Almi Företagspartner Väst AB	6 100	
Brewhouse	2 170	
SOIC	309	
Göteborg & Co, Näringslivsgruppen	200	
Ung Företagsamhet Göteborg	360	Separat beslut 181210
Summa	9 139	

Jmf 2018

Jämfört med budget 2018 har BRG tillförts ökad finansiering från Göteborgs stad för koordinering av Näringslivsstrategiskt program. Ettårsfinansiering för särskilda utredningsuppdrag samt medel för Socialt företagande upphör och insatserna avslutas. BRG har flyttat till nya lokaler vilket medför högre hyra.

I projektverksamheten avslutades två EU-projekt 2018; Catalyser, Subsea.

Under 2019 avslutas tre EU-projekt: One Stop Future Shop, Tillväxt Turism och TechNordic, Samarbetsprojektet AZBioHub löper tom 2019 med kvarvarande medel i ursprunglig budgetram. En ansökan har inlämnats till Tillväxtverket (EU Regionalfond) med projektstart 2019; TechCons.

Bilaga 1: Styrelsens mål- och inriktningsdokument

Inledning

Detta dokument beskriver hur Business Region Göteborg AB (BRG) ska utveckla sin verksamhet under 2019. Det utgår från den Alliansen-budget för Göteborgs Stad som antogs av kommunfullmäktige den 22 november.

Precis som den budgeten är detta dokument förändringsinriktat. Det redogör i första hand för vad som ska förändras i verksamheten. Där inget annat sägs ska nuvarande verksamhet fortsätta att bedrivas och utvecklas som tidigare.

Eftersom den antagna budgeten först senare kommer att konkretiseras i sina mål-, inriktnings- och styrstrukturer är det svårt att i det här skedet skapa någon tydlig systematik i detta dokument. När budgeten konkretiseras i dessa avseenden blir det aktuellt att uppdatera dokumentet.

BRG är ett helägt bolag inom Göteborgs Stad med hela Göteborgsregionen som sitt arbetsfält. BRG ska stödja och koordinera näringslivsutvecklingen inom Göteborgsregionens 13 kommuner. Detta dokument har därför ett vidare perspektiv än bara Göteborgs Stad.

1. Utgångspunkter

BRG ska – med de huvudsakliga affärsområdena *Företagsutveckling, Etablering och investering* samt *Kluster och innovation* – ha ett tillväxtorienterat arbetssätt som syftar till att skapa långsiktig hållbarhet, positiv näringslivsdynamik samt en attraktivitet som lockar företag och investerare till regionen.

BRG ska fullfölja det anpassningsarbete som inletts med anledning av det nya ägardirektiv som beslutades av kommunfullmäktige i slutet av 2017. Det handlar bl a om att ta en mer aktiv roll i den näringslivsrelaterade policyutvecklingen inom Göteborgs Stad, om att i viss utsträckning fördjupa samarbetet med Göteborg & Co samt om att stärka det regionala perspektivet i verksamheten.

GR:s Hållbar tillväxt och VGR:s VG 2020-strategi ska finnas med som grundläggande utgångspunkter. Det regionala perspektivet ska även förstärkas med hjälp av de möjligheter som skapas genom det fördjupade samverkansavtal avseende näringslivsutveckling i Göteborgsregionen som slutits mellan BRG och GR och dess medlemskommuner.

Ytterligare en helt central utgångspunkt för utvecklingen av BRG:s verksamhet är det näringslivsstrategiska program som antogs i våras. Verksamheten ska, i den omfattning som krävs, anpassas för att optimera den ledande och koordinerande roll som programmet ger bolaget. I syfte att driva goda resultat behöver BRG som organisation bygga kompetens och kapacitet för att klara den ibland utmanande uppgiften att samordna offentliga aktörer inom staden och regionen för gemensam samverkan med och leverans till relevanta näringslivsaktörer.

BRG fick tidigare i höst ett par uppdrag från kommunfullmäktige som går ut på att, med koppling bl a till det näringslivsstrategiska programmet, analysera och främja olika delar av fiskerinäringens utveckling. Det blir viktigt att skapa en metodik för hur specialinriktade uppdrag av det slaget ska integreras i programmet.

Den strategiska näringslivsdialogen är ett annat viktigt verktyg för att bredda och intensifiera kontakterna mellan staden, näringslivet och akademien. BRG ska se till att mötena förbereds och följs upp på ett grundligt och strategiskt relevant vis.

2. Innovation och nya jobb

BRG ska fortsätta utveckla en roll som motsvarar det processägarskap för innovations- och jobb målet som bolaget haft och har, men som i och med Alliansen-budgeten inte längre är explicit formulerad. Det sedan länge påbörjade arbetet med att ta fram kvantitativa indikatorer för att mäta målnuppfyllelse på innovationsområdet ska drivas vidare. Dessa ska användas för att systematiskt följa och utvärdera utvecklingen. Indikatorerna ska kunna ge mätvärden både för Göteborgs Stad och Göteborgsregionen.

BRG ska i innovationsfrågorna se till att de egna aktiviteterna relaterar till innovationsprogrammet för Göteborgs Stad. Innovationsarbetet ska koordineras med motsvarande processer i andra kommuner i Göteborgsregionen. Arbetet ska även koordineras med VGR:s verksamhet på området.

”Testbädd Göteborg” – som BRG i våras initierade tillsammans med Chalmers, RISE och Göteborgs Universitet – blir en betydelsefull plattform för innovationsarbetet. Det är viktigt att den nya strukturen ger bredd och djup. Den bör inkludera en generell process – konkretiserad i termer av bl a kontaktvägar, ansvarsfördelning, samarbetsformer, rapportering och erfarenhetsspridning – för hur initiativ till nya testbäddar i positiv anda ska tas om hand.

BRG ska, som en del i utvecklingen av ”Testbädd Göteborg”, göra en utredning av förutsättningarna för att skapa ett särskilt policy-labb med relevans för Göteborgs Stad. Det är nödvändigt att i grunden klargöra vad ett sådant labb – med fokus på att genom bättre regler och regel tillämpning främja innovationsutveckling – kan och bör göra.

Ett innovationsområde som – såväl inom som utanför ”Testbädd Göteborg” – behöver ges särskild uppmärksamhet är artificiell intelligens (AI). BRG ska verka för att dessa frågor ska tas in i verksamheterna inom Göteborgs Stad. För att på både kort och lång sikt kunna hänga med i och dra nytta av utvecklingen krävs aktiva och systematiska insatser.

3. Företagsklimat

När det gäller företagsklimatet är det viktigt att driva på för kontinuerliga förbättringar. På basis av den utredning kring detta arbete som gjorts av BRG under 2018 ska en ny handlingsplan, inom ramen för det näringslivsstrategiska programmet, tas fram och börja genomföras. Timingen för den nya handlingsplanen är lämplig. Det är i detta läge nyttigt att, på basis av allt det som gjorts under ett antal år, ta ny sats. Det blir viktigt att i framtagandet av handlingsplanen värdera hur det förstärkta samarbetet i dessa frågor i Göteborgsregionen kan bidra till metod- och resultatförbättringar.

BRG ska fullfölja den satsning på ny infrastruktur för företagande och jobb i hela staden som pågår sedan ett par år tillbaka. Ett aktivt utvecklingsarbete behöver kontinuerligt präglade YESBOX, Saltet på Ringön och Business Centers.

I ansträngningarna för att förbättra företagsklimatet ska BRG inte bara fokusera på den kommunala servicen i snäv mening. Minst lika viktigt är det att verka för att attityderna till företagande ska förbättras och för att näringslivsperspektivet genomgående ska finnas med som en central del i beslutsfattandet i staden.

I arbetet med servicen till företag ska Insikt-mätningarna fortsatt vara det centrala mätverktyget. Därutöver är flera andra informationskällor relevanta. BRG ska, med hänsyn till begränsningarna i analysen, dra de slutsatser som går att dra av Svenskt Näringslivs mätning av det lokala företagsklimatet och ska, på de områden där det är lämpligt, utnyttja dessa slutsatser i arbetet med att skapa ett starkt företagsklimat.

Upphandlingsfrågorna har på flera sätt betydelse för näringslivsutvecklingen. BRG ska, där det är lämpligt och efterfrågas av Upphandlingsnämnden, bidra till att främja innovationsupphandlingar. BRG ska också – exempelvis genom att tillsammans med Upphandlingsnämnden genomföra utbildningar – bidra till att göra det smidigare för små och medelstora företag att delta i upphandlingar och därmed bädda för att upphandlingsvolymerna från dessa företag ska kunna öka.

4. Inkluderande sysselsättning

BRG ska fortsatt ha en aktiv roll på arbetsmarknadsområdet – med särskilt fokus på insatser för förbättrad jobbmatchning.

Samarbetet med Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning (NAV) ska utvecklas vidare med kompetensförsörjningsplanen som bas. Arbetet med planen ska vävas in i BRG:s verksamhet. Kompetensförsörjningen är en betydelsefull faktor i den generella näringslivsutvecklingen. Samtidigt ska BRG begränsa de mest aktiva insatserna till ett fåtal aktiviteter där det går att skapa tydliga mervärden. Det ska hela tiden göras en noggrann analys av vad som ska prioriteras.

BRG ska länka kompetensförsörjningsarbetet i Göteborgs Stad till motsvarande arbete inom GR samt till andra relevanta kommunala processer i hela Göteborgsregionen.

5. Etablering och investering

BRG ges i Alliansen-budgeten i uppdrag att tillsammans med Fastighetsnämnden, Trafiknämnden och Förvaltnings AB Framtiden arbeta strategiskt med att locka hit utländska byggaktörer. Det är för BRG:s del viktigt att ta en väldefinierad roll i genomförandet och att se till att arbetet vävs ihop med existerande etableringsverksamhet.

6. Kulturella och kreativa näringar

BRG arbetar redan aktivt – genom exempelvis *ADA*, *Brewhouse* och *Saltet på Ringön* – för att utveckla de kreativa näringarna.

Dessutom pågår en process, i enlighet med ett uppdrag i förra årets budget, för att i samverkan med Kulturnämnden bygga upp en samverkansplattform inom mode, design, konsthantverk och arkitektur.

På dessa områden har de aktörer som finns i Göteborg länge haft en tendens att mestadels jobba var och en för sig. Helheten framstår som spretig. Det finns en stor positiv potential i att stärka koordineringen och att göra mer tillsammans. De olika aktörerna skulle kunna få mer ut av varandra. Med en tydligare helhetsbild skulle också det externa intresset för Göteborg som en ledande och spännande stad i dessa sammanhang kunna växa markant.

7. Jämlikhet

BRG ska slutföra uppbyggnaden av det samverkansforum med näringslivet för ökad jämlikhet som pågått en tid. Forumet ska guida, samordna och stötta företag som vill ta aktivt socialt ansvar. I den utsträckning det är lämpligt ska arbetet med forumet täcka in hela Göteborgsregionen.

8. Miljö- och klimatpåverkan

Även om BRG inte är en helt central aktör i miljö- och klimatfrågorna finns det en viktig roll att ta.

BRG ska verka för att näringslivet i Göteborgs Stad och Göteborgsregionen är ledande i den gröna omställningen. BRG ska bl a bidra till ett bättre utnyttjande av möjligheterna att stärka konkurrenskraften genom att främja ny miljöteknik och nya hållbara affärsmodeller. Det finns en stor positiv potential i delandets ekonomi och den cirkulära ekonomin. BRG ska bygga upp gedigna kunskaper på området och ska stimulera utvecklingen genom aktiva åtgärder.

Uppbyggnaden av ”Gothenburg Climate Partnership” ska drivas vidare.

BRG ska, tillsammans med övriga involverade aktörer, studera möjligheterna att särskilt på exportsidan vidareutveckla arbetet inom ”Green Gothenburg”.

Bilaga 2: Åtgärdsplan och Intern kontrollplan

Samlad riskbild

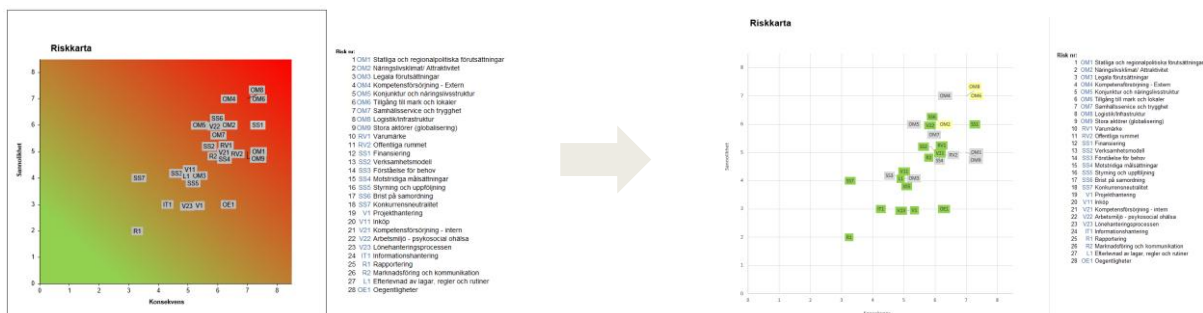
”I samband med framtagandet av budget/affärsplan ska riskhanteringen för olika riskområden fastställas till en samlad riskbild för nämndens/bolagsstyrelsens verksamhetsområde” (Ur riktlinjen 11§)

STRATEGISKA FAKTORER	OPERATIVA VERKSAMHETEN	RAPPORTERING	REGELEFTERLEVNAV
• OMVÄRLD 1 Statliga och regionalpolitiska förutsättningar 2 Näringslivsklimat / Attraktivitet 3 Legala förutsättningar 4 Kompetensförsörjning, extern 5 Konjunktur och näringslivsstruktur 6 Tillgång till mark och lokaler 7 Samhällsservice och trygghet 8 Logistik och infrastruktur 9 Stora aktörer (globalisering) • RYKTE OCH VARUMÄRKE 10 Varumärke 11 Offentliga rummet • STRATEGISK VERKSAMHETSSTYRNING 12 Finansiering 13 Verksamhetsmodell 14 Förståelse för behov 15 Motstridiga målsättningar	• OPERATIV STYRNING OCH LEDNING 16 Styrning och uppföljning 17 Brist på samordning 18 Konkurrensneutralitet • PROJEKTHANTERING 19 Projekthantering • INKÖP OCH UPPHANDLING 20 Inköp • HR 21 Kompetensförsörjning, intern 22 Arbetsmiljö, psykosocial ohälsa 23 Lönehanteringsprocessen • IT/INFORMATIONSSÄKERHET 24 Informationshantering	• REDOVISNING OCH FINANSIELL RAPPORTERING 25 Rapportering • KOMMUNIKATION 26 Marknadsföring och kommunikation	• LAGAR, REGLER OCH RUTINER 27 Efterlevnad av lagar och regler • OEGENTLIGHETER 28 Oegentligheter (förtroendeskada)

Riskhantering

Riskerna har värderats utifrån sannolikhet och konsekvens och sammanställts i en riskkarta.

Därefter har de kategoriserats och getts en färgkod utifrån i vilken omfattning riskerna är hanterade.

Röda och gula risker indikerar att nya eller kompletterande riskhanteringsåtgärder behöver initieras och bildar åtgärdsplan. Gröna risker kan bli föremål för testning i intern kontrollplan för att se om riskhanteringsåtgärderna är tillräckliga. Grå risker accepteras, men bevakas i ordinarie verksamhet. För 2019 ges ingen röd markering.

Angiven färg symboliserar inte värdering av risken utan endast huruvida vi har tillräckliga kontrollaktiviteter och åtgärder på plats för att minimera riskerna eller om nya/ytterligare åtgärder behövs.

Åtgärdsplan

De nya åtgärder som kommer att vidtas skall framgå i en åtgärdsplan som nämnden/styrelse ska besluta om (13§). Uppföljning av beslutade åtgärder ska ingå som en del av den löpande uppföljningen (20§).

Utifrån BRG:s samlade riskbild redovisas nedan de mest prioriterade riskerna och åtgärderna.

Gul risk indikerar att risken är delvis hanterad men åtgärder är ej tillräckliga.

RISK	BEFINTLIGA ÅTGÄRDER	PLANERADE ÅTGÄRDER 2019
Näringslivsklimat / Attraktivitet Risk nr 2, OM2 Riskvärde 36	Omvärldsbevakning generellt samt riktade analyser av relevanta indikatorer. Regional handlingsplan med insatser i samverkan. SKL Insikt mäts och redovisas löpande. Samverkansavtal/uppföljning GR/BRG. Handlingsplan inom näringslivsstrategiskt program. Handlingsplan med utbildning för tjänstemän och politiker. Kundkontakter. Informationstillfällen Mer samverkan för att tidigt fånga upp attityder och vad företagen behöver hjälp med.	Fokus inom riskområdet har varit på att arbeta med företagsklimatet. En utredning är gjord som presenterats i styrelsen november som väntas ligga till grund för en ny handlingsplan. Tillgänglighetsfrågan till stadsrummet där vi behöver fånga upp frågan och jobba mer i samverkan. Öka kännedom och lotsarnas uppdrag. Informationsinsatser.
Tillgång till mark och lokaler Risk nr 6, OM6 Riskvärde 49	Omvärldsbevakning generellt samt riktade analyser av relevanta indikatorer, Dialog och samverkan med berörda förvaltningar, kundkontakter, löpande dialog, remisshantering, GR samverkansavtal/uppföljning.	Stärkt dialog med kranskommunerna kring behovet av mark. Fokus inom riskområdet har varit att analysera markbehovet fram till 2035 samt att påbörja en regional dialog om hur vi tillsammans kan möta den väntade efterfrågeökningen av främst mark för industri/logistik
Logistik/Infrastruktur Risk nr 8, OM8 Riskvärde 49	Omvärldsbevakning generellt samt riktade analyser av relevanta indikatorer, Näringslivsstrategiskt program/handlingsplan, kundkontakter, medverkan i Logistic Hub, olika nätverk, Go Connect, LTS m.fl. GR samverkan/uppföljning, Tillgänglighetsgruppen City samverkan	Ökad dialog med lokalt näringsliv bl.a. genom företagslotsen. Fokus inom riskområdet har varit att ha nära dialog med lokalt näringsliv i syfte att lösa identifierade risker.

Intern kontrollplan

Varje nämnd och bolagsstyrelse skall årligen ta fram och besluta om en intern kontrollplan (13§).

Ett antal områden/processer väljs årligen ut för granskning/kontroll genom verifiering av de befintliga riskreducerande åtgärderna/kontrollaktiviteterna som finns i den samlade riskbilden. Uppföljning ingår som en del av den löpande uppföljningen. Årets intern kontrollplan omfattar två områden på den här nivån.

RISK	TESTBESKRIVNING	ANSVAR
Informationshantering Risk nr 24, IT1 Riskvärde 12	Analys och genomgång utifrån dokumentation, ansvar/befogenheter, driftsäkerhet, DRP, övervakning, dokumenthantering, GDPR	Verksamhetsstöd 2019
Efterlevnad av lagar, regler och rutiner Risk nr 27, L1 Riskvärde 20	Analys och genomgång av systematiskt löpande arbete och dokumentation, styrande dokument, introduktion, UFS, nära ledarskap, löpande internkontroll.	Verksamhetsstöd 2019

2018-12-03

Till styrelsen i
Business Region Göteborg AB

Ärende: Beslut om delegation till VD att fatta beslut i vissa arkivfrågor

Bakgrund

Arkivnämnden fattade beslut 2015-05-27 § 47 om riktlinjer till arkivreglemente för Göteborg stad avseende redovisning och gallring av allmänna handlingar. De dokument som ska arbetas fram enligt dessa riktlinjer och direktiv är Klassificeringsstruktur, Gallringsframställan, Dokumenthanteringsplan samt Arkivbeskrivning

Enligt beslut ska samtliga förvaltningar och bolag i Göteborg stad övergå till processororienterad informationsredovisning. Detta innebär ett nytt arbetssätt med nya krav på dokumenthantering.

Klassificeringsstrukturen ska fastställas av styrelsen, vilket är gjort 2018-04-17.
Styrelsen kan delegera rätten att fastställa klassificeringsstruktur till VD.

Dokumenthanteringsplanen ska fastställas av styrelsen, vilket är gjort 2018-04-17.
Styrelsen kan delegera rätten att fastställa dokumenthanteringsplan till VD.

När gallringsframställan har godkänts av arkivnämnden och blivit gallringsbeslut ska styrelsen ta beslut om att tillämpa ett generellt och/eller bolagsspecifikt gallringsbeslut genom att uppdatera och fastställa dokumenthanteringsplanen. Styrelsen kan även delegera denna rätt till VD.

Efter att arkivnämnden har kvalitetsgranskat arkivbeskrivningen, ska styrelsen ta beslut om att fastställa denna, vilket är gjort 2018-04-17. Beslutet kan delegeras till VD.

Övergången till processororienterad informationsredovisning är en förutsättning för att kunna arbeta enligt arkivnämndens nya direktiv samt för att skapa en välfungerande dokumenthantering och arkivverksamhet.

Rätten att fastställa klassificeringsstruktur, bolagsspecifik dokumenthanteringsplan, rätten att besluta om tillämpning av gallringsbeslut, både generella och myndighetsspecifika, samt rätten att fastställa arkivbeskrivning föreslås att delegeras till VD. En delegering från styrelse till VD i dessa frågor underlättar och skyndar på processen med att fastställa dessa dokument och fatta gallringsbeslut.

Styrelsen föreslås besluta att:

1. Rätten att fastställa/ändra klassificeringsstruktur och bolag delegeras till VD
2. Rätten att fastställa/ändra bolagsspecifik dokumenthanteringsplan delegeras till VD
3. Rätten att besluta om tillämpning av generella samt myndighetsspecifika gallringsbeslut delegeras till VD
4. Rätten att fastställa/ändra arkivbeskrivning delegeras till VD

Business Region Göteborg AB

Patrik Andersson
VD

BUSINESS REGION
GÖTEBORG

2018-12-03

Till:
Styrelsen i
Business Region Göteborg AB

Slutrapportering av BRG:s KS/KFs budgetuppdrag 2018 - " En samverkansplattform ska skapas ihop med akademi, de kreativa och kulturella branscherna och ideella aktörer inom mode, design, konsthantverk och arkitektur."

Ärendet:

I Göteborg Stads Budget 2018 gavs BRG i uppdrag att skapa en samverkansplattform för mode, design, konsthantverk och arkitektur i samverkan med Kulturförvaltningen.

Styrelsen föreslår besluta att:

BRG får i uppdrag att arbeta vidare med samverkansplattformen inom mode, design, konsthantverk och arkitektur under 2019 inom ramarna för vår kärnverksamhet i samverkan med Kulturförvaltningen.

Godkänna tjänsteutlåtandet med tillhörande förslag och förklara uppdraget fullföljt.

Vi behöver parallellt med detta arbeta igenom:

1. Näringslivets behov av samverkan
2. Förväntningsbild hos de deltagande parterna
3. Rollfördelningen inom samverkansplattformen

Bilagor:

- 1) Behovsutredning av samverkansplattform för formområdet
- 2) Allt finns i Göteborg! – Genomlysning av kulturella och kreativa näringar inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg
- 3) ADA utvärdering Form-pilot

Patrik Andersson
VD

Ansvariga tjänstemän:
Rasmus Heyman
Gruppchef Kulturella och Kreativa näringar
Innovation

Maria Strömberg
Avdelningschef Kluster &

BUSINESS REGION GÖTEBORG

Sammanfattning förslag:

Vi föreslår att vi fortsätter att driva en samverkansplattform för mode, design, konsthantverk och arkitektur som en del av BRG:s kärnverksamhet inom klusterfrämjande.

Bakgrund och omgivande förhållanden

2017 skrev Ulf Dalnäs, prefekt Högskolan för design och konsthantverk – HDK en debattartikel där han föreslog Göteborg som Nordens huvudstad för design, konsthantverk, mode och arkitektur. Detta blev ett startskott för många inom form-området och intresset för ökad samverkan ökade.

Samtidigt förlorade branscherna tillfälligt en viktig mötesplats när Röhsska stängde. Under 2018 antogs en ny nationell design – och arkitektur politik: Gestaltad livsmiljö - en ny politik för arkitektur, form och design. Propositionen nämner värdet av mötesplatser inom arkitektur, form och design.

Under 2016 genomförde BRG rundabordssamtal inom branscherna inom kulturella och kreativa näringar. Flera av branscherna angav behov av att ha fortsatta möten mellan utövare, politik, tjänstemän akademi och föreningar inom området. Som svar på detta behov har BRG utvecklat KKN-Forum med som haft arbetsgrupper inom bland annat Design, Mode, Arkitektur och Konsthantverk.

Kulturella och kreativa näringar pekas ut inom det näringslivsstrategiska programmet som strategiska komponenter för innovationskraften i staden.

Arbetsprocess

Vi inledde med dialog med målgruppen: aktörer inom form-klustret i Göteborg (design, konsthantverk, mode och arkitektur). I denna dialog framkom det tydliga förväntningar på att samverkansplattform skulle innebära en geografisk hemvist.

Nästa steg i att ta oss an uppdraget blev därför att göra en prototyp på samverkansplattform i meningen fysisk arena, men i begränsad omfattning gällande tid och antal samarbetspartners. Syftet var att testa hur vi som kommunal organisation med näringslivsfrämjande uppdrag kan samverka med aktörer inom formfältet i en fysisk arena. BRG medverkade genom ADA och vi samarbetade med Sveriges Arkitekter Västra Götaland och Svensk Form Väst. I bottenvåningen på Föreningsgatan 2 (Jugendhuset) skapade vi en geografisk samverkansplattform med interna möten och externa mötesplatser som verksamhet. I anslutning till lokalen huserade också småskaligt näringsliv inom formområdet: arkitekter och formgivare. Vi drog slutsatserna att det behövs en arena för klusteraktörerna inom formfältet men också att:

- det är ett resurskrävande arbete att koordinera en sådan arena
- det är viktigt för tydliga urvalskriterier för vilka parter som bjuds in att vara en del av sådan arena
- behoven av en arena skiljer sig mycket åt mellan olika parter inom formfältet
- resurserna för att ta ansvar av en arena skiljer sig mycket åt mellan olika parter inom formfältet

BUSINESS REGION GÖTEBORG

Parallellt med Form-Pilot genomförde Kulturförvaltningen en genomlysning av formområdet: Allt finns i Göteborg! – Genomlysning av kulturella och kreativa näringar inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg. Insikterna i utredning blev ett värdefullt kunskapsunderlag i processen.

BRG har under året genomfört i samverkan med Kulturförvaltningen en behovsutredning av en samverkansplattform inom mode, design, konsthantverk och arkitektur. Vi intervjuade branschorganisationer, utbildningar och nätverk inom mode, design, konsthantverk och arkitektur kring behov och resurser samt bild av vad en samverkansplattform är. Utredningen visar att det finns behov men också att det spretar mycket i bilden av vad en samverkansplattform innebär och på vilka resurser man har att bidra med.

BRG har under 2018 drivit ett dialogforum för utveckling av kulturella och kreativa näringar. Mode, design, konsthantverk och arkitektur är representerade där men forumet är inte exklusivt för dessa näringsgrenar utan ger också utrymme för musik, litteratur, dataspel, hantverk med mera. Vi skulle kunna driva en samverkansplattform i form av fyra träffar under 2019 för klusteraktörerna inom Design, Mode, Arkitektur och Konsthantverk.

Näringslivsperspektivet

Samverkansplattformen för Design, Mode, Arkitektur och Konsthantverk syftar till att underlätta för samverkan mellan näringsliv, offentliga organisationer, akademi och föreningar inom området vilket har efterfrågats av näringslivet. Behovsutredning har än så länge bara omfattat föreningar, museer, akademien och offentlighet inom området. Näringslivets behov bör utredas ytterligare.

Ekonomiska perspektivet

Uppdraget ryms i nuläget inom BRG:s kärnuppdrag vilket innebär att det inte ger ytterligare ekonomiska konsekvenser för organisationen.

Barnperspektivet (FNs barnkonvention)

Barnperspektivet kommer in i samverkansplattformen när/om parterna i plattformen prioriterar det som fråga.

Jämställdhetsperspektivet

Barnperspektivet kommer in i samverkansplattformen när/om parterna i plattformen prioriterar det som fråga.

Mångfaldsperspektivet

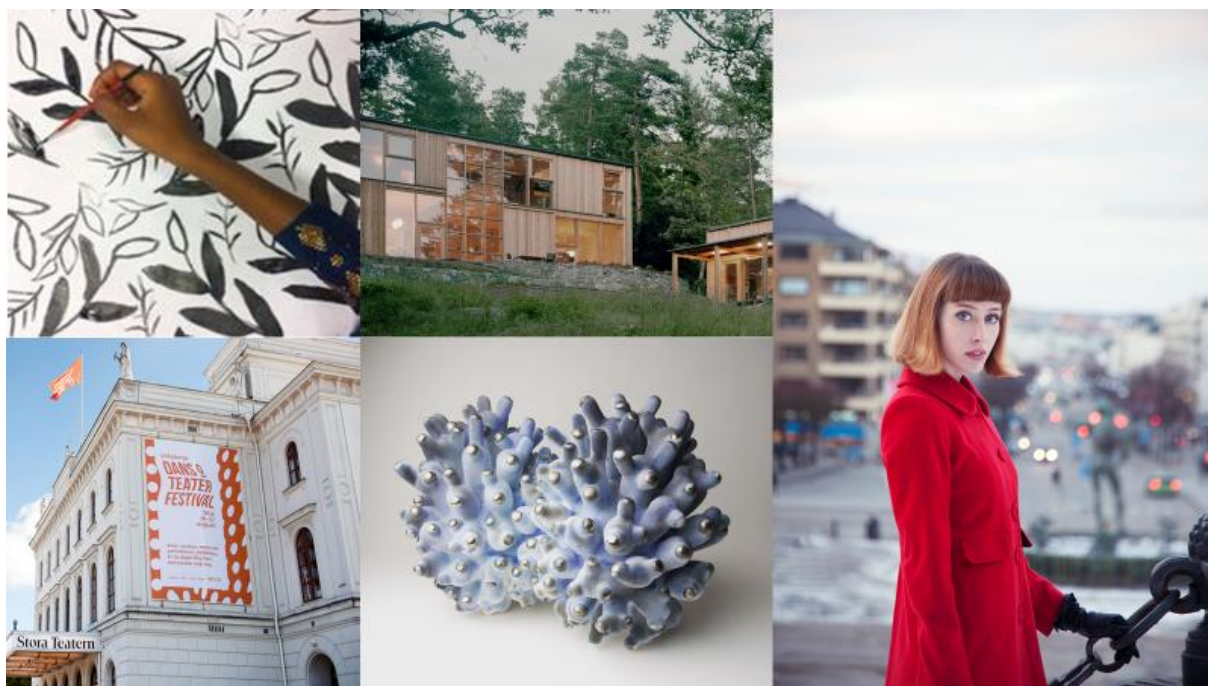
Barnperspektivet kommer in i samverkansplattformen när/om parterna i plattformen prioriterar det som fråga.

Miljöperspektivet

Barnperspektivet kommer in i samverkansplattformen när/om parterna i plattformen prioriterar det som fråga.

Allt finns i Göteborg!

- Genomlysning av kulturella och kreativa näringar inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg

*Ann Bergström, utredare
Göteborgs Kulturförvaltning
April 2018*

Bildmaterial

Framsida:

Design: Designkanalen

Arkitektur: Nadén Arkitektur AB

Reklam: Aoki

Konsthantverk: Eva Zethraeus

Mode: Jumperfabriken

Baksida:

Konsthantverk: Upmarket

Arkitektur: Stadsbyggnadskontoret/Raumlabor, Berlin

Mode: Atacac

Reklam: F&B Happy

Speldesign: Ghost

Alla bilder publicerade med tillstånd av respektive företag.

Innehåll

	Sida
Sammanfattning	4
1. Inledning	5
1.1. Genomlysningens uppdrag	5
1.2. Genomförande	5
2. Begreppet kulturella och kreativa näringar (KKN)	5
2.1. Definition och avgränsning	6
3. Bakgrund	6
3.1. Göteborgs Stads Kulturprogram (2017)	6
3.2. Designstad Göteborg!?	7
3.3. Kommunfullmäktiges uppdrag – En samverkansplattform i Göteborg	7
3.4. Regeringens proposition Gestaltad livsmiljö	7
4. Kartläggning och omvärldsanalys	7
4.1 Statlig nivå – aktörer med betydelse för KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg	7
4.2. Regional nivå – Västra Götaland	8
- Västra Götalandsregionen	8
- Kommunalförbunden i Västra Götaland	8
- Aktörer i Västra Götaland med betydelse för KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg	9
4.3. Kommunal nivå – Stockholm, Göteborg och Malmö	10
- Stockholm	10
- Göteborg	13
- Malmö	20
4.4. Analys och slutsatser av kartläggningen av arbetet med KKN i Stockholm, Göteborg och Malmö	24
5. Fördjupad aktörsanalys: Framgångsfaktorer, utmaningar och behov inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg – sammanfattning av intervjuerna	26
5.1 Frågeställningar och fokus	26
5.2 Statistik	26
5.3. Övergripande slutsatser vid intervjuerna	26
- Förutsättningar	27
- Framgångsfaktorer	28
- Utmaningar	29
- Behov	31
- Andra synpunkter	32
6. Genomlysningens analys och slutsatser	32
7. Genomlysningens rekommendationer	33
Bilaga:	34
– 1. Källor	

Sammanfattning

På uppdrag av kulturnämnden genomfördes under perioden januari – april 2018 en genomlysning av området kulturella och kreativa näringar inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg i syfte att tydliggöra området och identifiera framgångsfaktorer, utmaningar, behov och utvecklingsmöjligheter samt förankra området i de kulturstrategiska mål som formuleras i Göteborgs Stads Kulturprogram.

Genomlysningen har genomförts genom möten, samtal och intervjuer med ett femtiotal aktörer inom eller med koppling till området på såväl lokal, regional som nationell nivå. Samtliga intervjuade har på olika sätt kunskaper och erfarenheter som är betydelsefulla utifrån genomlysningens uppdrag. Kunskapsinhämtning har även skett genom skriftliga källor och via internet. En kartläggning med omvärldsanalys av arbetet med kulturella och kreativa näringar inom delområdena i Stockholm, Göteborg och Malmö samt nationellt och regionalt ingår också. Genomlysningen gör inte anspråk på att vara heltäckande utan ger en övergripande nulägesbeskrivning av området kulturella och kreativa näringar inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg.

Av genomlysningen framgår att sektorn kulturella och kreativa näringar får en allt större betydelse för samhället i stort och påverkar många andra sektorer. Den har betydelse i stadsutvecklingen och påverkar staden genom närvaron av kreativa verksamheter och deras inverkan på stadsmiljön och på medborgarna. Den har också betydelse för stadens attraktivitet, tillväxt och innovationsförmåga. Det är därför angeläget att arbetet med kulturella och kreativa näringar inom offentlig verksamhet verkar för att skapa goda förutsättningar och möjligheter för aktörerna inom delområdena att kunna vara verksamma och vilja stanna i staden.

En rad utvecklingsområden inom de kulturella och kreativa näringarna inom delområdena har framkommit i kontakten med aktörerna. De framgångsfaktorer, utmaningar och behov som beskrivs berör flera områden inom konst- och kulturpolitik och har samtidigt koppling till andra politikområden. För detta behövs ett överstadengripande arbetssätt med tydlig rollfördelning. Det skapar förutsättningar för samsyn och samverkan såväl inom staden, med Göteborgsregionen och VGR som med externa parter och tvärsektoriellt. För ett långsiktigt strategiskt arbete med kulturella och kreativa näringar inom mode, design, konsthantverk och arkitektur inom Göteborgs Stad krävs en vision och en tidsatt handlingsplan med tydliga mål. Behovet av samordning för kraftsamling, en plattform för att driva frågor och synliggöra delområdena är återkommande och angeläget. Röhsska museet har från 2018 ett statligt uppdrag att utveckla en mötesplats för konsthantverk och design och samverka med relevanta lokal, regionala och nationella aktörer för området. Detta har också tydlig bäring på intentionerna i regeringens proposition *Gestaltad livsmiljö*. Tillgång till lokaler med rimliga kostnader och hyresnivåer är avgörande för många utövare inom delområdena. I genomlysningen finns goda exempel på hur staden kan bidra till detta

Genomlysningen konstaterar sammanfattningsvis att i Göteborg finns alla de förutsättningar och parametrar inom mode, design, konsthantverk och arkitektur som krävs för att stärka och utveckla kulturella och kreativa näringar inom delområdena och vara en designstad. Allt finns här redan: utövare, aktörer, arenor, uppdragsgivare och utbildningar. Det som behövs är att samordna och kraftsamla området för att synliggöra allt som finns, driva frågorna och stärka delområdena och sektorn kulturella och kreativa näringar i Göteborg. Detta bidrar till att stärka och utveckla Göteborg som en attraktiv stad att bo, verka i och besöka.

Allt finns i Göteborg!

1. Inledning

Kulturnämnden har gett förvaltningen i uppdrag att återkommande genomlysa olika kulturområden inom ramen för handlingsprogrammet för *Göteborgs Stads Kulturprogram* (KN 2016-01-26 §9). Genomlysningarna ska syfta till att beskriva det aktuella fältet, samt identifiera styrkor, utmaningar och utvecklingsmöjligheter och förankra i de kulturstrategiska mål som formulerats i Göteborgs Stads Kulturprogram. Stadens kulturstrategiska mål är formulerade utifrån kulturprogrammets tre dimensioner; konstpolitik, kulturpolitik och kulturplanering. Målen är:

- skapa goda och hållbara villkor för konsten och konstnärerna
- främja delaktighet, interkulturell dialog och människors lust att ta del av och utöva konst och kultur
- skapa en attraktiv livsmiljö i staden

Kulturstrategiska avdelningens uppgift är att driva och stödja förvaltningens interna och externa kulturstrategiska arbete utifrån kommunfullmäktiges och kulturnämndens mål, inriktningar, uppdrag samt Göteborgs Stads kulturprogram.

1.1. Genomlysningens uppdrag

Uppdraget har inneburit att genomföra en genomlysning i tre delar. Den första delen omfattar dels omvärldsanalys genom en kartläggning av hur arbetet med kulturella och kreativa näringar inom delområdena mode, design, konsthantverk och arkitektur har bedrivits i Malmö och i Stockholm, dels en kartläggning av motsvarande kontext i Göteborg. Fokus ligger på vad som har gjorts, framgångsfaktorer och utmaningar. Den andra delen av genomlysningen utgörs av en fördjupad aktörsanalys inom de fyra delområdena i Göteborg. Genomlysningens tredje del utgörs av rapport med analys och rekommendationer.

1.2. Genomförande

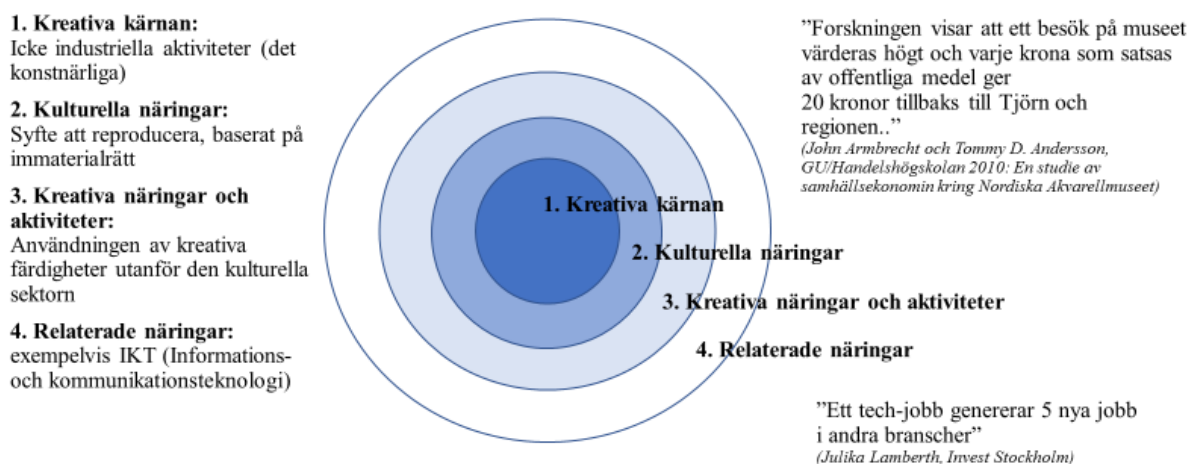
Genomlysningen har genomförts av en ensamutredare på uppdrag av avdelningschefen för kulturstrategiska avdelningen, Mikael Nanfeldt. Arbetet har kontinuerligt rapporterats till en styrgrupp bestående av avdelningschefen för Kulturstrategiska avdelningen, sektorschef Museer Britta Söderqvist samt avdelningschefen för Röhsska museet, Nina Due. Möten, samtal och intervjuer har genomförts med aktörer inom eller med koppling till området kulturella och kreativa näringar inom mode, design, konsthantverk och arkitektur på såväl lokal, regional som nationell nivå. Samtliga intervjuade har på olika sätt kunskaper och erfarenheter som är betydelsefulla utifrån genomlysningens uppdrag. Kunskapsinhämtning har också skett genom skriftliga källor och via internet. Genomlysningen gör inte anspråk på att vara heltäckande utan ger en övergripande nulägesbeskrivning av området kulturella och kreativa näringar inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg. Den presenterar även aktörer i såväl Göteborgsregionen som Västra Götaland vilka har påverkan på området kulturella och kreativa näringar i Göteborg. För att vidga perspektivet och sätta in Göteborg i en nationell kontext ingår en omvärldsanalys specifikt av Stockholm och Malmö. Genomlysningen har genomförts under perioden januari - april 2018.

2. Begreppet kulturella och kreativa näringar (KKN)

Begreppet kulturella och kreativa näringar (KKN) blev allmänt känt genom regeringens ”Handlingsplan för kulturella och kreativa näringar”, 2009. Idag talar många, inte minst ute i Europa, hellre om en kulturell och kreativ sektor, då man menar att det är ett mer omslutande begrepp med mindre utpräglad ekonomisk klang. KKN handlar om att kulturskapande också är en del av det ekonomiska i samhället. Dels som en egen näringsgren, men också genom att den påverkar andra näringsgrenar i samhället. Här finns en rad undersökningar och forskning som visar på KKN:s betydelse för utvecklingen av ekonomin och samhället i stort. För att förklara KKN används ofta den australiska professorn och kulturekonomen David Throsbys *Concentric Circles Model* (se figur sid 6). Throsby tänker sig KKN som en serie cirklar, med konsten och konstnärerna i mitten. Ju längre ut i cirkelmodellen man kommer, desto mer kommersiell är branschen som representeras. Modellen visar på vikten av att inte glömma bort den konstnärliga kärnan när man talar om KKN. Om inte kärnan finns, finns inte heller

de kulturella näringarna, de kreativa näringarna eller några andra näringar som kan dra nytta av kraften och nyskapandet i det konstnärliga. Kort sagt, utan konstnärlig kvalitet blir det ingen business.

Den kulturella och kreativa sektorn - David Throsbys cirkelmodell

2.1. Definition och avgränsning

"Kulturella och kreativa näringar består av företag med kulturskapande eller kreativa processer som sin affärsidé eller som sin råvara. Det finns också företag som bygger vidare på andras skapande, exempelvis genom distribution och handel eller genom utveckling av digitala tjänster med kulturellt innehåll." (Tillväxtverket – Kreametern) I KKN ingår enligt tillväxtverket Arkitektur, Design och formgivning, Slöjd och hantverk, Dataspel, Media och marknadskommunikation, Mode, Film, Foto, Konst, Litteratur, Musik, Scenkonst, Måltid, Upplevelsebaserat lärande samt Kulturarv.

Den föreliggande genomlysningen är i enlighet med uppdraget specifikt inriktad på KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg. I begreppet Design ingår här även Dataspel (speldesign) samt Media och kommunikation samt i begreppet Konsthantverk ingår här även Slöjd och hantverk. Fokus i genomlysningen ligger på KKN inom delområdena mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg samt på sådant som påverkar dessa.

3. Bakgrund

3.1. Göteborgs Stads Kulturprogram (2017)

I Göteborgs Stads kulturprogram lyfts KKN fram som ett av fyra övergripande perspektiv i avsnittet *Övergripande perspektiv* under rubriken *Ekonomiskt perspektiv*. I avsnittet *Konstpolitik* är den professionella kvalitativa konsten i fokus, dvs det som är kärnan i KKN. Här lyfts bl a en starkt infrastruktur, ett utökat lokalt samarbete och en starkt finansiering fram som strategiska framtidsfrågor. I avsnittet *Kulturpolitik* finns KKN med som en av sex strategiska framtidsfrågor och i avsnittet om *Kulturplanering* beskrivs stadsplanering med fokus på stadens kulturella resurser och hur dessa kan bidra till stadsutvecklingen, inte minst syftet att skapa goda förutsättningar för en hållbar utveckling. Här kan kreativa kluster få betydelse för en levande stadsmiljö och utvecklingen i stadens alla delar. Kulturplanering är kulturnämndens ansvar, men alla förvaltningar och bolag är viktiga aktörer, inte minst Business Region Göteborg (BRG), stadsbyggnadskontoret, fastighetskontoret, trafikkontoret och park- och naturförvaltningen.

3.2 Designstad Göteborg!?

2003 genomförde kulturförvaltningen en genomlysning av design- och konsthantverksområdet, *Designstad Göteborg!?*, men då inte specifikt utifrån perspektivet kulturella och kreativa näringar utan med fokus på att ge en översiktlig bild av designstaden Göteborg med dess styrkor och utmaningar samt ge förslag på insatser för att stärka design- och konsthantverksområdet i Göteborg. Genomlysningens huvudförslag 2003 var att etablera Göteborg som Nordens ledande designstad samt att förutsättningslöst fortsätta utredningsarbetet av detta i samarbete med BRG och branschen.

3.3. Kommunfullmäktiges uppdrag - En samverkansplattform i Göteborg

Göteborgs Stads kommunfullmäktige har i Göteborgs Stads Budget 2018 gett Business Region Göteborg uppdraget att i samverkan med kulturförvaltningen skapa en samverkansplattform tillsammans med akademi, de kreativa och kulturella branscherna och ideella aktörer inom mode, design, konsthantverk och arkitektur.

3.4. Regeringens proposition Gestaltad livsmiljö

Kulturförvaltningen har en målsättning att stärka den påbörjade dialogen med Kulturdepartementet avseende möjligheten för Röhsska museet att anta ett noduppdrag så som det är beskrivet i regeringens proposition *SOU 2017/18:110 Gestaltad livsmiljö*. I direktivet från Kulturdepartementet för det statliga bidrag museet erhåller för år 2018 står det att "Röhsska museet ska verka för att utveckla en mötesplats för design och konsthantverk och samverka med relevanta lokala, regionala och nationella aktörer inom området". Den föreliggande genomlysningen kommer även vara en förberedelse även för detta.

4. Kartläggning och omvärldsanalys

I genomlysningens uppdrag ingår att kartlägga arbetet med KKN i Stockholm, Göteborg och i Malmö med fokus på vad som gjorts, vilka framgångsfaktorer och utmaningar som finns. För att få en helare bild av de parametrar som påverkar arbetet med mode, design, konsthantverk och arkitektur inom KKN i Göteborg berör genomlysningen helt kortfattat även den statliga nivån och arbetet med KKN i Västra Götaland.

Sektorn KKN får allt större betydelse i takt med att den traditionella tillverkningsindustrin förändras. I EU utgör sektorn 3,1 procent av den totala arbetsmarknaden och 2,6 % av medlemsländernas samlade BNP. I Sverige står KKN för 3,3 % av BNP med en tillväxttakt på ca 5,5 %. Ca 117 000 företag är verksamma inom de kulturella och kreativa näringarna i Sverige. Av dessa är ca 83 % enmansföretag.

"Storstadslänen Stockholm, Västra Götaland och Skåne står för de största andelarna av både samtliga företag och av de kulturella och kreativa företagen (i landet). Anmärkningsvärt är att nästan hälften av alla kulturella och kreativa företag finns i Stockholms län, jämfört med knappt en tredjedel av samtliga företag. Samma län ligger i topp när det gäller andelen kulturella och kreativa företag av samtliga företag i respektive län. Högst ligger Stockholm som även har märkbart högre andel (19%) än de övriga storstadslänen Västra Götaland (12 %) och Skåne (11 %) samt övriga regioner."
(ur Tillväxtverket: Var finns de kulturella och kreativa företagen, 2016-05-23)

4.1. Statlig nivå - aktörer med betydelse för KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg

På statlig nivå finns ett antal aktörer som verkar för KKN på olika sätt och i olika sammanhang, exempelvis Kulturrådet, Tillväxtverket, Vinnova, Exportrådet, Svenska Institutet, m.fl. Bland statliga aktörer med betydelse för delområdena finns Statens centrum för arkitektur och design (ArkDes), Boverket med den nya tjänsten som Riksarkitekt samt statliga museer med designsamlingar.

Regeringen fattade 1998 beslut om ett särskilt handlingsprogram för området arkitektur, form och design, *Framtidsformer* (prop. 1997/98:117), vilket var första gången initiativ tagits för att få en samlad politik för området. Under våren 2018 väntas riksdagen besluta om en ny politik för området i

enlighet med regeringens proposition 2017/18:110 *Politik för gestaltad livsmiljö*. I propositionen finns flera förslag som på olika sätt kan påverka KKN inom delområdena i Göteborg. Framför allt gäller detta Röhsska museet, som bedöms ha en långsiktig potential som regional mötesplats för området gestaltad livsmiljö och som samarbetspart till statliga aktörer inom området. I Kulturdepartementets villkor för det statliga bidraget till museet från och med 2018 står att ”Röhsska museet ska verka för att utveckla en mötesplats för design och konsthantverk och samverka med relevanta och nationella aktörer inom området”.

4.2. Regional nivå – Västra Götaland

Västra Götaland är Sveriges största region med ca 1,5 miljoner invånare, 49 kommuner och fyra kommunalförbund i samverkan; Göteborgsregionens Kommunalförbund, Fyrbodals Kommunalförbund, Sjuhärads Kommunalförbund samt Skaraborgs Kommunalförbund. Västra Götalandsregionen och de fyra kommunalförbunden bedriver strategiskt arbete för KKN inom delområdena på olika sätt och i olika omfattning. Modebranschen är den största branschen och utgör ca 36 % av sektorn KKN i Västra Götaland.

Västra Götalandsregionen (VGR)

Inom VGR har kulturnämnden (KUN) och regionutvecklingsnämnden (RUN) det gemensamma ansvaret för KKN utifrån respektive uppdrag och antog därför ett gemensamt handlingsprogram för området, *Västra Götalandsregionens handlingsplan för de kulturella och kreativa näringarna 2013 – 2016*. Under hösten 2017 slututvärderades handlingsprogrammet och ett nytt handlingsprogram, *Västra Götalandsregionens handlingsplan för de kulturella och kreativa näringarna 2018 – 2020*, antogs 2018-04-17 av de två nämnderna med beslut om att avsätta medel för genomförandet. Handlingsprogrammet är kopplat till andra styrdokument inom VGR: *Västra Götaland 2020. Strategi för tillväxt och utveckling*, *En mötesplats i världen – Kulturstrategi för Västra Götaland 2012* samt *Västra Götalandsregionens budget 2014. Politiska prioriteringar och fokus för KUN: ”Stärka kulturella och kreativa näringars betydelse för innovativutveckling och attraktionskraft i Västra Götaland”*.

Kommunalförbunden i Västra Götaland

De fyra kommunalförbunden i Västra Götaland, Göteborgsregionens Kommunalförbund, Fyrbodals Kommunalförbund, Sjuhärads Kommunalförbund samt Skaraborgs Kommunalförbund, arbetar på olika sätt och i olika omfattning med sektorn KKN.

Boråsregionen – Sjuhärads kommunalförbund

I *Kulturplanen för Boråsregionen 2016 – 2019* lyfts KKN i avsnittet Målbilder för kulturutveckling i Boråsregionen 2018 under rubriken Kreativt kluster för kultur. Bland utvecklingsinsatserna finns: att verka för att synliggöra och stärka de kulturella kreativa näringarna i området, verka för en utveckling av befintliga och nya kultursystem samt verka för ett regionalt arbete i syfte att utveckla de kulturella kreativa näringarna. Boråsregionen omfattar nio kommuner med tillsammans 280 000 invånare: Bollebygd, Borås, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn, Varberg och Vårgårda.

Fyrbodals kommunalförbund

Visionen för Kultur Fyrbodal är att Fyrbodal ska skapa landets bästa system för att stödja kulturföretagande och verksamheter inom kulturområdet. Bland målsättningarna finns: att verka för fler verksamheter genom ökat kulturföretagande, successiv utveckling av korsbefruktnings mellan kultur och näringsliv samt långsiktig utveckling av samarbete mellan konstnärer och planerare. Fyrbodal arbetar också med en kartläggningsmetod av kulturella och kreativa näringar, Kreativa kraftfält (KKF). Fyrbodals kommunalförbund omfattar 14 kommuner med tillsammans 270 000 invånare: Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Mellerud, Munkedal, Orust, Sotenäs, Strömstad, Tanum, Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg och Åmål.

Göteborgsregionens kommunalförbund (GR)

GR:s uppgift är att verka för samarbete över kommungränserna och vara ett forum för idé- och erfarenhetsutbyte inom regionen. Verksamheten inom GR ska vara till kommunal nytta, samtidigt som den ska stärka regionen nationellt och internationellt. Något arbete med särskild inriktning på specifikt KKN eller kulturfrågor finns inte. Fokus ligger på regional struktur. Göteborgs Stads kommunala bolag Business Region Göteborg (BRG) har uppdraget att stärka näringslivsutvecklingen såväl i Göteborg som i GR. (Se vidare under rubriken *Göteborgs Stads arbete med KKN*). GR omfattar 13 kommuner med tillsammans ca 1 miljon invånare: Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö.

Skaraborgs kommunalförbund

KKN ligger inom verksamhetsområdet Regional utveckling under rubriken Fokusområde Kultur. Skaraborgs kommunalförbund ska i nära samverkan med medlemskommunerna och andra aktörer verka för att stimulera och utveckla kulturlivet och de kulturella kreativa näringarna i Skaraborg, med särskilt fokus på att värna och stärka samverkan på kulturområdet samt på att utveckla kunskapen och fakta kring kulturen som tillväxtfaktor samt integrera kulturen i det tillväxtbefrämjande arbetet. Skaraborgs kommunalförbund omfattar 15 kommuner med tillsammans 264 000 invånare: Essunga, Falköping, Grästorp, Gullspång, Götene, Hjo, Karlsborg, Lidköping, Mariestad, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda och Vara.

Aktörer i Västra Götaland med betydelse för KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg

I Västra Götaland finns aktörer med betydelse för KKN inom delområdena mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg, exempelvis:

FashionInk är Sveriges enda renodlade inkubator inom textil och mode, och syftar till att skapa förutsättningar för innovatörer och entreprenörer från hela landet att etablera sig på både den svenska och internationella modemarknaden. (Borås)

Textile Fashion Center (Borås) är ett textilt kluster och en arena för företag, forskning, utbildning och organisationer som jobbar för innovation och affärsutveckling. Visionen är att bli Europas ledande forskningscenter för textil och mode.

Textilhögskolan (Borås) är Sveriges ledande högskoleutbildning inom textilområdet med en kombination av kompetenser inom hela textilområdet, alltifrån hantverk och design till teknik, produktion, ekonomi och marknadsföring. Ligger tillsammans med och ingår i Fashion Textile Center.

Textilmuseet (Borås) har en verksamhet som tar sin utgångspunkt i textil och mode och i Borås historia som Sveriges textilcentrum. Ligger tillsammans med och ingår i Fashion Textile Center.

Stenebyskolan (Dals Långed) erbjuder dels en tvåårig högskoleförberedande grundutbildning med flera inriktningar inom konst och kultur, dels utbildning inom Yrkeshögskolan inom hantverksyrken (YH-utbildning). Alla utbildningar har fokus på praktiskt lärande och är till stor del formade kring verkstäderna för trä, metall och textil. Det finns även veckolånga sommarkurser.

HDK/Steneby (Dals Långed) har kandidat- och masterprogram i metallgestaltning, möbeldesign och textil. Det finns även fristående kurser som följer de tre kandidatprogrammen: Textil – Kropp – Rum, Metallgestaltning och Möbeldesign inriktning trä. Utbildningen är en del av Högskolan för design och konsthantverk (HDK) vid Göteborgs Universitet.

Näas Slott (Lerum) samlar verksamheter inom slöjd och konsthantverk. Här finns Slöjd & byggnadsvård som drivs av Västarvet (VGR) med butik, bibliotek och utställningar. Dessutom erbjuds kurser inom slöjd och hantverk. Här finns också Näas Konsthantverk med utställningsverksamhet inom konsthantverksområdet samt butik och kafé.

Formakademin i Lidköping AB (Lidköping) är ett branschägt utbildningsbolag och ett kunskapscentrum för keramik, mönsterdesign och designmodellering. Verksamheten är lokaliserad i Rörstrands industrilokaler tillsammans med Rörstrand museum, Porslinsfabriken, flera små keramiska företag samt en kollektiv ateljé/studio för keramiker. Formakademin erbjuder yrkeshögskoleutbildning för designmodellörer och yrkesutbildning för keramiker och mönsterdesigners inom ramen för Myndigheten för yrkeshögskolan. Dessutom erbjuds sommarkurser.

The Game Incubator (Skövde) är en inkubator för startups inom dataspelsområdet i Västsverige och ligger inom ramen för Gothia Science Park. Spelinkubatorn har idag positionerat sig som nationell nod och internationell arena för utveckling inom dataspelsområdet. Verksamheten startade i Skövde 2004 och drivs av Gothia Innovation AB med finansiering från Västra Götalandsregionen, Skövde kommun, Skaraborgs kommunalförbund och Vinnova. Fram till årsskiftet ingick verksamheten i interregprojektet Game Hub Scandinavia tillsammans med Danmark. *The Game Incubator* är lokaliserad till både Skövde och till Göteborg.

Högskolan i Skövde (Skövde) anses som en av Europas bästa utbildningar inom dataspelsutbildning, med norra Europas största och Sveriges bredaste och mest spetsiga utbud på såväl grundnivå som avancerad nivå. Här finns internationellt erkänd forskning med ca 30 disputerade, professorer och biträdande professorer inom spelområdet samt etablerade samarbeten inom utbildning och forskning internationellt.

4.3 Kommunal nivå – Stockholm, Göteborg och Malmö

Stockholm

Stockholm kommer på åttonde plats i OECD:s lista över världens mest innovativa städer 2013. Övriga svenska städer på listan är Malmö (4) och Göteborg (12). I EU-kommissionens sammanställning 2017 över Europas mest kulturella och kreativa städer kommer Stockholm, tillsammans med Dublin, på åttonde plats av 161 städer i 28 länder, utifrån bedömningspunkterna kulturell dynamik, gynnsam miljö och kreativ ekonomi. Övriga svenska städer i jämförelsen är Lund (17), Umeå (36), Malmö (58) och Göteborg (87). KKN-företagen i Stockholms län utgör 43% av alla KKN-företag i Sverige, en femtedel av alla företag i länet och har 84 000 anställda, vilket utgör hälften av alla anställda inom KKN i Sverige. Av Stockholms läns företag inom KKN finns merparten i Stockholms kommun. Stockholm är såväl Sveriges huvudstad och största stad som den största staden i Norden med ca 950 000 invånare.

Stockholmsregionens betydelse

Stockholmsregionen (Stockholms län) utgörs av 26 kommuner i samverkan. Området har ca 2,3 miljoner invånare. Tillsammans har man tagit fram ett gemensamt *Handlingsprogram för KKN* (2012) samt en rapport *Stockholms kreativa ekonomi* (2016). Flera aktörer med betydelse för KKN i Stockholms kommun finns i Ytterstaden (de kommuner i Stockholmsregionen som ligger utanför Stockholms kommun): Fashion District Stockholm (Nacka), Changers Hub – för unga vuxna i Ytterstaden (Botkyrka), Subtopia – kreativt kluster (Botkyrka) samt Klump Inkubator (Botkyrka). Gemensamt är att uppdragen sträcker sig utanför den egna kommunen.

KKN i Stockholm – huvudspår

Musik, mode och dataspel utgör de starkaste delområdena inom KKN i Stockholm. Den digitala teknikutvecklingen dominerar och påverkar andra branscher – ”ett techjobb genererar fem nya jobb”. Stockholmsregionen är ledande internationellt sett och många stora internationella företag som Ubisoft, Amazon och Zalando har etablerat sig här. Svenska företag med internationell marknad som huvudkontor i Stockholm är Spotify, King och H&M. Fokus inom KKN i Stockholm ligger på tidig företagsutveckling (startup) och på att attrahera talanger, Talent Attraction, med ett internationellt sikte.

Faktorer med betydelse för KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Stockholm

I Stockholm finns huvudkontoren för de rikstäckande organisationerna inom mode, design, konsthantverk och arkitektur, exempelvis Svensk Form, Sveriges Arkitekter, SVID, KHVC, KIF, Design Sweden, Fashion Council. Här finns nationella arenor för delområdena, som ArkDes, Fashion Week Stockholm, Nationalmuseum, Stockholm Design Week, m.fl. I Stockholm och i Stockholmsregionen finns utbildningar på alla nivåer inom mode, design, konsthantverk och arkitektur. Stockholms position som huvudstad påverkar delområdena inom KKN. Den starka stadsutvecklingen i Stockholm har gjort att det råder brist på ateljéer och produktionslokaler för utövarna. Den snabba digitala utvecklingen påverkar också.

Aktörer med betydelse för KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Stockholm

Det finns en rad aktörer, såväl inom offentlig verksamhet men också inom organisationer och näringsliv, som skapar förutsättningar delområdena i Stockholm, genom att driva, stödja eller synliggöra. Dessa aktörer är på olika sätt viktiga för KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Stockholm.

Stockholms Stad i samverkan

Stockholms Stad driver eller stödjer i samverkan med andra parter verksamheter som påverkar delområdena inom KKN, exempelvis:

Konsthuset i Farsta är ett initiativ från KKV och SITE om ett gemensamt produktionshus med stöd från kulturnämnden. Konsthuset är planerat att öppna sin verksamhet i juni 2018.

StartUp Stockholm arbetar med tidig företagsutveckling med Stockholms Stad som huvudpartner tillsammans med Almi Företagspartner och SEB.

Open Lab som är centrum och mötesplats inom ramen för KTH med syfte att bidra till lösningar för komplexa samhällsfrågor genom nya interdisciplinära samarbeten, med Stockholms Stad som huvudpartner tillsammans med Stockholm University, KTH, Karolinska Institutet och Södertörns Högskola.

Kreativa kluster finns runt om i Stockholm, exempelvis vid Telefonplan med *Konstfack* och *Transit Kulturinkubator* i centrum. I stadens planer för stadsområden, som Slakthusområdet och Hökarängen, ser Stockholms Stad kreativa kluster som en viktig faktor och möjlighet för stadsutveckling.

Andra aktörer med betydelse för KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Stockholm

Stockholms Läns Landsting (SLL), andra kommuner i Ytterstaden eller privata aktörer driver eller stödjer också verksamheter som påverkar delområdena inom KKN:

Transit Kulturinkubator drivs av Stockholms Läns Landsting med syfte att bidra till bättre förutsättningar för kulturutövare att livnära sig på sitt konstnärskap och sin kompetens.

Stockholm Tech är ett nav för teknikutvecklingen med ett nätverk av co-workplaces. Sedan 2003 arrangerar man *Stockholm Tech MeetUp* som är Europas största event för uppstarts företag inom KKN.

Stockholm Makerspace är en crowdfundad medlemsförening med verkstadslokaler centralt i Stockholm som erbjuder avancerad utrustning för produktion och vill främja utforskande i gränslandet mellan teknik, konst och hantverk genom interdisciplinärt samarbete.

Toolspace planeras öppna under året på privat initiativ. Det är en medlemsförening och ett community som vill driva en verkstad med modern omfattande verktygspark och erfarenhets- och kompetensutbyte och utbildningar i samarbete med ledande innovationsföretag.

Designmarknad Sthlm är en plattform och en marknad där man kan köpa produkter direkt från formgivarna med hållbarhet och kvalitet i fokus.

Dessutom finns många mer eller mindre formaliserade nätverk och sammanslutningar som syftar till samverkan och samarbeten inom KKN.

Delområdena mode, design, konsthantverk och arkitektur i Stockholm

Mode

Modeområdet är starkt i Stockholmsregionen med plattformen *Stockholm Fashion District* i Nacka kommun. Fokus ligger mer på modeområdets infrastruktur än på den rent kreativa delen. Här finns de stora modebutikerna, de stora modeföretagens huvudkontor (H&M, JC, Hope, Acne Studios, m fl), branschmötena (*Stockholm Fashion Week*, *Elle Galan*, *Guldknappen*), agenter, PR-byråer, stylist, journalister, fotografer, etc.

Design

Speldesign är ledande inom KKN i Stockholmsregionen. Ungefär 2500 spelutvecklare finns anställda i 123 företag, varav merparten i centrala Stockholm. Enbart runt Medborgarplatsen på Söder arbetar ca 3000 personer i alla led inom dataspelsindustrin, något som är unikt även i internationella sammanhang. Samtidigt finns det en stark scen med designers och formgivare som säljer sina produkter på designmarknader, i egen webbshop och i små unika butiker runt om i Stockholm och i Ytterstaden.

Konsthantverk

Konsthantverksområdet karaktäriseras av starka föreningar och branschorganisationer, inte minst yrkesorganisationerna KHVC, KRO/KIF, samt etablerade medlemsföreningar. Här kommer medlemmarna från hela landet. Mindre sammanslutningar med lokala konsthantverkare finns runt om i Stockholm med gemensamma produktionslokaler och möjlighet till försäljning. Delområdet påverkas också av den brist på ateljéer och produktionslokaler som råder i Stockholm.

Arkitektur

Starka föreningar och branschorganisationer driver frågorna för arkitekturområdet, exempelvis Sveriges Arkitekter. Den intensiva stadsutvecklingen som pågår i Stockholm och Stockholmsregionen har stor påverkan på delområdet.

Stockholms stads arbete med KKN

Kulturförvaltningen och *Invest Stockholm* (Business Region Stockholm AB) har det gemensamma uppdraget att arbeta med KKN inom Stockholms Stad. De två förvaltningarna arbetar nära varandra utifrån respektive perspektiv och uppdrag. Samverkan sker med andra förvaltningar och bolag; Fastighetskontoret, Exploateringskontoret, Stadsbyggnadskontoret, m.fl. samt med externa parter.

Kulturförvaltningen Stockholms Stad

Kulturförvaltningen arbetar inte specifikt med områdena mode, design, konsthantverk och arkitektur inom KKN utan dessa ingår i begreppet professionell konstnärlig verksamhet. Fokus ligger på den konstnärliga och kreativa kärnan. Kulturförvaltningens insatser för att stärka KKN sker framför allt genom kulturstöd och stipendier samt genom strategiskt arbete i samverkan med andra förvaltningar eller externa parter i form av rapporter och strategier. Kulturnämnden beviljar stöd till olika verksamheter inom KKN i Stockholm, främst vad gäller produktionsmöjligheter och lokaler. *Kulturlots* är en stödform som innebär konkret rådgivning och service till kulturverksamheter som vill etablera eller omlokalisera konstnärlig verksamhet. Lotsen utgör en länk mellan utövarna, stadens förvaltningar och bolag samt kommersiella aktörer. Även fastighetsägare kan vända sig till kulturlotsen för att få rådgivning i kulturplanering, kontakt och matchning med konst- och kulturverksamheter som letar lokaler. Kulturförvaltningen erbjuder även utbildning för de som vill starta ateljéföreningar i Stockholm

Invest Stockholm (Business Region Stockholm AB)

Invest Stockholm är Stockholms Stads näringslivsorganisation och arbetar med marknadsföring och utveckling av Stockholm som affärsdestination med fokus på *Talent Attraction*. De delområden inom KKN man arbetar med är Film, Musik, Mat, Mode & design samt Spelindustrin. Fokus ligger på den företagsmässiga delen, dvs kulturella näringar. *Invest Stockholm* arbetar inte specifikt med delområdena mode, design, konsthantverk och arkitektur utan de ingår i området Mode & design. Stödjande insatser inom KKN utgörs i första hand av tidig företagsutveckling, medverkan vid mässor, etc. KKN är en av fem kategorier i *Stockholms Innovationsstipendium* där vinnaren får 100 tkr samt rådgivning från *StartUp Stockholm*. Stipendiet drivs av *Invest Stockholm* med medel från *Stockholms Stad* och *Stiftelsen Agne Johanssons Minnesfond*.

Framgångsfaktorer och utmaningar för arbetet med KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Stockholm

Framgångsfaktorer

- Att ständigt involvera delområdet och dess aktörer och ta till sig vilka deras behov är
- *Kulturlotsen* – har gett värde både för professionella, utövare, fastighetsägare och staden
- Inkubatorer – att vara ett nav för talanger
- Samverkan med Stockholmsregionen, Ytterstaden, andra förvaltningar och externa

Utmaningar

- Att delområdena och näringarna är diversifierade
- Att hitta effektiva och bra arbetssätt som går att applicera på flera delområden. Läget nu är ”One size does not fit all.”
- Att hitta rösterna inom KKN – ett snabbt föränderligt område
- Att hitta sin roll som offentlig aktör
- Behov av samordning

Göteborg

I OECD:s lista över världens mest innovativa städer 2013 kommer Göteborg på tolfte plats (övriga svenska städer är Malmö (4) och Stockholm (8)) och i EU-kommissionens sammanställning 2017 över Europas mest kulturella och kreativa städer ligger Göteborg på 87:e plats av 161 städer i 28 länder. (övriga svenska städer i jämförelser är Stockholm (8), Lund (17), Umeå (36) och Malmö (58)). Flera internationella jämförelser placerar Göteborgsregionen högt när det gäller konkurrenskraft och framtidspotential, bl a Global Cities Talent Competitiveness Index 2017 som placerar Göteborg på femte plats av 46 städer utifrån förmåga att attrahera utveckla och behålla kompetens.

Göteborg är Sveriges andra stad, största staden i Västra Götaland och Nordens femte största stad, med ca 600 000 invånare. Flera internationella jämförelser placerar Göteborg högt när det gäller konkurrenskraft och framtidspotential. Jämfört med andra städer i samma storlek har Göteborg ovanligt många stora företag, några så stora att de klassas som multinationella. De hundra största privata företagen i Göteborgsregionen har tillsammans 88 900 anställda, vilket motsvarar nästan var femte anställd. De flesta aktörerna inom KKN i Västra Götaland finns i Göteborgsregionen. Det finns drygt 6 300 anställda inom KKN i Göteborgsregionen. Mest framgångsrika delområden är musik, design och reklam. Göteborg är också hemstad för några av Sveriges största modeföretag och här finns Röhsska museet som är Sveriges enda specialmuseum för mode, design och konstslöjd samt Torsten och Wanja Söderbergs pris som är världens till summan största designpris.

KKN i Göteborg - huvudspår

De delområden som utmärker sig inom KKN inom i Göteborg är framför allt mode och reklam, men även industridesign och konsthantverk är starka. Sektorn KKN karaktäriseras av att företagen är antingen stora, med en internationell marknad eller små, fåmansföretag som verkar mer lokalt. Det

finns en avsaknad av mellanstora företag. De flesta modeföretagen i Sverige ligger i Göteborg med Lindex och Kapp-Ahl som de stora aktörerna parallellt med många små kreativa aktörer. Reklambranschen är stark och framgångsrik Forsman & Bodenfors som utsetts till världens mest kreativa byrå. Många konsultbolag tillhandahåller även designtjänster. Arkitektbranschen är stark med en mycket hög sysselsättningsgrad. Det finns utbildningar på alla nivåer inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg och i Västra Götaland.

Faktorer med betydelse för KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg

Göteborgsregionen är en av Europas mest snabbväxande storstadsregioner, mitt i ett utvecklings-språng, som drivs av stora investeringar i forskning och utveckling. Göteborgs intensiva stads-utveckling och -omvandling påverkar aktörerna och KKN-sektorn i Göteborg på flera sätt, inte minst när det gäller tillgång till ateljéer och produktionslokaler. De stora tillverkningsföretagen i Göteborg och regionen påverkar området som uppdragsgivare, inte minst Volvo Cars och Volvo Lastvagnar. Göteborgs långa tradition av internationella kontakter är fortfarande tydlig och levande. Röhsska museet som är Sveriges enda specialmuseum för konsthantverk, mode och design har stor betydelse liksom Torsten och Wanja Söderbergs pris – världens största designpris till nordisk design. Många av Sveriges ledande modeföretag har valt att ha sina huvudkontor i Göteborgsregionen och de flesta av modeföretagen i landet finns här. Utbildningarnas påverkan är tydlig och många utövare stannar kvar i Göteborg efter avslutad utbildning. Göteborgs position som Sveriges andra stad, som största staden i Västra Götaland samt som Nordens femte största stad har betydelse. Den snabba digitala utvecklingen påverkar delområdena på olika sätt.

Aktörer med betydelse för KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg

Det finns en rad aktörer, såväl inom offentlig verksamhet men också inom organisationer och näringsliv, som skapar förutsättningar delområdena i Göteborg, genom att driva, stödja eller synliggöra. Dessa aktörer är på olika sätt viktiga för KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg.

Göteborgs Stad i samverkan

Göteborgs Stad driver eller stödjer i samverkan med andra parter verksamheter som påverkar delområdena inom KKN, exempelvis:

Brewhouse är ett nytänkande center med fokus på kulturella och kreativa näringar. Inom konceptet finns ett 70-tal företag, affärsinkubator, moderna studios samt en större experimentell evenemangs- och konsertarena. Det ligger inom ramen för BRG i samverkan med Västra Götalandsregionen och andra parter.

Konstnärernas Kollektivverkstad i Göteborg (KKV GBG) är ett produktionshus med verkstäder för yrkesverksamma konstnärer, konsthantverkare, designers och professionella konstutövare, och genom sina kurser också den största vidareutbildaren av form- och bildkonstnärer i Västra Götalandsregionen. KKVGBG drivs av en idéell förening som bildades 1974 i samarbete med Göteborgs Stad. Verksamheten drivs med stöd från Göteborgs Stad, Konstnärsnämnden och Sveriges Bildkonstnärsfond. GBG är medlem i KKV Riks.

Konstepidemin är ett ateljéområde och en unik arbetsplats för konstnärer, konsthantverkare och designers vid Linnéplatsen i Göteborg. Föreningen är konstnärsdriven och har funnits sedan 1987. Här finns verksamhet för barn och unga, gallerier och internationell gästateljéverksamhet. Verksamheten stöds av Göteborgs Stad, Västra Götalandsregionen, Kulturrådet, m fl.

Sockerbruket i Klippanområdet har lokaler för ateljéer, kontor, hantverk och industri där många konstnärer, konsthantverkare och designer verkar. Lokalerna ägs av det kommunala bostadsbolaget Higab.

Open Week – Göteborg Design Festival ägde rum första gången 2017 på initiativ av HDK - Högskolan för design och konsthantverk. Syftet är att utforska nya idéer om lärande, arbete och social jämlikhet och uppmuntra förmågan att se, tänka, skapa och reflektera genom utställningar, event, workshops och samtal. Open Week möjliggörs av studenter, alumner och personal i samarbete med kulturinstitutioner, partners och lokala och internationella utövare. 2017 genomfördes festivalen i samarbete med Röhsska museet, Stadsbiblioteket, Riksarkivet, Blå Stället, Sjumilaskolan i Biskopsgården, Göteborg & Co, Svensk Form, ADA, Art Inside Out, universitetets huvudbyggnad & Humanistiska biblioteket (Göteborgs universitet), Viktors Kaffe, Chalmers, Göteborgs stadsmuseum, Sahlgrenska sjukhuset, Iaspis, Festival of Light med flera.

Visual Arena (Lindholmen Science Park) är en samverkansplattform för utveckling och användning av visualisering. Uppdraget är att samla, sprida och möjliggöra arbete med visualisering i syfte att skapa förutsättningar för tillväxt, innovation och kompetensutveckling. Visual Arena drivs som ett program vid Lindholmen Science Park som en del i en kraftsamling för visualisering i ett nära samarbete mellan näringsliv, akademi och myndigheter. Partners är Göteborgs Stad, Chalmers, Göteborgs universitet och Västra Götalandsregionen.

Yesbox – Home of Entrepreneurs är Göteborgs nya mötesplats för nyföretagare, entreprenörer och innovatörer och ligger i Gamlestadens Fabriker. Yesbox är en samverkan mellan Almi, BRG, Connect, Coompanion, Drivhuset, Framtidsfrön, GUF – Göteborgs Uppfinnareförening, Nyföretagarcentrum Göteborgsregionen, Reach for Change, Ung företagsamhet och Venture Cup.

Göteborgs Stad

Inom Göteborgs Stad finns verksamheter med betydelse för delområdena inom KKN i Göteborg, exempelvis:

ADA - Association for Design and Advertising – ingår i BRG och verkar för kreativa näringar i Göteborg och Västsverige på uppdrag av BRG som är huvudman för verksamheten. Uppdraget är att verka för en hållbar tillväxt inom KKN i Göteborgsregionen. Sedan 2012 har ADA ett utökat uppdrag från VGR om att samordna och synliggöra KKN i hela Västra Götaland. ADA verkar främst inom arkitektur, design, konst, konsthantverk, mode och reklam. Verksamheten är en del av BRG:s arbete med fokusområdet KKN och finansieras av BRG, VGR och externa parter.

Göteborg & Co har uppdrag att marknadsföra och medverka i utvecklingen av Göteborg som turist-, evenemangs-, och mötesstad i samverkan med andra parter. Evenemangen stärker varumärket och sätter Göteborg på kartan, möten och kongresser stärker samverkan mellan forskning, näringsliv och samhälle och privatturismen bidrar till att utveckla stadens attraktivitet.

Göteborgs Stadstriennial ingår i Göteborgs Stads jubileumssatsning och är en triennial i tre olika akter som trappas upp gradvis. Triennialen genomförs 2015, 2018 och 2021. Syftet är att vara en internationell arena och ett fönster mot framtidens stad, ett forum där både bransch och allmänhet bjuds in för att bidra. Triennialen genomförs av Stadsbyggnadskontoret i samarbete med andra förvaltningar och externa parter.

KKN-forum (Forum för kulturella och kreativa näringar) är ett forum för näringsliv, akademi, civilsamhälle och offentliga aktörer med syfte att skapa förutsättningar för hållbar utveckling inom de enskilda branscherna inom KKN samt området i stort. Verksamheten är en del av BRG:s arbete med fokusområdet KKN.

Röhsska museet är Sveriges enda specialmuseum för mode, design och konstslöjd och ingår i Göteborgs kulturförvaltning. Museet som invigdes 1916 har stora samlingar inom mode, design och konsthantverk, omfattande programverksamhet och betydande nätverk inom sina områden. Röhsska museet delar sedan 1994 ut Torsten och Wanja Söderbergs pris som är världens största designpris och som delas ut inom nordisk design. Museets statliga uppdrag från 2018 innebär att museet ska

”utveckla en mötesplats för design och konsthantverk samt samverka med lokala, regionala och nationella aktörer inom området”. Röhsska museet är sedan februari 2017 stängt för besökare för att färdigställa basutställningar, tillgänglighetsanpassa lokalerna samt utveckla verksamheten. Nyöppning är planerad till hösten 2018.

Saltet på Ringön syftar till att stimulera kreativ verksamhet i gränslandet mellan subkultur och etablissemang inom stadsdelen Ringön på norra Älvstranden. Saltet vill verka för att ”Ringön blir en hamn för allt det viktiga och vackra som existerar utanför det etablerade eller i marginalen. Vi vill att det nya lever sida vid sida med allt det som redan finns här.” På Ringön finns tillgång till lokaler och många utövare inom KKN är verksamma här. Saltet på Ringön är en av Göteborgs jubileums-satsningar inför stadens 400-årsjubileum och är en del av BRG:s arbete med fokusområdet KKN.

Andra aktörer med betydelse för KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg
à la London arrangerar två gånger per år sedan 2010, designmarknader för småskalig design och små kreativa företag inom design, mode, konst och inredning. Syftet är att skapa en mötesplats för ny design för framtidens formgivare att nå ut med sina kreaturer. Inspirationen kommer från liknande marknader i London, som Portobello, Spitalfield, Camden och Broadway Street Market. *à la London* har hittills genomförts i Göteborg på Kulturarenan, Pustervik, Göteborgs Kulturkalas, Göteborgs Konserthus och i Borås.

Byråsamarbetet Co-Lab Göteborg är ett nätverk för kommunikationsbranschen i Göteborg som startade 2017 och som omfattar 55 byråer. Målet är att sätta en gemensam standard, ”*Code of Conduct*” för kommunikationsbranschen med syfte att alla ska kunna vara trygga på jobbet utan att utsättas för trakasserier, härskarteknik och orättvisor. Totalt ingår i nätverket ca 70 byråer, skolor och organisationer.

Creative Mornings är en frukostserie för Göteborgs kreativa kollektiv som äger rum en gång per månad. Varje event är kostnadsfritt och inkluderar en 20-minuters föreläsning plus kaffe. *Creative Mornings* är ett globalt koncept och driver nätverket *Creative Guild* där aktörer inom den kreativa sektorn över hela världen kan få kontakt med varandra.

F.A.T. Market (Fashion, Art, Technology) är en marknad för mode, konst och teknik, som äger rum på Ringön varje lördag sedan början av 2018. Bakom F.A.T. Market står designbyrån Kokaka och modedesignföretaget Atacac.

Folk och form är ett nätverk som verkar för samordning av resurser samt utveckling och förmedling av kompetens inom slöjd, konsthantverk och hållbar design i Västra Götaland. Bakom Folk och Form står Västarvet och Konsthantverkscentrum Väst.

Formpilot är ett samverkansprojekt mellan Sveriges Arkitekter Västra Götaland, Svensk Form Väst och ADA med syfte att utforska, formulera och utvärdera hur en framtida ny mötesplats inom formfältet skulle kunna se ut. Andra organisationer och verksamheter som kan ingå inbjuds att medverka. Projektet startade i december 2017 och varar till maj 2018 i nuvarande form. Hur Formpilot kommer att se ut och verka därefter är inte klart.

Fritidsagenturen erbjuder tillfälliga lokaler i centrala Göteborg för pop-up-arrangemang, workshops, utställningar och liknande inom konst-, konsthantverks- och designområdet. Verksamheten vänder sig till såväl oetablerade som etablerade utövare. Man kan hyra in sig för en kväll, en helg eller en längre period.

Game Developers Lounge är en mötesplats för spelutvecklare och spelutveckling i Västsverige med föreläsningar och seminarier med internationella talare inom spelindustrin, som arrangeras årligen i anslutning till Nordic Game Conference i Malmö. Game Developers Lounge har också ett mentorsprogram *The Mentor Lounge* för studenter och nyutbildade inom spelindustrin. Verksamheten drivs av

spelföretagen Image & From Games, Mindark, Hello There, 1337 Game Design, Zoink, Skygoblin och Ghost Studio.

House of Win-Win är ett kontorshotell och ett nätverk som erbjuder arbetsplatser i en kreativ miljö: flexplatser, fasta skrivbord, kontor och konferensrum. Totalt ingår för närvarande ett 70-tal företag, föreningar och organisationer inom KKN. Verksamheten ligger i Sockerbruket.

JaneGBG är en ideell förening och ett nätverk för kvinnliga kreatörer i regionen med syfte att uppnå ett större utbyte, hitta förebilder och synergier, stärka sina roller på arbetsmarknaden, m.m. Jane Gbg startade 2015 och anordnar återkommande frukostar, föreläsningar, workshops m.m. för att inspirera och skapa mötesplatser för kreativa kvinnor i Göteborg. Föreningen Jane bildades i Jönköping 2014 och finns sedan 2016 även i Malmö och Västerbotten.

Konsthantverkscentrum (KHVC) är Sveriges största medlemsorganisation för professionell yrkesutövning inom konsthantverk, slöjd och form, med drygt 800 medlemmar över hela landet. KHVC Väst arbetar regionalt för att stärka konsthantverksområdet i västra Sverige. KHVC Väst arrangerar sedan 2001 den årliga konsthantverksmarknaden *Upmarket* som genomförs i samband med Kulturkalaset.

Konstrundan i Majorna (KIM) är Göteborgs största konstrunda och ett årligt arrangemang då konstnärer, konsthantverkare och designers öppnar upp sina ateljéer för allmänheten och har en samlingsutställning med de medverkande aktörerna. KIM startade 1998 och genomförs i samarbete med Röda Sten Konsthall. KIM drivs av stadsdelens konstnärer och finansieras genom medlemsavgifter samt sponsorbidrag.

Kultur & Näringsliv är en medlemsförening som verkar för affärsmässigt grundade samarbeten mellan kultur, näringsliv och det offentliga. Här ingår ett nätverk av såväl stora som små företag, nationella och lokala kulturorganisationer, samt offentliga och idéburna organisationer och kommuner. *Kultur & Näringsliv* delar årligen ut Swedish Arts and Business Awards för årets bästa samarbete mellan kultur och näringsliv.

Lindholmen Street Design Market är en marknad för småföretagare och unika hantverk som genomförs i anslutning till Lindholmen Street Food Market, som äger rum varje lördag. Designmarknaden presenterar 18 designers på plats, företrädesvis lokala kreatörer.

Nätverkstan är en oberoende aktör i svenskt och internationellt kulturliv. Verksamheten ägs av kulturtidskrifter och studieförbund och stöder småskalig publicistisk, kulturell och konstnärlig verksamhet. Nätverkstan har i uppdrag från VGR att erbjuda utbildningar inom kulturområdet, bland annat om entreprenörskap, KKN eller ledarskap inom kultursektorn.

Mikrofabriken är ett medlemsdrivet makerspace i Frihamnen i Göteborg med verkstäder för trä, elektronik, metallverkstad och programmering. Verksamheten drivs ideellt av medlemmarna och genomförs i samverkan med Studieförbundet.

ModebranschGBG är ett nätverk för Göteborgs modebransch som drivs av ADA på initiativ av aktörerna. Syftet är att stärka området och aktörerna i Göteborg och skapa nya kontaktytor.

RISE Interactive Göteborg är ett experimentellt IT- och designforskningsinstitut som arbetar med världsledande innovation och forskning inom interaktionsdesign, visualisering, ljuddesign, spelifiering, 3D, m.m. Uppdraget är att utveckla nya forskningsområden, koncept, produkter och tjänster samt erbjuda strategisk rådgivning till företag, organisationer och offentlig verksamhet. RISE Interactive Göteborg ingår i RISE Research Institutes of Sweden som har huvudkontor i Göteborg och finns på ca 30 platser över hela Sverige och internationellt.

Svensk Form Väst är Svensk Forms regionalförening för Västsverige. Svensk Form är en ideell oberoende medlemsförening som startades 1845 som Svenska Slöjdföreningen. Föreningen har

uppdrag från regeringen att främja svensk design, både nationellt och internationellt. Svensk Form riktar sig till privatpersoner, företag och yrkesverksamma inom form, design och arkitektur. Svensk Form ger ut tidningen Form sedan 1905.

Sveriges Arkitekter Västra Götaland (SAVG) är Sveriges Arkitekters regionalförening i Västsverige. Det är en nationell branschorganisation för arkitekter, inredningsarkitekter, planeringsarkitekter och landskapsarkitekter med ca 13 000 medlemmar, varav 2 600 studenter, och är en del av Saco. Sveriges Arkitekter har en bred agenda: från fackligt arbete och branschutveckling till professions- och arkitekturfrågor. Viktiga mål är att göra skillnad i samhället, visa på betydelsen av arkitektens förutsättningar och påverka arkitektens villkor.

The Game Incubator är en inkubator för startups inom dataspelsområdet i Västsverige och har idag positionerat sig som nationell nod och internationell arena för utveckling inom dataspelsområdet. Verksamheten startade i Skövde 2004 är sedan 2014 etablerad i Göteborg, inom ramen för Lindholmen Science Park. Inkubatorn i Göteborg drivs av Gothia Innovation AB med finansiering från Västra Götalandsregionen och Tillväxtverket.

Västsvenska Handelskammaren är en privat partipolitiskt oberoende näringslivsorganisation med 2800 medlemsföretag från hela Västsverige. Uppdraget är att skapa tillväxt och utveckla framtidens Västsverige genom att hjälpa företag att göra fler och bättre affärer och genom att påverka politiska beslut. Västsvenska Handelskammaren erbjuder nätverksträffar och andra mötesplatser för aktörer inom KKN.

Dessutom finns många mer eller mindre formaliserade nätverk och sammanslutningar som syftar till samverkan och samarbeten inom KKN.

Utbildningarna

I Göteborg finns många utbildningar inom delområdena mode, design, konsthantverk och arkitektur. Inom ramen för Göteborgs Universitet finns framför allt HDK – Högskolan för design och konsthantverk, Handelshögskolan, Institutionen för kulturvetenskaper. På Chalmers Tekniska Högskola finns Arkitektur och samhällsbyggnad samt utbildningar inom teknisk design. Yrgo – Högre yrkesutbildning i Göteborg och Tillskärarakademin är andra utbildningar som bör nämnas i sammanhanget.

Delområdena mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg

Mode

Modeområdet i Göteborg är starkt med både de stora modeföretagens huvudkontor, andra betydande modedesignföretag och små, lokala uppstickare. Fokus ligger på den kreativa delen och på produktion. Modebranschens infrastruktur finns inte i samma utsträckning i Göteborg som i Stockholm, vilket gör att modeområdet i Göteborg inte är så synligt som vore befogat. Många stannar i Göteborgsområdet efter avslutad utbildning och startar egna modedesignföretag eller går till etablerade modeföretag här. När JC flyttade sitt huvudkontor från Göteborg till Stockholm 2006 valde stora delar av personalen att bli kvar och många startade egna företag och modemärken här. Detta bidrog till ett positivt, kreativt klimat även för små, nischade och nystartade modedesignföretag och uppstickare, varav många är enmansföretag och säljer sina produkter i egen butik, pop-up stores eller via webben. De flesta modedesignföretagen i Sverige finns i Göteborg och några av de största har sina huvudkontor här, som Lindex, Kapp-Ahl, MQ Sweden och Nudie Jeans Co. Det finns en lång tradition av stark koppling till textilbranschen i övriga Västsverige där Göteborg-Borås fortfarande idag uppfattas som centrum för Sveriges modeindustri. Fashion Textile Center i Borås med Textilhögskolan och inkubatorn Fashion Ink har betydelse för modeområdet i Göteborg, inte minst genom att studenter efter utbildning stannar här. Modeområdet i Göteborg har ingen nationell branschorganisation med lokal närvaro i Göteborg.

Design

Designområdet i Göteborg är det starkaste delområdet där reklambranschen och industridesign är mest framgångsrika med fordonsindustrin som dominerande uppdragsgivare. Designområdet karaktäriseras av antingen enmansföretag eller stora företag. Reklambranschen utmärker sig med många framgångsrika byråer, exempelvis Forsman & Bodenfors som utsetts till världens bästa reklambyrå bland annat för sitt samarbete med Volvo Trucks och Jean-Claude Van Damme. På Norra Älvstranden finns ett av Sveriges största designkluster med stora designkonsultföretag som exempelvis Semcon. Flera av de stora företagen har egna designavdelningar, som Geely Design Sweden, Volvo Cars och Volvo Trucks, men är samtidigt uppdragsgivare åt mindre designföretag. Speldesignområdet är i stark utveckling med ett tjugotal spelföretag med ca 100 spelutvecklare samt en stor växande grupp independentutvecklare runt spelinkubatorn på Lindholmen. Det internationella företaget Electronic Arts spelstudio Ghost Games, som utvecklat "Need for Speed Rivals" finns här. Parallellt finns designers och formgivare som verkar mer småskaligt och säljer sina produkter direkt till kund i egen butik, genom webshop eller på marknader runt om i staden. Designområdet i Göteborg har ingen nationell branschorganisation med lokal närvaro i Göteborg.

Konstnätverk

Konstnätverksområdet i Göteborg är starkt och har en lång tradition med branschorganisationer som KHVC Väst, medlemsföreningar som konstnätverkskooperativen Lerverk och Sintra, konstnätverksgalleriet Anna H och nätverk som Folk och form. HDK:s utbildningar har betydelse för delområdet då många av utövarna har utbildats där och sedan valt att fortsätta vara verksamma i Göteborg. Lerverk och Sintra har etablerade butiker där man säljer medlemmarnas verk parallellt med galleriverksamhet. Det finns mindre sammanslutningar av konstnätverkare som har gemensamma produktionslokaler med möjlighet till försäljning och utställningsverksamhet, som Gallery Four. Röhsska museet visar utställningar inom konstnätverksområdet och det finns flera andra mindre eller tillfälliga arenor för konstnätverket, som Upmarket och Fritidsagenturen. Möjligheter till produktionslokaler på exempelvis Konstpedimen och KKV har stor betydelse för utövarna.

Arkitektur

Arkitekturområdet karaktäriseras av starka föreningar och branschorganisationer (Sveriges Arkitekter Västra Götaland, m fl), av stora kontor med mer än 100 anställda eller små fåmansföretag. Området påverkas mycket av den intensiva stadsutvecklingen i Göteborg och Göteborgsregionen och har för närvarande en mycket god arbetsmarknad med en mycket hög sysselsättningsgrad. Utbildningen Arkitektur och samhällsbyggnad vid Chalmers Tekniska Högskola har betydelse för delområdet då många av utövarna har gått tillsammans på utbildningen och har starka nätverk.

Göteborgs Stads arbete med KKN

Business Region Göteborg (BRG) har övergripande samordningsansvar för KKN för både Göteborg och Göteborgsregionen. BRG samverkar med andra berörda förvaltningar och bolag som Kulturförvaltningen, Stadsbyggnadskontoret, Stadsledningskontoret, Lokalförvaltningen och Higab samt med Västra Götalandsregionen och andra externa parter.

Kulturförvaltningen Göteborgs Stad

Kulturförvaltningen arbetar inte specifikt med områdena mode, design, konstnätverk och arkitektur utan de ingår i begreppet professionell konstnärlig verksamhet. Fokus ligger på den konstnärliga kärnan. (jfr Thorsby) Kulturförvaltningens insatser för att stärka KKN sker framför allt genom kulturstöd och stipendier samt genom strategiskt arbete i samverkan med andra förvaltningar eller externa parter i form av i rapporter och strategier som berör KKN. Kulturnämnden beviljar stöd och bidrag till professionella verksamheter i Göteborg som kan stärka KKN inom mode, design, konstnätverk och arkitektur i Göteborg, företrädesvis möjligheter till produktion. Kulturstöd riktas i första hand till projekt i Göteborg som bedöms vara av konstnärlig och kulturpolitisk betydelse. Stöd och bidrag till mode, design och arkitektur har hittills förekommit i begränsad omfattning. Konstnätverk är här det vanligast förekommande av de fyra delområdena.

Business Region Göteborg (BRG)

Business Region Göteborg AB (BRG) ansvarar för näringslivsutveckling inom Göteborgs Stad samt i Göteborgsregionen. Samverkan sker med andra berörda förvaltningar och bolag; Kulturförvaltningen, Stadsbyggnadskontoret, Stadsledningskontoret, Lokalförvaltningen och Higab. KKN är en av BRG:s 13 prioriterade branscher. De områden som BRG verkar för enligt Tillväxtverkets definition av KKN är Arkitektur, Design och formgivning, Slöjd och hantverk, Media och marknadskommunikation, Data-spel, Mode, Film, Foto, Konst, Litteratur, Musik, Scenkonst, Måltid, Upplevelse-baserat lärande samt Kulturarv. Genomlysningens fokusområden mode, design, konsthantverk och design ingår här i Arkitektur, Design och formgivning, Slöjd och hantverk, Media och marknadskommunikation samt Mode. BRG:s fokus ligger på den näringslivsmässiga delen – kulturella näringar. (jfr Throsby)

I verksamheten ingår att informera om västsvenska kluster inom KKN, förmedla kontakter, skapa mötesplatser och möjliggöra samverkan mellan företag, universitetet, offentlig verksamhet och andra branscher. Arbetet sker genom KKN-forum, ADA, Brewhouse samt Saltet på Ringön. I *Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035* (remiss) föreslås BRG få det övergripande samordnings-ansvaret för programmets genomförande. Andra nämnder och styrelser föreslås få delansvar tillsammans med BRG för ett antal strategiska områden, där Kulturförvaltningen föreslås ingå i delansvaret för de strategiska områdena *Attraktionskraft* (tillsammans med Göteborg & Co och Higab AB) samt *Innovationskraft* (tillsammans med Lindholmen Science Park AB, Sahlgrenska Science Park AB, Johanneberg Science park AB och Miljö- och klimatinämnden).

Framgångsfaktorer och utmaningar för arbetet med KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg

Framgångsfaktorer

- Det finns många utövare med hög kvalitet i den konstnärliga kärnan
- Det finns många offentliga aktörer som arbetar för KKN på olika sätt utifrån olika uppdrag/perspektiv
- Dedicerade arenor för mode, design, konsthantverk och arkitektur
- Nätverk och initiativ inom KKN och delområdena

Utmaningar

- Att fältet KKN ska kännas angeläget för kulturutövarna
- Områdets spretighet – många initiativ och satsningar på olika håll, svårt med överblick, uppföljning – vad hände sen? ”Mycket snack, men när blir det verkstad?”
- Att få samsyn, samarbete, kommunikation och dialog – att alla drar åt samma håll
- Att tydliggöra roller, förväntningar och ansvar – vem gör vad, när, hur, med vem och varför?
- Att säkra tillgång till lokaler och till rimliga kostnader
- Behov av samordning för att stärka och utveckla området – ”en plattform som kan kraftsamla området”
- Att ta vara på Göteborgs starka position och situation – en av Europas mest snabbväxande storstadsregioner, stark stadsutveckling, etc.

Malmö

Malmö kommer på fjärde plats i OECD:s lista över världens mest innovativa städer 2013. Övriga svenska städer i jämförelsen är Stockholm (8) och Göteborg (12). I EU-kommissionens sammanställning 2017 över Europas mest kulturella och kreativa städer kommer Malmö på 58:e plats av 161 städer i 28 länder. Övriga svenska städer i sammanställningen är Stockholm (8), Lund (17), Umeå (36) och Göteborg (87). Malmö är per definition en ”designstad” och har så varit ända sedan i början av 1900-talet och Baltiska utställningen. KKN-företagen i Skåne utgör 11% av alla KKN-företag i Sverige. De flesta aktörerna inom KKN i Skåne finns i Malmö. Malmö är tredje största stad i Sverige och Nordens sjunde största stad, med ca 330 000 invånare.

Region Skåne

Region Skåne omfattar 33 kommuner i nära samverkan med varandra. Området har ca 1 330 000 invånare. Inom Region Skåne är det kulturnämnd och tillväxtnämnd som ansvar för KKN. Området lyfts fram i den regionala kulturplanen för Skåne 2016 – 2019: Kulturella och kreativa näringar mål och strategier samt i handlingsplanen Skåne – Europas mest innovativa region: Kulturella och kreativa näringar 2020. Region Skåne bedriver samarbeten och projekt inom KKN och för att stärka området. Region Skåne ger stöd till aktörer inom delområdena, exempelvis Form/Design Center. Samverkan sker med Malmö Stad.

Öresundsregionen

Öresundsregionen omfattar Skåne och östra Danmark och har ca 4 000 000 invånare i två regioner och sammanlagt 79 kommuner. Det är Nordens största transnationella region och ett av Europas mest expansiva områden. Här produceras 26 % av Sveriges och Danmarks samlade BNP. Här finns den största koncentrationen av högutbildade i norra Europa, med 13 universitet, 155 000 studenter och 12 000 forskare. Sedan år 2000 har Malmö och Köpenhamn gemensam vision för att främja samarbete och integration i Öresundsregionen. Öresundssamarbetet sker genom *Greater Copenhagen & Skåne Committee*.

Aktörer med betydelse för KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Malmö

Ett flertal aktörer med betydelse för KKN i Malmö finns i Skåne och/eller Öresundsregionen: *Konstrundan på Österlen*, *Copenhagen Fashion Week* (Köpenhamn), *Copenhagen Fashion Summit /The Nordic Initiative Clean and Ethical* (NICE) – internationell konferens om hållbarhet inom modebranschen (Köpenhamn), *Dansk Designcenter* (Köpenhamn), *INDEX: Design to Improve Life* (Köpenhamn) samt högskoleutbildningar inom mode, design, konsthantverk och arkitektur, etc. Flera av dessa riktar sig till målgrupper på såväl nationell som internationell nivå.

KKN i Malmö - huvudspår

Malmö har många starka aktörer inom KKN, vilka tillsammans skapar ett öppet klimat för samarbete mellan det privata och offentliga. Speldesign och mode är de starkaste områdena inom KKN i Malmö, men även innovationsdesign, hållbar design, arkitektur och stadsmiljö utmärker sig. Exempelvis har några av Malmös unga modedesigners uppmärksammats både nationellt och internationellt (Altewai Saome, Common, Hi-On-Life) och några av Malmös digitala design- och spelföretag köpts upp av utländska bolag och befäst sina roller genom att expandera lokalt (Massive Entertainment). KKN i Malmö karaktäriseras av små och mellanstora företag mer än stora företag. Fokus inom KKN i Malmö ligger på innovation och hållbarhet. Begreppet, *Kreativa Malmö* omfattar design, film, mode, konst, speldesign och serier.

Faktorer med betydelse för KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Malmö

Malmös stora utmaningar med en ung och snabbt växande befolkning med bakgrund från olika delar av världen påverkar. Stadsutveckling och stadsbyggnad har varit och är starka områden sedan mitten av 1980-talet. Det finns en förhållandevis god tillgång till ateljéer och produktionslokaler i Malmö. Stora internationella huvudkontor som IKEA och IBM Creative har flyttat hit. Närheten till Köpenhamn har betydelse, liksom det centrala läget i en av Europas mest expansiva regioner. Många aktörer inom KKN är verksamma på andra sidan sundet och ser inte två länder utan uppfattar Öresundsregionen som en helhet. Här finns god infrastruktur med närhet till Copenhagen Apt (Kastrup), HH-tåg till Hamburg (2021). Det finns en avsaknad av högskoleutbildningar inom mode, konsthantverk, design och arkitektur i Malmö, trots att Malmö Universitet har många framgångsrika utbildningar. Den snabba digitala utvecklingen påverkar också delområdena inom KKN på olika sätt.

Aktörer med betydelse för KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Malmö

Det finns en rad aktörer, såväl inom offentlig verksamhet men också inom organisationer och näringsliv, som skapar förutsättningar för delområdena i Malmö, genom att driva, stödja eller synliggöra. Dessa är på olika sätt viktiga för KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Malmö.

Malmö Stad i samverkan

Malmö Stad driver eller stödjer i samverkan med andra parter verksamheter som har betydelse för delområdena inom KKN, exempelvis:

Form/Design Center (F/DC), Sveriges äldsta och enda designcenter, är sedan 1964 en mötesplats och arena för arkitektur, form och design. Drivs av Svensk Form Syd med stöd från Malmö Stad, Region Skåne och Kulturrådet. F/DC har 2018 – 2020 ett nationellt uppdrag som regional nod och mötesplats för områdena arkitektur, form och design för södra Sverige.

Nordic Game Conference arrangeras årligen sen 2004 och är Europas ledande konferens och mötesplats för dataspelsindustrin. Den stöds av Malmö Stad i samverkan med externa parter.

Game Habitat är en ideell organisation och en plattform som verkar för att södra Sverige ska bli ledande i Europa när det gäller utveckling, gamification och utbildning inom spelindustrin.

Media Evolution är en av Sveriges ledande innovationsplattformar för digitala näringar, med ca 400 medlemmar. Den skapar förutsättningar för tillväxt, samarbeten och kompetensutveckling. Verksamheten finansieras av Malmö stad. Media Evolution arrangerar årligen sedan 2008 *The Conference*, en internationell konferens för innovation och digitala medier.

Southern Sweden Creatives är det största exportrelaterade projektet för KKN i Sverige och syftar till att öka internationaliseringen och exporten hos KKN-företag i södra Sverige, med fokus på design, film, rörlig bild, spel och digitala media. Projektet löper 2016 – 2018, med Malmö Stad som huvudpartner och en av nio partners. Satsningen delfinansieras av Region Skåne, Europeiska Unionens Regionala Utvecklingsfond och Tillväxtverket.

SPOK: Samtida produktion och konsumtion är en plattform för produktion som syftar till att samla och sprida kunskap om lokala tillverkningsmöjligheter, från slöjd till industri. SPOK har Skåne som utgångspunkt och delfinansieras av Malmö stad och Region Skåne.

Stpln är en mötesplats, ett makerspace och en inkubator för initiativ och kreativa projekt i Malmö, som stöds av Malmö Stad i samverkan med externa parter.

Ung Svensk Form är en nationell utmärkelse och utställning för ung svensk design som sedan 1995 genomförs av Svensk Form. Malmö stad är huvudpartner tillsammans med IKEA och Stockholm Furniture & Light Fair.

Utvalt i Skåne är en jurybedömd vandringsutställning med syfte att stimulera utvecklingen i Skåne, öka kunskap, uppmärksamhet och stärka intresset för samtida konsthantverk, slöjd och form. Den genomförs var tredje år sedan 2015 av Konsthantverkscentrum, Skånes hemslöjdsförbund och Form/Design Center med stöd från Region Skåne.

Malmö Stad

Inom Malmö Stad finns verksamheter som har betydelse för delområdena inom KKN, exempelvis:

Minc – Malmö Inkubator är ett startup-hus som startades 2002 och ägs av Malmö Stad. Det är en mötesplats för entreprenörer, näringsliv och akademi. Här finns en inkubator, en spelinkubator, en accelerator och StartupLabs - coworking space där entreprenörer kan ha sin arbetsplats gratis i upp till sex månader. Minc driver ett "ängelnätverk" och Fast Track Capital, som är en ängelbackad riskkapital-fond knuten till acceleratoren Fast Track Malmö. Mer än 100 innovativa bolag har deltagit i inkubatorprogrammet, inklusive internationella framgångar som Polar Rose, Hövding och Apsis. *Design Malmö* är Malmö stads strategiska förvaltningsövergripande arbete med arkitektur, form och design. Det leds av kulturförvaltningen med fokus på att samordna, synliggöra och stimulera den lokala scenen inom arkitektur, form och design.

Andra aktörer med betydelse för KKN inom mode, design, konsthantverk, design och arkitektur i Malmö

Kreativa Skåne är ett årligt evenemang där Region Skåne varje år delar ut *Region Skånes Designstipendier* till två stipendiater dels en etablerad designer, dels en sistaårselev/nyutexaminerad designer. Stipendierna är på vardera 25 000 kronor.

Massive Entertainment är ett ledande dataspelsföretag i Malmö som expanderat lokalt och köpt upp ett helt kvarter på Möllevången i centrala Malmö och utökat antalet anställda till 600. Denna utveckling lockar till sig fler aktörer inom branschen och bidrar till att stärka delområdet.

Mittmöllan är en mötesplats centralt på Möllevången för den alternativa småskaliga kulturscenen. Här finns butiker, gallerier, arbetsplatser, hantverkare och tillfälliga arrangemang och pop-ups.

KHVC/Syd är en av de nationella centrubildningarna och konsthantverkarnas branschorganisation i södra Sverige. Den verkar för att stärka konsthantverkarnas roll inom KKN.

Det finns också många mer eller mindre formaliserade nätverk och sammanslutningar som syftar till samverkan och samarbeten inom KKN i Malmö.

Delområdena mode, design, konsthantverk och arkitektur i Malmö

Mode

Modeområdet i Malmö är starkt med många små aktörer och har fokus på den kreativa delen, på hållbart mode och innovation. Många som utbildat sig utomlands återvänder gärna till Malmö på grund av det kreativa klimatet här.

Design

Speldesign är ledande inom KKN i Malmö. Massive Entertainments framgångar och satsningar lokalt påverkar övriga dataspelsföretag och det har bildats ett kluster på Möllevången. Produktdesign och grafisk design har en stark ställning i Malmö, bl a genom närheten till producenterna i övriga Skåne och södra Småland. F/DC är en viktig arena för designområdet.

Konsthantverk

Konsthantverket i Malmö karaktäriseras av att många utövare har sin verksamhet utanför Malmö, men säljer sina produkter här. KHVC/Syd har en väl etablerad verksamhet och medverkar i olika samverkansprojekt och -arrangemang för att synliggöra konsthantverket och det finns flera etablerade medlemsföreningar. Det finns många mer eller mindre tillfälliga marknader eller andra möjligheter till försäljning. F/DC är en viktig arena för konsthantverksområdet.

Arkitektur

Arkitekturområdet påverkas av den intensiva stadsutvecklingen i Malmö och Öresundsregionen. Området har en stark och stabil ställning sedan mitten av 1980-talet. Detta har manifesterats genom att den nya befattningen Riksarkitekt och Boverkets nya kontor har placerats i Malmö. F/DC är en viktig arena för arkitekturområdet.

Malmö Stads arbete med KKN

KKN är ett av Malmö Stads sju profilområden. Malmö Stads satsningar på KKN inom framför allt digitala näringar, film och design har skapat en stark potential för upplevelseindustri i Malmö. Sedan 2013 pågår ett strategiskt förvaltningsöverskridande samarbete, *Design Malmö*, mellan Näringslivs-kontoret, Kulturförvaltningen, Gatukontoret och Stadsbyggnadskontoret för att stärka det vidgade designområdet och göra det till ett av stadens profilområden.

Kulturförvaltningen Malmö Stad

Kulturförvaltningen arbetar inte specifikt med områdena mode, design, konsthantverk och arkitektur utan dessa ingår i begreppet Design. KKN är ett av kulturnämndens fem budgetmål för 2018. I budgetmålet ingår att ge aktörer inom kulturella och kreativa näringar goda förutsättningar att etablera sig, verka och utvecklas i Malmö, lyfta fram goda förebilder och inspirerande exempel samt erbjuda spännande kultursommarjobb och praktikplatser till unga Malmöbor. Någon handlingsplan för detta budgetmål är ännu inte färdigställd. Kulturförvaltningens insatser inom KKN sker genom kulturstöd och stipendier samt genom strategiskt samarbete med andra förvaltningar eller med externa parter i form av rapporter och strategier. Kulturnämnden beviljar stöd till olika professionella utövare och verksamheter KKN i Malmö. Kulturförvaltningen ansvarar för arbetet med *Design Malmö*, som är Malmö Stads förvaltningsöverskridande, strategiska arbete inom arkitektur, form och design.

Näringslivskontoret Malmö Stad

Näringslivskontoret Malmö Stad har huvudansvar för profilområdet Kreativa näringar - KKN i Malmö Stads och samarbetar såväl med stadens förvaltningar och bolag som med Region Skåne och andra externa parter. Inom KKN ligger fokus framför allt på Digitala medier, Film, Mode & design samt Spelindustrin. Näringslivskontoret Malmö Stad arbetar inte specifikt med områdena mode, design, konsthantverk och arkitektur utan dessa ingår i begreppet Kreativa näringar. Näringslivskontoret Malmö stad verkar för gränsöverskridande mötesplatser, branschfokuserade kluster och inkubatorer, etc. Man menar att stadens närvaro har betydelse för områdets utveckling. KKN lyfts fram i *Malmö Stads näringslivsprogram 2017–2022* under rubriken *Innovation och växande*. KKN är en av kategorierna i *Malmö Stads Näringslivspris*. Priset delas ut årligen i samband med Malmö Näringslivsgala. Huvudarrangör är Malmö Stad, Almi, AF och Swedbank med Region Skåne, PWC och Vinge som huvudpartners.

Framgångsfaktorer och utmaningar för arbetet med KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Malmö

Framgångsfaktorer

- Duktiga individer som driver frågorna på ett uthålligt och långsiktigt sätt
- Politiker som förstår och inser betydelsen av KKN för Malmö
- Samsyn – alla drar åt samma håll
- Samarbete, kommunikation och dialog
- Långsiktigt, strategiskt arbete
- Förvaltningsöverskridande samarbete
- Tydlig rollfördelning

Utmaningar

- Att orka hålla fast vid långsiktiga satsningar och inte tröttna, så att befintliga aktörer inte flyttar ut och att nya attraheras av Malmö och etablerar sig i här
- Områdets spretighet – många satsningar på olika håll, svårt med överblick.
- Behov av att samla och kommunicera det som gjorts genom åren och därmed befästa KKN:s betydelse för Malmös utveckling och tillväxt - en plattform för samordning och kraftsamling

4.4. Analys och slutsatser av kartläggningen av arbetet med KKN i Stockholm, Göteborg och Malmö

Sektorn KKN får en allt större betydelse för samhället med en tillväxttakt på 5,5 % per år. KKN har betydelse i stadsutvecklingen och påverkar staden genom närvaron av kreativa verksamheter och deras inverkan på stadsmiljön och på medborgarna. KKN har också betydelse för stadens attraktivitet, tillväxt och innovationsförmåga. Det är därför angeläget att arbetet med KKN inom offentlig

verksamhet ska verka för att skapa goda förutsättningar och möjligheter för aktörerna inom delområdena att kunna vara verksamma och vilja stanna i staden.

Förutsättningarna för KKN-området inom mode, design, konsthantverk och arkitektur liknar varandra till många delar i Stockholm, Göteborg och Malmö. Det finns många duktiga och framgångsrika kreatörer och utövare, många offentliga aktörer som verkar för KKN, arenor för delområdena, utbildningar på alla nivåer, nätverk och möjligheter till produktion. Alla tre städerna har en omfattande stadsutveckling och ligger i expansiva regioner. Stockholm Stad, Göteborgs Stad och Malmö Stad arbetar alla med KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur. Arbetet har pågått olika länge i de tre städerna och ser till vissa delar olika ut, i andra fall finns det sådant som är lika. Gemensamt är att ansvaret för arbetet organisatoriskt är huvudsakligen fördelat mellan näringslivsförvaltningen med fokus på de kulturella näringarna, och kulturförvaltningen med fokus på den konstnärliga och kreativa kärnan. Samarbete sker med andra förvaltningar och bolag samt med externa. Stockholms Stad har arbetat längst med KKN i denna form, i Göteborgs Stad har arbetet med det gemensamma uppdraget mellan näringslivsförvaltning och kulturförvaltning just påbörjats och i Malmö pågår ett sådant sedan 2014, men har inte formaliserats så som i Stockholm. Det finns anledning att bilda ett nätverk och utbyta erfarenheter om arbetet med KKN mellan berörda förvaltningar i de tre städerna.

Kulturlotsen i Stockholm är ett gott exempel på en stödform som har betydelse för utövarnas behov av tillgång till ateljéer och lokaler. Malmö Stads strategiska arbete med plattformen Design Malmö visar på betydelsen av stadens roll som facilitator för delområdena och dess utövare. Röhsska museet i Göteborg visar på vikten av en dedicerad arena och mötesplats för mode, design, konsthantverk och arkitektur.

Vikten av samsyn, samarbete och samverkan för arbetet med KKN inom delområdena kan inte nog understrykas. Området omfattar många olika aktörer med olika förutsättningar och behov och ter sig spretigt och svåröverskådligt. Behovet av samordning för att kraftsamla och kunna driva frågor inom KKN är tydligt.

Framgångsfaktorerna för arbetet med KKN inom delområdena i Stockholm, Göteborg och Malmö är

- att ständigt involvera, vara i dialog och samverka med delområdenas aktörer och ta till sig vilka deras behov är
- att det finns offentliga aktörer som verkar för KKN på olika sätt utifrån olika uppdrag och perspektiv och som driver frågorna på ett uthålligt och långsiktigt sätt
- att det finns politiker som förstår och inser betydelsen av KKN för samhället
- att det finns ett förvaltningsöverskridande samarbete inom kommunen
- att det finns en god samverkan mellan kommun och region och med externa
- att det finns ett formulerat långsiktigt strategiskt arbete för KKN

Utmaningarna för arbetet med KKN inom delområdena i Stockholm, Göteborg och Malmö är

- att hitta rösterna inom KKN – ett snabbt föränderligt område
- områdets spretighet med många initiativ och satsningar på olika håll, svårt med överblick
- att hitta effektiva och bra arbetssätt som går att applicera på flera delområden trots diversifiering
- att fältet KKN ska kännas angeläget för kulturutövarna
- att anta behovet av samordning inom KKN inom delområdena och befästa dess betydelse för utveckling och tillväxt - en plattform för samordning och kraftsamling
- att hitta sin roll som offentlig aktör, tydliggöra roller, förväntningar och ansvar
- att skapa samsyn, samarbete, kommunikation och dialog – att alla drar åt samma håll
- att ta sig an utövarnas behov av tillgång till lokaler och till rimliga kostnader
- att verka för ett långsiktigt strategiskt arbete med KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur

Slutsatser

KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur har betydelse för tillväxt och utveckling av samhället. Det finns goda förutsättningar för en framgångsrik utveckling av området i Stockholm, Göteborg och Malmö. Dialog och samverkan med delområdena och dess aktörer är avgörande, liksom med region, stat och externa parter. I arbetet med området på kommunal nivå finns behov av samordning, ett långsiktigt, strategiskt förvaltningsöverskridande arbete och att synliggöra betydelsen av delområdena inom KKN, både som näringar och som kulturyttringar.

5. Fördjupad aktörsanalys: Framgångsfaktorer, utmaningar och behov inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg - sammanfattning av intervjuerna

Den fördjupade aktörsanalysen har genomförts dels genom gruppintervjuer med utövare, dels med företrädare för branschorganisationer inom de fyra delområdena mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg. Kompletterande intervjuer har genomförts i efterhand med de som kunnat delta vid tillfällena för gruppintervjuerna. Enskilda intervjuer har också genomförts med personer inom offentlig förvaltning och utbildningsområdet i Göteborg samt med företrädare för berörda verksamheter inom Göteborgs Stad. De intervjuade har alla på olika sätt kunskap och erfarenheter som är betydelsefulla utifrån genomlysningens uppdrag.

Genomgående har genomlysningens arbete har tagits emot mycket positivt och det har funnits ett stort engagemang och genuint intresse bland de medverkande. Detta visar sig också i det höga antal personer som ställt upp för intervju.

5.1. Frågeställningar och fokus

Intervjuernas fokus har varit hur att delområdena mode, design, konsthantverk och arkitektur ser ut i Göteborg utifrån ett KKN-perspektiv; förutsättningar, framgångsfaktorer, utmaningar, osv.

5.2. Statistik

Totalt har 66 personer kontaktats för den fördjupade aktörsanalysen, 35 kvinnor och 31 män. 42 personer tackade ja till intervju, 24 kvinnor och 18 män. Könsfördelningen har totalt sett varit förhållandevis jämn, även om det skiljer sig något inom delområdena. Inom respektive delområde ser fördelningen ut som följer:

Modeområdet

Inbjudna 10 / intervjuade 6 – 4 kvinnor/2 män

Designområdet

Inbjudna 17 / intervjuade 12 – 5 kvinnor/7 män

Konsthantverksområdet

Inbjudna 13 / intervjuade 4 – 4 kvinnor/0 män

Arkitekturområdet

Inbjudna 11/ intervjuade 9 – 5 kvinnor/4 män

Andra

Inbjudna 16 / intervjuade 12 – 7 kvinnor/5 män

5.3. Övergripande slutsatser vid intervjuerna

Sammanfattningen fokuserar på sådant som kommit fram vid intervjuerna med aktörerna inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg som är av betydelse utifrån genomlysningens uppdrag. Här redovisas de synpunkter har återkommit vid flera tillfällen och andra som har kommit upp vid enskilda tillfällen och som är av mer generell karaktär.

Förutsättningar

Respondenterna menar att Göteborg har alla förutsättningar att vara en designstad, allt finns här redan. Det är en bra stad att leva och verka i. Samtidigt finns det en underdogkänsla, man jämför sig ofta med Stockholm. Positionen som Sveriges andrastad erbjuder både möjligheter och utmaningar. Det är nära till världen och Göteborg har många internationella kontakter. Det finns en polarisering bland företagen, antingen är det små företag eller stora. Många väljer att verka i Göteborg på grund av de mjuka värden som finns här, göteborgsidentiteten är viktig. Göteborg är en industriell hub och tillväxtzon och här finns de stora tillverkningsföretagen. Göteborgs intensiva stadsutveckling erbjuder både möjligheter och utmaningar. Det finns en stark kreativ gräsrotsnivå med goda icke-etablerade sammanhang. I Göteborg finns verksamheter som erbjuder goda produktionsmöjligheter.

- *Allt finns här!*
Göteborg är redan en designstad. Allt finns här!
- *En bra stad att verka i*
Göteborg är en levande, bra stad att bo och verka i. Stadens storlek har betydelse. Den är lagom stor med korta avstånd geografiskt.
- *Göteborg som andrastad*
Positionen som andrastad påverkar och jämförelsen Göteborg – Stockholm har sin betydelse. I Göteborg finns en underdogkänsla, lite dåligt självförtroende. Det är både en utmaning och en möjlighet. Göteborg som arbetarstad påverkar också självbilden. Om man flyttar härifrån flyttar man till Stockholm, inte till Malmö.
- *Nära till världen*
Det är nära till Europa och världen. Göteborg är mer synligt internationellt än övriga Sverige. Staden lyfts fram i många internationella sammanhang som en stad som ligger i framkant med stor drivkraft, kompetens och mycket knowhow.
- *Företagen*
Här finns en polarisering genom att företagen i Göteborg företrädesvis är antingen små eller riktigt stora, vilket upplevs som både positivt och en utmaning. Ibland handlar det om att de stora företagen är uppdragsgivare för de små vilket skapar möjligheter. I andra fall upplevs de stora företagen som ett hinder för att de små företagen ska få uppdrag och kunna utvecklas. Förutsättningarna är helt olika mellan små och stora företag. Det finns en viss avsaknad av mellanstora företag.
- *Andra värden i Göteborg*
Många aktörer har en verksamhet som är geografiskt oberoende och verkar på internationella marknader. Man skulle kunna ha sin verksamhet nästan var som helst, men väljer medvetet Göteborg på grund av andra, mjuka värden. I vissa fall är det en del av identiteten att man är just ett Göteborgsföretag.
- *Tillverkningsindustrins betydelse*
Göteborg som industriell hub, en stark industriell tillväxtzon och närheten till tillverkningsindustrin har stor betydelse. Här finns starka företag kopplade till designområdet – t ex Volvo, Hasselblad.
- *Göteborgs språng*
Göteborgs intensiva stadsutveckling påverkar och erbjuder både möjligheter och utmaningar. Just nu en utveckling som kan gå åt olika håll – både företagsklimat och hur staden växer, vilket är svårt att överblicka i nuläget. Gentrifieringen av staden påverkar också.

- *Kreativa sammanhang*
I Göteborg finns en stark gräsrotsnivå med goda icke-etablerade sammanhang att verka i, vilket stimulerar kreativiteten och skapar en känsla av att allt är möjligt.
- *Produktionsmöjligheter*
Konstepidemin, Sockerbruket, KKV och Saltet på Ringön är exempel på verksamheter som på olika sätt bidrar till möjligheterna att vara verksam i Göteborg, inte minst för start-ups och småskalig verksamhet.

Framgångsfaktorer

Respondenterna menar att det finns stor kompetens och hög konstnärlig nivå bland utövarna i Göteborg. Staden har ett strategiskt läge i skärningspunkten mellan Oslo, Stockholm och Köpenhamn. Här finns ett öppet, inkluderande, kreativt klimat. Det är lätt att samarbeta. Det finns många nätverk, både formaliserade och mer spontana. Man menar att det finns en stabilitet som skapar kontinuitet som beror på låg personalomsättning, man vill inte flytta härifrån. Utbildningarna på alla nivåer har stor betydelse. Här finns olika arenor för mode, design, konsthantverk och arkitektur, exempelvis Röhsska museet.

- *Stor kompetens och hög konstnärlig nivå*
I Göteborg finns många duktiga och framgångsrika aktörer, med en hög konstnärlig nivå, stor kompetens och mycket know-how. Många aktörer är verksamma på den internationella arenan, vilket upplevs som en möjlighet för Göteborg.
- *Strategiskt läge*
Göteborg har ett strategiskt extremt bra läge mitt i skärningspunkten Oslo – Stockholm – Köpenhamn.
- *Ett öppet och kreativt klimat*
I Göteborg finns ett positivt, öppet, generöst och kreativt klimat, med samarbeten och samverkan mellan olika aktörer och kompetenser, positiv sida av konkurrens. Här finns en generös inställning och en stor tolerans för rookies, de som är nya. Det finns ingen ”karriärhets”, utan alla får plats och det är lätt för de som kommer långt ifrån att etablera sig. ”I Göteborg räknas insidan mer än utsidan, som i Köpenhamn”.
- *Nätverken*
Det finns många nätverk för delområdenas aktörer i Göteborg – både formaliserade och mer spontana. Dessa är mycket betydelsefulla för många och lyfts fram som en viktig framgångsfaktor. Det finns också andra forum för samverkan där man kan knyta kontakter med andra branscher, exempelvis Handelskammarens nätverksträffar.
- *Stabilitet och kontinuitet*
Det finns en uthållighet i Göteborg – man jobbar på, stannar och flyttar inte sin verksamhet till Stockholm. Det är också en låg personalomsättning, vilket skapar kontinuitet och stabilitet i verksamheten. I Göteborg upplever man att det inte finns så många arrangemang, forum och event som kan distrahera, som i Stockholm.
- *Utbildningarnas betydelse*
I Göteborg och dess direkta närhet finns utbildningar på alla nivåer, från förberedande till master-nivå. Utbildningarna upplevs vara av mycket hög kvalitet och de har stor betydelse för delområdenas aktörer. Många som verkar inom delområdena i Göteborg har gått sin utbildning här. Utbildningarna är också arbetsgivare eller uppdragsgivare åt många av utövarna inom delområdena.

- *Arenor*

Röhsska museet, Sveriges enda specialmuseum för mode, design och konstslöjd, framhålls som en viktig framgångsfaktor, liksom världens största designpris *Torsten och Wanja Söderbergs pris*, som delas ut genom Röhsska museet, Designfestivalen *Open Week* som initierades av HDK 2017 samt *Stadstriennalen* är också manifestationer som ses som viktiga för delområdena och för att lyfta fram Göteborg som ”designstad”. Svenska Mässan är en annan arena som nämnts i sammanhanget.

Utmaningar

Mode, design, konsthantverk och arkitektur är konjunkturberoende branscher. Göteborgs ”lillebrorskomplex” gentemot Stockholm skapar dåligt självförtroende. Det som finns i Göteborg upplevs inte vara tillräckligt synligt lokalt, regionalt och nationellt. Synligheten internationellt är bättre. Höjda hyresnivåer och ökade lokalkostnader är ett problem för många aktörer. Det är viktigt att attrahera talanger till Göteborg och få dem att stanna kvar. De stora företagen borde satsa mer på att stärka den lokala scenen genom att använda lokal kompetens. Nätverken kan ibland upplevas som slutna eller inte så angelägna. Polariseringen mellan små och stora företag begränsar möjligheter till ”sidokarriär”. Vad gäller integration och inkludering finns det mycket att göra för att ta vara på de talanger som finns oavsett bakgrund eller kön. Det är viktigt att verka för ett långsiktigt hållbart samhälle, men det kan vara svårt för ett litet företag att ställa om sin verksamhet.

- *Konjunktorens betydelse*

Delområdenas aktörer är alla verksamma inom områden som är konjunkturberoende och -känsliga.

- *”Lillebrorskomplexet” – Göteborg som andrastad*

I många fall lyfts upplevelsen av att man i Göteborg inte har så gott självförtroende, vilket i stor utsträckning hänförs till positionen som andrastad. Man jämför sig hela tiden med Stockholm och lider av ett ”lillebrorskomplex”. Det nämns också det kan finnas en provinsial inställning i Göteborg. Samtidigt konstateras att positionen som andrastad i många fall är en utmärkt position för framgång med många framgångsrika internationella exempel, New York, Barcelona, m fl. Att vända Göteborgs position som andrastad till något positivt är både en utmaning och en möjlighet som det upplevs vara dags att ta sig an. Alla förutsättningar finns på plats.

- *Synlighet*

Det som finns i Göteborg upplevs inte vara tillräckligt synligt lokalt, regionalt och nationellt. Däremot lyfts Göteborg ofta fram i internationella sammanhang som en stad med stor kompetens, potential och en stark tillväxt och som ett intressant besöksmål. Lokala media lyfter inte fram allt det kreativa, positiva som finns i Göteborg, att det är en bra plats att växa på. Nationella media och magasinerna är företrädesvis baserade i Stockholm, vilket betyder att de inte i någon större utsträckning lyfter fram det som finns i övriga landet. Många aktörer i Göteborg kämpar mot varandra för att synas – vilket kan skapa en konkurrens som inte är så konstruktiv. Det saknas också en fungerande infrastruktur med en diskussion och ett samtal om konst och kultur. Det är också viktigt att Göteborgs Stad i olika sammanhang lyfter fram och synliggör de aktörer som finns inom delområdena i Göteborg. Att det finns en stolthet över det som finns här. Marknadsföring via sociala medier har försvårats med nya regler och kostnader, något som påverkar de mindre aktörerna.

- *Lokaler*

Möjligheten att ha adekvata lokaler för sin verksamhet är avgörande för aktörerna. Situationen med höjda hyresnivåer och ökade lokalkostnader är en utmaning för många. Tillgång till lokaler påverkas av den starka stadsomvandlingen och gentrifieringen i Göteborg. Det är svårt att hitta lokaler för att skapa mötesplatser – storlek och tillgänglighet är avgörande faktorer.

- *Förutsättningar för företagande*
Svårigheter att försörja sig på det kreativa gör att många lämnar det man utbildat sig till och jobbar med annat eller försörjer sig på brödjobb. Synen på företagande bland utövare är komplicerad, framför allt bland små aktörer. Man är ovillig att bli ”kommersiell” i meningen ”sälja” ut sin konstnärliga kompetens, samtidigt som man vill kunna leva på sin kreativitet. Utbildningarna upplevs inte ge tillräcklig kunskap om och förberedelse för hur man ska kunna leva på det man utbildat sig för när man kommer ut. Samtidigt tvingas många starta eget efter avslutad utbildning.
- *Rekrytering och återväxt*
En viktig fråga för många aktörer är rekrytering; hur man kan attrahera talanger till Göteborg och få dem att stanna kvar här. Bristen på halvstora företag gör att det i många fall är svårt att göra sidokarriär och utvecklas. Då tvingas man istället att flytta härifrån – många gånger till Stockholm. Det upplevs som viktigt att få in yngre i designbranschen och goda relationer mellan branschen och utbildningarna framhålls som en förutsättning för detta. HDK kan ibland upplevas som introvert – ”design för designens egen skull”.
- *Stärka den lokala scenen*
De stora företagen är viktiga uppdragsgivare för delområdenas aktörer, inte minst tillverkningsindustrin. Samtidigt menar respondenterna att det finns en outnyttjad potential som uppdragsgivare hos de företag inom delområdena som växt sig stora att bidra till att stärka och utveckla den lokala scenen, genom att i första hand använda sig av den kompetens som finns i Göteborg. – Allt finns i Göteborg!
- *Digitaliseringens betydelse*
Digitaliseringen påverkar alla delområden och ger både möjligheter och utmaningar. Den innebär bland annat förändrade konsumtionsmönster, fler försäljningskanaler, enklare marknadsföring, nya produktionsprocesser, smartare verktyg.
- *Nätverken*
Nätverkssituationen inom de olika delområdena ser olika ut. Inom några delområden är det gott om nätverk och samarbeten medan det i andra fall är svårare att hitta relevanta sammanhang. Respondenterna menar att det kan vara svårt att nätverka i större sammanhang då ”den kritiska massan inom delområdet i Göteborg är för liten” och nätverken man har behov av finns internationellt. Det upplevs inte finnas så många beröringspunkter mellan de stora företagen och de små, vilket gör att det kan vara svårt att hitta relevanta nätverk eller forum. Situationen av att ”alla jobbar på” kan också göra att det inte känns så viktigt eller intressant att söka sig till de nätverk som finns.
- *Karriärmöjligheter*
Situationen med antingen stora företag eller små gör att det upplevs finnas begränsade möjligheter att utvecklas, att kunna göra sido-karriär eller avancera in-house i Göteborg. Man tvingas i så fall flytta till Stockholm eller, om man väljer att stanna i Göteborg, inte ha samma möjlighet att utvecklas eller göra den karriär som man önskar.
- *Integration och inkludering*
När det gäller integrering upplevs delområdena huvudsakligen som ”vita”. Det tenderar också att finnas en uppdelning i kvinnligt/manligt mellan delområdena. Mode och konsthantverk har fler kvinnliga utövare medan arkitektur och design upplevs som mer manligt dominerade. Det är viktigt att ta vara på talanger oavsett bakgrund eller kön och skapa möjligheter för dessa, annars riskerar man att viktig kompetens försvinner från Göteborg – framför allt till Stockholm. Ett mer inkluderande förhållningssätt efterfrågas. Det kan ibland upplevas som svårt att ”komma in” i Göteborg, exempelvis om man inte har gått sin utbildning här. Det finns också en tendens att inte lyssna på ”sina egna”, de som finns här, utan att man är mer

lyhörd för de som kommer utifrån.

- *Ett långsiktigt hållbart samhälle*

Ett hållbart samhälle är en stor utmaning för delområdena, hur man ställer om till en hållbar produktion och verksamhet. HDK utbildar sina studenter i kritisk design med syfte att designområdet mer ska bidra till ett långsiktigt hållbart samhälle än till ett konsumtions-samhälle. ”Vi behöver inte fler produkter”. Det kan dock vara svårt för ett litet företag att, samtidigt som man ska vara verksam och klara det vardagliga kunna utveckla nya metoder och ställa om till en mer hållbar produktion.

Behov

Många respondenter upplever att det är svårt att överblicka och förstå Göteborgs Stad, man saknar en vision. Man upplever också att relationen mellan Göteborgs Stad och Västra Götalandsregionen är otydlig. Det finns behov av en samordnande funktion och en arena/mötesplats för delområdena i Göteborg. Adekvata lokaler till rimliga kostnader efterfrågas. Göteborg borde ha evenemang med höjd och kvalitet inom mode, design, konsthantverk och arkitektur. Många upplever svårigheter att få kulturstöd för utveckling av den konstnärliga kärnan i sin verksamhet. Vikten av att synliggöra det vidgade designområdets betydelse för vår tillvaro och våra liv lyfts fram av flera respondenter. Praktikplatser inom fler branscher än i arkitekturbranschen önskas för ökade möjligheter att få erfarenhet och breddad kompetens.

- *Göteborgs Stad*

Göteborg/Göteborgs Stad upplevs som svårt att överblicka och förstå. Det händer mycket men man upplever inte att det finns en övergripande ”vision”, utan det känns uppdelat och splittrat utan kontakt mellan delarna. Relationen mellan Göteborgs Stad och Västra Götalandsregionen upplevs som otydlig och svårhanterad. Detta påverkar delområdena och mer samsyn och kontakter mellan olika aktörer, områden och förvaltningar på tvärs efterfrågas. Ett större samarbete mellan designbranscherna är också önskvärt. Det känns viktigt att även fåmansföretagen kan känna att de hör till.

- *En samordnande funktion*

Det finns ett behov av en samordnande och sammanhållande kraft för delområdena i Göteborg. Behovet av en fysisk arena/mötesplats för mode, design, konsthantverk och arkitektur upplevs som en central fråga.

Lokaler

- Tillgång till adekvata lokaler till rimliga kostnader är en central fråga för delområdenas aktörer. Läget i Göteborg innebär att lokalkostnader och hyresnivåer upplevs som alltför höga för framför allt de små utövarna. I andra fall försvinner lämpliga lokaler på grund av att byggnader exempelvis ”lyxrenoveras” och omvandlas till bostadsrätter eller kontor alternativt rivs och tvingar aktörer att flytta till mindre lämpliga lokaler eller flytta utanför Göteborg.

- *Evenemang*

Det saknas evenemang med höjd och kvalitet inom delområdena, både på nationell och internationell nivå och både för branscherna och för allmänheten, menar respondenterna. Göteborg som evenemangsstad har här en hittills stor outnyttjad potential.

- *Kulturstöd*

Möjligheten för aktörerna inom de olika delområdena att få kulturstöd efterfrågas, och då med fokus på att utveckla den konstnärliga kärnan, att få möjlighet att utvecklas och testa nya uttryck. Det är idag få av aktörerna inom delområdena som har möjlighet att få kulturstöd.

- *Designområdets betydelse*

Det vidgade designområdet (mode, design, konsthantverk, arkitektur) påverkar på ett

genomgående sätt vår tillvaro och hur vi organiserar vårt samhälle. Här menar man finns ett behov av att synliggöra det vidgade designområdets betydelse för vår tillvaro och våra liv – för ett långsiktigt hållbart samhälle.

- *Möjligheter till ökade erfarenheter och kompetens*

Möjligheterna är begränsade att ”hoppa runt” mellan olika företag i Göteborg för att skaffa sig erfarenhet och breddad kompetens. Praktikplatser som kan skapa möjlighet till jobb direkt efter utbildning efterfrågas. Inom arkitekturbranschen finns det upparbetade kanaler och system för praktikplatser. Det är önskvärt med praktikplatser inom fler delområden.

Andra synpunkter

- *Ett designkvarter*

Skapa ett designkvarter genom att sammanföra Röhsska museet och HDKS:s lokaler när utbildningen flyttar ut. Här kan finns plats för ateljéer, verkstäder och residens för konsthantverkare och designer. Koppla till Röhsska museets verksamhet.

6. Genomlysningens analys och slutsatser

I Göteborg finns alla förutsättningar och parametrar inom mode, design, konsthantverk och arkitektur som krävs för att stärka och utveckla KKN inom delområdena och vara en designstad. Allt finns här redan: aktörer, arenor, uppdragsgivare och utbildningar. Det som behövs är att samordna och kraftsamla området för att synliggöra allt som finns, driva frågorna och stärka delområdena och sektorn KKN. Detta bidrar till att stärka och utveckla Göteborg som en attraktiv stad att bo, verka i och besöka.

Allt finns i Göteborg

- Duktiga och framgångsrika aktörer
- Arenor på lokal, regional och nationell nivå
- En framgångsrik, kreativ stad och en region i stark utveckling
- En kreativ gräsrotskultur
- Ett gott internationellt rykte
- Ett starkt och dynamiskt näringsliv
- Utbildningar på alla nivåer

Vad bör göras?

- Samordning och kraftsamling för delområdena inom KKN
- Synliggöra allt som finns
- Växla upp Göteborgs position som andrastad – ökat självförtroende
- Lyfta fram Göteborg som staden för produktion
- Tvärssektoriella och förvaltningsövergripande samarbeten såväl inom Göteborgs Stad som med externa parter
- Ett gemensamt arbetssätt för KKN inom Göteborgs Stad med tydliga avgränsningar i det gemensamma uppdraget utifrån respektive ansvarsområde
- Identifiera insatser från stadens sida som långsiktigt kan stärka KKN. Prioritera utifrån vad som har betydelse för staden med utgångspunkt i styrande dokument
- Tydliggöra vad KKN betyder för kulturutövarna – ”utan en konstnärlig kärna med hög kvalitet blir det ingen business”

7. Genomlysningens rekommendationer

Utifrån den samlade bild som framkommit under arbetets gång har genomlysningen formulerat fyra rekommendationer för det fortsatta arbetet med KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg.

1. Ett gemensamt förvaltningsöverskridande arbetssätt för KKN inom delområdena

Ett gemensamt uppdrag att stärka och utveckla KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur förutsätter ett gemensamt förvaltningsöverskridande arbetssätt med tydlig rollfördelning. Det skapar förutsättningar för samsyn och samverkan såväl inom staden, med Göteborgsregionen och VGR som med externa parter och tvärsektoriellt – att alla drar åt samma håll. Genomlysningen rekommenderar att ett gemensamt arbetssätt med tydlig rollfördelning tas fram tillsammans med BRG.

2. En handlingsplan för arbetet med KKN inom delområdena

För ett långsiktigt strategiskt arbete med KKN inom mode, design, konsthantverk och arkitektur krävs en vision och en tidsatt handlingsplan med tydliga mål. Det är viktigare att ringa in och genomföra ett par strategiskt viktiga insatser som gör intryck och avtryck än att försöka göra allt på en gång. Genomlysningen rekommenderar framtagande av en treårig handlingsplan med mätbara mål och delmål och att utvärdering och uppföljning genomförs enligt tidplan.

3. Behovet av samordning och stärk Röhsska museets roll som nationell mötesplats för design och konsthantverk

Behovet av samordning för kraftsamling, en plattform för att driva frågor och synliggöra delområdena är återkommande och angeläget. Röhsska museet har från 2018 ett statligt uppdrag att utveckla en mötesplats för konsthantverk och design och samverka med relevanta lokal, regionala och nationella aktörer för området. Genomlysningen rekommenderar att Röhsska museet stärks i sin roll som nationell mötesplats för design och konsthantverk utifrån sitt statliga uppdrag. Detta har tydlig bäring på intentionerna i regeringens proposition *Gestaltad livsmiljö*.

4. Lokalfrågan och hyresnivåerna

Tillgång till lokaler med rimliga kostnader och hyresnivåer är avgörande för många utövare inom delområdena. Genomlysningen rekommenderar att undersöka möjligheten att införa en motsvarande stödform i Göteborg som Stockholm Stads Kulturlots.

”Att ständigt involvera näringen och dess aktörer och lyssna till vari deras behov består”

Bilaga

Källor

Intervjuer/kontakter

Göteborg

Business Region Göteborg (BRG)

- Rasmus Heyman, ADA
- Karin Persson, ADA, ModebranschGBG
- Matilda Lindvall, Saltet på Ringön
- Anna Svensdotter Dimle, Brewhouse

Göteborgs Stad

- Axel Grimlund, Kulturförvaltningen
- Cornelia Lönnroth, Stadsledningskontoret
- Kerste Broberg, Kulturförvaltningen
- Mikael Nanfeldt, Kulturförvaltningen
- Nina Due, Röhsska museet
- Björn Siesjö, Stadsbyggnadskontoret
- Kristoffer Nilsson, Stadsbyggnadskontoret

Mode

- Rickard Lindqvist, Atacac
- Ali Davoodi, Fresh Fish, Miksajo
- Maria Svensson, Maska
- Sofia Höfvner Skogh, Tillskärarakademin
- Elisabeth Synnes, Jumperfabriken

Design

- Mattias Rask, Á la London Designmarknad
- Therese Aronsson, Á la London Designmarknad
- Helena Svärd, AOKI
- Oskar Guth, Cliff Design
- Lisa Alm, Designkanalen/Valentin & Byhr
- Johan Peitz, Ghost Studio
- Andreas Kittel, Happy F&B
- Mårten Jonsson, MJM Interactive
- Fredrik Örneblad, The Game Incubator Gothenburg
- Christian Riedl, The Game Incubator Gothenburg

Konsthantverk

- Eva Zethraeus, keramiker
- Helena Hansson, universitetsadjunkt HDK, fd projektledare Folk o form
- Maria Kreutz, KHVC Gbg
- Katarina Karlsson, Länsghemslöjds konsulent/Fritidsagenturen

Arkitektur

- Per Nadén, Nadén Arkitektur AB, Föreningsgatan 2
- Naima Callenberg, Agnes Gidstam. Studio Nock
- Mattias Gunneflo, Sveriges Arkitekter Västra Götaland, Formpilot
- Samuel Michaelsson, White Arkitekter/Paper-Platform för Architectural Projects and Research
- Jenny Ahlbäck, Johanna Malcus, YAAM Art & Architecture

Andra

- Stefano d'Elia, CTH Arkitektur & samhällsbyggnad
- Kia Bengtsson Ekström, CTH Arkitektur & samhällsbyggnad
- Mats Björkin, GU/Institutionen för kulturvetenskaper
- Ulf Dalnäs, GU/HDK
- Lisbeth Svengren, GU/HDK/Handelshögskolan: Business and Design Lab
- Anna Elzer Oscarson, Svensk Form Väst
- Anna-Stina Lindén Ivarsson, Svensk Form Väst
- Mia Leterius, Visual Arena Lindholmen

Västra Götalandsregionen

- Ylva Gustavsson, Koncernavdelning kultur, Koncernkontoret

Malmö

Malmö Stad

- Anna Boreson, Kulturförvaltningen
- Stefan Månsson, Näringslivskontoret
- Caroline Lebon goat, Kulturförvaltningen

Stockholm

Stockholms stad

- Anna Rygård, Kulturförvaltningen
- Julika Lamberth, Invest Stockholm

Andra

- Johanna Pihl, StartUp Stockholm

Dokument i urval

Göteborg

- *30 teser om hur vi bygger Göteborg*, Stadsbyggnadskontoret, Göteborgs Stad 2017
- *Företagande i Göteborgsregionen 2017*, Business Region Göteborg
- *Göteborgs Stads kulturprogram*. KF 2013
- *Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035*. Remiss 2017
- *Inventering av kulturvärden i KKA. Pilotarbete Kortedala*. Kulturstrategiska avdelningen, Kulturförvaltningen, Göteborgs Stad 2017
- *Göteborgs modebransch – en underdog eller ett modelejon?* Rapport och kartläggning 2017, ADA Sweden
- *Platsar kulturen i den nya staden? Fria kulturutövares perspektiv på kulturens och kulturarvets roll i den hållbara staden*. Göteborgs Stadsmuseum, Handelshögskolan/GU, Mistra Urban Futures, 2017
- *Utvärdering av programmet för kulturella och kreativa näringar*. Rapport, Västra Götalandsregionen 2017
- *Västra Götalandsregionens handlingsprogram för kulturella och kreativa näringar 2014-2016*. Västra Götalandsregionen 2013
- *Do it! – Plattform för gränsöverskridande samarbeten inom formområdet i Västra Götaland*. Förstudie 2012. KHVC, Slöjd i Väst, ADA
- *Nya kommersiella arenor*. Projektrapport gällande nya kommersiella arenor i storstadsmiljö inom slöjd, konsthantverk, design samt för konsumenter, KHVC, Slöjd i Väst 2013
- *Den textila modeindustrin i Göteborgsregionen. En kartläggning*. Business Region Göteborg 2008
- *Reklamen är livsviktig*. ADA, Centrum för konsumtionsvetenskap vid Göteborgs Universitet 2007
- *Designstad Göteborg!? - Genomlysning av design och konsthantverk i Göteborg*. Göteborgs Kulturförvaltning 2003

- *Örnarna och myrstacken – vad vet vi om kulturnäringsarna?* Nätverkstan 2013

Malmö

- *Nämndsmål för kulturnämnden 2018*, Malmö Stad
- *Ett starkt och hållbart näringsliv - näringslivsprogram för ökad tillväxt, fler växande företag och jobb för Malmöbor, 2017-2022*, Malmö Stad
- *Innehållsinnovation och internationell tillväxt i kreativa näringar*, rapport 2015 Kreativ Sektor
- *Kulturella och kreativa näringar i Skåne*. Sweco Society, rapport 2016.
- *Regional kulturplan för Skåne 2016-2019*, Region Skåne
- *Skåne – Europas mest innovativa region 2020 - Kulturella och kreativa näringar*, Region Skåne
- *doLab – En förstudie kring hur designkompetens kan användas för att öka innovation och hållbar tillväxt i Skåne*, SVID, 2014
- *Designing Malmö Designing Life – en förstudie om hur design kan bli ett profilområde för Malmö*, Malmö stad, 2013
- *SPOK – Samtida produktion och konsumtion*

Stockholm

- *Förstudie av infrastruktur för konstproduktion i Stockholmsregionen*. Transit Kulturinkubator 2017
- *Ateljéstrategi 2017-2020. Förslag till strategi för Stockholms stads ateljéutbyggnad*. TU, Kulturförvaltningen / Fastighetskontoret, Stockholms Stad. Dnr (1.1/3258/2016) / Dnr 2.6-190/2016
- *Stockholms kreativa ekonomi. Kulturella och kreativa sektorn i Stockholms län*. Volante Research, rapport 2016:01
- *Handlingsplan Kreativa Stockholm – förslag till handlingsplan för kulturella och kreativa näringar i Stockholmsregionen*. Botkyrka kommun 2012

Övriga dokument

- *Politik för Gestaltad livsmiljö*, Regeringens proposition 2017/18:110
- *Gestaltad livsmiljö – Ny politik för arkitektur, form och design*. Regeringens betänkande SOU 2015:88
- *Kreametern*, 2017, Tillväxtverket rapport 0233
- *Nationell Agenda för företagsutveckling av området slöjd, konsthantverk och småskalig designproduktion*, 2016, KHVC, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Svensk Form, Sveriges Designer, KRO/KIF samt Tillväxtverket
- *Politik för gestaltad livsmiljö*, Regeringens proposition 2017/18:110
- *Slöjd Business – Slöjden, hantverk och företagande*, Nämnden för hemslöjdsfrågor 2013
- *Slöjden som näringsgren*, NUTEK 2008
- *Upplev kultur var dag*, rapport 2015, Landstinget Dalarna, Landstinget Västernorrland, Region Örebro Län, Sveriges Arkitekter, Svensk Form, Design Västernorrland

Digitala källor i urval

Göteborg

- <http://byrasamarbetet.se/>
- <https://brewhouse.se/inkubator/>
- <https://creativemornings.com/cities/gbg>
- <https://film.lindholmen.se/branschutveckling/spelinkubatorn>
- <http://goteborg.se/wps/portal/start/kultur-och-fritid/bidrag--stipendier--foreningar>
- <https://happy.fb.se>
- <https://konstepidemin.se/kontakt/>
- <https://medierochdemokrati.lindholmen.se/spel>
- www.adasweden.se
- www.aeo-studio.com
- www.businessregiongoteborg.se/sv/branscher-i-fokus/kulturella-och-kreativa-naringar/
- www.cliffdesign.com
- www.ea.com/sv-se/news/tour-the-ea-ghost-games-studio
- www.fourgallery.com/
- www.grkom.se
- www.khvc.se
- www.lerverk.se
- www.shiftdesign.se
- www.sintra.se
- www.tillskararkademin.se
- www.vgregion.se/regional-utveckling/program/kulturella-och-kreativa-naringar/
- www.vgregion.se/regional-utveckling/verksamhetsomraden/forskning-och-innovation/inkubatorer-och-science-parks/
- www.yesboxgoteborg.se

Malmö

- <http://malmo.se/designmalmo>
- www.formdesigncenter.com
- www.malmobusiness.com/malmos-profilomraden/kreativa-naringar/
- www.mediaevolution.se
- www.meetup.com
- www.minc.se
- www.mittmollan.se/
- www.svid.se/sv/Om-SVID/Vad-vi-gor/Avslutade-projekt-och-aktiviteter/Expandera-XL
- www.svid.se/sv/Om-SVID/Vad-vi-gor/Avslutade-projekt-och-aktiviteter/Expandera

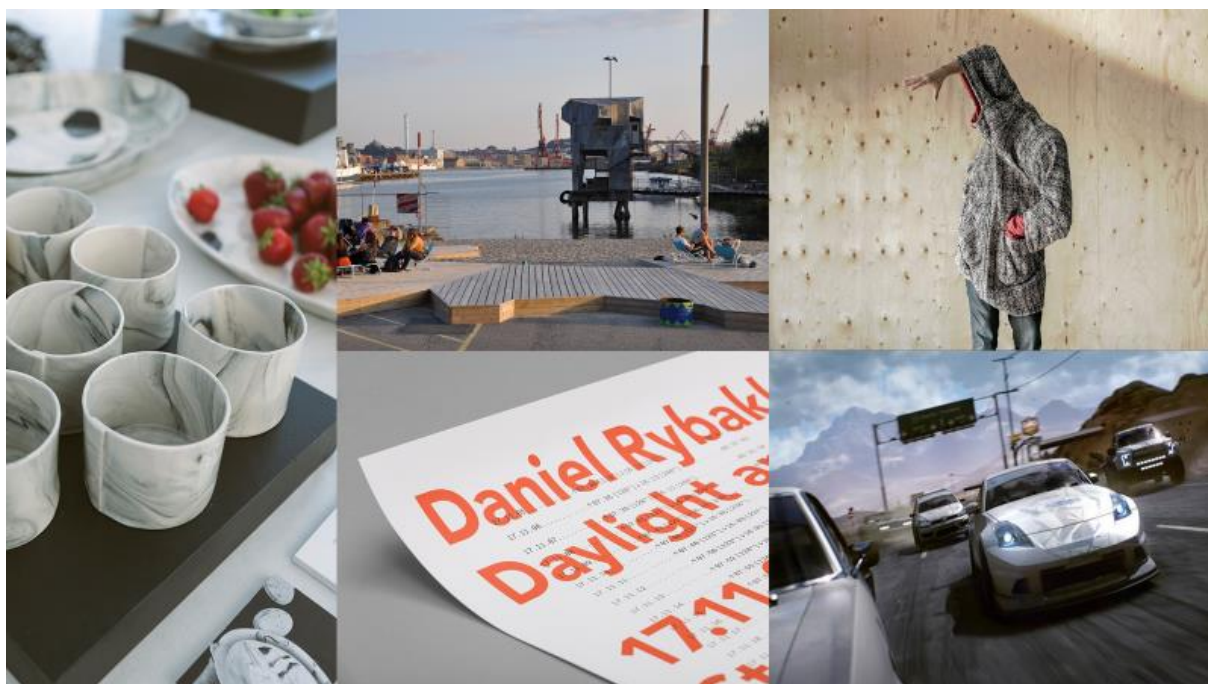
Stockholm

- <http://openlabsthlm.se>
- <http://vaxer.stockholm.se/omraden/telefonplan/>
- <https://toolspace.se/>
- www.changershub.se
- www.fashionweek.se
- www.investstockholm.com
- www.konsthuset.com
- www.kulturradet.se/EU_Kulturprogram/Nyheter/2017/Stockholm-ar-Europas-attonde-mest-kulturella-stad/
- www.makerspace.se
- www.startupstockholm.se
- www.stockholm.se/KulturFritid/Stod/
- www.stockholmdesignweek.com
- www.stockholmtech.se

- www.subtopia.se/utvecklas/inkubator-klump-subtopia/

Övrigt

- http://borasregionen.se/bdh_filearea/Kulturplan_Borasregionen_2016-2019
- designregionsweden.se
- designsweden.org
- ink-boras.se/fashionink/
- kreativsektor.se
- textilefashioncenter.se
- www.europaportalen.se/tema/kultur
- www.regeringen.se/remisser/2015/12/remiss-sou-201588-gestaltad-livsmiljo/
- www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2018/02/prop.-201718110/
- www.vgregion.se/regional-utveckling/program/kulturella-och-kreativa-naringar/
- www.svenskform.se
- www.tillvaxtverket.se

Utvärdering/reflektioner Formpilot

Under första halvåret 2018 var ADA inom BRG en av medverkande parter i att driva det temporära samarbetet Formpilot. Övriga parter var Sveriges Arkitekter Västra Götaland (SAVG) och Svensk Form Väst. Föreningen Omforma låg också nära projektägargruppen. Här är våra reflektioner.

Bakgrund

Många har tänkt tanken att formorganisationer i GBG kan gå samman för att gemensamt skapa en rumslig mötesplats, för att öka närvaron och ge medlemmar möjligheten till dels en tydlig plats att vara på för egna interna möten, dels en plattform för gränsöverskridande samverkan.

ADA, Sveriges Arkitekter Västra Götaland (SAVG), Svensk Form Väst gick samman för att genomföra ett test. I december 2017 flyttade vi in i en vacker och luftig lokal i Jugendhuset på Föreningsgatan 2.

Verksamhet

Under de följande fyra-fem månaderna använde vi lokalen till en mängd olika saker, het vanligt kontorsarbete, open office, mötesplatser, branschevent, öppna luncher, utställningar, AW:s med mera, och vi lånade även ut den till näraliggande aktörer gratis. Hyran betalades av SAVG, SFV tog en del kostnader kring event och vi på ADA bidrog med material, kaffe & te och genomförde några mötesplatser.

SAVG tog en stor del av ledaransvaret, samt den ekonomiska tyngden i projektet och det var tur, då vi andra inte kunde lägga jättemycket tid eller pengar, i något som visade sig kräva mycket mer tid och pengar än vad vi först förstod.

Att visionera, samordna, driva, kommunicera och rent fysiskt skapa event i en mångfacetterad verksamhet är en större post än vad vi förstod från början. Många specifika överväganden fick därtill göras i varje enskilt fall, med hänsyn till de olika organisationerna. En kommunal verksamhet i dessa sammanhang medför hänsynstaganden som de andra verksamheterna kunde uppfatta som lite tungfotade.

Sammanfattningsvis blev det ett rikt innehåll men det var väldigt mycket planeringsmöten och arbete bakom kulisserna som vi som tur var kunde lösa.

Lärdomar

>> Ska man driva en liknande verksamhet så krävs en dedikerad person, samt tydlig ansvarsfördelning.

>> En välskött och visionär mötesplats finns det absolut utrymme för. En mötesplats måste ha ett tydligt ramverk för vilka som ska inkluderas, är den öppen för alla eller ett urval?

>> Det kan vara många olika typer av aktörer: akademi, föreningar, näringsliv och de enskilda kreatörerna, eller ett mer exklusivt urval av enbart medlemsorganisationer t ex.

>> Det behöver även finnas en realistisk budget, då man inte kan förvänta sig att folk skall vilja bedriva professionell branschutvecklande verksamhet enbart på sin fritid.

Karin Persson, för ADA/BRG

BUSINESS REGION
GÖTEBORG

2018-12-03

Till:
Styrelsen i
Business Region Göteborg AB

Studie över stadens förhållningssätt till transportsektorns utveckling inom automatisering, digitalisering och elektrifiering

Ärendet:

BRG har under 2018 genomfört en utredning avseende utvecklingen inom automatisering, digitalisering och elektrifiering inom transportsektorn.

BRGs styrelse har i mål- och inriktningsdokument för 2018 formulerat uppdraget enligt följande.

Det ska utredas hur Göteborg, på områden som exempelvis infrastruktur och stadsutveckling, bör följa och särskilt i ett hållbarhetsperspektiv dra nytta av den snabba utveckling inom automatisering, elektrifiering och digitalisering som äger rum i transportsektorn.

Utredningsarbetet ska utmynna i en rapport innehållande ett antal konkreta rekommendationer kring hur det fortsatta arbetet bör se ut.

Uppdraget har utförts av personal på BRG då vi såg fördelar med intern bemanning. Uppdraget bygger kunskap och fördjupad samverkan mellan förvaltningar och bolag inom Göteborg Stad vilket vi bedömer kan vara av vikt för det fortsatta arbetet avseende automatisering, elektrifiering och digitalisering inom transportsektorn.

Uppdraget har genomförts dels genom omvärldsbevakning, dels genom inhämtning av information från källor relevanta för uppdraget, exempelvis politiska styrdokument, direktiv och beslut fattade på såväl lokal som internationell nivå.

BRG har även genomfört ett 40-tal intervjuer med nyckelpersoner inom akademi, näringsliv och offentlig sektor med djupkunskap inom efterfrågade områden.

Styrelsen föreslår besluta att:

1. Ställa sig bakom utredningen och rekommendationer.
2. Tillsända utredningen till kommunstyrelsen och förklara uppdraget slutfört.

Patrik Andersson
VD

BUSINESS REGION GÖTEBORG

Tjänstemän som utfört uppdraget.

Hans Larsson

Per Österström

Bilagor:

1. Studie över stadens förhållningssätt till transportsektorns utveckling inom automatisering, digitalisering och elektrifiering
2. Fordonsindustrins kompetensbehov i Västra Götaland – en kartläggning
3. Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program

Business Region Göteborgs sammanfattande synpunkter:

Utvecklingen inom fordons- och transportsektorn avseende elektrifiering, digitalisering, uppkoppling och automatisering går i ett rasande tempo. Detta skapar nya förutsättningar att möta de samhällsutmaningar som följer av ökad urbanisering och transporters miljöpåverkan runt om i världen, så även i vår region. Kraven, regelverken och konkurrenssituationen förändras för producenter av fordon inom både kollektivtrafik- gods- avfalls- och personbilssegmentet.

Teknikutvecklingen innebär att Göteborg Stad behöver hantera parallella transportsystem, dvs befintligt system parallellt med ett system som i stor utsträckning bygger på uppkoppling, digitalisering och automatisering, vara rustad för en expansiv uppbyggnad av laddinfrastruktur, koppla upp staden för effektivare transportflöden samt bedriva stadsbyggnad som stödjer självkörande och elektrifierade system.

Med detta i åtanke är det således av stor vikt för Göteborg Stad att följa, dra nytta av och vara en del av utvecklingen, både utifrån stadens, som näringslivets perspektiv.

Göteborg Stad behöver ha en målsättning, handlingsplan och organisation rustad för den teknikutveckling som sker för att kunna planera för en framtid med ökad grad av automation och digitalisering, där infrastrukturen är uppkopplad och anpassad för elektriska fordon.

Fordonsindustrin är i en stor omställning och utsatt för hård konkurrens varför det även är av stor vikt att följa och stötta näringslivets utveckling. Detta för att säkerställa en konkurrenskraftig fordonsindustri som bidrar till etableringar och investeringar och höjer attraktionskraften för Göteborgsregionen. Fordonsindustrin har stor betydelse avseende sysselsättning, teknikutveckling och tillväxt i Göteborgsregionen och Västsverige.

- 2020 förväntas Volvokoncernen ha över 1 miljon uppkopplade lastbilar, bussar och anläggningsmaskiner.
- 2025 har Volvo Cars som mål att en tredjedel av bilarna som säljs ska vara självkörande.
- 2025 förväntas 30 % av busstrafiken inom kollektivtrafiken i Västra Götaland att utföras med eldrift.
- 2030 förväntas 55 procent av personbilarna i Sverige ha någon form av eldrift.
- Drygt 50 procent av landets direkt sysselsatta inom fordonsindustrin återfinns i Västra Götaland.
- 2015 skapade fordonsindustrin i Västra Götaland lågt räknat i genomsnitt strax över 3 procent (3,3 miljarder kr) av det totala skatteunderlaget i regionen.

Göteborg Stad har stora möjligheter att dra nytta av de potentiella effekter teknikutveckling inom fordons- och transportsektorn genererar. Utifrån de intervjuer som vi genomfört med representanter från näringsliv, akademi och staden framkommer en rad fördelar kopplat till utvecklingen.

BUSINESS REGION GÖTEBORG

- Minskad miljö- och klimatpåverkan samt en stad med mindre trafikbuller.
- Ökad trafiksäkerhet med färre skadade och transporteffektivitet.
- Möjligheter att förtäta staden.
- Förutsättningar till branschöverskridande samarbeten inom stadsutveckling.
- Möjligheter att exportera stadens hållbara mobilitetslösningar.
- Möjlighet att exponera Göteborg som föregångare inom hållbarhet och mobilitet.

Göteborg Stads utveckling och näringslivets utveckling hänger i många stycken ihop och städer som vill omfamna teknikutveckling och ligga i framkant behöver således agera proaktivt och tillsammans med näringslivet planera och bygga för en automatiserad, digitaliserad och elektrifierad stad. Genom samarbete kan offentliga aktörer, näringsliv och akademi profilera sig som en spjutspetsregion när det gäller framtidens mobilitetslösningar.

För att Göteborg Stad på ett effektivt och framgångsrikt sätt ska kunna följa, dra nytta och vara en del av den utvecklingen som sker inom fordons- och transportsektorn så lämnas följande rekommendationer baserade på omvärldsbevakning och närmare 40 intervjuer med aktörer från näringsliv, akademi, myndigheter och Göteborgs Stad.

- BRG rekommenderar att Göteborg Stad utformar en tydlig vision, målsättning och handlingsplan som stödjer omställningen för utpekade områden, automatisering, digitalisering och elektrifiering inom fordons- och transportsektorn.
- BRG rekommenderar att Göteborg Stad säkerställer att styrdokument avseende trafik, miljö och klimat, stadsutveckling och näringsliv stödjer varandra och stödjer teknikutvecklingen inom fordons- och transportsektorn och inte leder till målkonflikt.
- BRG rekommenderar att Göteborg Stad utvecklar tvärfunktionell samverkan mellan förvaltningar och bolag för synergieffekter och förbättrat samarbete.
- BRG rekommenderar att Göteborg Stad lyfter digitalisering till en strategisk fråga och tar fram en digitaliseringsstrategi som stödjer transformationen inom fordons- och transportsektorn.
- BRG rekommenderar att Göteborg Stad inom ramen för befintliga initiativ och program, Strategisk näringslivsdialog, Näringslivsstrategiska programmet, Innovationsprogrammet, förstärker dialogen med näringslivet och akademien avseende stadsutveckling kopplat till teknikutveckling inom fordons- och transportsektorn
- BRG rekommenderar att Göteborg Stad fortsätter att utveckla Testbädd Göteborg med bäring mot automatisering, digitalisering och elektrifiering.

Näringslivsperspektivet

Den internationella fordons- och transportsektorn befinner sig mitt i en stor transmission där automatisering, digitalisering och elektrifiering är de tre stora trenderna. Denna utveckling påverkar näringslivet i Göteborg och Västsverige.

Fordonsindustrin har stor betydelse avseende sysselsättning och tillväxt i Göteborgsregionen och Västsverige då 50 procent av landets direkt sysselsatta inom fordonsindustrin återfinns i Västra Götaland.

Fordons- och transportsektorns stora utmaningar är framförallt kopplade till försörjning och omställning av kompetens. Det råder brist på kompetens inom en rad yrkeskategorier och behovet av att vidareutveckla befintlig personal är stort.

Det är således av stor vikt för Göteborg Stad att följa och stötta fordons- och transportsektorn i deras utvecklingsprocess kopplat mot automatisering, digitalisering och elektrifiering.

BUSINESS REGION GÖTEBORG

Ekonomiska perspektivet

Flertalet av de rekommendationer som BRG föreslår är av organisatorisk karaktär. Dock innebär rekommendationerna att Göteborg Stad behöver rusta sig för en expansiv uppbyggnad av laddinfrastruktur, koppla upp staden för effektivare transportflöden samt bedriva stadsbyggnad som stödjer självkörande och elektrifierade system.

Utredningen har inte sammanställt kostnaden för att genomföra föreslagna rekommendationer utan bedömer att dessa kräver en noggrann analys avseende investeringskostnader.

Barnperspektivet (FNs barnkonvention)

Barnperspektivets aspekter kopplade till utvecklingen inom automatisering, digitalisering och elektrifiering har inte analyserats i rubricerat uppdrag.

Jämställdhetsperspektivet

Jämställdhetsperspektivet har inte analyserats specifikt i detta uppdrag.

Dock kan BRG konstatera från tidigare studier avseende fordonsindustrins kompetensbehov, att branschen inte är jämställd när det gäller kön, se bilaga 2. 2014 uppgick andelen kvinnor i fordonsbranschen till 23 procent.

Såväl fordonsbranschen som Göteborgs Stad är medveten om behovet av att attrahera fler kvinnor till branschen och insatser på detta tema genomförs årligen, bl.a. genom Future Skills.

Mångfaldsperspektivet

Mångfaldsperspektivet har inte analyserats specifikt i detta uppdrag.

Dock kan BRG konstatera från tidigare studier avseende fordonsindustrins kompetensbehov, att branschen inte är i balans när det gäller etnisk bakgrund, se bilaga 2. 2015 uppgick andelen personer med utländsk bakgrund inom fordonsindustrin till 24 procent.

Såväl fordonsbranschen som Göteborgs Stad är medveten om denna situation och insatser på detta område genomförs inom ramen för Göteborg Stads näringslivstrategiska program, bilaga 3.

Miljöperspektivet

Utvecklingen inom fordons- och transportsektorn påverkas av de miljö- och klimatdokument som formulerats och beslutats på såväl internationell som lokal nivå.

Dessa dokument styr mot minskade utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser och driver på samhällsutvecklingen och utvecklingen inom fordons- och transportsektorn. Den teknikutveckling vi idag ser inom automatisering, digitalisering och elektrifiering kommer vara nödvändig för att bidra till att uppnå de mål som är formulerade i ovan angivna miljö- och klimatdokument.

Omvärldsperspektivet

Utvecklingen inom fordons- och transportsektorn avseende elektrifiering, digitalisering, uppkoppling och automatisering går i ett rasande tempo. Detta skapar nya förutsättningar att möta de samhällsutmaningar som följer av ökad urbanisering och transporters miljöpåverkan runt om i världen, så även i vår region. Kraven, regelverken och konkurrenssituationen förändras för producenter av fordon inom både kollektivtrafik- gods- avfalls- och personbilssegmentet.

BUSINESS REGION
GÖTEBORG

Teknikutvecklingen innebär att Göteborg Stad behöver hantera parallella transportsystem, dvs befintligt system parallellt med ett system som i stor utsträckning bygger på uppkoppling, digitalisering och automatisering, vara rustad för en expansiv uppbyggnad av laddinfrastruktur, koppla upp staden för effektivare transportflöden samt bedriva stadsbyggnad som stödjer självkörande och elektrifierade system.

Med detta i åtanke är det således av stor vikt för Göteborg Stad att följa, dra nytta av och vara en del av utvecklingen, både utifrån stadens, som näringslivets perspektiv.

Studie över Göteborg Stads förhållningssätt till transportsektorns utveckling inom automatisering, digitalisering och elektrifiering

Göteborg 2018-11-28

Hans Larsson
Per Österström
Business Region Göteborg

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning	3
2. Studie	5
2.1 Bakgrund	5
2.2 Metod och avgränsningar	5
2.3 Omvärld	6
3. Analys av studierna	11
4. Slutsatser och rekommendationer	13
5. Intervjuade aktörer	15
6. Appendix 1 – Svar från intervjuerna	17

1. Sammanfattning

Business Region Göteborg (BRG) har under 2018 genomfört en utredning avseende utvecklingen inom automatisering, digitalisering och elektrifiering inom transportsektorn.

BRGs styrelse har i mål- och inriktningsdokument för 2018 formulerat uppdraget enligt följande.

Det ska utredas hur Göteborg, på områden som exempelvis infrastruktur och stadsutveckling, bör följa och särskilt i ett hållbarhetsperspektiv dra nytta av den snabba utveckling inom automatisering, elektrifiering och digitalisering som äger rum i transportsektorn.

Utredningsarbetet ska utmynna i en rapport innehållande ett antal konkreta rekommendationer kring hur det fortsatta arbetet bör se ut.

Uppdraget har genomförts av BRGs personal, dels genom omvärldsbevakning, dels genom inhämtning av information från källor relevanta för uppdraget, exempelvis politiska styrdokument, direktiv och beslut fattade på lokal, regional, nationell och internationell nivå.

BRG har även genomfört ett 40-tal intervjuer med nyckelpersoner inom akademi, näringsliv och offentlig sektor med djupkunskap inom efterfrågade områden.

Utvecklingen inom fordons- och transportsektorn avseende elektrifiering, digitalisering, uppkoppling och automatisering går i ett rasande tempo. Detta skapar nya förutsättningar att möta de samhällsutmaningar som följer av ökad urbanisering och transporters miljöpåverkan runt om i världen, så även i vår region. Kraven, regelverken och konkurrenssituationen förändras för producenter av fordon inom både kollektivtrafik- gods- avfalls- och personbilssegmentet.

Teknikutvecklingen innebär att Göteborg Stad behöver hantera parallella transportsystem, dvs befintligt system parallellt med ett system som i stor utsträckning bygger på uppkoppling, digitalisering och automatisering, vara rustad för en expansiv uppbyggnad av laddinfrastruktur, koppla upp staden för effektivare transportflöden samt bedriva stadsbyggnad som stödjer självkörande och elektrifierade system.

Med detta i åtanke är det således av stor vikt för Göteborg Stad att följa, dra nytta av och vara en del av utvecklingen, både utifrån stadens, som näringslivets perspektiv.

Göteborg Stad behöver ha en målsättning, handlingsplan och organisation rustad för den teknikutveckling som sker för att kunna planera för en framtid med ökad grad av automation och digitalisering, där infrastrukturen är uppkopplad och anpassad för elektriska fordon.

Fordonsindustrin är i en stor omställning och utsatt för hård konkurrens varför det även är av stor vikt att följa och stötta näringslivets utveckling. Detta för att säkerställa en konkurrenskraftig fordonsindustri som bidrar till etableringar och investeringar och höjer attraktionskraften för Göteborgsregionen. Fordonsindustrin har stor betydelse avseende sysselsättning, teknikutveckling och tillväxt i Göteborgsregionen och Västsverige.

- 2020 förväntas Volvokoncernen ha över 1 miljon uppkopplade lastbilar, bussar och anläggningsmaskiner.
- 2025 har Volvo Cars som mål att en tredjedel av bilarna som säljs ska vara självkörande.
- 2025 förväntas 30 % av busstrafiken inom kollektivtrafiken i Västra Götaland att utföras med eldrift.
- 2030 förväntas 55 procent av personbilarna i Sverige ha någon form av eldrift.
- Drygt 50 procent av landets direkt sysselsatta inom fordonsindustrin återfinns i Västra Götaland.
- 2015 skapade fordonsindustrin i Västra Götaland lågt räknat i genomsnitt strax över 3 procent (3,3 miljarder kr) av det totala skatteunderlaget i regionen.

Göteborg Stad har stora möjligheter att dra nytta av de potentiella effekter teknikutveckling inom fordons- och transportsektorn genererar. Utifrån de intervjuer som vi genomfört med representanter från näringsliv, akademi och staden framkommer en rad fördelar kopplat till utvecklingen.

- Minskad miljö- och klimatpåverkan samt en stad med mindre trafikbuller.
- Ökad trafiksäkerhet med färre skadade och transporteffektivitet.
- Möjligheter att förtäta staden.
- Förutsättningar till branschöverskridande samarbeten inom stadsutveckling.
- Möjligheter att exportera stadens hållbara mobilitetslösningar.
- Möjlighet att exponera Göteborg som föregångare inom hållbarhet och mobilitet.

Göteborg Stads utveckling och näringslivets utveckling hänger i många stycken ihop och städer som vill omfamna teknikutveckling och ligga i framkant behöver således agera proaktivt och tillsammans med näringslivet planera och bygga för en automatiserad, digitaliserad och elektrifierad stad. Genom samarbete kan offentliga aktörer, näringsliv och akademi profilera sig som en spjutspetsregion när det gäller framtidens mobilitetslösningar.

För att Göteborg Stad på ett effektivt och framgångsrikt sätt ska kunna följa, dra nytta och vara en del av den utvecklingen som sker inom fordons- och transportsektorn så lämnas följande rekommendationer baserade på omvärldsbevakning och närmare 40 intervjuer med aktörer från näringsliv, akademi, myndigheter och Göteborgs Stad.

- BRG rekommenderar att Göteborg Stad utformar en tydlig vision, målsättning och handlingsplan som stödjer omställningen för utpekade områden, automatisering, digitalisering och elektrifiering inom fordons- och transportsektorn.
- BRG rekommenderar att Göteborg Stad säkerställer att styrdokument avseende trafik, miljö och klimat, stadsutveckling och näringsliv stödjer varandra och stödjer teknikutvecklingen inom fordons- och transportsektorn och inte leder till målkonflikt.
- BRG rekommenderar att Göteborg Stad utvecklar tvärfunktionell samverkan mellan förvaltningar och bolag för synergieffekter och förbättrat samarbete.
- BRG rekommenderar att Göteborg Stad lyfter digitalisering till en strategisk fråga och tar fram en digitaliseringsstrategi som stödjer transformationen inom fordons- och transportsektorn.
- BRG rekommenderar att Göteborg Stad inom ramen för befintliga initiativ och program, Strategisk näringslivsdialog, Näringslivsstrategiska programmet, Innovationsprogrammet, förstärker dialogen med näringslivet och akademien avseende stadsutveckling kopplat till teknikutveckling inom fordons- och transportsektorn
- BRG rekommenderar att Göteborg Stad fortsätter att utveckla Testbädd Göteborg med bäring mot automatisering, digitalisering och elektrifiering.

2. Studie

2.1 Bakgrund

BRGs styrelse har i mål- och inriktningsdokument för 2018 tilldelat BRG följande uppdrag.

Det ska utredas hur Göteborg, på områden som exempelvis infrastruktur och stadsutveckling, bör följa och särskilt i ett hållbarhetsperspektiv dra nytta av den snabba utveckling inom automatisering, elektrifiering och digitalisering som äger rum i transportsektorn.

Utredningsarbetet ska utmynna i en rapport innehållande ett antal konkreta rekommendationer kring hur det fortsatta arbetet bör se ut.

Studien ska genomföras under 2018.

2.2 Metod och avgränsningar

Studien har genomförts av personal på BRG då vi såg fördelar med intern bemanning. Uppdraget bygger kunskap och fördjupad samverkan mellan förvaltningar och bolag inom Göteborg Stad vilket vi bedömer kan vara av vikt för det fortsatta arbetet avseende automatisering, elektrifiering och digitalisering inom transportsektorn.

Uppdraget har genomförts dels genom omvärldsbevakning, dels genom inhämtning av information från källor relevanta för uppdraget, exempelvis politiska styrdokument, direktiv och beslut fattade på lokal, regional, nationell och internationell nivå.

BRG har även genomfört ett 40-tal intervjuer med nyckelpersoner inom akademi, näringsliv och offentlig sektor med djupkunskap inom efterfrågade områden.

Följande frågor har legat till grund för intervjuerna.

- Vilka är de största utmaningarna/hindren kopplat till utvecklingen inom automatisering, elektrifiering och digitalisering?
- Vad är knäckfrågan för att lösa utmaningarna/hindren?
- Vilka är de största möjligheterna kopplat till utvecklingen inom automatisering, elektrifiering och digitalisering?
- Hur ska Göteborg Stad anpassa sig till teknikutvecklingen?
- Hur bör Göteborg Stad samarbeta kring dessa frågor?
- Vilka val, beslut och investeringar behöver Göteborg Stad genomföra?
- Hur ser tidslinjen ut?
- Hur påverkas näringslivet av utvecklingen?
- Vilken fråga bedömer ni är den största/viktigaste knäckfrågan att lösa för att Göteborg Stad och den utvecklingen som sker skall gå hand i hand?

Svar från intervjuer, se appendix 1.

I rubricerat uppdrag definieras transportsektorn som person- och godstransporter inom Göteborgs Stad vilket innefattar lätta och tunga fordon såsom bilar, bussar, lastbilar, arbetsfordon, cyklar, mopeder och motorcyklar.

Uppdraget har inte involverat tåg, båt och flygtransporter.

BRGs bedömning är att det till stor utsträckning är utvecklingen inom fordonssektorn som driver utvecklingen inom transportsektorn och påverkar transportsystemet. Denna bedömning har haft inverkan på urvalet av respondenter samt benämning av sektorer som påverkar och påverkas av teknikutvecklingen. I rapporten benämns sektorn som fordons- och transportsektorn.

2.3 Omvärld

Under 1900 och 2000 talet har befolkningen som bor i städer världen över vuxit kraftigt och 2050 prognosticerar FN att befolkningsmängden som bor i städer kommer uppgå till närmare 6 miljarder vilket motsvarande 80% av jordens befolkning¹. Befolkningen beräknas även öka i Göteborg. Under perioden 2017 – 2030 räknar man med att antalet invånare kommer att öka med närmare 86 000 personer² och inom ramen för stadens näringslivsstrategiska program är målsättningen 120 000 nya jobb till 2035³.

Detta ställer nya krav på transportsystemet och producenterna av fordon inom både person-, gods- och avfallshanteringssegmentet. På områden som trafiksäkerhet kopplat till samutnyttjandet av vägutrymmet för olika transportslag, till ökade krav på transporteffektivitet för att värna om miljön. Det innebär även mer fokus på bullerbekämpande åtgärder och för att minska emissioner både vad gäller CO₂ och NO_x utsläpp, samt ökade krav på tillgänglighet, tillförlitlighet och ett tryggt transportsystem.

Parallellt med samhällsutvecklingen och dess påverkan på transportsystemet görs teknologiska framsteg inom elektrifiering, digitalisering, uppkoppling och automatisering. Denna utveckling innebär parallella transportsystem med olika teknikinne håll, dvs befintligt system parallellt med ett system som bygger på uppkoppling, digitalisering och automatisering. Dessa teknologiska framsteg stödjer den ökade decentraliseringen av samhället och påverkar även aktörerna inom fordonsbranschen och dess kunder.

¹ <https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/2017-sustainable-urban-mobility-european-policy-practice-and-solutions.pdf>

² <http://pxwebb2017.vgregion.se/PXWeb/pxweb/sv/?rxid=c852f07a-0b5f-4940-9dfc-9decfb4b52c3/pxweb/pxweb/sv/>

³ https://www.businessregiongoteborg.se/sites/default/files/downloadable_files/goteborgs_stads_naringslivsstrategiska_program_2018-2035_0.pdf

Den växande e-handeln påverkar också transportbranschen och leder till nya aktörer på marknaden. Nya mobilitetstjänster med inslag av mer kundcentrerade lösningar anpassade både för person och godstrafik dyker upp och en ökad grad av delningstjänster är på frammarsch. Denna utveckling leder också till nya transportmönster och ökade godsflöden. De teknologiska framstegen skapar konkurrens och nya affärsmodeller men ger också förutsättningar för ökade miljö- och samhällsvinster. Dagens och framtidens fordon utvecklas mot att kunna köra smartare med vetskap om kringliggande fordon och vägens beskaftenheter (genom uppkoppling), köra miljövänligare med ökat inslag av uppkoppling och elektrifiering (genom grön el), öka transporteffektiviteten, underlätta för föraren och minska antalet döda och skadade i trafiken.

Automatisering, digitalisering och elektrifiering är redan idag en del av transportsystemet. Detta blir tydligt när man studerar prognoser från myndigheter, företag och intresseorganisationer. Volvo Cars har satt mål om att en tredjedel av bilarna som säljs år 2025 ska vara självkörande⁴. 2020 förväntas Volvokoncernen ha över 1 miljon uppkopplade lastbilar, bussar och anläggningsmaskiner⁵. Denna utveckling innebär behov av uppgradering av befintlig infrastruktur, både fysisk och digital, men även kompletteringar av infrastrukturen med definierade vägar.

Ur globalt konkurrenshänseende är vår industris omvandling med ökade inslag av digitalisering och uppkoppling en avgörande förutsättning för att skapa snabb funktionstillväxt och interaktion med helt nya branscher som gör intåg på transportområdet. Utmaningen ligger på kompetensförsörjningsområdet.

Enligt IT & Telekomföretagen förutspås bristen på specialister inom IT eller digitalt relaterad kompetens uppgå till ca 70 000 personer i Sverige till 2022⁶. Flera av dessa behövs för att klara utvecklingssprånget inom fordonsbranschen som konkurrerar med andra branscher som också digitaliseras.

⁴<http://www.gp.se/ekonomi/var-tredje-volvo-ska-vara-sj%C3%A4lvk%C3%B6rande-1.6415940>

⁵<https://www.volvogroup.se/sv-se/news/2017/aug/skapar-plats-for-innovation.html>

⁶<https://www.itot.se/app/uploads/sites/2/imported/ITTelekom-Rapport-Brist-Pa-IT-kompetens-webb.pdf>

Elektrifiering står inför en större marknadsintroduktion inom flera segment såsom personbilar, bussar och tunga fordon. Enligt Trafikanalys prognoser kommer 55 % av personbilarna i Sverige till 2030 ha någon form av eldrift, antingen elhybrid, laddhybrid eller rena elbilar⁷. Intresseorganisationen Power Circle bedömer att under perioden 2018-2024 kommer vi i Sverige ha en årlig tillväxt för laddbara bilar med 40 %⁸. I Västra Götalandsregionens Miljö- och Klimatstrategi för kollektivtrafiken framgår att el kommer att prioriteras i stads- och tätortstrafik. 2025 bedömer man att 30 % av busstrafiken kommer att utföras med eldrift för att därefter öka⁹.

Utvecklingen inom fordons- och transportsektorn påverkas även av de miljö- och klimatkument som formulerats och beslutats på såväl internationell som lokal nivå.

I oktober 2018 enades Europeiska rådet om sin ståndpunkt om en förordning för att fastställa strängare normer för koldioxidutsläpp från nya personbilar och lätta nyttofordon. De genomsnittliga koldioxidutsläppen från nya personbilar som registreras i EU ska vara 15 % lägre 2025 och 35 % lägre 2030 jämfört med de utsläppsgränser som gäller 2021. För lätta nyttofordon behåller rådet de mål som föreslagits av kommissionen: 15 % år 2025 respektive 30 % år 2030¹⁰.

För att komma tillrätta med luftföroreningarna i sina storstäder har Kinesiska myndigheter beslutat att alla biltillverkare som säljer bilar i Kina måste 2019 sälja minst 10% elbilar. 2020 växer andelen till 12%¹².

På lokal nivå har Göteborg Stad undertecknat Borgmästaravtalet och tagit fram åtgärder som tillsammans kan minska Göteborgs koldioxidutsläpp 21 procent från år 1990 till år 2020¹³.

Dessa dokument styr mot minskade utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser och driver på samhällsutvecklingen och utvecklingen inom fordons- och transportsektorn. Den teknikutveckling vi idag ser inom automatisering, digitalisering och elektrifiering kommer vara nödvändig för att bidra till att uppnå de mål som är formulerade i ovan angivna miljö- och klimatkument.

⁷https://www.trafa.se/globalassets/pm/2018/pm-2018_3-fordon-i-framtiden---elektrifiering-automatisering-och-digitalisering.pdf

⁸<https://www.elbilsstatistik.se/elbilsstatistik>

⁹<https://alfresco.vgregion.se/alfresco/service/vgr/storage/node/content/workspace/SpacesStore/8b1cb26c-b370-4f04-8488-a376cb1e64d0/Milj%c3%b6-%20och%20klimatstrategi%20f%c3%b6r%20kollektivtrafiken%20i%20V%c3%a4stra%20G%c3%b6taland%202018-1.pdf?a=false&guest=true>

¹⁰<https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2018/10/10/co2-emission-standards-for-cars-and-vans-council-agrees-its-position/>

¹¹https://ec.europa.eu/transport/themes/urban/vehicles/directive_en

¹²<https://www.svd.se/kina-infor-hard-elbilskvot-2019>

¹³<https://goteborg.se/wps/wcm/connect/36fb4599-a2c4-4e46-8621-0c71ceece4c5/Klimatstrategiskt+program+f%C3%B6r+G%C3%B6teborg.pdf?MOD=AJPERES>

Fordonsindustrin i Västsverige består av ca 220 företag¹⁴. Det är en mix av OEMS (Original Equipment Manufacturers), underleverantörer, tjänsteleverantörer och konsultbolag.

Utifrån studier av fordonsklustret kan vi konstatera att de stora bolagen påvisar en ökad produktivitet medan de mindre bolagen i större utsträckning står för jobbskapande. Mångfalden av bolag är viktiga för fordonsindustrins ekosystem där de stora bolagen agerar draglok och motor för tillväxt, innovation och etableringar och de mindre bolagen dras med av utvecklingen och genererar ökad sysselsättning.

2015 bidrog fordonsindustrin med tio procent av Västra Götalands samlade BRP, Bruttoregionalprodukt. I absoluta tal motsvarade andelen drygt 43 miljarder kronor år 2015¹⁰. Detta betyder att fordonsindustrin är en av de viktigaste beståndsdelarna i Västra Götalands ekonomi. Fordonsindustrin driver även efterfrågan i andra sektorer i regionens näringsliv. Drygt 50 procent av landets direkt sysselsatta inom fordonsindustrin återfinns i Västra Götaland¹⁵. Västra Götalands sysselsättningsmultiplikator för fordonsindustrin landar på 1,84¹⁵. Det innebär att om Volvo anställer 500 personer så tillkommer ytterligare 420 personer som en total sysselsättningseffekt.

Fordonsindustrin bidrar även starkt till regionens skatteunderlag. 2015 skapade fordonsindustrin lågt räknat i genomsnitt strax över 3 procent, motsvarande 3,3 miljarder, av det totala skatteunderlaget i regionen¹⁵. Som en jämförelse motsvarar det nästan Västtrafiks halva budget. Det innebär att fordonsindustrin står för en stor summa i införtjänade skattemedel jämfört med andra branscher i regionen.

Fordonsindustrin har också stor inverkan på regionens export och import. 2016 uppgick fordonsindustrins export till drygt 103 miljarder kronor vilket motsvarar 43 procent av länets totala varuexport på 239 miljarder kronor¹⁵. Under samma år importerade fordonsindustrin i Västra Götaland för motsvarande 42 miljarder kronor, vilket motsvarar strax under en femtedel av länets totala import på 218 miljarder kronor¹⁵.

¹⁴https://www.businessregiongoteborg.se/sites/default/files/downloadable_files/Fordonsindustrins_kompetensbehov_i%20V%C3%A4stra%20G%C3%B6taland_170531.pdf

Fordonsindustrin är världsomspännande och internationell och BRG har inom ramen för uppdraget genomfört ett studiebesök till Stuttgart och regionen Baden-Württemberg. Stuttgart är precis som Göteborg starkt präglad av fordonsindustri med företag som Daimler, Audi och Porsche i regionen. Fordonsindustrin i Stuttgart och Göteborg delar i stor utsträckning samma utmaningar när det gäller teknikomställning, kompetensutveckling och internationell konkurrens. För att möta omställningen och stötta näringslivet har politik, akademi och företag gemensamt tagit fram en strategi och handlingsplan för att säkerställa att Baden-Württemberg och dess näringsliv fortsatt kommer att vara en del av framtidens globala mobilitetslösningar¹⁵.

Detta strategiska samarbete kan vara av intresse för Göteborg Stad och dess fordonsindustri att studera närmare. Detta har dock inte rymts inom rubricerat uppdrag.

BRG har även tagit del av Tankesmedjan Fores rapport Sustainable mobility the Chinese way – Opportunities for European cooperation and inspiration¹⁶. Väl utvecklade delningstjänster vad gäller cyklar och bilar, samt hårdare krav på tillverkningskvoter av elbilar, är ett par områden där Europa ligger efter, konstateras det i rapporten.

Fores pekar ut fem huvudområden där Europa kan lära av Kina.

- Att sätta långsiktiga mål och göra kontinuerliga anpassningar som kombineras med detaljerade, ämnesspecifika planer och kontinuerliga justeringar för att säkerställa måloppfyllelse.
- Delningsekonomin inom transportsektorn. Kina har nu världens största bildelningstjänst, världens största flotta med lånecyklar, och många andra initiativ inom delade transportlösningar.
- Incitament kopplade till fordonens prestanda. Den nuvarande kinesiska premien för elbilar och laddhybrider är kopplad till hur lång räckvidden med eldrift är. Kortare räckvidd under en viss gräns ger 0 kr i ekonomisk stimulans, lång räckvidd ger en omfattande premie.
- Städer som drivkrafter för förändring. Beijing och många andra kinesiska städer inför nu en rad radikala begränsningar av hur bilar får köra i städerna. Det kombineras med incitament för cyklar och eldrivna fordon, där den snabba introduktionen av elbussar i många kinesiska städer imponerar särskilt.
- Elbilskvoter. I Kina är biltillverkare skyldiga att sälja en viss, ökande andel så kallade New energy vehicles, primärt elbilar. Det bilmärke som presterar mer än vad som krävs kan sälja sitt överskott till andra tillverkare.

¹⁵https://stm.baden-wuerttemberg.de/fileadmin/redaktion/dateien/PDF/181009_SDA-Flyer_englisch.pdf

¹⁶<http://2030-sekretariatet.se/wp-content/uploads/2018/07/Sustainable-mobility-the-Chinese-way.pdf>

3 Analys av intervjuerna

Frågorna enligt punkt 2.2 har legat till grund för de intervjuer vi genomfört med ca 40 nyckelpersoner inom akademi, näringsliv och offentlig sektor under våren 2018. Utifrån respondenternas svar har vi gjort följande analys.

På frågan om de största utmaningarna/hindren återkommer vissa begrepp hos aktörerna både inom och utanför Göteborg Stad, lagstiftning och regelverk, affärsmodellen, integritet, kundnyttan samt trygghet och säkerhet, dvs uppbyggandet av säkerhetsskydd och trafiksäkerhet.

De externa aktörerna nämner också tidsaxlarna, dvs hantera två transportsystem med stora skillnader i teknikinhåll samtidigt och kompetensförsörjning, dvs hitta rätt arbetskraft men också utbildning som stödjer transformationen och kompetensomställningen för industrin mot elektrifiering, automatisering och digitalisering.

De interna aktörerna pekar ut organisatoriska frågor såsom Göteborg Stads ledning och styrning, tvärfunktionell samverkan, proaktivt arbetssätt samt potentiella målkonflikter mellan stadens olika styrdokument. Digitalisering hanteras idag som en IT-fråga inom staden, dvs utifrån ett tekniskt perspektiv. Digitalisering behöver lyftas till att bli en strategisk fråga för Göteborg Stad.

När det gäller knäckfrågan så återkommer vissa begrepp såsom regelverk, affärsmodeller, tvärfunktionell samverkan och arbeta proaktivt med utmaningarna. Man önskar också att staden skulle forma en tydlig vision och ambition och att man säkerställer att Göteborg Stads inriktningsdokument stödjer varandra och stöttar transformationen och sätter Göteborg på den internationella kartan som en förebild och föregångsregion inom hållbarhet och framtidens mobilitet.

De största möjligheterna är de potentiella effekter man anser utvecklingen kan bidra till, minskad miljö- och klimatpåverkan samt en stad med mindre buller. Vidare nämns effektivare transportsystem och ökad trafiksäkerhet. Utvecklingen innebär också en attraktivare och mer tillgänglig stad. Dessutom finns möjligheter för näringslivet att exportera stadens transportlösningar på den internationella marknaden vilket i förlängningen kan leda till ökad sysselsättning.

När det gäller anpassning till utvecklingen så återkommer behovet av att Göteborg Stad formar en vision och ambition. Att vi agerar proaktivt och utmanar näringslivet istället för tvärtom och att man behöver organisera sig mer centraliserat med mandat, och budget för att driva utvecklingsfrågorna mer effektivt. Man efterfrågar även tillgängliggörande av Göteborg Stads data, det efterfrågas en förvaltningsövergripande digitaliseringsenhet samt tillgång till 5G.

På frågan om samarbete så uttrycks att trippel helix samverkan i stort fungerar bra. Dock ser man gärna ett närmare samarbete mellan Göteborg Stad, näringslivet och akademien och att det förs en tätare dialog kring teknikutveckling kopplat till stadsbyggnad. Det efterfrågas ett tätare samarbete mellan Göteborg Stad och nyckelaktörerna inom kollektivtrafiken, dvs Västtrafik och VGR. Man vill fortsätta att utveckla Göteborg som testbädd. Den interna organisationsfrågan återkommer då det efterfrågas horisontell samverkan.

Angående val och beslut som Göteborg Stad behöver ta så återkommer visionsarbetet, hur ska Göteborg se ut om 20-30 år? Vilka åtgärder effektuerar Göteborg Stad de närmaste 5 åren för att stödja omställningen? Även organisationsfrågan återkommer. Man efterfrågar en digital transportstrategi och att Göteborg stad avsätter resurser för strategiskt arbete kring digitalisering och automatisering. Man anser också att stadsbyggnadskontoret behöver vara med tidigare i planeringsprocesserna så att utvecklingen inom fordons- och transportsektorn tydligt kopplas till stadsbyggandet.

Förutspå en tidslinje för introduktionen av automatisering, digitalisering och elektrifiering är en utmaning i sig. Elektrifieringen och digitalisering av fordons- och transportsystemet pågår redan och i viss mån automatisering. Dock kommer vi de närmsta åren att se en betydligt större utrullning av dessa

tekniker inom fordons- och transportsektorn även om tidsperspektivet är svårt att sja om. Vi kan ändå konstatera att under en ganska lång period kommer staden att behöva hantera två transportsystem med stora skillnader i teknikinhåll samtidigt.

Näringslivet kommer givetvis att påverkas av utvecklingen inom fordons- och transportsektorn. Man nämner kompetensförsörjningen inom näringslivet som en utmaning. Idag vandrar kompetensen runt mellan olika bolag. Det behövs mer kompetens utifrån – en attraktiv region och en stad positionerad som ledande inom mobilitet skapar möjligheter att rekrytera de bästa förmågorna i världen inom sin genre. Lärosäten kommer att spela en viktig roll då det kommer att behöva utbildas mer tvärvetenskapliga kompetens.

Man bedömer att i teknikutvecklingens fotspår kommer nya bolag att startas vilket genererar nya investeringar. Utvecklingen inom elektrifiering kommer att påverka regionens näringsliv, en elbil innehåller betydligt färre komponenter jämfört med en konventionell bil vilket kommer att påverka leverantörskedjan. Företag måste anpassa sin verksamhet för att överleva och kunna konkurrera och erbjuda produkter och tjänster som efterfrågas på den internationella marknaden.

Man bedömer också att sysselsättningen kan komma att påverkas, vissa typer av arbeten kommer försvinna medan andra tillkommer. Om det blir ett nollsummespel är idag svårt att sja om, det beror helt på förutsättningar och satsningar på kompetensomställning, både från branschen som samhället. Andra områden som kopplar an till kompetensförsörjning är boende – dvs tillgången på bostäder för inflyttad arbetskraft, trygghetsfrågor samt attraktionskraft – dvs stadens positionering och spets vad gäller framtidens mobilitetslösningar.

Den största och viktigaste knäckfrågan att lösa för att Göteborg Stad och den utvecklingen som sker skall gå hand i hand ligger i linje med vad som nämnts tidigare. Man nämner vision och handlingskraft i Göteborg Stad, tätare samarbete mellan näringsliv, akademi och Göteborg stad. Vidare uttrycks behov av proaktivt arbetssätt och tvärfunktionellt samarbete inom staden, scenarioplanering och balans mellan byggnation och innovation.

4 Slutsatser och rekommendationer

Som framgår av analysen ovan så påverkas såväl näringsliv, akademi som Göteborg Stad av den mycket snabba utveckling som sker inom fordons- och transportsektorn kopplat till automatisering, digitalisering och elektrifiering. Det är således av stor vikt för staden att följa denna utveckling.

Göteborg Stad behöver ha en målsättning, handlingsplan och organisation rustad för att kunna planera och bygga för en automatiserad, digitaliserad och elektrifierad stad. Göteborg Stad behöver kunna hantera ett transportsystem med parallella teknologier sida vid sida och med behov av anpassad infrastruktur för olika teknikslag, vara rustad för en expansiv uppbyggnad av laddinfrastruktur, koppla upp Göteborg för effektivare transportflöden samt bedriva stadsbyggnad som stödjer självkörande system.

Fordonsindustrin är i en stor omställning och utsatt för hård konkurrens varför det även är av stor vikt att följa och stötta näringslivets utveckling. Detta för att säkerställa en konkurrenskraftig fordonsindustri som bidrar till etableringar och investeringar och höjer attraktionskraften för Göteborgsregionen. Med utgångspunkt i studier och kartläggningar som BRG genomfört kan vi konstatera att fordonsindustrin har stor betydelse för utvecklingen i Göteborg och Västsverige¹⁰.

Göteborg Stad har stora möjligheter att dra nytta av den teknikutveckling som sker inom fordons- och transportsektorn. I de intervjuer som vi genomfört med representanter från näringsliv, akademi och Göteborg Stad framkommer en rad fördelar kopplat till utvecklingen.

De största möjligheterna och nyttan är de potentiella effekterna av utvecklingen, dvs minskad miljö- och klimatpåverkan samt en stad med mindre buller. Utvecklingen kommer att bidra till ett effektivare transportsystem och ökad trafiksäkerhet. Göteborg kommer att förtätas vilket innebär en attraktivare och mer tillgänglig stad. Näringslivet har möjlighet att exportera Göteborgs transportlösningar på den internationella marknaden vilket i förlängningen kan leda till ökad sysselsättning. Göteborg som testbädd skapar förutsättningar för internationella samarbeten för Göteborg Stad, akademien och näringslivet. Utvecklingen inom fordonsindustrin kan generera spinn-off effekter i andra branscher och Göteborg kan exponeras som föregångare inom hållbarhet och mobilitet vilket kan leda till internationell lyskraft och ökad attraktivitet för Göteborg Stad, näringslivet och akademien.

Göteborg Stads utveckling och näringslivets utveckling hänger i många stycken ihop och städer som vill omfamna teknikutveckling och ligga i framkant behöver således agera proaktivt och tillsammans med näringsliv planera och bygga för en automatiserad, digitaliserad och elektrifierad stad. Genom samarbete kan offentliga aktörer, näringsliv och akademi profilera sig som en spjutspetsregion när det gäller framtidens mobilitetslösningar.

För att Göteborg Stad på ett effektivt och framgångsrikt sätt ska kunna följa, dra nytta och vara en del av den utvecklingen som sker inom fordons- och transportsektorn så lämnas följande rekommendationer som baseras på omvärldsbevakning, styrdokument och närmare 40 intervjuer med aktörer från näringsliv, akademi, myndigheter och Göteborgs Stad.

- BRG rekommenderar att Göteborg Stad utformar en tydlig vision, målsättning och handlingsplan som stödjer omställningen för utpekade områden, automatisering, digitalisering och elektrifiering inom fordons- och transportsektorn.
- BRG rekommenderar att Göteborg Stad säkerställer att styrdokument avseende trafik, miljö och klimat, stadsutveckling och näringsliv stödjer varandra och stödjer teknikutvecklingen inom fordons- och transportsektorn och inte leder till målkonflikt.
- BRG rekommenderar att Göteborg Stad utvecklar tvärfunktionell samverkan mellan förvaltningar och bolag för synergieffekter och förbättrat samarbete.

- BRG rekommenderar att Göteborg Stad lyfter digitalisering till en strategisk fråga och tar fram en digitaliseringsstrategi som stödjer transformationen inom fordons- och transportsektorn.
- BRG rekommenderar att Göteborg Stad inom ramen för befintliga initiativ och program, Strategisk näringslivsdialog, Näringslivsstrategiska programmet, Innovationsprogrammet, förstärker dialogen med näringslivet och akademin avseende stadsutveckling kopplat till teknikutveckling inom fordons- och transportsektorn
- BRG rekommenderar att Göteborg Stad fortsätter att utveckla Testbädd Göteborg med bäring mot automatisering, digitalisering och elektrifiering.

5 Intervjuade aktörer.

5.2 Aktörer utanför Göteborg Stad.

Organisation	Funktion
AB Volvo	Director External Research Collaboration
Alkit Communications	Marknads- och försäljningsansvarig
CEVT China Euro Vehicle Technology	Market Intelligence Manager
Chalmers Tekniska Högskola	Docent och avdelningschef, Nätverk och system, Data- och informationsteknik
Chalmers Tekniska Högskola	Styrkeområdesledare Transport
Chalmers Tekniska Högskola	Professor och chef för avdelningen Produktionssystem, Institutionen för industri- och materialvetenskap
Chalmers Tekniska Högskola	Universitetslektor, Teknikens ekonomi och organisation
Ericsson	Senior Solution Architect, Global Competence Hub - Automotive
IVL Svenska Miljöinstitutet	Expert hållbar mobilitet
Johanneberg Science Park	VD
Lindholmen Science Park	Operativ chef
Lindholmen Science Park	Programansvarig Drive Sweden
RISE Research Institutes of Sweden	Senior Project Manager
RISE Research Institutes of Sweden	Projektledare
SAFER Vehicle and Traffic Safety Centre at Chalmers	Föreståndare
Trafikverket	Utredningsledare
Trivector	VD samt kontorschef
Volvo Cars	Autonomous Driving Program Director
Västra Götalandsregionen	Regionutvecklare, Miljö- och marknadsstrategier för kollektivtrafik
Västra Götalandsregionen	Regionutvecklare, Forskning, utveckling och utbildning
Västtrafik	Hållbarhetschef
2030-sekretariatet	Grundare

5.3 Aktörer inom Göteborg Stad.

Organisation	Funktion
Fastighetskontoret	Utvecklingschef
Göteborg Energi	Marknads- och försäljningsdirektör
Göteborgs Stadshus	Bolagsansvarig
Göteborgs Stads Leasing	VD
Göteborgs Stads Parkering	Strategisk Utveckling/Press- och medieansvarig
Intraservice	Digitaliseringsansvarig
Kretslopp och Vatten	Tf enhetschef
Kretslopp och Vatten	Process- och projektledare
Konsument och medborgarservice	Utvecklingsledare digital service
Miljöförvaltningen	IT-strateg
Renova	Utvecklingschef
Stadsbyggnadskontoret	Processledare Innovation och utveckling
Stadsbyggnadskontoret	Geodatastrateg
Trafikkontoret	Planeringsledare

Trafikkontoret	Utredare
Trafikkontoret	Enhetschef IT/GIS
Trafikkontoret	Projektkoordinator ElectriCity
Trafikkontoret	Verksamhetsstrateg
Trafikkontoret	Utvecklingsledare
Älvstranden Utveckling	Hållbarhetschef

6 Appendix 1 – Svar från intervjuerna

6.1 Aktörer utanför Göteborgs Stad

Svaren i följande stycke är baserat på samtal med representanter från näringsliv, akademi, myndigheter och andra aktörer som inte är verksamma inom Göteborgs Stad.

Vilka är de största utmaningarna/hindren kopplat till utvecklingen inom automatisering, elektrifiering och digitalisering?

Generella utmaningar.

- Tidsaxlar – nuvarande transportsystem kommer att fasas ut samtidigt som ett mer högteknologiska system implementeras vilket innebär att under en förhållandevis lång tidsperiod kommer vi att ha två transportsystem samtidigt med stora skillnader i teknikinhåll.
- Kompetensförsörjning – näringslivet kämpar redan idag med att hitta kompetens kopplat till utvecklingen inom transportsektorn, och behovet av kompetens inom utpekade områden kommer att accelerera.
- Utbildningssystemet - utbildningar av ingenjörer matchar inte dagens behov inom fordonsindustrin.
- Affärsmodellen – teknikutvecklingen går mycket snabbt men affärsmodellen inom respektive områden är inte självklar. Hur gränssnitt ska dras och ansvar fördelas är fortfarande i stor utsträckning oklart.
- Kundnyttan – utvecklingen möjliggör nya tekniska lösningar och system, det är dock viktigt att sätta människan i centrum och leverera lösningar som genererar kundnytta.
- Lagstiftning/regelverk/policy – regelverk, lagstiftning och policy måste tas fram och implementeras för att stödja utvecklingen. EU måste arbeta för ett gemensamt regelverk i Europa.
- Trygghet och säkerhet - bygga upp fungerande säkerhetsskydd för samhälle och individ samt trafiksäkerhet.
- Integritet – säkerställa individens integritet gällande data.

Automatisering

Utmaningar kopplade till området automatisering.

- Starkare engagemang från staden när det gäller satsningar på automation.
- Tekniken för självkörande system är inte riktigt på plats.
- Lagkrav och regelverk som stödjer utvecklingen är inte på plats.
- Säkerställa att självkörande system bidrar till mindre trängsel.
- Säkerställa ansvars- och försäkringsfrågor kopplade till självkörande system.
- Säkerställa affären för självkörande system.
- Säkerställa ett fungerande säkerhetsskydd och trafiksäkerhet.
- Säkerställa att automatisering bidrar till de transportpolitiska målen.
- Säkerställa en digital infrastruktur och digital twin av staden.
- Säkerställa en fysisk infrastruktur som stödjer tidig marknadsintroduktion av självkörande fordon.

Digitalisering

Utmaningar kopplade till området digitalisering.

- Planera för digitalisering tidigt i byggprocessen.
- Kompatibel med 5G, verka för tidig 5G introduktion i Göteborg.
- Gångbara affärsmodeller för delningstjänster.
- Hur säkerställer man hanteringen av data som ska delas? Vem och hur kontrolleras dataflödena?
- Säkerställa kombinationen av delningstjänster och kollektivtrafiken.

Elektrifiering

Utmaningar kopplade till området elektrifiering.

- Stadens implementationstakt av ladd infrastruktur i förhållande till marknadsutveckling och ökad grad av elektrifiering av transportsektorn.
- Laddinfrastruktur – möjligheten att skapa ett gemensamt system och struktur.
- Möjligheten att ladda fordon hemma, på arbetsplatsen och under arbetstid, exempelvis i stadens parkeringshus, allmänna parkeringsplatser, pendelparkeringar etc.
- Säkerställa distributionsförmågan av el.
- Idag begränsat modellutbud av fordon samt högt pris.
- Stadsplanering – säkerställa att depåfrågan finns med tidigt i planeringsprocessen.
- Säkerställa ett tätare samarbete mellan Stadsbyggnadskontoret och Västtrafik avseende kollektivtrafikutbyggnad med stadsutvecklingsplaner.
- Sysselsättning – hur påverkar teknikskiftet sysselsättningen?
- Förståelse för att det är en lång process att byta ut gammal fordonsflotta.

Vad är knäckfrågan för att lösa utmaningarna/hindren?

- Staden behöver bli mer visionär, tänka i större systemperspektiv och inte utgå från huvuduppgiften hela tiden.
- Staden borde skapa en avdelning med mandat och budget för att arbeta med utvecklingsfrågor avseende automatisering, digitalisering och elektrifiering.
- Förmågan att hantera två transportsystem samtidigt.
- Skapa demonstratorer i riktig miljö - bygga område med utgångspunkt i framtidens mobilitet.
- Skapa långsiktigt regelverk så att alla aktörer vågar satsa.
- Trafiksäkerhet och trygghetsfrågor är den stora knäckfrågan. Måste tänka igenom vad transportsystemet ska användas till och hur det kan missanvändas.
- Infrastrukturaktörer och fordonsindustrin måste måla samma bild av utvecklingen.
- Fungerande affärsmodeller - utgå från behov och inte vad som är tekniskt möjligt.
- Skapa förståelse för stadens och näringslivets olika tidsaxlar.
- Förmågan att locka spetskompetens till Göteborg och fordonsindustrin.

Vilka är de största möjligheterna kopplat till utvecklingen inom automatisering, elektrifiering och digitalisering?

- Minskad miljö- och klimatpåverkan samt en stad med mindre trafikbuller.
- Ökad trafiksäkerhet och lugnare trafikflöde.
- Trafiksystem som kommunicerar och förhindrar olyckor.
- Ökad transporteffektivitet.
- Möjlighet att förtäta staden.
- Möjligheter att exportera stadens lösningar på den internationella marknaden.
- Möjligheter att skapa stora universitetsövergripande samarbeten kopplat till testbäddar.
- Utvecklingen kommer att generera nya företag, mer avancerade jobb och fler arbetstillfällen.
- Spinn-off effekter av utvecklingen inom fordonsindustrin in i andra branscher.
- Lyskraft och ökad attraktivitet för Göteborg, näringsliv, akademi och besökare mm.

Hur ska staden anpassa sig till teknikutvecklingen?

- Utgå från medborgarna och forma en stad som är attraktiv för boende och näringsliv.
- Staden bör tillsammans med näringsliv och akademi gemensamt planera för framtidens transportstruktur.
- Säkerställa hög beredskap för att etablera depåer och laddplatser för kollektivtrafik.
- Fortsätta vara proaktiva och skapa avgränsade testbäddar för att testa tekniken. Utvärdera och genomföra konsekvensanalys av testbäddarna och sedan skala upp.
- Prioritera och adressera de exporterbara lösningarna.
- Tillgängliggör data på ett smart sätt så att man inte bygger silos.

- Erbjud 5G i hela Göteborg.
- Skapa en utvecklingsförvaltning som har mandat och kan driva utvecklingsfrågor.
- Ta höjd för utbyggd laddinfrastruktur.

Hur bör staden samarbeta kring dessa frågor?

- Trippelhelix samarbetet funkar i stort sett bra, dock har näringsliv och offentlig verksamhet olika tidsaxel och tidsperspektiv. Viktigt att aktörerna har förståelse för varandras verksamheter.
- Utöka samarbetet mellan stad, näringsliv och akademi och att staden tar initiativ till en närmare och tätare dialog kring teknikutveckling och stadsbyggnad.
- Tillsätt en chief mobility officer för att undvika silos och tydligare ingång till staden.
- Vi har Closer, LSP, DriveSweden, JSP etc men det syns inte tydligt hur Göteborg stad är med som aktör.
- Bättre samarbete internt inom staden samt med externa nyckelaktörer som Västtrafik och VGR.
- Fortsätta utveckla Göteborg som testbädd, skapa varaktiga testbäddar som är öppna och transparenta.
- Göteborg är långt ifrån rikspolitiken och att det behövs ett mer aktivt arbete med gentemot rikspolitiken.

Vilka val, beslut och investeringar behöver staden genomföra?

- Staden behöver formulera politiska visioner, hur ska Göteborg se ut om 20-30 år?
- Staden behöver kraftsamla och fokusera på några få initiativ. Försöka rangordna och genomföra initiativ i "rätt" ordning.
- Man behöver omfamna teknikutvecklingen fullt ut, utgå från medborgarnas behov och göra mobilitet attraktivt.
- Staden behöver ha systemperspektivet för ögonen, simulera stads- och transportutvecklingen och utifrån analys genomföra en konsekvensanalys för att förstå systemeffekterna kring säkerhet, tillgänglighet, social inkludering etc.
- Staden behöver skapa en digital transportstrategi och skapa ett mobilitetskontor.
- Stadsbyggnadskontoret behöver tidigt i sina processer planera för mobilitetslösningar så att mobilitet och stadsbyggande går hand i hand.

Hur ser tidslinjen ut?

Kommer vara parallella system i staden då en lång svans med gammal teknik kommer att finnas kvar länge.

Elektifiering

- Elektrifieringen kommer på bred front.
- Går Västtrafiks miljö och klimatstrategin igenom kommer vi ha 750 elbussar 2030.

Digitalisering

- Digitaliseringsprocessen i fordonssektorn går snabbt, hänger företag, stad, akademi och infrastrukturägare med?

Automatisering

- System kommer/finns, främst inom kontrollerade och fasta system, knäckfrågan är affärsmodellerna.
- Platooning första steget, regelverket avgör när det blir verklighet.
- 2019-2020 självkörande fordon i låg skala, 2025-2027, mer etablerat (delar av taxiflotta) med behov av nya tjänster (backoffice för tvätt, laddning, tankning etc)

Hur påverkas näringslivet av utvecklingen?

- Kompetensförsörjningen inom näringslivet är en utmaning. Idag vandrar kompetensen runt mellan olika bolag. Vi behöver få in mer kompetens utifrån – skapa en attraktiv region för de bästa förmågorna i världen inom sin genre.
- Staden skulle kunna driva på för att få in en bredare leverantörsbas. Öppna upp testbäddar.
- Det kommer att bildas nya bolag vilket genererar investeringar i nya lokaler och ny teknik.
- Elektrifieringen kommer leda till färre fordonsverkstäder, kommer även påverka sysselsättningen negativt.
- Med mer ICT i fordonsbranschen följer stor potential för alla branscher som kan nyttja IT teknologin. Mer högkvalificerade arbeten kommer komma till, mer tjänste- än produktpersonal.
- Lärosäten kommer få en viktigare roll, och det kommer behöva utbildas mer tvärvetenskapliga ingenjörer inom material/IT.
- Viktigt att Sverige får ansvar för de nyckelkomponenter som är avgörande i omställningen
- Buller och utsläppsfri stad kommer att attrahera internationella besök, etableringar och investeringar
- Kommer att dyka upp nya aktörer med kunskap om transportflödena och erbjuda nya transportlösningar. Utvecklar affärsidéer och erbjuder smarta digitala transportlösningar som konkurrerar med traditionell bransch.
- Eftermarknad och produktion kan komma att påverkas negativt då elbilen innehåller färre delar. Taxi kan påverkas av automatiseringen.

Vilken fråga bedömer ni är den största/viktigaste knäckfrågan att lösa för att staden och den utvecklingen som sker skall gå hand i hand?

- Stad och näringsliv behöver ett tätare samarbete för att diskutera och samarbeta om de tekniksprång som vi står inför. Samtal/diskussion behöver föras på hög nivå, kanske EU-nivå så att standards exempelvis gäller för hela Europa. Bra om även utländska företag får möjlighet att delta i de demonstrationsprojekt som initieras i staden.
- Viktigt att inte låsa fast sig i statiska lösningar, exempelvis när det gäller typ av laddinfrastruktur. Tror på att friare upphandlingar kommer, upphandlaren sätter vissa ramar men det finns stort utrymme för anbudsgivaren att designa och utveckla lösningen själv. Sannolikt vill bussföretagen både äga buss och infrastruktur.
- Scenarioplanering av E-handel och hur kommer det påverka centrumbildningarna.

6.2 Aktörer inom staden

Vilka är de största utmaningarna/hindren kopplat till utvecklingen inom automatisering, elektrifiering och digitalisering?

Svaren i följande stycke är baserat på samtal med representanter från Göteborgs Stads förvaltningar och bolag.

Generella utmaningar.

- Stadens ledning och styrning samt den tvärfunktionella samverkan inom staden.
- Staden måste vara mer proaktiv och ha en idé om vad vi vill. Staden måste äga scenario planeringen. Idag är det industrin som driver utvecklingsfrågorna.
- Vi borde organisera om för att möta tekniksprången. Det räcker inte bara med starka projekt och nätverk, vi måste arbeta horisontellt genom organisationen.
- Vi är flera städer i en stad, har en stuprörsmentalitet. Stuprörsmentaliteten är ett hinder både utifrån staden och medborgarnas perspektiv.
- Staden behöver simulera och visualisera i samma program, trafik, stadsbyggnad, laddinfrastruktur, buller etc för bättre underlag för planeringen.
- Finns risk för målkonflikter – tät stad med rikt gatuliv kontra kollektivtrafik etc.
- Godstrafik glöms ofta bort i stadplaneringsarbetet, simuleringarna tittar enbart på person- och kollektivtrafik.

Automatisering

- Teknikens tillförlitlighet, beteendeförändringar, säkerhet.
- Regelverk, lagar, etik.
- Svårt att bedöma kostnaderna för utveckling av systemen runt självkörande system.

Digitalisering

- Systematisk hanteringen av informationsflödena är utmaningen, vad är problemet och vad vill vi lösa?
- Digitalisering hanteras som en IT-fråga inom staden, dvs ett tekniskt perspektiv. Behöver vara en strategisk fråga för staden.
- Stadens IT-system är föråldrat och fungerar för daglig drift och förvaltning. Är inte anpassat för att hantera förändringar tillräckligt snabbt. Staden måste skapa molntjänster för att dela data internt och externt.
- Människors integritet.

Elektrifiering

- Affärsmodellen kring transportinfrastruktur.
- Säkerställa eltillförsel och balans i nätet samt el infrastrukturens utveckling.
- Företagens förmåga att levererar fordon, förmåga att få fram konkurrenskraftiga batterier, räckvidd och pris.
- Utveckla förbättrat samarbetet med VGR och Västtrafik.
- Tillgången på tekniker som kan hantera eldrivna fordon.

Vad är knäckfrågan för att lösa utmaningarna/hindren?

- Staden måste forma en tydlig vision och ambition. Säkerställa att stadens inriktningsdokument inom transport, miljö, näringsliv etc, går hand i hand.
- Investeringsviljan - hur vill vi bygga samhällsnytta och hur vill vi investera i infrastruktur för att få till stånd en utveckling.
- Staden behöver rigga sig, organisatoriskt och bemanningsmässigt för att vara proaktiv och sätta agendan så näringsliv och akademi kan lösa utmaningarna.
- Krävs tvärfunktionell samverkan inom staden, måste formaliseras med roller, mandat och budget.
- Kunskap, kompetens, bemanning inom de tre utvecklingsområden.
- Förmåga att jobba i samarbete med näringslivet; statsstödsregler, upphandlingsproblematik, upplåta staden som testmiljö.
- Affärsmodellen, risken-vem är beredd att ta investeringsrisken

Vilka är de största möjligheterna kopplat till utvecklingen inom automatisering, elektrifiering och digitalisering?

- Miljövinster och hälsovinster. Staden bli mindre bullrig och renare.
- Staden blir mer tillgänglig och attraktivare.
- Möjlighet att utveckla, förenkla och effektivisera stadens service till stadens invånare, företag samt besökare.
- Effektivare transportsystem och ökad tillgång till mobilitetstjänster.
- En proaktiv framåtsträvande stad sätter Göteborg på kartan.
- Utvecklingen kommer att skapa nya jobb och generera exportmöjligheter för näringslivet.
- En attraktivare stad för kompetens och näringsliv.

Hur ska staden anpassa sig till teknikutvecklingen?

- Staden måste ha en vision och ambition. Behöver organisera sig mer centraliserat för att driva utvecklingsfrågor, dock med förankring i befintliga strukturer. Behövs tydligt mandat och budget för att driva utvecklingsfrågorna.
- Staden måste styra sin verksamhet bättre än idag för att undvika konflikter mellan förvaltningar/bolag. Behövs en strategisk punktlista med stadens vägval.
- Staden behöver vara mer proaktiv och utmana företagen istället för tvärtom.
- Staden behöver skapa en förvaltningsövergripande digitaliseringsenhet inom staden med mandat och befogenheter.

Hur bör staden samarbeta kring dessa frågor?

- Forma en visionsbild och målbild, vad vill staden kring elektrifiering och automatisering?
- Vi måste bryta stuprörsstrukturen och förbättra den horisontella samverkan. Skapa en utvecklingsavdelning med en fot kvar i respektive avdelning. Mandat och budget för att driva utvecklingsfrågor/projekt
- Utöka samarbetet kring digitalisering mellan förvaltningar och bolag. Större transparens kring dokumenthantering. Vem äger digitaliseringsfrågan i staden?
- Den person/organisation som är närmast invånaren/kunden måste ta lead och samarbeta med övriga förvaltningar/bolag som levererar tjänster till invånaren/kunden.
- Utöka samverkan med näringsliv och akademi för att gemensamt ta sig an utvecklingsfrågorna.

Vilka val, beslut och investeringar behöver staden genomföra?

- Skapa en förvaltnings- och bolagsöverskridande gruppering som gemensamt arbetar proaktivt med stadens utvecklingsfrågor kopplat till automatisering, digitalisering och elektrifiering.
- Staden behöver forma en vision/viljeriktning, ha en långsiktighet i verksamhet och budget.
- Staden behöver ett samlat IT-arkitekturarbete värt namnet. Ett system där vi delar information på ett transparent och systematiskt sätt.
- Skapa ett draknäste/innovationsråd med lite friare tyglar och en central finansiering.
- återanvänder gemensam information.
- Staden behöver organisera sig kring digitalisering och automatisering. Se över regler och lagkrav. Avsätta personella resurser som kan lägga tid på dessa frågor.
- Digitalisering, vi behöver en organisation som har mandat/budget att ta lead på frågan och övriga förvaltningar/bolag behöver stötta.

Hur ser tidslinjen ut?

- SBK förhåller sig till ÖP med målbild 2035 och 2050 och arbetar utifrån de premisserna.
- Elektrifiering sker idag, automatisering testas idag men staden planeras inte för den utveckling som sker. Staden planeras utifrån dagens befintliga kunskap
- Automatisering - kommer dröja lång tid innan det får konsekvenser i transportsystemet i staden. Vi kan dock inte sitta på läktaren utan måste engagera oss i frågan.

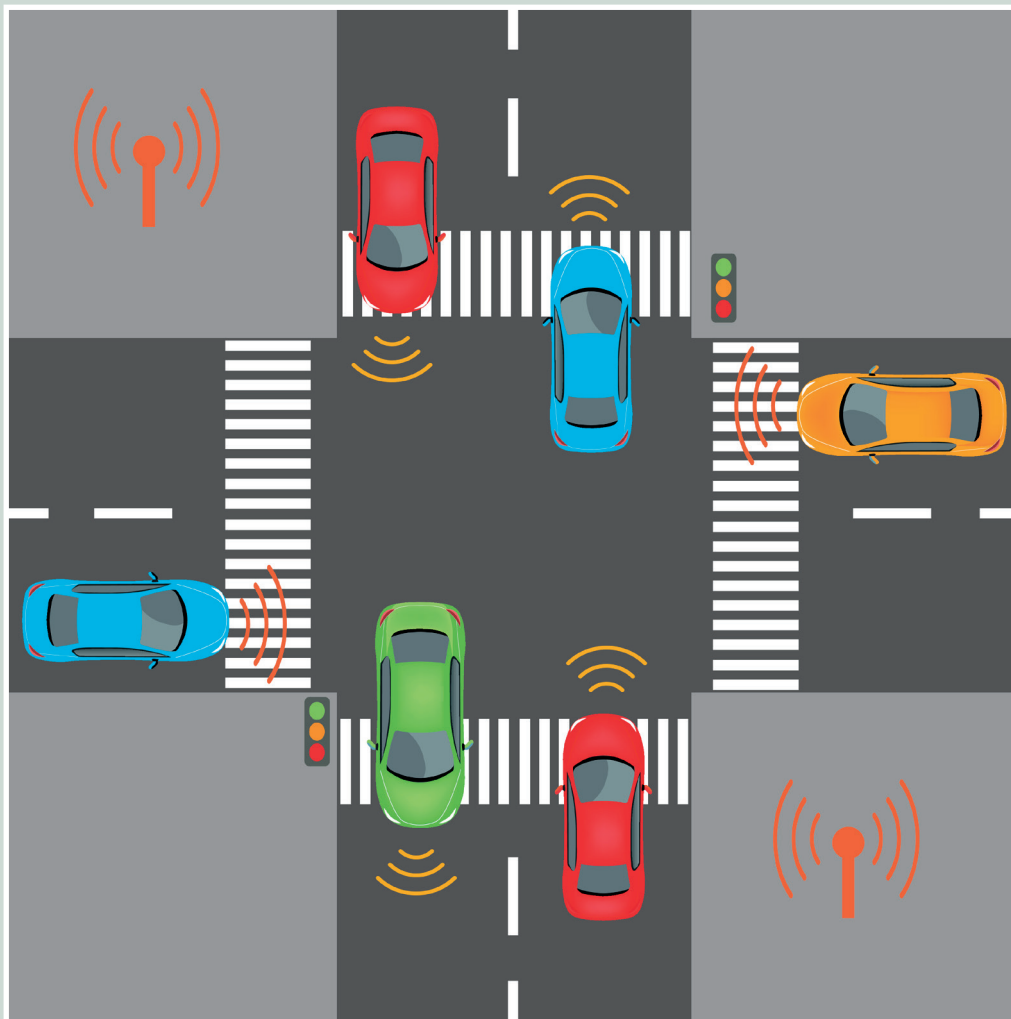
Hur påverkas näringslivet av utvecklingen?

- Näringslivet gynnas av stadens digitalisering och man kommer få tillgång till öppen data, dock behöver vi bli bättre på att förstå och hantera näringslivet behov.
- Sysselsättningen inom vissa sektorer kan komma att påverkas.
- Företagen påverkar utvecklingen istället för att påverkas, de ser och har stora möjligheter i de utmaningar vi står inför.

Vilken fråga bedömer ni är den största/viktigaste knäckfrågan att lösa för att staden och den utvecklingen som sker skall gå hand i hand?

- Formulera en vision och inriktning för staden. Definiera vad man vill åstadkomma och centralisera organisationen för effektivare styrning.
- Förbättrat samarbetet mellan förvaltningar och bolag.

- Resurser i form av pengar och människor som arbetar strategiskt och operativt med utvecklingsfrågorna.
- Utökad samverkan och dialog mellan staden, näringsliv och akademi för att gemensamt lösa utmaningarna.
- Staden behöver vara mer proaktiv och adressera våra utmaningar till näringslivet.
- Skapa en balans mellan byggnation och innovation.

Fordonsindustrins kompetensbehov

I VÄSTRA GÖTALAND – EN KARTLÄGGNING

FÖRORD

Business Region Göteborg och Västra Götalandsregionen har gemensamt tagit initiativ till att genomföra en kartläggning av fordonsindustrins behov av kompetensförsörjning i Västra Götaland.

IVL Svenska Miljöinstitutet har genomfört den kvalitativa delen med intervjuer på uppdrag av Business Region Göteborg och Västra Götalandsregionen. Den har författats av Henrik Kloo, Cecilia Hult och Mats-Ola Larsson, IVL Svenska Miljöinstitutet.

Den kvantitativa delen har författats av Peter Warda, Business Region Göteborg samt David Rundberg, Marija Andonova och Joakim Boström Elias, Västra Götalandsregionen.

I projektgruppen har även Hans Larsson, Per Österström, Business Region Göteborg och Maria Larsson, Västra Götalandsregionen ingått.

Göteborg 2017-05-31

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	sid 4
1. Inledning	6
1.1 Metod och avgränsningar.....	7
2. Fordonsindustrins betydelse för den regionala ekonomin i Västra Götaland	8
2.1 Fordonsindustrins storlek i Västra Götalands län	8
2.2 Fordonsindustrins direkta och indirekta betydelse.....	10
2.3 Fordonsindustrins skattekraft i Västra Götaland	11
2.4 Näringslivets export och import av varor från och till Västra Götaland.....	12
3. Fordonsindustrins struktur, yrken och utbildning	17
3.1 Fordonsindustrins struktur.....	19
3.2 Sysselsättningsstruktur	23
3.3 Utbildningsstruktur.....	25
3.4 Sammanfattning	29
4. Fordonsindustrins nulägesbild i Västra Götaland	31
4.1 Fordonsindustrins kunskapsutveckling - nuläge och framåt.....	32
5. Kvalitativ studie	35
5.1 Inledning.....	35
5.2 Resultat av intervjuundersökningen	36
5.3 Diskussion och slutsatser	46
5.4 Förslag på åtgärder.....	50
6. Bilagor	53
Bilaga 1. Intervjuade företag.....	53
Bilaga 2. Frågeformulär.....	54

SAMMANFATTNING

Vad säger statistiken?

Fordonsindustrin i Västra Götaland har en stor betydelse för den regionala ekonomin. År 2015 stod fordonsindustrin för 10 procent av näringslivets bidrag till Västra Götalands samlade bruttoregionalprodukt. I absoluta tal motsvarade andelen 43 miljarder kronor. Samtidigt är fordonsindustrin Västra Götalands starkaste exporterande sektor. Den senaste periodens varuexportvärde inom fordonsindustrin motsvarade 103 miljarder kronor, vilket utgör 43 procent av länets totala varuexportvärde.

Fordonsindustrin i Västra Götaland hade år 2014 en direkt sysselsättning på cirka 31 000 personer fördelat på ungefär 150 företag. Det motsvarar hälften av alla som är direkt sysselsatta inom fordonsindustrin i Sverige. Räknar vi även in elektronik-, IT- och teknikkonsultföretag som har majoriteten varu- och tjänsteproduktion riktad mot Västra Götalands fordonsindustri ökar sysselsättningen till strax över 40 000 personer fördelat på cirka 200 företag. Andelen som arbetar inom fordonsindustrin i Västra Götaland är nära tre gånger så hög som andelen som arbetar inom fordonsindustrin i Sverige som helhet.

Det vanligaste yrket inom Västra Götalands fordonsindustri är montörer, följt i rangordning av civilingenjörer, fordonsmekaniker/reparatörer samt ingenjörer och tekniker. Övriga yrken är exempelvis verktygsmakare, maskinförare, inköpare och systemutvecklare.

Under 2015 hade 38 procent av de anställda inom Västra Götalands fordonsindustri en eftergymnasial utbildning, medan 51 procent hade gymnasieutbildning och resterande 11 procent endast en förgymnasial utbildning. Framförallt är det bland teknikkonsulter och personer inriktade mot elektronik/IT de höga utbildningsnivåerna sticker ut. 79 procent av teknikkonsulterna har en eftergymnasial utbildning och inom elektronik/IT är andelen med eftergymnasial utbildning 74 procent. Inom delområden så som råmaterial och komponenter (dvs. bearbetning och skärning av metall och plast) har däremot 70 procent av de sysselsatta en gymnasieexamen. För sysselsatta inom framdrivning, karosseri och inredning ser vi ett liknande scenario där en klar majoritet av de sysselsatta har en gymnasieutbildning.

Den vanligaste gymnasieutbildningen bland fordonsindustrins sysselsatta var verkstadsutbildning, följt av samhällsvetenskaplig, social, humanistisk gymnasieutbildning. De vanligaste eftergymnasiala utbildningarna inom fordonsindustrin var ingenjör inom maskin, fordon, farkost, följt av civilingenjör inom maskin, fordon och farkost.

Vad säger företagen?

Företagen inom fordonsindustrin går bra. Många har expanderat starkt under de senaste två åren och en del har fortsatta planer på att expandera. Även de som inte planerar att expandera kommer rekrytera i takt med normal personalomsättning och pensionsavgångar, medan ett fåtal företag inte avser rekrytera fler än enstaka personer. De flesta menar att det totala antalet som utbildas inom teknik är för få, både på gymnasienivå och på eftergymnasial nivå.

De stora trenderna inom fordonsindustrin är **automatisering**, i form av autonoma fordon och automatiserad produktion; **digitalisering**, i form av uppkopplade fordon och uppkopplad industri, data- och informationsflöden och kommunikationsteknologi samt **elektrifiering**, övergången till fordon som helt eller delvis drivs av el. Trenderna skiljer sig något mellan personbilar och tunga fordon, där exempelvis helelektrifierade fordon är en starkare trend på personbilssidan. Ett annat exempel är uppkopplade fordon, där nya möjligheter att erbjuda förbättrade logistikupplägg kanske är mer attraktivt för lastbilstillverkare än personbilstillverkare.

Trenderna inom teknikutvecklingen återspeglar sig i kompetensbehovet. Liknande typer av kompetens/utbildning efterfrågas i samband med flera olika områden, där kunskap inom elektronik, mekatronik, systemdesign, inbyggda system och produktionsteknik är det som efterfrågas mest. Företagen har själva identifierat att konkurrensen om arbetskraft ökar mellan tillverkare av kompletta fordon, leverantörer och konsultbolag, men att man även i större utsträckning efterfrågar samma arbetskraft som exempelvis telekom och IT-sektorn. Detta är också en fördel eftersom det innebär att rekryteringsbasen ökar, samtidigt som flera intervjuade hävdar att det inte är så enkelt att man kan rekrytera från IT rakt av då fordonsindustrin kräver särskilda kunskaper. Särskilt inom produktionsteknik efterfrågas utbildningar och yrken som är mer specialiserade mot just produktionsteknik, både på gymnasienivå och på eftergymnasial nivå, och bristen på kompetens beskrivs närmast som skriande stor.

Ett antal åtgärder föreslås för att möta utmaningarna med kompetensförsörjning. Samverkan kring rekrytering och marknadsföring, exempelvis mässor med företagsmedverkan, kan öka, och samverkansprojekt som stöttar teknikutveckling bör fortsätta i samma utsträckning som nu med flera goda exempel. Vi ser en möjlighet för ett mer organiserat arbete i dialogen mellan företag och utbildningssamordnare. Erfarenheter och behov hos de arbetsgivare som inte är aktiva i styrgrupper och liknande borde kunna tas tillvara på i större utsträckning. För samverkan kring rekrytering ser vi att små och medelstora företag har mest behov av samverkan. Insatser för att öka teknikintresset hos unga är efterfrågat, och särskilt intresset för produktionsteknik. Slutligen önskas åtgärder inom bostäder och infrastruktur. Behovet av att rekrytera från andra länder eller städer utanför regionen tros fortsätta och då behövs möjligheter för familjer, par och ensamstående att kunna bosätta sig i Göteborg och Västra Götaland med kort varsel.

1. INLEDNING

Svensk fordonsindustri har under många år varit koncentrerad till Västra Götaland. Den västsvenska fordonsindustrin utgör hjärtat i regionens tillverkningsindustri och bidrar starkt till regionens arbetsmarknad då drygt 31 000 personer arbetar direkt inom branschen. Om man ser till aktiviteter som levereras till fordonsbranschen av tjänsteföretag handlar det om betydligt fler arbeten. Fordonsindustrin upplever för närvarande en mycket god konjunktur och många personer har anställts och kommer att anställas under den närmaste tiden.

På senare år har fordonsbranschens produktionslandskap förändrats betydligt. I takt med teknikens snabba utveckling och globaliseringens framfart har marknadens krav på fordonsföretagen ökat, framförallt inom kvalitet, elektrifiering och miljöeffektivitet. Tillgång till en stor kunskapsbas och internationella nätverk har spelat en viktig roll för fordonsföretagen att leverera konkurrenskraftiga slutprodukter på den globala marknaden.

Personbilar, lastbilar och bussar, som tillverkas idag i Västra Götaland liknas mer vid teknikintensiva datorer på hjul. Utvecklingen inom fordonsdesign, komponenter, mjukvarusystem och energiförbrukning sker i en mycket snabb takt. Som ett resultat av den snabba utvecklingen kräver förädlingsprocessen ett högre kunskapsintag i varje led: det krävs till exempel mer kunskap för att I) rita dagens fordonsprototyper, II) utveckla och testa innovativa mjukvarusystem, III) köpa och/eller tillverka komponenter, IV) sätta ihop slutprodukter, V) marknadsföra och sälja produkter globalt, samt VI) erbjuda kunder bra serviceåtaganden på eftermarknaden.

Dagens fordonsindustri är till stor del en komposition av ett flertal samarbetande branscher som tillsammans är med och skapar idéer, innovationer och lösningar åt slutbeställaren som är fordonstillverkaren. Framförallt är det konsulter inom "bemanning", "teknik" samt "information, programvaruutveckling, affärsutveckling och kommunikation" som levererar tjänster åt fordonstillverkarna. Att tekniken kan integreras på helt nya sätt i en mängd branscher gör också att fler branscher överlappar i termer av kompetensbehov. Givetvis är denna utveckling bra för nya idéer och innovationer att frodas. Men, när fler branscher har överlappande kompetensbehov kommer konkurrensen om humankapitalet att hårdna. Om regionens kunskapsbas inte underhålls över tid kan potentiella flaskhalsar uppstå för bland annat fordonsindustrins kompetensbehov, vilket också hämmar branschens möjligheter att växa. Med digitalisering, elektrifiering, ständig uppkoppling, självkörande system och andra trender ställs fordonsindustrin inför en rejäl omställning där kompetenser är viktiga för att möta marknadens framtida behov.

Mot denna bakgrund har Business Region Göteborg och Västra Götalandsregionen gemensamt tagit initiativ till att genomföra en studie av fordonsindustrins behov av kompetensförsörjning. Syftet med denna studie är att kartlägga, analysera och skapa ett underlag för dialog och samverkan kring fordonsbranschens kompetensbehov idag och i framtiden. Studien kommer även ge förslag på åtgärdsområden för att möta detta kompetensbehov.

Studien har huvudsakligen fokuserat på följande frågeställningar:

- Hur fordonsindustrin i Västra Götalandsregionen upplever tillgången på kompetens
- Hur viktiga trender inom fordonsindustrin kommer att påverka kompetensbehovet på kort och lång sikt; vilka kompetensområden kan förväntas att öka respektive minska
- Oro för kompetensbrist som kan förhindra utvecklingen
- Förutsättningar som hindrar eller underlättar kompetensförsörjning
- Samverkan med skolor, universitet, arbetsförmedling, kommunen avseende kompetensförsörjning

1.1 Metod och avgränsningar

Den kvantitativa studien omfattar data mellan 2007–2015, med undantag för varuexport där statistik finns fram till 2016. Underlaget för statistiken som används i rapportens kvantitativa studie baseras på uppgifter från både SCB och Vinnova. Dess metoder och avgränsningar behandlas mer ingående i del två och tre av denna rapport. Del 4 i rapporten ger en bild av fordonsindustrins kunskapsutveckling både i nuläge och framåt.

Den kvalitativa studien består av intervjuer med personer på ett antal utvalda företag på olika sätt verksamma i fordonsbranschen i Västra Götaland. Dessa var utvalda ur kategorierna kompletta fordon, karosseri och chassi, framdrivning, inredning, elektronik och IT samt konsulttjänster med företag verksamma i Göteborgsregionen, Sjuhärad, Fyrbodal och Skaraborg.

Urvalet gjordes av Business Region Göteborg bland sitt nätverk av företag och baserat på Vinnovas studie: VINNOVA Analys VA 2012:06, "Företag inom fordonsindustrin 2006–2010 – Nationella, regionala och sektoriella klusterprofiler som underlag för analys- och strategiarbete". Mer detaljer kring urval och metod för den kvalitativa studien finns beskrivet i del fem av denna rapport. Resultaten i den studien baseras helt på de intervjuades utsagor, däremot gör vi en mer övergripande analys i del 5.3 där dessa analyseras och sätts i relation till trender och strömningar som kan noteras via andra källor.

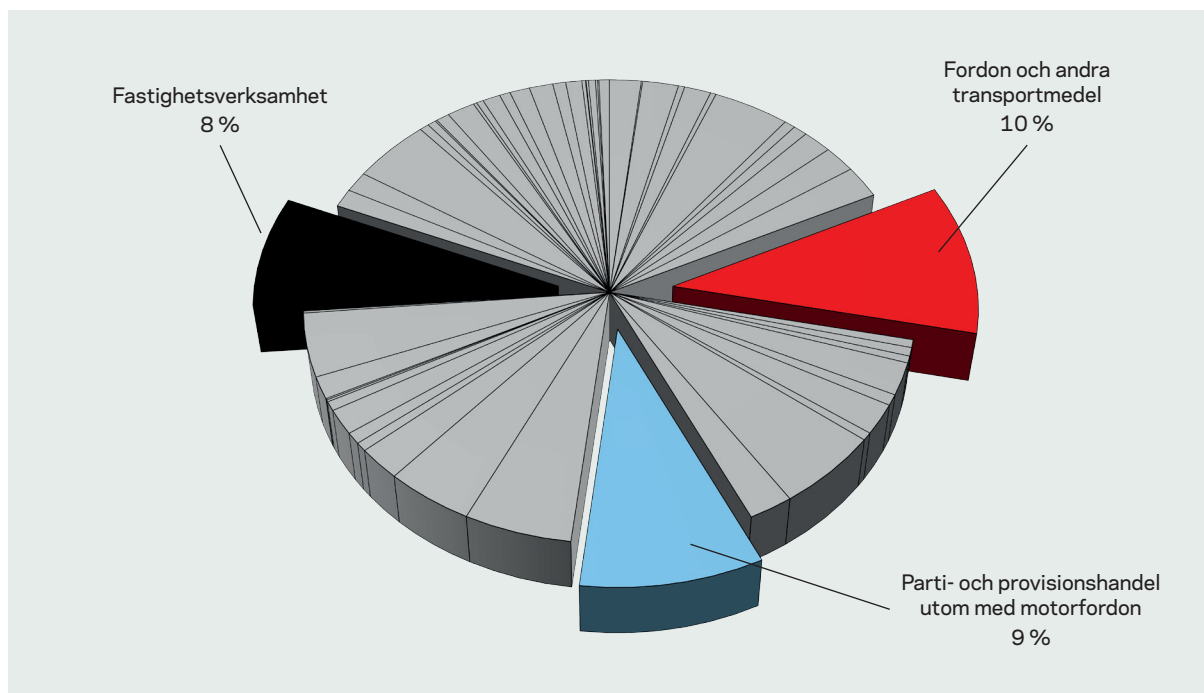
Det är värt att notera att den kvantitativa studien endast sträcker sig i de flesta fall fram till år 2015, medan den kvalitativa reflekterar situationen i början av 2017. Under 2016 har flera av företagen genomfört omfattande rekryteringar och denna positiva trend har fortsatt även under 2017 och, som intervjuaren visar, kan förväntas fortsätta även de närmaste åren. Detta kommer att påverka inte minst faktorer som sysselsättning, åldersfördelning och kompetensprofiler.

2. FORDONSINDUSTRINS BETYDELSE FÖR DEN REGIONALA EKONOMIN I VÄSTRA GÖTALAND

2.1 Fordonsindustrins storlek i Västra Götalands län

År 2015 stod fordonsindustrin för tio procent av näringslivets bidrag till Västra Götalands samlade BRP.¹⁾ I absoluta tal motsvarade andelen drygt 43 miljarder kronor år 2015. Detta betyder att fordonsindustrin är en av de viktigaste beståndsdelarna i Västra Götalands ekonomi. Bruttoregionalprodukten (BRP) är Västra Götalands läns bidrag till Sveriges bruttonationalprodukt vid ett givet år. Figur 1 visar att fordonsindustrin i Västra Götaland är den enskilt största sektorn. Fordonsindustrins andel är större än "parti- och provisionshandel" samt "fastighetsverksamhet" som är andra och tredje största sektorerna i termer av näringslivets bidrag till länets BRP.

Figur 1. Branschernas andel av näringslivets bidrag till bruttoregionalprodukt i Västra Götaland 2015

Källa: SCB

Även när Västra Götalands fordonsindustri jämförs med motsvarande sektor i andra län framstår den som mycket produktiv. För att illustrera detta redovisas i Tabell 1, skapat förädlingsvärde per sysselsatt. År 2015 skapades i genomsnitt drygt 1,3 miljoner kronor per sysselsatt i Västra Götalands fordonsindustri. Jämfört med motsvarande sektor i Stockholms län skapas det därmed i genomsnitt cirka 200 000 kronor mer per sysselsatt i Västra Götaland. Detta har dock inte varit fallet tidigare under 2000-talet vilket tyder på en ökad produktivitet i Västra Götaland under år 2015. Värt att notera är även att siffrorna i början av den tidsserie som här redovisas naturligtvis är starkt påverkade av finanskrisen.

1) I detta stycke om regional ekonomi kommer begreppet "fordonsindustri" att användas. Viktigt att veta är att fordonsindustrin avser såväl tillverkning av motorfordon, släpfordon och påhängsvagnar som tillverkning av andra transportmedel så som fartyg, rälsfordon och motorcyklar (dvs. SNI 29-30). Däremot avser stycke 2.2 nedan enbart sysselsättnings effekter för motorfordon, släpfordon och påhängsvagnar (dvs. SNI 29).

Västra Götaland drabbades särskilt hårt under finanskrisen och efterdyningarna höll i sig under hela år 2009 men med en stark återhämtning 2010. Under 2011 föll förädlingsvärdena per sysselsatt i Västra Götaland i och med att SAABs personbilsdivision i Trollhättan försattes i konkurs. Därefter har dock förädlingsvärdena per sysselsatt i länet stadigt återhämtat sig.

Tabell 1. Förädlingsvärde i kronor per sysselsatt i fordonsindustrin, per län, 2007–2015

LÄN	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Västra Götaland	724 933	584 795	320 019	807 805	712 074	782 884	749 701	826 588	1 321 990
Stockholm	-	-	-	-	-	-	-	890 098	1 156 361
Västernorrland	760 204	919 164	873 051	809 160	815 331	693 490	891 868	1 007 519	1 081 414
Jönköping	590 569	539 227	613 909	714 795	721 948	781 934	866 301	911 247	965 900
Västmanland	732 152	748 752	693 216	848 852	878 252	784 949	799 483	761 970	910 458
Skåne	681 363	616 652	521 851	704 074	688 993	698 455	770 776	799 544	788 329
Örebro	-	-	-	-	-	-	-	653 724	752 950
Halland	584 219	559 620	454 219	601 727	690 391	665 538	700 579	726 387	734 234
Dalarna	610 156	648 260	529 563	740 614	625 000	153 017	662 366	723 112	727 273
Blekinge	772 277	759 486	696 686	641 825	595 578	635 077	605 878	560 842	699 971
Kronoberg	553 785	547 837	507 246	574 236	599 129	611 907	651 757	675 722	671 769
Jämtland	-	-	-	605 556	678 392	588 028	606 469	623 418	670 175
Värmland	467 868	505 618	470 021	541 906	598 870	546 841	422 414	469 501	660 482
Kalmar	675 902	672 698	448 559	678 374	693 247	614 689	605 560	640 076	651 376
Södermanland	618 887	514 908	478 944	837 191	790 816	635 359	261 198	462 785	645 873
Gävleborg	619 718	553 875	422 037	500 000	543 524	532 751	526 437	580 931	584 270
Gotland	-	-	-	-	-	-	521 739	583 333	555 556
Uppsala	568 966	501 408	398 496	439 446	532 423	538 732	597 510	539 370	540 323
Norrbottnen	646 431	527 473	484 252	598 798	601 713	525 273	672 308	700 632	467 868
Östergötland	820 967	499 673	-	-	-	-	-	774 388	-
Västerbotten	-	-	428 413	664 596	-	-	-	882 502	-
SVERIGE	706 773	604 069	426 924	759 901	709 196	730 406	719 182	792 751	1 092 672

Källa: SCB

Not: Tabellen är sorterad efter högst förädlingsvärde per sysselsatt år 2015.
I tabellen innebär (-) att förädlingsvärdet per sysselsatt är sekretessbelagt.

2.2 Fordonsindustrins direkta och indirekta betydelse

Ovan framgår att fordonsindustrin bidrar till en stor del av Västra Götalands regionala ekonomi. Men det är också viktigt att studera hur denna sektor driver efterfrågan även i andra sektorer i regionens näringsliv. Under senare år har intresset för Input-Output Analys (IOA) ökat märkbart i Sverige. Intresset beror bl.a. på att man genom denna typ av analys kan beskriva hur samspelet mellan specifika industrier ser ut. Exempelvis kan fordonsindustrins konsumtion av insatsvaror från, och därigenom betydelse för sysselsättningen i, andra sektorer i ekonomin beskrivas.²⁾

I Tabell 2 framgår det att den västsvenska fordonsindustrin har en stor andel av de direkt sysselsatta inom sektorn nationellt. Drygt 50 procent av landets direkt sysselsatta inom fordonsindustrin återfinns i Västra Götaland. En tolkning av multiplikatorerna kan göras genom att mäta i förändringar, t.ex. vilken effekten blir på den regionala ekonomin i samband med att en sektor växer eller krymper. Västra Götalands sysselsättningsmultiplikator för fordonsindustrin landar på 1,84. Detta innebär att multiplikatorn är betydligt lägre än för Sverige där multiplikatorn hamnar på 3,44. Spridningen för riket i stort har ett större upptagningsområde än om inramningen avser en regional ekonomi.³⁾

Om ytterligare 500 personer sysselsätts i fordonsindustrin (vilket nu är aktuellt enligt AB Volvos FoU-chef Lars Stenqvist i GP den 24 april 2017) innebär detta att ytterligare 420 personer tillkommer som en total sysselsättningseffekt i den regionala ekonomin.⁴⁾ För att jämföra regionens fordonsindustri med en annan sektor, såsom t.ex. byggindustrin, kan vi räkna på hur stor betydelse de olika sektorerna har på den regionala ekonomin i samband med att sektorn expanderar. Om 500 fler personer blir sysselsatta i byggindustrin innebär det att endast ytterligare 175 personer tillkommer som en total sysselsättningseffekt i den regionala ekonomin. Därmed har byggindustrin i jämförelse med fordonsindustrin mindre än hälften så stor effekt på sysselsättningen. Om 500 nya jobb skapas i Västra Götalands fordonsindustri (enligt ovan uttalande) innebär det att ytterligare 1 220 tillkommer som en total sysselsättningseffekt i Sverige. Detta betyder att strax över en tredjedel av tillskottet kan härledas till Västra Götalands regionala ekonomi och resterande två tredjedelar gynnar övriga regioner runt om i Sverige. Detta är ett tecken på att Västra Götalands fordonsindustri är viktig för Sverige, då den skapar ytterligare sysselsättningseffekter i resterande delar av landet.

En sak att ha i åtanke är att sysselsättningseffekterna även kan gå i motsatt riktning. Om fordonsindustrin i Västra Götaland tog beslut om att varsla 500 sysselsatta skulle den totala sysselsättningseffekten istället minska med motsvarande siffror som anges ovan.

2) Ett stort tack riktas till Gunnar Lindberg på NordRegio som försett oss med de nationella och regionala multiplikatorer som redovisas i denna rapport. Multiplikatorerna avser en IOA för år 2014.

3) Som framgår av Tabell 2 är de regionala multiplikatorerna mindre än de nationella för varje sektor. Eftersom de regionala ekonomierna alltid är mindre delmängder av den nationella ekonomin kommer de regionala ekonomierna alltid att behöva "importera" (inom landet eller internationellt) en större del av sina insatsvaror än vad som gäller för motsvarande sektorer nationellt. Detta leder till att multiplikatorerna på regional nivå alltid blir betydligt lägre än de på nationell nivå.

4) Den totala effekten exklusive förändringen tillkommer genom följande: $1,84 (500) - 500 = 420$. Dvs. att utöver de 500 tjänsterna som tillsatts inom fordonsindustrin skapas ytterligare 420 jobb i fordonsindustrin och övriga sektorer i den regionala ekonomin i Västra Götaland.

Tabell 2. De tio största sektorerna för sysselsatt dagbefolkning (antal) 2014 i Västra Götaland, dess andelar av Sveriges total och multiplikatorer i respektive sektor

SEKTOR	Direkt sysselsatta	Andel av Sverige	Multiplikator Västra Götaland	Multiplikator Sverige
Handel	123 000	22%	1,17	1,77
Utbildning	96 000	20%	1,08	1,41
Vård och omsorg	93 000	20%	1,05	1,37
Byggverksamhet	64 000	20%	1,26	1,99
Hälso- och sjukvård	61 000	20%	1,13	1,59
Offentlig förvaltning	48 000	18%	1,14	1,64
Hotell och restaurang	32 000	20%	1,18	1,69
Fordonsindustri	31 000	50%	1,84	3,44
Landtransport	26 000	19%	1,35	2,07
Bevakning, säkerhet, fastighetsservice m.m.	25 000	18%	1,13	1,53

Källa: Egen bearbetning och Lindberg (2017)

2.3 Fordonsindustrins skattekraft i Västra Götaland

Från tidigare avsnitt framstår fordonsindustrin som en betydelsefull sektor som genererar sysselsättning i många led utanför den egna sektorn. Om ytterligare en person får sysselsättning inom fordonsindustrin skapas därmed en kedja av värdeskapande insatsleveranser. Värdekedjan av insatsleveranser utgörs av både materiella insatser (t.ex. ett ökat komponentbehov) och tjänsteinsatser (t.ex. ett ökat behov av konsulter). Bland annat skapar fler sysselsatta med inkomst en större efterfrågan på livsmedel, restaurangbesök och personliga tjänster såsom hårklippning och hudvård etc. Värdekedjan stärker hela det regionala näringslivet, dvs. inte bara direkt inom fordonsindustrin utan även inom andra sektorer i den regionala ekonomin.

Utöver den ökade efterfrågan av insatsleveranser inom näringslivet så har även sysselsättningen inom Västra Götalands fordonsindustri en stor påverkan på det regionala skatteunderlaget. Lågt räknat så ligger medelinkomsten hos en yrkesarbetande inom fordonsindustrin på runt 326 000 kronor per år. Räknar man upp medelinkomsten, med t.ex. 20 procent, så hamnar medelinkomsten på drygt 392 000 kronor per år och yrkesarbetande. Med detta i åtanke kan vi räkna på hur stort det direkta bidraget är till Västra Götalands skatteunderlag.

Med en skattesats på 33 procent, bidrar 31 000 personer som är direkt sysselsatta inom fordonsindustrin med 3,3 miljarder kronor i skatteunderlag. Under 2015 var den beskattningsbara förvärvsinkomsten i Västra Götalands drygt 328 miljarder kronor. Med en skattesats på 33 procent skapas i grova drag totalt 108 miljarder kronor i skatteintäkter i Västra Götalands. Lågt räknat skapar alltså fordonsindustrin i genomsnitt strax över 3 procent av det totala skatteunderlaget i regionen. Om vi istället tar den uppräknade medelinkomsten på 392 000 per år och yrkesarbetande ökar denna andel till cirka 4 procent eller 4 miljarder kronor.

Om vi ska sätta fordonsindustrins skatteunderlag i perspektiv så kan vi till exempel jämföra med Västra Götalands kollektivtrafik. Under 2015 var Västra Götalandsregionens driftsbidrag (dvs. de skattemedel som tilldelas) till Västtrafik 3,9 miljarder kronor. De totala kostnaderna för hela kollektivtrafiken i länet landade år 2015 på 7,8 miljarder kronor. Om vi då jämför Västtrafiks driftsbidrag med fordonsindustrins skatteunderlag kan vi säga att den senare utgör mer än hela driftsbidraget i mätta kronor och samtidigt mer än hälften av den totala kostnaden för kollektivtrafiken i länet.

Det innebär att fordonsindustrin står för en stor summa i införtjänade skattemedel. Därutöver ska tilläggas att inkomsterna efter skatt som de yrkesarbetande får ut inom fordonsindustrin till stor del spenderas i näringslivet och på så sätt stärks den regionala ekonomin ytterligare.

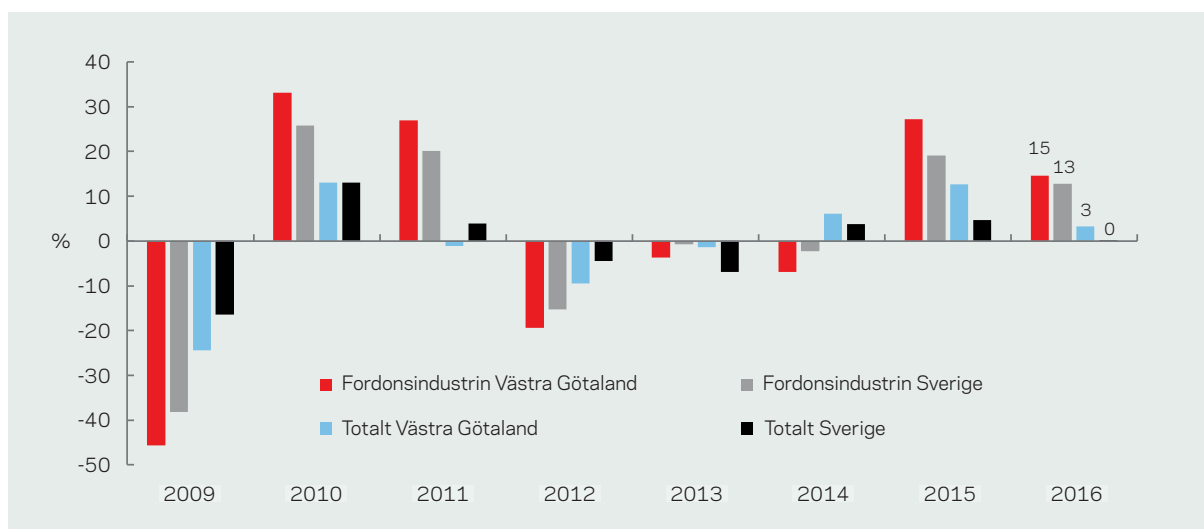
2.4 Näringslivets export och import av varor från och till Västra Götaland

Inom Västra Götaland fanns under 2016 cirka 1 000 företag med exportvaror som faller inom produktgruppen "fordon och andra transportmedel". Regionens andel utgör drygt 17 procent av landets alla exporterande företag inom produktgruppen. Sett till varuimport inom produktgruppen "fordon och andra transportmedel" har regionen omkring 1 300 importföretag (vilket motsvarar cirka 14 procent av alla importerande företag inom produktgruppen).

Utvecklingen sedan krisen 2007 visar att den internationella handeln med omvärlden fluktuerat kraftigt. Konjunktursambanden för exporten, dvs. om de är negativa eller positiva, är sig lika från år till år för Västra Götaland och Sverige. Det som skiljer Västra Götaland från Sverige är dock magnituden, där exportintensiva Västra Götaland känner av starkare effekter av marknaden när konjunkturen svänger.

Efter krisen 2007 har den reala tillväxten i varuexport fått svårt att ta fart. Under 2014 vände dock trenden för den totala varuexporten för både Västra Götaland och Sverige, dock märktes effekterna inte förrän in på 2015 i fordonsindustrin. Under 2016 var Västra Götalands reala tillväxt i fordonsindustrins varuexport nära sex gånger högre än tillväxten för den totala varuexporten i länet. Figur 2 visar real tillväxt i total varuexport och real tillväxt i fordonsindustrins varuexport i Västra Götaland och Sverige från 2009 och framåt.

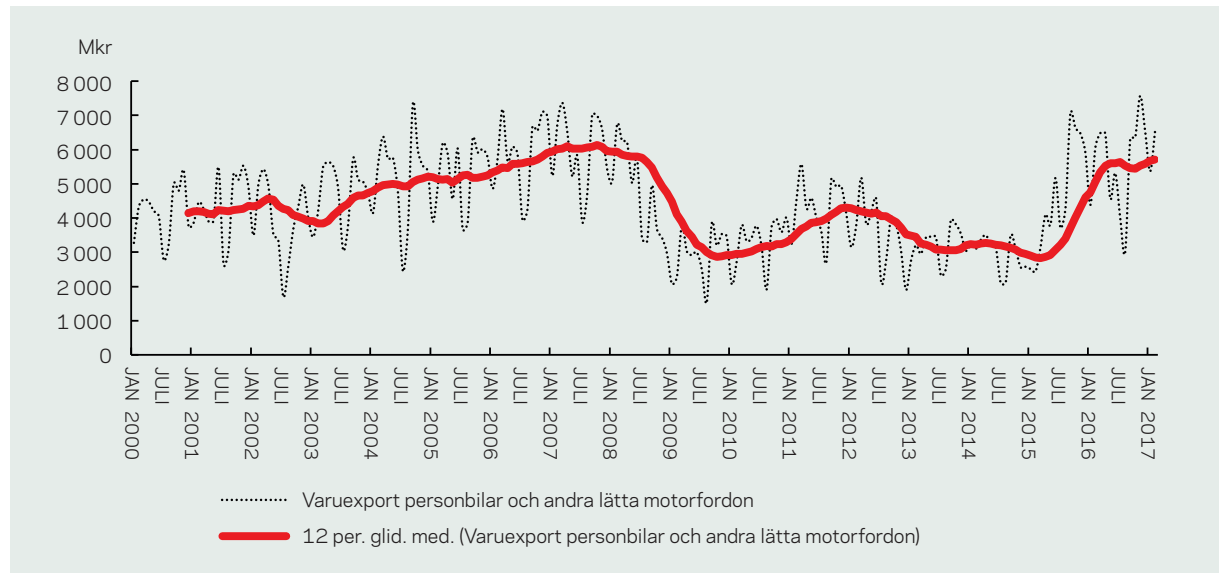
Figur 2. Real tillväxt i fordonsindustrins varuexport och total varuexport, Västra Götaland och Sverige, från 2009 och framåt

Källa: SCB

Den svenska exporten av personbilar, vilken i huvudsak kan härledas från Västra Götaland, minskade kraftigt under finanskrisen men har på senare år återhämtat sig till nivåerna som gällde dessförinnan.

Figur 3. Svensk varuexport (mkr) av "personbilar och andra lätta motorfordon", bortfallsjusterad, efter SPIN2007, per månad från år 2000*

Källa: SCB

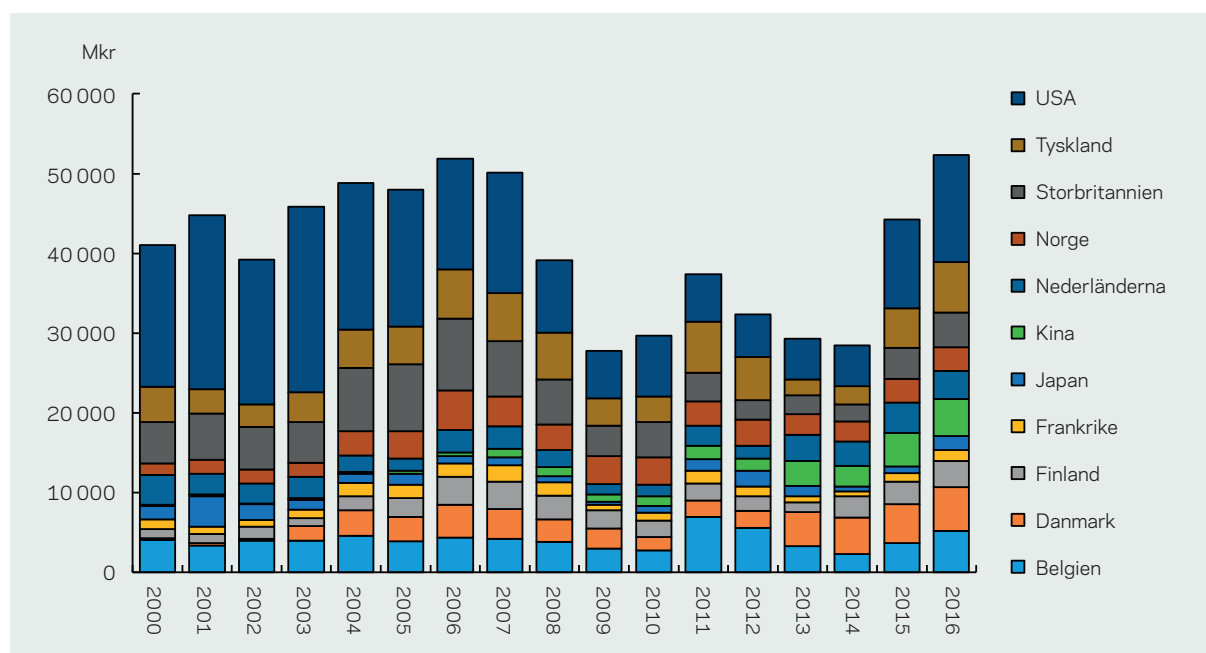
* Statistiken i figuren avser endast export av personbilar, dvs. export av lastbilar ingår ej.

Fordonsindustrin är en av de sektorer i Sverige som utmärks av att vara starkt konjunkturberoende, och beräkningar visar att sysselsättningen följer förändringar i produktionen med en eftersläpning av två till tre kvartal.⁵⁾ Figur 4 visar exporten av personbilar och andra lätta motorfordon från Sverige till våra 11 största handelspartners. Förutom att en återhämtning skett av de aggregerade exportvärdena kan ett antal intressanta observationer göras. För det första kan det konstateras att de tidigare viktigaste handelspartnersna, USA och Storbritannien båda över tid minskat sin betydelse både i absoluta och relativa tal. Trots detta är USA alltjämt vår viktigaste handelspartner när det gäller export av personbilar och svarar för ett exportvärde på över 13 miljarder kronor eller cirka 25 procent av det samlade exportvärdet som de 11 viktigaste handelspartners tillsammans svarar för (vilket motsvarar drygt 52 miljarder kronor).

En annan intressant observation är att Kina seglat upp som en allt viktigare handelspartner sedan 2007. Från att inte finnas med bland de viktigaste handelspartnersna för personbilar under tidigt 2000-tal svarar Kina nu för en betydande del av personbilsexporten från Sverige. En ökning som naturligtvis till stor del hänger samman med kinesiska Geelys köp av Volvo Cars 2010. Även Belgiens ökade betydelse den senaste perioden för personbilsexporten från Sverige framgår i Figur 4. I Gent, Belgien, finns en av Volvos största fabriker för personbilstillverkning.

5) SCB (2017), "Fordonsindustrin har stor betydelse för Sveriges ekonomi" Fokus på näringsliv och arbetsmarknad 2016, Rapport 2017:1.

Figur 4. Svensk varuexport (mkr) av "personbilar och andra lätta motorfordon" till bestämmelseland, ej bortfallsjusterad, efter SPIN2007, handelspartner och år*

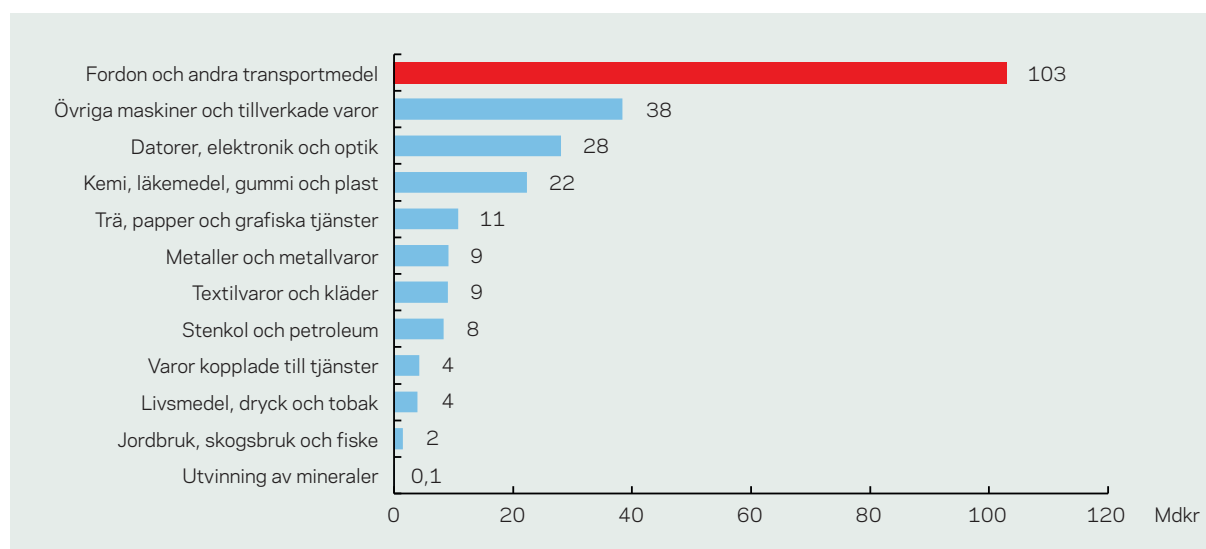

Källa: SCB

* Statistiken i figuren avser endast export av personbilar, dvs. export av lastbilar ingår ej.

Figur 5 bryter ner varuinnehållet som exporteras och importeras efter grovt definierade varugrupper. Drygt 103 miljarder kronor eller 43 procent av länets totala varuexport på 239 miljarder kronor utgörs av produktgruppen "fordon och andra transportmedel". 2016 exporterade Sveriges fordonsindustri för 179 miljarder kronor, vilket innebär att Västra Götalands fordonsindustri utgör 58 procent av Sveriges totala export inom sektorn. "Övriga maskiner och tillverkade varor" samt "datorer, elektronik och optik" är andra respektive tredje största produktgrupperna och har tillsammans 28 procent av länets varuexport. Varuexportvärdet som skapas i Västra Götaland kommer därmed till en större del från kunskapsintensiva varor som lämnar regionen. Framförallt är det länets fordonsindustri som levererar konkurrenskraftiga produkter på den globala marknaden.

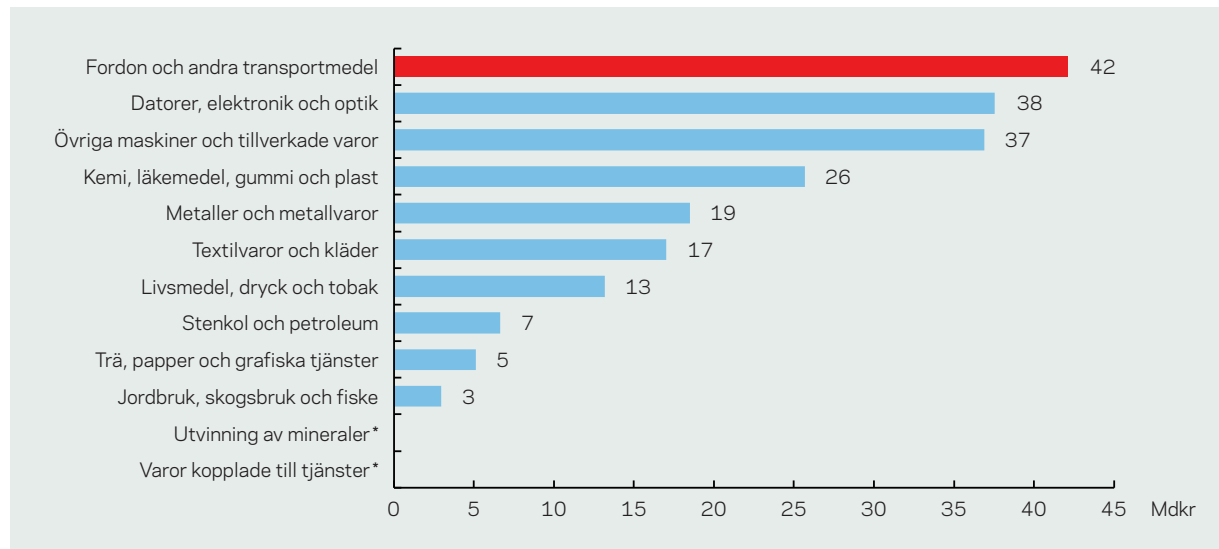
Figur 5. Varuexportvärde (mdkr) efter produktgrupp i Västra Götaland 2016

Källa: SCB

Fordonsindustrin i Västra Götaland är även största importör av varor med 42 miljarder kronor, vilket motsvarar strax under en femtedel av länets totala import på 218 miljarder kronor (se Figur 6). Till skillnad mot varuexporten utgör varuimporten inom fordonsindustrin endast en fjärdedel av Sveriges samlade import inom sektorn. "Datorer, elektronik och optik", följt av "övriga maskiner och tillverkade varor" är länets andra och tredje största sektorer med varuimportvärden runt 37–38 miljarder kronor.

Figur 6. Varuimportvärde (mdkr) efter produktgrupp i Västra Götaland 2016

Källa: SCB

* Varuimporten inom produktgruppen är sekretessbelagd och därmed kan värdet för nettoexporten inte beräknas.

Under 2016 noterade Västra Götaland en positiv nettoexport (dvs. värdet för varuexporten minus värdet för varuimporten) på mer än 20 miljarder kronor. Denna indikator kan vi också analysera för respektive produktgrupp. Om en produktgrupp har en positiv nettoexport innebär det att det produceras mer värdefulla exportvaror inom produktgruppen än vad det importeras för.

Tabell 3 visar att fordonsindustrin utan tvekan är den produktgrupp som genererar störst nettoexport på drygt 61 miljarder kronor. En snabb jämförelse visar att fordonsindustrins storlek på nettoexporten nästan motsvarar den kombinerade exportvärdesumman för "övriga maskiner och tillverkade varor" samt "datorer, elektronik och optik" som är andra och tredje största produktgrupper för Västra Götaland.

Tabell 3. Nettoexportvärde (mdkr) efter produktgrupp i Västra Götaland 2016

PRODUKTGRUPP	Nettoexport
Fordon och andra transportmedel	61
Trä, papper och grafiska tjänster	6
Stenkol och petroleum	2
Övriga maskiner och tillverkade varor	2
Jordbruk, skogsbruk och fiske	-1
Kemi, läkemedel, gummi och plast	-3
Textilvaror och kläder	-8
Livsmedel, dryck och tobak	-9
Metaller och metallvaror	-9
Datorer, elektronik och optik	-9
Utvinning av mineraler*	NA
Varor kopplade till tjänster*	NA
VÄSTRA GÖTALAND TOTALT	20

Källa: SCB

* Varuimporten inom produktgruppen är sekretessbelagd och därmed kan värdet för nettoexporten inte beräknas.

Sammanfattningsvis kan vi säga att fordonsindustrin spelar en mycket viktig roll för den internationella handeln med varor från och till Västra Götaland. Fordonsindustrins konkurrenskraftiga varor innehåller inte bara högt försäljningsvärde utanför Sveriges gränser, utan också ett högt kunskapsinnehåll som kräver unika kompetenser inom sektorn.

3. FORDONSINDUSTRINS STRUKTUR, YRKEN OCH UTBILDNING

Detta stycke består av tre huvudsakliga delar där den första delen skildrar fordonsindustrins struktur efter specialiseringsgrad och företagsstruktur. Andra delen analyserar de yrken som förekommer bland sysselsatta i fordonsindustrin i Västra Götaland, medan den sista delen tittar närmare på utbildningsgraden. Statistiken som används i analysen omfattar perioden 2007–2015. Underlaget för statistiken som redovisas här baseras på uppgifter från både SCB och Vinnova. Sammantaget kan materialet delas upp i tre olika källor enligt Box 1.

Viktigt att notera är att i SCBs statistik, som endast avser SNI 29, är den totala sysselsättningssiffran inom fordonsindustrin i Västra Götaland drygt 31 000 personer i cirka 150 fordonsföretag. I Vinnovas kartläggning av fordonsföretag i Västra Götaland ingår även ett femtiotal konsultföretag vilket ger en total sysselsättningssiffra på drygt 40 000 personer i cirka 200 fordonsföretag.

Eftersom data från SCB, Vinnova och Vinnova* inte baseras på exakt samma population av företag, bör läsaren vara uppmärksam på att det därav är problematiskt att jämföra data från dessa olika källor med varandra.

Box 1. Beskrivning av datakällor

1. SCB (denna datakälla betecknas som "SCB")

Fordonsindustrin definierats utifrån SNI-koder där företagsverksamhet hänförs till en eller flera näringsgrenar. Dessa koder anses representera fordonsindustrin i stora drag. Nedanstående SNI-koder har använts med tillhörande omskrivningar inom parentes (). Dessa omskrivningar har använts genomgående i rapporten för att underlätta för läsaren.

29.101 Personbilsindustri, kompletta fordon (Personbilsindustri)

29.102 Tillverkning av lastbilar och andra tunga motorfordon (Lastbilsindustri)

29.200 Industri för karosserier för motorfordon; industri för släpfordon och påhängsvagnar (Karosserier)

29.310 Industri för elektrisk och elektronisk utrustning för motorfordon (Elektrisk/Elektronisk utrustning)

29.320 Industri för andra delar och tillbehör till motorfordon (Tillbehör motorfordon)

2. SCB och Vinnova (denna datakälla betecknas som "SCB och Vinnova")

Eftersom SNI-koder kan uppfattas som ett trubbigt mått för att identifiera en industrisektor har även en population baserad på Vinnovas branschanalys av fordonsindustrin använts i delar av rapporten. Detta urval har högre kvalité än mer generell statistik då data baseras på företag som efter en individuell granskning av experter inom området har bedömts bedriva utveckling och tillverkning av fordon och fordonskomponenter i Sverige. Som vi skall se skiljer sig fordonsindustrins storlek betydligt beroende på vilken definition som används.

3. SCB och Vinnova* (denna datakälla betecknas som "SCB och Vinnova*")

För att ge mer pålitlig information om de sysselsatta, har en kärna ur Vinnovas företagspopulation identifierats. Detta precisa urval (Vinnova*) med företag har legat till grund för detaljerad data om utbildning, ålder osv. och används huvudsakligen i stycken där utbildningsstrukturen belyses. Här delas fordonsindustrin in i följande delbranscher:

Kompletta fordon – FoU, sammansättning, slutprovning, försäljning, leverans, service m.m. På de stora fordonstillverkarnas huvudorter inkluderas oftast även flera av de nedanstående teknologiområden i det kompletta fordonet som till exempel karosseri, elektronik osv.

Karosseri och chassi – Kaross, dörrar, fönster, tank, hjul, hjulupphängning, bromsar, hydraulik m.m.

Framdrivning – Motor, motorstyrning, transmission, avgassystem, kylsystem, katalysatorer, hybridteknik m.m.

Inredning – Stolar, klädsel, paneler, skum och ämnen, säkerhetsbälten, airbags m.m.

Elektronik/IT – Elsystem, kommunikation, lampor, batteri, klimatanläggning, telematik m.m.

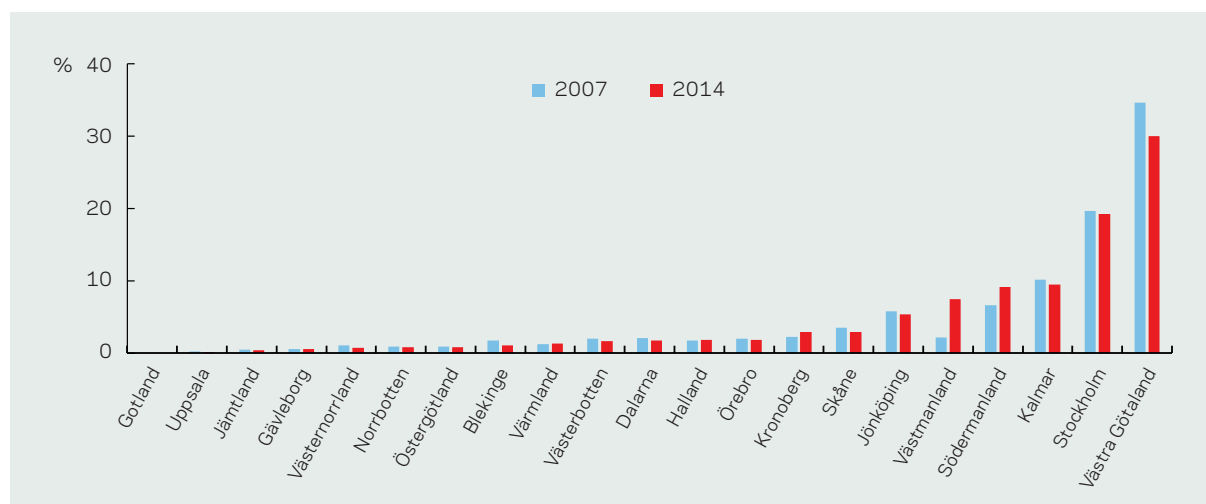
Komponenter, råmaterial och ämnen – Detaljer och ämnen råmaterial och bearbetade komponenter av stål, aluminium, plast, kompositer m.m.

Teknikkonsulter – Konsult och tjänsteverksamhet inom fordons- och produktutvecklingsmetodik.

3.1 Fordonsindustrins struktur

Fordonsindustrin i Sverige sysselsatte år 2014 cirka 134 000 personer. Av dessa var drygt 40 000 personer sysselsatta i Västra Götaland fördelat på cirka 200 företag, vilket utgör en andel på 30 procent utav den totala sysselsättningen inom industrin i Sverige 2014.⁶⁾ Västra Götaland är i och med detta det län i Sverige som har den överlägset största sysselsättningen inom fordonsindustrin. Stora delar av industrin i Västra Götaland är koncentrerad till Göteborg och Skövde.

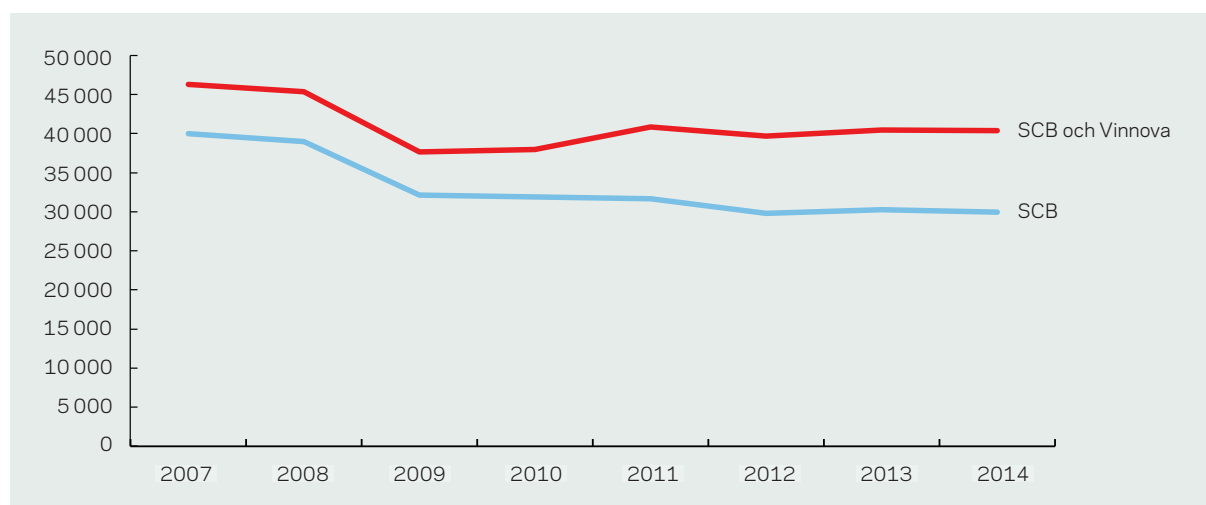
Figur 7. Andel sysselsatta inom fordonsindustrin, per län och i Sverige 2007 och 2014

Källa: SCB och Vinnova

Fordonsindustrin utmärks som starkt konjunkturberoende och är en av de branscher i Sverige som påverkas allra mest vid en konjunkturförändring. Fordonsindustrin korrelerar alltså starkt med konjunkturutvecklingen, vilket innebär att en konjunkturedgång påverkar fordonsindustrin starkt negativt och vice versa. Exempelvis tappade fordonsindustrin många sysselsatta under senaste finanskrisen när BNP sjönk och produktionen minskade till historiskt låga nivåer.⁷⁾

Figur 8. Fordonsindustrins sysselsättningsutveckling i Västra Götaland mellan 2007-2015

Källa: SCB och Vinnova

6) Notera att andelen är 50 procent om endast direkt anställda inom SNI 29 avses, dvs. om källan är SCB. När konsultföretagen läggs till SNI 29 i datakällan SCB och Vinnova minskar denna andel till 30 procent.

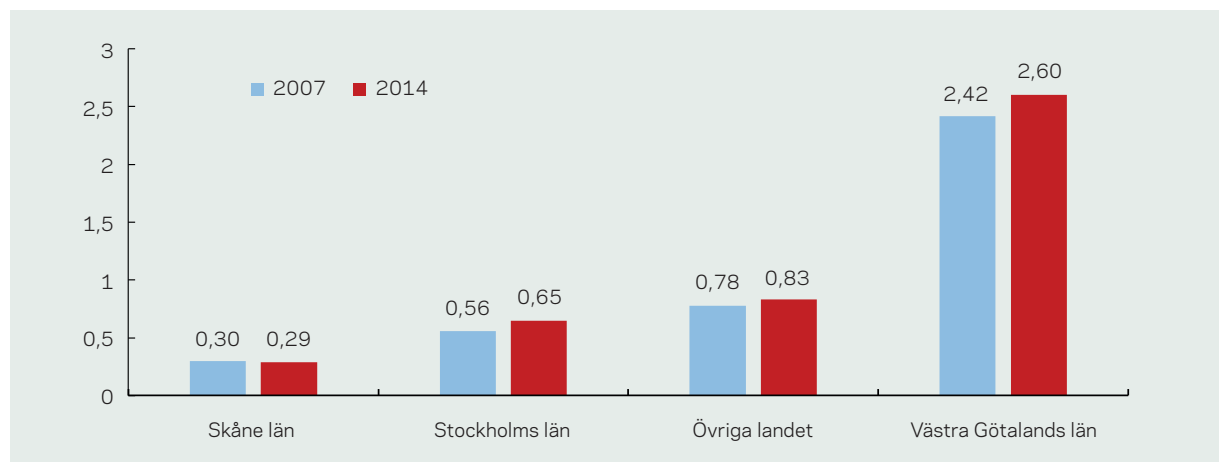
7) SCB, rapport 2017:1. Fokus på näringsliv och arbetsmarknad 2016.

Sysselsättningsutvecklingen för fordonsindustrin i Västra Götaland har under de senaste åren legat ganska stabilt kring cirka 40 000 sysselsatta (SCB och Vinnova). År 2007 låg dock sysselsättningen inom fordonsindustrin på ett "all time high" med över 46 000 sysselsatta, men i och med finanskrisen 2008–2009 upplevde industrin en kraftig nedgång i antal sysselsatta med nästan 13 procent under denna period. Värt att notera är att Saab gick i konkurs 2011 vilket påverkade antal sysselsatta negativt.

Specialiseringsgrad

Specialiseringsgraden beskriver sektorns/industrins andel av den totala sysselsättningen i regionen jämfört med motsvarande andel på nationell nivå. Om andelen är större i regionen än riket kan man säga att regionen är specialiserad inom industrin. Vid värden större än 1 anses industrin vara specialiserad, medan värden mindre än 1 relateras till en industri som ej anses vara specialiserad. I Västra Götalands fall finns en tydlig specialisering inom fordonsindustrin (se Figur 9).

Figur 9. Fordonsindustrins andel av total sysselsättning (specialiseringsgrad), per storstads-län och Sverige 2007 och 2014

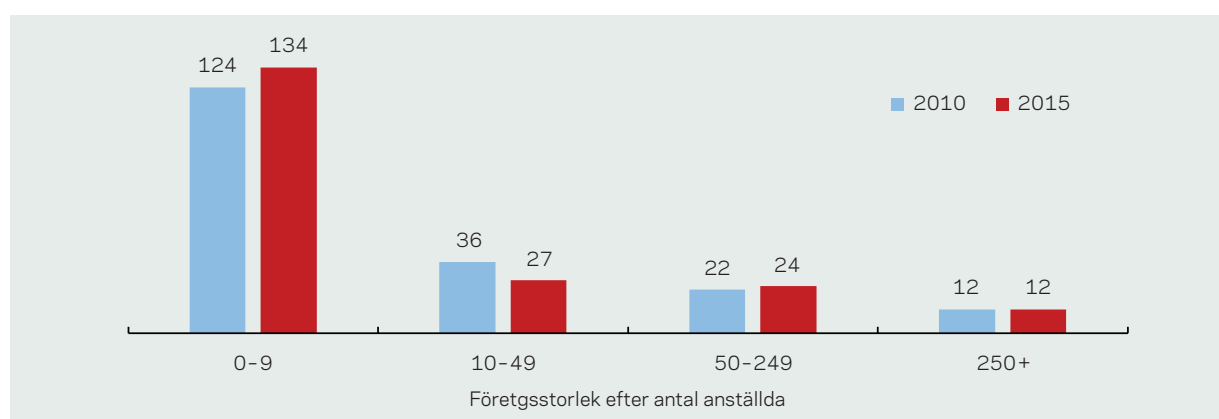

Källa: SCB

Företagsstruktur

Majoriteten av företagen inom fordonsindustrin i Västra Götaland, cirka 68 procent är mindre företag med upp till 9 anställda. 14 procent har mellan 10–49 anställda och 12 procent har mellan 50–249 anställda. Resterande 6 procent består av större företag med 250 eller fler anställda. Antal företag i fordonsindustrin har legat ganska konstant över perioden 2010–2015 (se Figur 10).

Figur 10. Antal företag i fordonsindustrin i Västra Götaland, per företagsstorlek 2010 och 2015

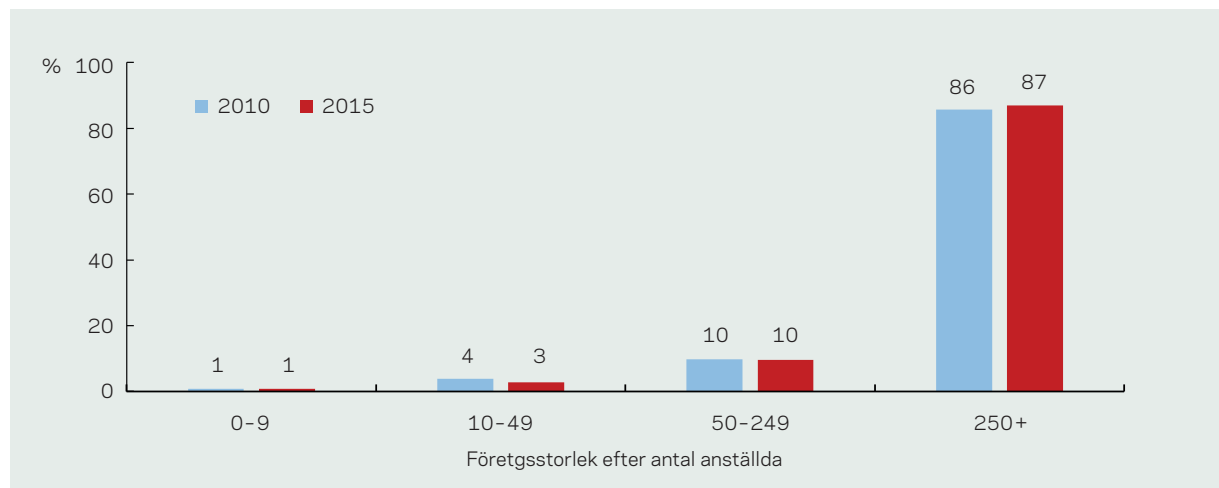

Källa: SCB

Undersöker vi däremot andelen sysselsatta per företagsstorlek (se Figur 11) finner vi att de mindre företagen (upp till 9 anställda) sysselsätter cirka 1 procent av de anställda inom industrin (2015). Emellertid ser vi hur industrin fullständigt domineras av de 12 företag som har 250 eller fler anställda. 87 procent av de anställda inom fordonsindustrin i Västra Götaland arbetade under 2015 i någon av dessa storföretag. En liknande fördelning mellan företagsstorlekarna sågs även 2007.

Fordonsindustrin i Västra Götaland domineras därmed i väldigt stor utsträckning av större företag, med en betydligt lägre andel anställda inom industrins mindre företag än hur företagsstrukturen generellt sett ser ut i Sverige.⁸⁾

Figur 11. Andel sysselsatta i fordonsindustrin i Västra Götaland, per företagsstorlek 2010 och 2015

Källa: SCB

Figur 12 visar Västra Götalands sysselsättningsandel av Sverige år 2014 inom delbranscherna "personbilsindustri", "lastbilsindustri", "elektrisk och elektronisk utrustning", "tillbehör motorfordon", samt "karosserier".

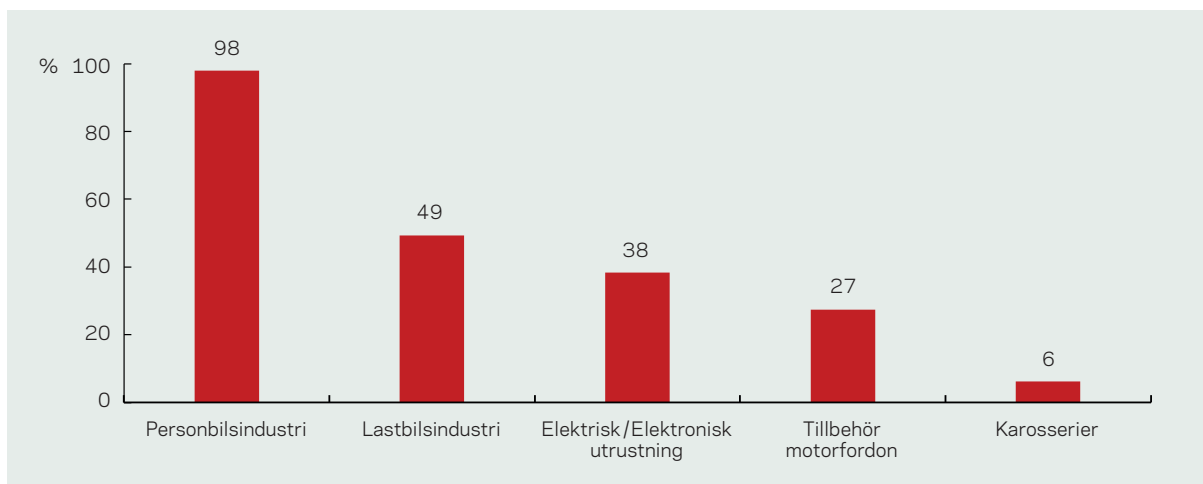
Västra Götaland präglas av en extremt hög specialisering inom personbilsindustrin (komplett fordon) där man står för 98 procent av den totala sysselsättningen inom näringsgrenen i Sverige. Denna andel bestod av cirka 14 000 anställda personer under 2014 varav en klar majoritet kan hänföras till Volvo Personvagnar.

Inom lastbilsindustrin (inklusive andra tunga motorfordon) utgör Västra Götaland nära hälften (49 procent) av den totala sysselsättningen inom näringsgrenen (drygt 10 000 anställda). 46 procent av den totala andelen i landet hänförs till Stockholms län där Scania i Södertälje får antas utgöra en betydande majoritet av cirka 9 900 personer som var sysselsatta inom Lastbilsindustrin i Stockholms län under 2014.

Inom både elektrisk och elektronisk utrustning samt tillbehör till motorfordon står Västra Götaland för en betydande sysselsättningsandel på 38 procent respektive 27 procent av totalt antal sysselsatta inom respektive delbransch. Inom karosserier utgör Västra Götalands andel av totalt antal sysselsatta i delbranschen endast 6 procent.

8) Statistiska centralbyråns (SCB) Företagsregister.

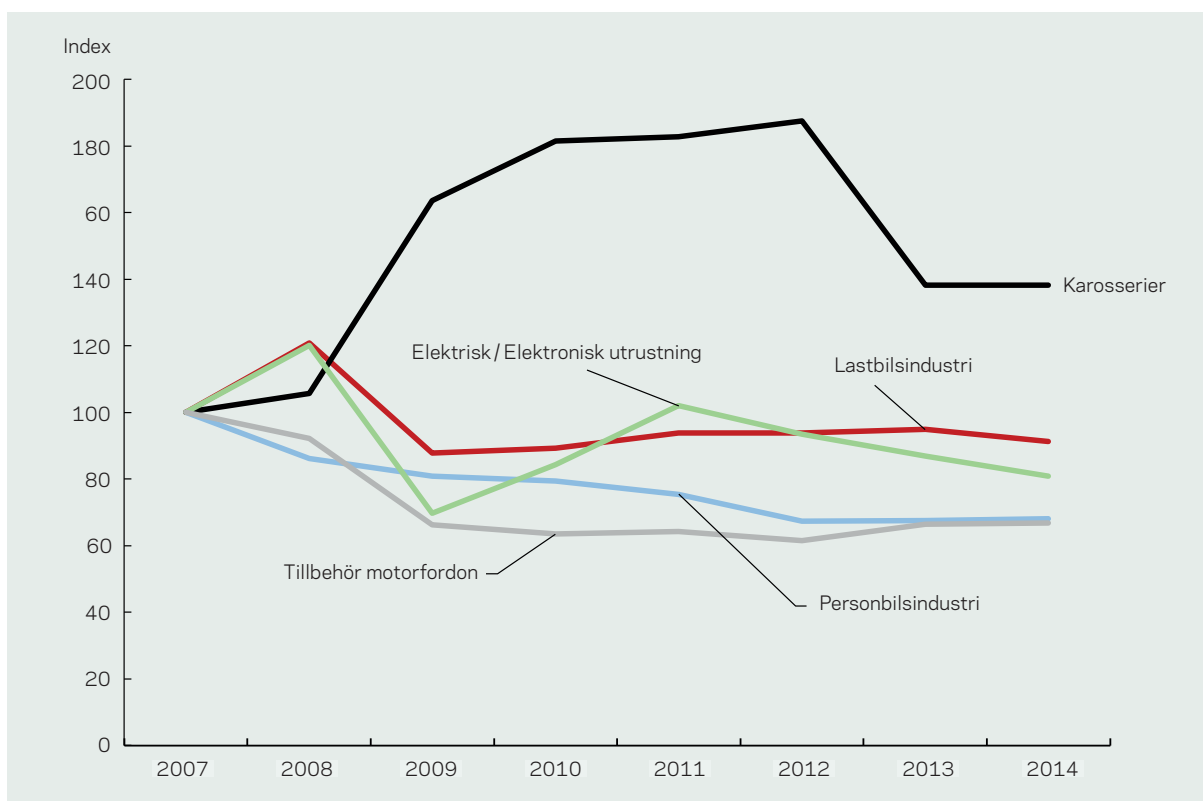
Figur 12. Västra Götalands andel av fordonsindustrin i Sverige, per delbransch 2014

Källa: SCB

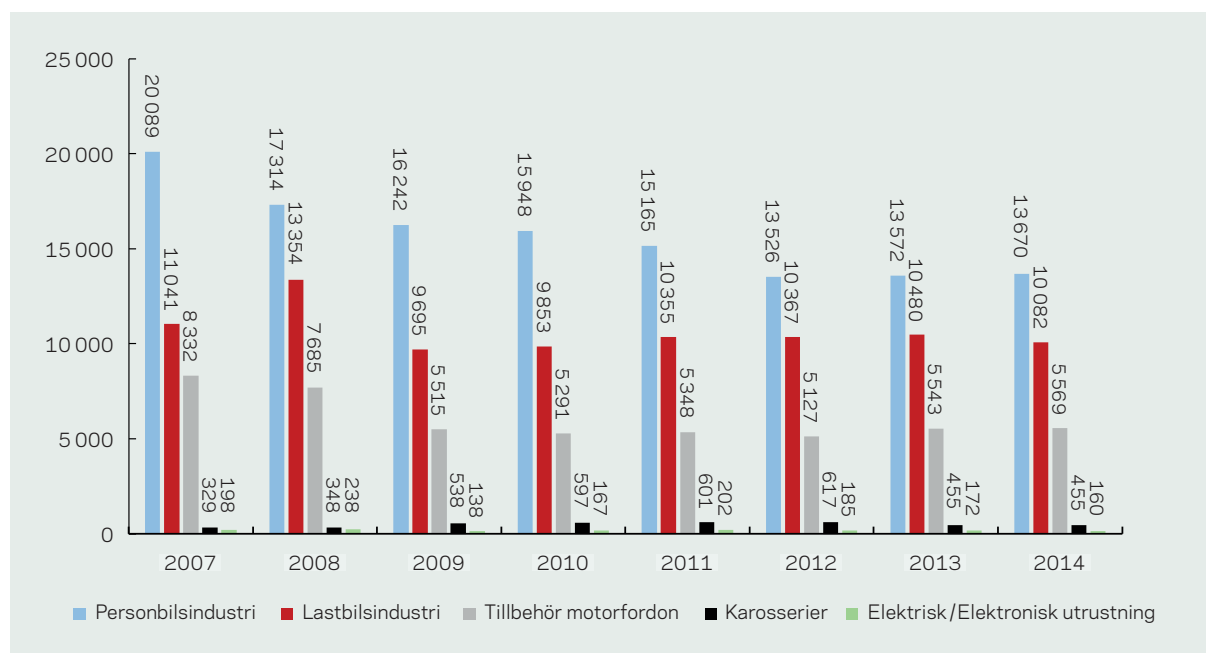
Totalt sett har antalet sysselsatta inom fordonsindustrin enligt datakällorna SCB, samt SCB och Vinnova minskat sedan 2007. Undersöker vi utvecklingen per delbransch under denna period finner vi att samtliga delbranscher förutom karosserier har minskat i sysselsättning (se Figur 13 och Figur 14). Denna bransch har tvärtom ökat i sysselsättning men har relativt få anställda i relation till de övriga delbranscherna. Branschens ökning med dryga 100 anställda får därmed en liten effekt på den totala sysselsättningsutvecklingen i länet.

Figur 13. Indexerad förändring per delbransch i Västra Götaland 2007-2014, index 2007 = 100

Källa: SCB

Figur 14. Förändring i antal sysselsatta per delbransch i Västra Götaland 2007-2014

Källa: SCB

3.2 Sysselsättningsstruktur

Ur ett kompetensförsörjningsperspektiv så innebär den demografiska utvecklingen inom industrin många utmaningar. Åldersstrukturen hos de anställda inom industrin kommer att påverka fortsatta anställningsbehov oavsett industrins/branschens utveckling.

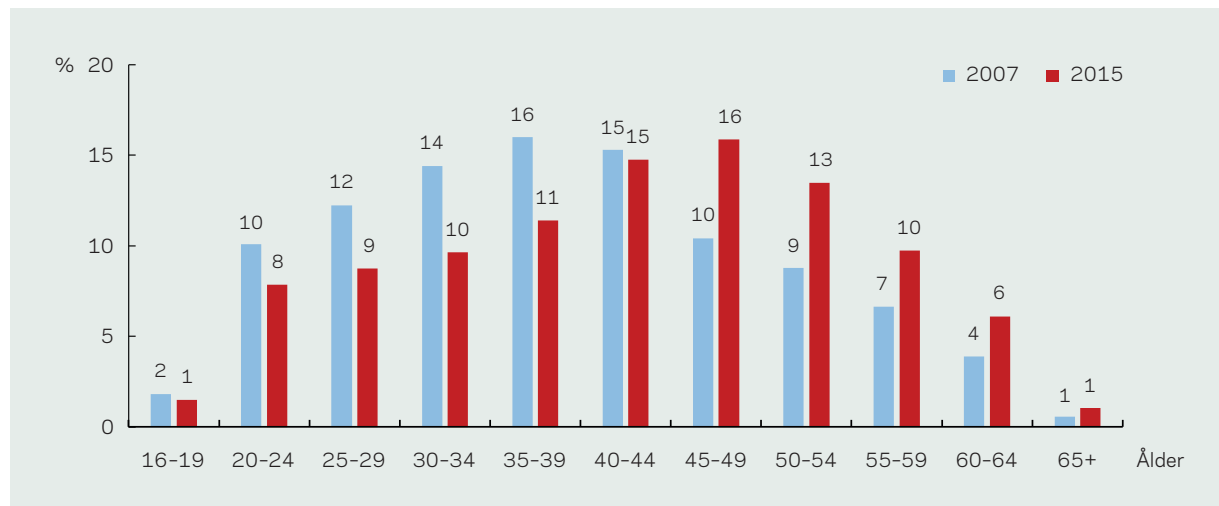
Åldersstruktur

Vid en jämförelse av åldersfördelningen för de anställda inom fordonsindustrin i Västra Götaland mellan år 2007 och 2015 så framkommer det att de anställda i mycket större utsträckning återfinns i de äldre åldrarna under 2015. Att det har skett en föråldring utav de anställda inom fordonsindustrin kan förklaras med att personalen har blivit mer välutbildad, vilket i många fall innebär ett senare inträde på arbetsmarknaden. Denna observation förklarar dock inte föråldringen helt och hållet varav det behövs ytterligare detaljer för en fullständig förklaring.

Ur ett kompetensförsörjningsperspektiv är det även av stor vikt att ta åldersstrukturens förhållande till andel pensionsavgångar i beaktning. Under 2015 var 17 procent av de sysselsatta 55 år eller äldre (se Figur 15). Ett rimligt antagande är att dessa personer kommer behöva ersättas inom cirka 10 år. Denna andel är dock i jämförelse med andra industrier inte särskilt uppseendeväckande då andelen äldre är likvärdig och i många fall till och med mindre än motsvarande andel hos andra industrier i landet.⁹⁾ Den lägre andelen sysselsatta bland de yngre ålderskategorierna under 2015 indikerar att påfyllning med yngre arbetskraft har varit trög vilket får anses vara oroväckande inför framtida pensionsavgångar.

9) Statistik från respektive arbetsgivarorganisation; Svenskt Näringsliv, Sveriges Kommuner och landsting samt Arbetsgivarverket (avser år 2014).

Figur 15. Åldersstruktur bland anställda inom fordonsindustrin i Västra Götaland, 2007 och 2015

Källa: SCB och Vinnova*

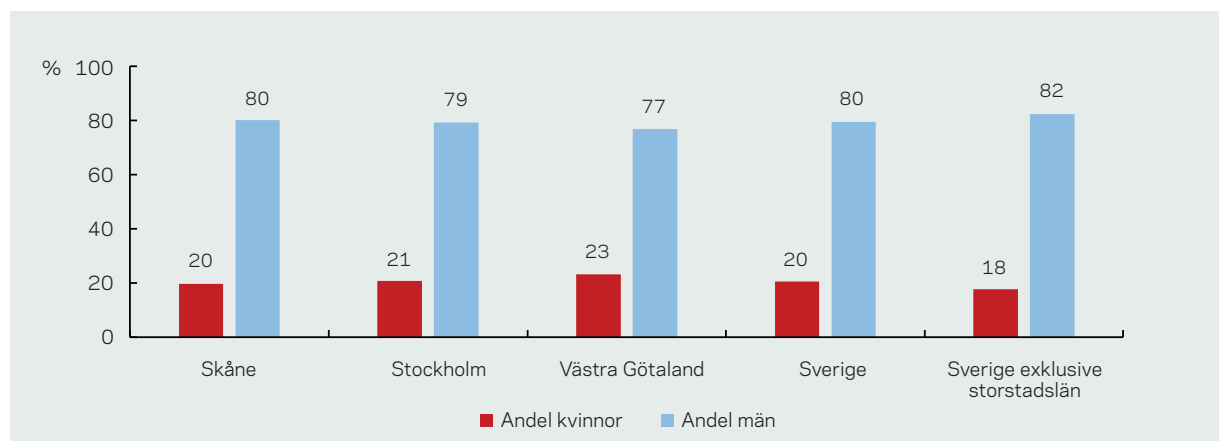
Fördelning kvinnor och män

Betydligt fler män än kvinnor är sysselsatta i fordonsindustrin. I Västra Götaland är 23 procent av de sysselsatta inom fordonsindustrin kvinnor, vilket är drygt 2 procentenheter högre än genomsnittet för Sverige. Figur 16 visar dessutom att andelen kvinnor inom fordonsindustrin i Västra Götaland är högre än i Skåne, Stockholm och Sverige exklusive storstadslänet.

Idag studerar 59 procent kvinnor och 41 procent män på en högre utbildningsinstitution. Generellt visar betygen att kvinnor presterar bättre än män. Sett till Chalmers och KTH är situationen däremot annorlunda då nära 70 procent av studenterna är män. Den låga andelen kvinnor på både Chalmers och KTH kan på sikt hämma industrins rekryteringar av kompetent arbetskraft. De tekniska utbildningarna har här en stor utmaning i att attrahera fler kvinnor att söka programmen.

Tittar vi på behörigheter i yngre åldrar ser vi att skillnaderna börjar redan i grundskolan där 87 procent av kvinnorna och 85 procent av männen går ut 9:an med behörighet att söka till gymnasiet. I gymnasiet ökar skillnaderna då 75 procent av kvinnorna och enbart 58 procent av männen går ut med behörighet att söka till högskolan. Den nutida utvecklingen visar att kvinnor i högre utsträckning får behörighet till både gymnasiet och högskolan. Fordonsindustrin kan därmed gå miste om en stor del av kompetensen i och med det låga intresset som idag finns för tekniska utbildningar bland kvinnor.

Figur 16. Andel kvinnor och män inom fordonsindustrin 2014

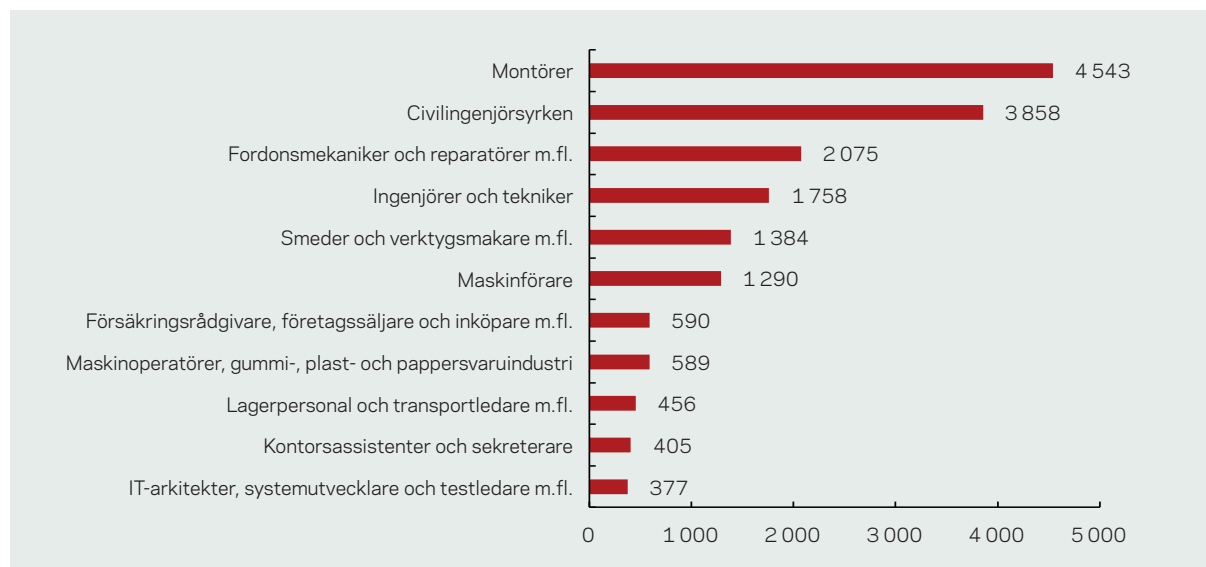

Källa: SCB

Yrkesstruktur

Fordonsindustrin i Västra Götaland domineras utav yrkesgrupperna "montörer" och "civilingenjörer". Inom dessa två yrkesgrupper arbetar närmare 8 500 personer (se Figur 17). Då SCB förändrat sin yrkeskategorisering sedan 2007, blir det problematiskt att jämföra yrkesstrukturen över tid. Uppskattningsvis har dock antalet civilingenjörer ökat medan antalet montörer har legat ganska konstant över denna tidsperiod. Denna uppskattning är dock väldigt osäker då yrkeskategorin för civilingenjörer var definierad på ett annorlunda sätt 2007. Det är även rimligt att anta att en hel del sysselsatta med civilingenjörsutbildning återfinns i några av de andra yrkeskategorierna, bland annat inom kategorin "ingenjörer och tekniker".

Figur 17. De vanligaste yrkeskategorierna inom fordonsindustrin i Västra Götaland, 2015

Källa: SCB och Vinnova*

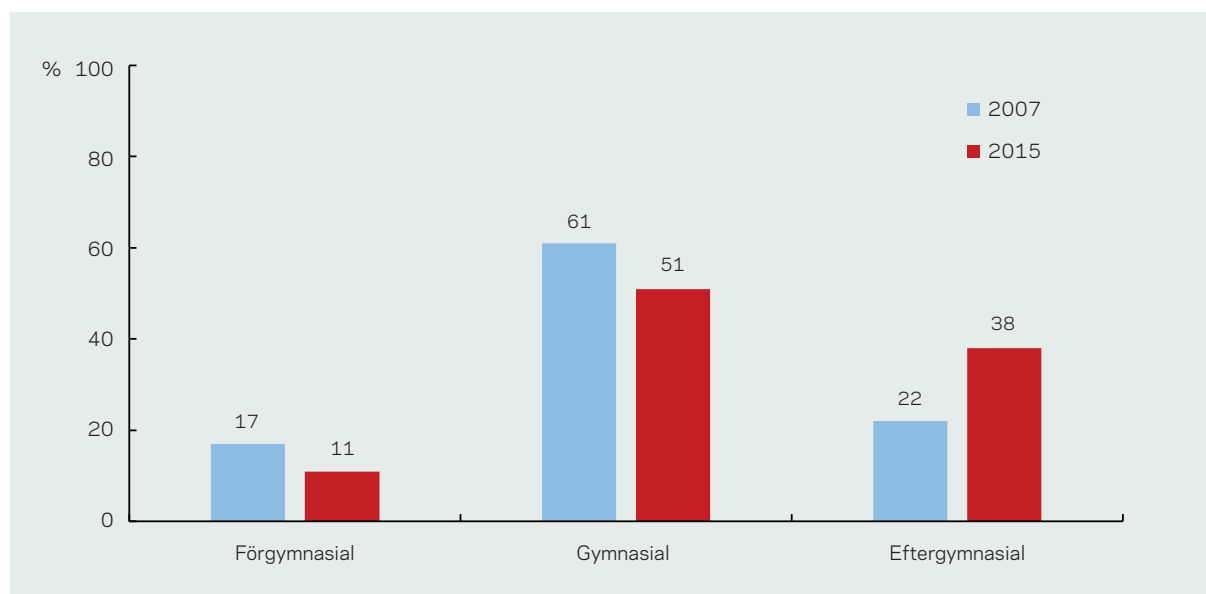
3.3 Utbildningsstruktur

Följande avsnitt berör hur utbildningssammansättningen inom fordonsindustrin i Västra Götaland har utvecklats mellan åren 2007–2015. Syftet är att ge en bild av hur industrins kompetensbehov har utvecklats under åren samt ge en fingervisning på vilken utveckling som är att förvänta de kommande åren. Gymnasial utbildning förutsätter förgymnasial utbildning och eftergymnasial utbildning förutsätter gymnasial utbildning.

Under antagandet att matchningen på arbetsmarknaden fungerar så leder en ökad efterfrågan på en särskild kompetens till att fler personer med samma kompetens gradvis anställs. Det kan visserligen förekomma situationer när industrin söker en viss typ av kompetens utan att lyckas med rekryteringen, vilket i sin tur innebär att de anställda inom sådant kompetensområde minskar eller förblir oförändrat, detta till trots att efterfrågan tycks vara hög.

Utbildningsnivån hos de sysselsatta inom fordonsindustrin varierar. Det är dock synligt hur andelen sysselsatta med eftergymnasial utbildning i Västra Götaland har ökat från 22 procent år 2007 till 38 procent år 2015 (se Figur 18). Denna förändring i utbildningsnivå kan förklaras av att de som lämnat sektorn huvudsakligen varit de med lägre utbildning samt hur merparten av industrins tillskott av arbetskraft har utgjorts utav personer med högskoleutbildning. Ett annat scenario kan vara att befintlig arbetskraft vidareutbildat sig och på detta sätt bidragit till att höja kompetensnivån inom fordonsindustrin i Västra Götaland.

Figur 18. Utbildningsnivå inom Fordonsindustrin Västra Götaland 2007–2015

Källa: SCB och Vinnova*

Det stålbad som fordonsindustrin genomgick i och med finanskrisen gjorde att fordonsindustrins generella utbildningsstruktur höjdes. Detta innebar att anställda med enbart förgymnasial utbildning drabbades hårdare av uppsägningar än de resterande anställda med högre utbildningar.¹⁰⁾

Vid en jämförelse av utbildningsnivån inom fordonsindustrin i Västra Götaland med hur det ser ut nationellt för fordonsindustrin kan man urskilja en utveckling där fordonsindustrin i Västra Götaland består av mer högutbildad arbetskraft än i resterande landet under 2015 (se Tabell 4). Detta var inte fallet 2007 då utbildningsnivån var likartad, vilket indikerar att fordonsindustrin i Västra Götaland sedan dess har upplevt en högre höjning av utbildningsstrukturen än i resterande landet där utbildningsstrukturen också höjts generellt under denna period.

Tabell 4. Utbildningsnivå inom fordonsindustrin i Västra Götaland och Sverige, 2007

UTBILDNINGSNIVÅ	Västra Götaland		Sverige	
	2007	2015	2007	2015
Förgymnasial	17%	11%	18%	12%
Gymnasial	61%	51%	60%	56%
Eftergymnasial	22%	38%	22%	32%
TOTALT	100%	100%	100%	100%

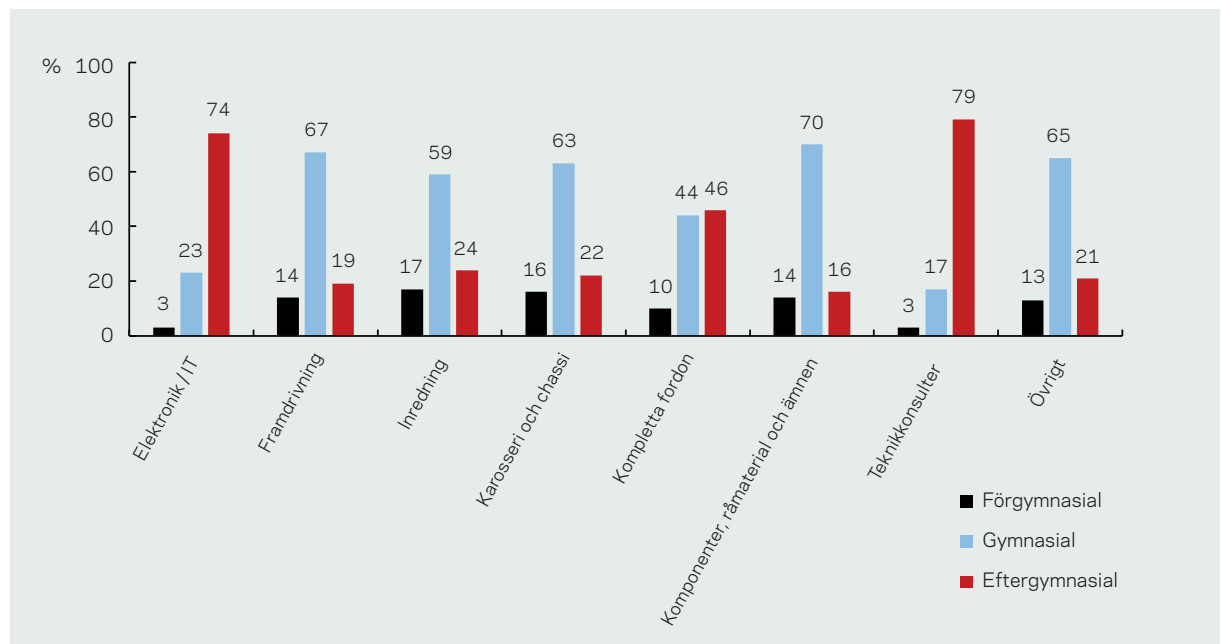
Källa: SCB och Vinnova*

10) SCB, rapport 2017:1. Fokus på näringsliv och arbetsmarknad 2016.

Kompetensstrukturen inom fordonsindustrin i Västra Götaland indikerar en utbildningsnivå som stigit över tid. Därför är det av vikt att ta reda på mer specifikt vilka utbildningar som efterfrågas inom industrin samt vilka eventuella skillnader det kan tänkas finnas mellan de olika delbranscherna.

Inom delbranschen "elektronik/IT" samt "teknikkonsulter" återfinns den arbetskraft med högst andel eftergymnasialt utbildade, 74 procent respektive 79 procent (se Figur 19). Hos de delbranscher som generellt sätt kan beskrivas som klassiska underleverantörer exempelvis "framdrivning", "inredning", "karosseri och chassi" samt "komponenter, råmaterial och ämnen" återfinns betydligt färre med en eftergymnasial utbildning där majoriteten av de anställda endast har en förgymnasial eller gymnasial utbildning.

Figur 19. Utbildningsnivå (andel) inom fordonsindustrin i Västra Götaland, per delbransch 2015

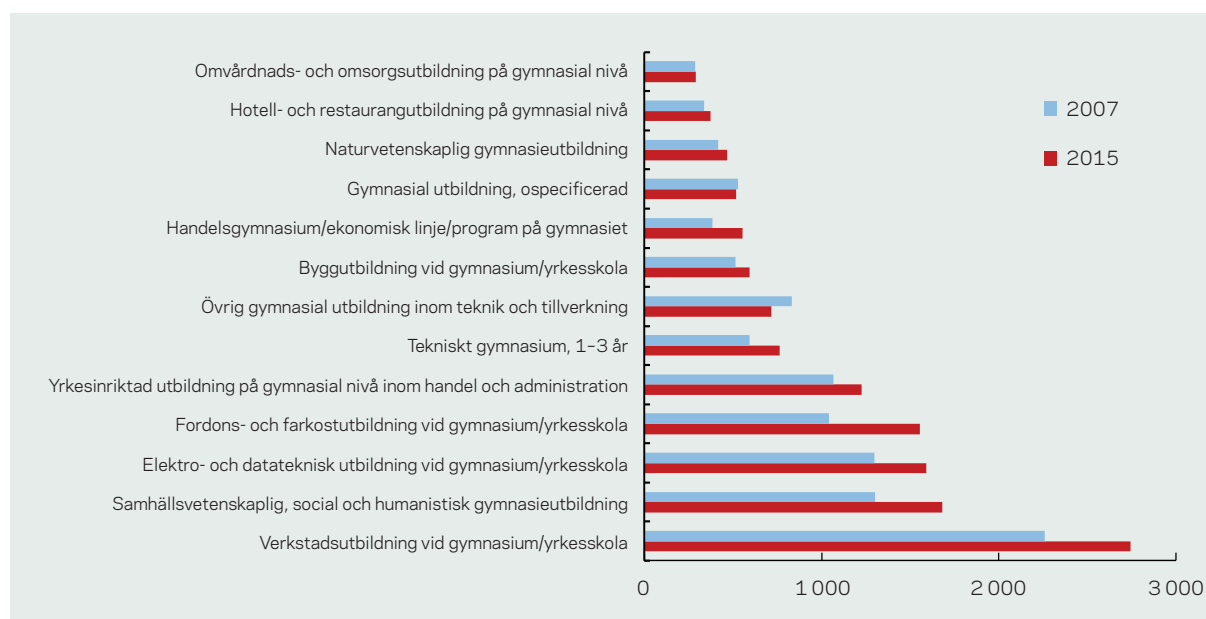
Källa: SCB och Vinnova*

Vid en mer detaljerad analys av utbildningsstrukturen undersöks de sysselsattas gymnasiala utbildningsbakgrund samt eftergymnasiala bakgrund ytterligare. För att göra det någorlunda överskådligt har endast de 13 största kategorierna redovisats (se Figur 20 och Figur 21).

Den vanligaste gymnasiala utbildningsbakgrunden (Figur 20) för de sysselsatta inom fordonsindustrin i Västra Götaland är en "gymnasial verkstadsutbildning" följt av en "samhällsvetenskaplig, social och humanistisk gymnasieutbildning".

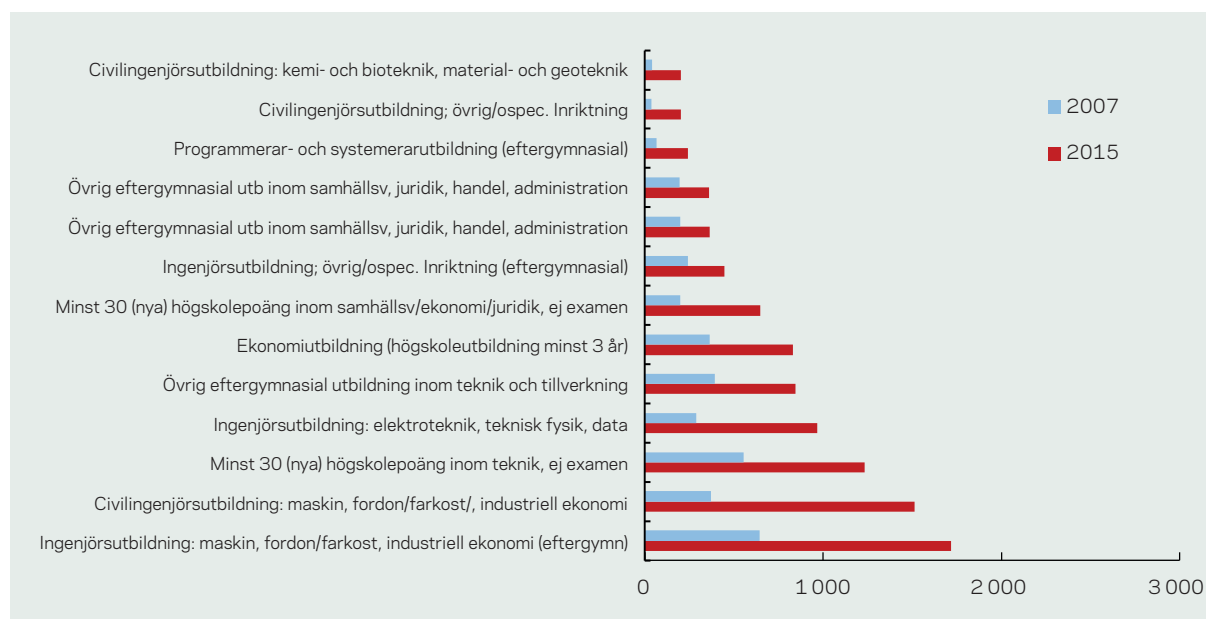
Bland de eftergymnasialt utbildade personerna (Figur 21) inom fordonsindustrin i Västra Götaland, har en kraftig andel någon typ av civilingenjörsutbildning där en civilingenjörsutbildning eller ingenjörsutbildning inom "maskin, fordon/farkost, industriell ekonomi" är vanligast förekommande. Bland eftergymnasiala utbildningar som "programmerar- och systemvetarrutbildning" har efterfrågan sedan 2007 ökat markant. Även om efterfrågan tycks ha ökat inom de flesta utbildningsgrupperna så återspeglas den största ökningen hos denna typ av utbildningar.

Figur 20. Sysselsatta inom fordonsindustrin i Västra Götaland, gymnasial utbildningsbakgrund 2007–2015

Källa: SCB och Vinnova*

Figur 21. Sysselsatta inom fordonsindustrin i Västra Götaland, eftergymnasial utbildningsbakgrund 2007–2015

Källa: SCB och Vinnova*

Bakgrund

Bland de anställda inom fordonsindustrin i Västra Götaland utgör en klar majoritet personer med svensk bakgrund. Denna andel var år 2015 76 procent medan andelen personer med utländsk bakgrund samma år låg på 24 procent.

Andelen med utländsk bakgrund i Västra Götalands fordonsindustri är högre än vad andelen förvärvs- arbetande personer med utländsk bakgrund uppgår till totalt i landet (cirka 14 procent¹¹⁾), vilket gör att fordonsindustrin kan ses som en sektor med en hög andel personer med utländsk bakgrund. Sedan 2007 har andelen med svensk respektive utländsk bakgrund i princip varit oförändrad. Tabell 5 visar de indelningar som gjorts för att tolka de förvärvsarbetandes bakgrund utifrån svensk och utländsk bakgrund.¹²⁾

Tabell 5. Indelning av förvärvsarbetande utifrån bakgrund

Personer med utländsk bakgrund	Personer med svensk bakgrund
Utrikes födda: Inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.	Inrikes födda: En inrikes och en utrikes född förälder. Två inrikes födda föräldrar.

Källa: SCB

3.4 Sammanfattning

Fordonsindustrin i Västra Götaland sysselsatte år 2014 drygt 40 000 personer i Västra Götaland fördelat på cirka 200 företag. Räknar vi endast SNI 29 (dvs. exklusive konsultföretag) är antalet sysselsatta inom sektorn drygt 31 000 personer på cirka 150 företag. Västra Götaland karakteriseras av en hög specialisering inom fordonsindustrin jämfört med andra län och står totalt sätt för 30 procent (exklusive konsultföretag är andelen 50 procent) utav den totala sysselsättningen inom industrin i landet vilket innebär att man är det län som sysselsätter flest i hela landet inom industrin.

Fordonsindustrins konjunkturberoende är något som återspeglas även i Västra Götaland då man under finanskrisen fick se ett sysselsättningstapp på närmare 13 procent.

Majoriteten av företagen inom fordonsindustrin i Västra Götaland är mindre företag men de 12 största företagen sysselsätter å andra sidan 87 procent av de anställda inom fordonsindustrin. Åldersfördelningen för fordonsindustrin i Västra Götaland har sedan 2007 föråldrats och under 2015 var fler än 17 procent av de sysselsatta 55 år eller äldre. En klar majoritet är män (77 procent) och här finns stora utmaningar i att öka intresset för fordonsindustrin bland kvinnor.

Utbildningsnivån hos de sysselsatta inom fordonsindustrin i regionen varierar. Det är dock synligt hur utbildningsnivån inom industrin i Västra Götaland har höjts de senaste åren. Denna förändring kan förklaras av hur merparten av industrins tillskott av arbetskraft har utgjorts utav personer med högskole- utbildning samtidigt som de anställda med enbart förgymnasial utbildning drabbades hårdare av uppsägningar än de resterande anställda med högre utbildningar i samband med finanskrisen. Det kan också komma till följd av att befintlig personal vidareutbildat sig och på så sätt höjer kunskapsnivån inom Västra Götalands fordonsindustri. Inom delbranscherna "elektronik/IT" och "teknikkonsulter" återfinns den arbetskraft med högst andel eftergymnasialt utbildade.

11) SCB, Sysselsättningsprognos 2013.

12) SCB, MIS, Personer med utländsk bakgrund, Riktlinjer för redovisning i statistiken.

De fyra utbildningsgrupper som andelsmässigt ökat sin närvaro mest inom fordonsindustrin i Västra Götaland återges i Tabell 6.

Tabell 6.

Gymnasiala utbildningar	Eftergymnasiala utbildningar
Fordons- och farkostutbildning vid gymnasium eller yrkesskola.	Civilingenjörsutbildning; övrig / ospecificerad inriktning.
Handelsgymnasium, ekonomisk linje eller program på gymnasiet.	Civilingenjörsutbildning: kemi- och bioteknik, material- och geoteknik.
Tekniskt gymnasium, 1–3 år.	Civilingenjörsutbildning: maskin, fordon, farkost, industriell ekonomi.
Samhällsvetenskaplig, social och humanistisk gymnasieutbildning.	Programmerar- och systemerarutbildning.

Källa: SCB

4. FORDONSINDUSTRINS NULÄGESBILD I VÄSTRA GÖTALAND

Transportsektorn återspeglar den ekonomiska utvecklingen, eftersom alla produkter som handlas behöver på ett eller annat sätt transporteras. Effektiv infrastruktur och ett välfungerande transportsystem ger människor tillgång till marknader, sysselsättning och bättre livskvalitet. Dessutom är bra infrastruktur en indikator på ett ekonomiskt utvecklat samhälle.¹³⁾

Fordonsindustrin ses ofta som en nyckelsektor i starka ekonomier (t.ex. USA och Tyskland). Även om storleken på fordonsindustrin är relativt liten, har den stor betydelse för ekonomin som helhet då den har kopplingar till nästan alla andra sektorer som utgör ekonomins helhet.

Den nationella inkomstnivån är viktig faktor för fordonsindustrin eftersom den i de flesta länder har visat sig ha en positiv korrelation med bilförsäljning.¹⁴⁾ Sambandet mellan BNP-tillväxt och bilförsäljning kan förklaras med faktumet att ekonomier med hög tillväxttakt kräver bättre och snabbare transportmedel, vilket innebär att fler fordon tillverkas och säljs och på så sätt ökar både sysselsättning och inkomster. Detta samband lockar fler investeringar och bilindustrin gynnas av konjunkturcykeln.

Den ekonomiska aktiviteten inom fordonsindustrin går i linje med konjunkturcykeln. Alla aktiviteter som stöder ekonomisk expansion har direkt positiv påverkan på fordonsindustrin. Enligt Global Auto Rapport ökade den globala personbilsförsäljningen för företag i Västeuropa med 7 procent i juli 2016 jämfört med samma period året innan. Denna ökning rotar sig i en starkare arbetsmarknad med minskad arbetslöshet och förbättrade finansiella förutsättningar. Å andra sidan, kan inflation, ökad arbetslöshet, sämre kapitaltillförsel och konjunkturedgångar på viktiga marknader ha en negativ effekt på både bilförsäljning och tillverkning av fordon i stort.

Under konjunkturmätningen våren 2017 gav fordonsindustrin i Västra Götaland klara indikationer på en välmående sektor (se Figur 22). Konjunkturindex för fordonsindustrin i Västra Götaland uppgick till 81. Tittar vi istället på konjunkturläget i Göteborgsregionen framgår konjunkturläget som än starkare då konjunkturindex stannar på 90 (intervallet för normal konjunktur går mellan -15 och +15, medan det råder högkonjunktur inom intervallet 40 och 100).

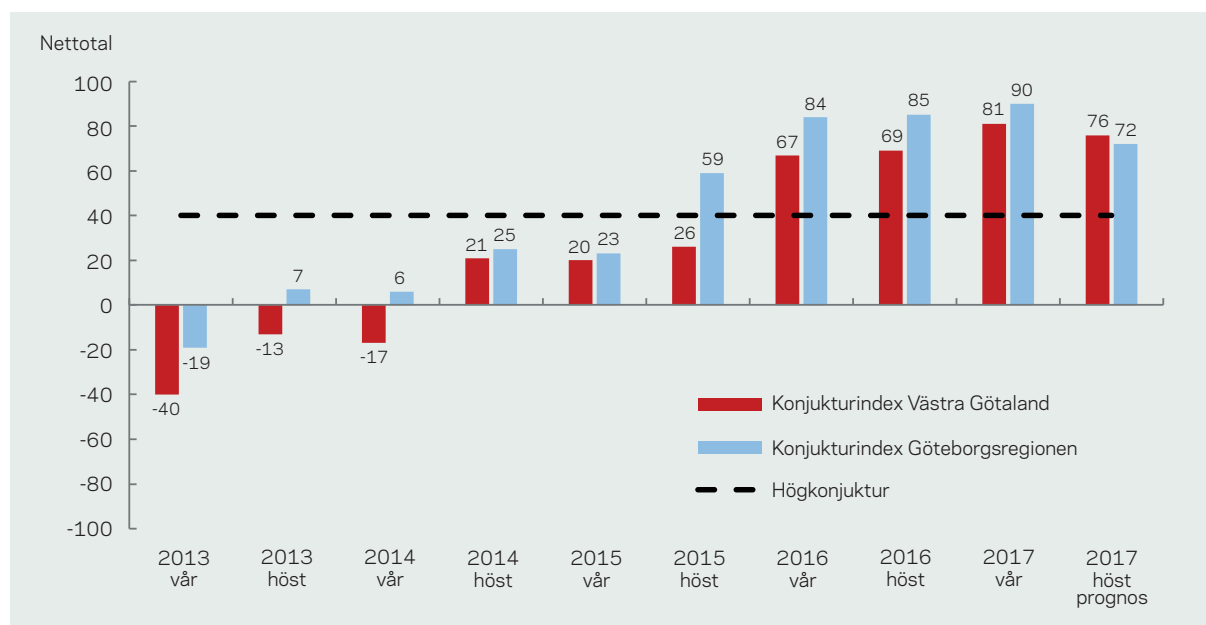
Den främsta anledningen till fordonsindustrins framgång i Västra Götaland kan härledas till en större orderingång från utlandet. Den ökade efterfrågan från utlandet har gjort att takten ökat ytterligare och en klar majoritet av företagen eldar på för fullt i produktionen. Sedan hösten 2015 har regionens fordonsindustri, framförallt inom Göteborgsregionen, haft ett starkt konjunkturläge med god orderingång. Det starka läget inom sektorn har även bidragit starkt till en ökad sysselsättning i Västra Götaland. Enligt de fordonsföretag som varit del av undersökningen planeras nya rekryteringar framåt hösten 2017 dock till en något nedskruvad takt. Detta framgår också av att fordonsindustrins prognos för hösten 2017 fortsatt kommer att ligga på en indexnivå som är klart över gränsen för högkonjunktur.

En utmaning som dock uppdagas i de senaste konjunkturmätningarna rör kompetensförsörjningen inom fordonsindustrin. Här menar fordonsföretagen att brist på kompetent arbetskraft kan bli det främsta hindret för att ytterligare kunna öka produktionen.

13) <https://www.nap.edu/read/10404/chapter/5>

14) <http://iosrjournals.org/iosr-jbm/papers/vol2-issue1/D0211521.pdf>

Figur 22. Konjunkturindex* för fordonsindustrin i Västra Götaland och Göteborgsregionen, vår och höst från år 2013

Källa: Västra Götalandsregionen och SCB

* Indexförklaring: 40 till 100: högkonjunktur
 16 till 39: starkare än normal konjunktur
 -15 till 15: normal konjunktur
 -16 till -39: svagare än normal konjunktur
 -40 till -100: lågkonjunktur

4.1 Fordonsindustrins kunskapsutveckling – nuläge och framåt

Fordonsindustrin har en allt mer ökande komplexitet när det gäller tillväxt och innovation, vilket förändrar profilen på de kunskaper som behövs för att tillverka bilar. Denna förändring leder till en brist i den kompetens som krävs av arbetskraften för att få biltillverkarna att växa ytterligare. Företagen behöver i nuläget nya funktioner som går utöver de traditionella för att vinna konkurrensfördelar på den globala marknaden. För att behålla sin plats på marknaden, måste företagen vara i framkant när det gäller de nya trender som uppstår inom bilindustrin. Globalisering och konsumenternas förändrade preferenser gällande fordonets utformning, ökar utmaningen ytterligare.

I Europa och globalt tvingar lagarna tillverkarna att avsevärt minska koldioxidutsläppen från sina fordon. Enligt Europakommissionen svarar personbilar för cirka 12 procent av EUs totala utsläpp av koldioxid. Enligt EU mål ska det genomsnittliga utsläppet för alla nya personbilar som säljs inom EU minska från 130 gram koldioxid per kilometer och personbil till 95 gram fram till 2020.¹⁵⁾ I Sverige släpptes i genomsnitt 127 gram koldioxid ut per nyregistrerad personbil år 2015.¹⁶⁾ För att nå utsläppsmålet fram till år 2020, kan fordonstillverkare fokusera på en rad åtgärder. Bland annat kan fordonens drivlina göras mer effektiv, mer lättviktsmaterial kan användas i slutprodukten samt att elektrifiera fordonen.

15) http://ec.europa.eu/clima/policies/transport/vehicles/cars/index_en.htm

16) <http://www.trafikverket.se/om-oss/var-verksamhet/sa-har-jobbar-vi-med/miljo-och-halsa/klimat/klimatbarometer/>

Elektrifiering

Den elektriska fordonsmarknaden är fortfarande i ett relativt tidigt utvecklingsskede, men framöver förväntas elektrifieringen att förändra industrier och samhällen över hela världen. År 2010 utgjorde kostnaden för elektroniska komponenter i personbilar cirka 30 procent av den totala produktionskostnaden och förväntas växa till 40 procent eller mer framåt i tiden.¹⁷⁾ Elektrifiering av bilar leder till att nya arbetstillfällen skapas inom fordonsindustrin, men den kommer också leda till minskat antal jobb inom fossil industri¹⁸⁾ och rörliga komponentdelar. Bland annat kommer elektrifieringstrenden leda till en strukturomvandling för både underleverantörer och eftermarknad. Att fler komponenter blir elektrifierade innebär mindre slitage då fordonen kommer ha färre rörliga delar. Som en konsekvens kommer detta leda till en minskad intjäning på eftermarknaden, men samtidigt skapas det utrymme för en ny typ av leverantörer som kommer få en ökad betydelse för fordonsindustrin, både vad gäller batteriteknik och elmotorer.

Autonoma fordon

Självkörande fordon förväntas att vara en riktigt omvälvande trend i fordonsindustrin. Juridiska restriktioner, prissättning, och säkerhetsfrågor är bara några av de hinder som uppstår nu för tillverkarna. Implementeringen av autonoma fordon är ytterligare beroende av infrastruktur som kräver dialog och samarbete mellan tillverkarna och den offentliga sektorn.¹⁹⁾ Idag sker utvecklingen av autonom teknik i mycket snabb takt och redan år 2020 förväntas vissa fordonstillverkare ha självkörande fordon tillgängliga.²⁰⁾ Enligt tidigare analyser, kommer de flesta effekterna som minskad trafik med rätt styrmedel, parkering, trängsel, ökad säkerhet, vägkapacitet, energibesparing och minskade föroreningar, endast vara betydande när autonoma fordon blivit vanligare och mer prisvärda. Förmodligen kommer denna utveckling skådas redan 2030 och vara fullt implementerad till år 2060.

Additiv tillverkning

Additiv tillverkning innebär att fler tillverkningsprocesser kan programmeras, vilket innebär att komponentproduktionen kan automatiseras genom till exempel 3D-printning. Därmed kan företag genom additiv tillverkning producera komponenter med färre konstruktionsbegränsningar jämfört med de mer traditionella tillverkningsprocesserna. Detta tekniksifte innebär en ökad flexibilitet för företagen och kan bli en mycket viktig egenskap för tillverkning av produkter med anpassade funktioner. Bland annat kan förbättrade funktioner (såsom integrerade elektriska ledningar, lägre vikt och komplexa delar) anpassas i snabbare takt, vilket inte är möjligt genom traditionella produktionsprocesser. Därmed kan företagen producera produkter som ligger närmare kundens behov. 3D-printning kan i detta fall också bli en konkurrensfördel i och med den ökade möjligheten att skapa komplex produkter till lägre kostnader.

När tekniken mognat kan företaget med stor sannolikhet nå konkurrensfördelar på marknaden. Ytterligare positiva effekter som kan utvinnas av additiv tillverkning är att produkternas kvalitet ökar tack vare att framställningen blir enklare men också av att prototypstestning kan ske i snabbare takt före massproduktion äger rum. För leverantören upplevs en snabbare produktion av slutprodukten och den totala ledtiden från leverantör till slutkund blir kortare. Additiv tillverkning ger även möjlighet att minska spillmaterial från produktion, samt att producera "on-demand" och på plats vilket på sikt kan minska lagerkostnaderna.²¹⁾

17) <http://www.statista.com/statistics/277931/automotive-electronics-cost-as-a-share-of-total-car-cost-worldwide/>

18) http://www.iedconline.org/clientuploads/Downloads/edrp/IEDC_Electric_Vehicle_Industry.pdf

19) https://www.lta.gov.sg/taacademy/doc/J14Nov_p12Rodoulis_AVcities.pdf

20) <http://www.nissanusa.com/blog/autonomous-drive-car>

21) https://www.ems-usa.com/tech-papers/dup_3d-opportunity-auto-industry.pdf

Lättviktsmaterial

Användningen av lättviktsmaterial blir allt viktigare inom många branscher, bland annat inom luftfartsindustrin, vindkraft och fordonsindustrin. Användningen av lätta material och hur detta lättviktsmaterial integreras i produkters design förväntas växa framöver.

För fordonsindustrin kommer andelen lättviktsmaterial som används i produktionen mer än fördubblas under de kommande 20 åren. Enligt McKinsey uppskattas andelen lättviktsmaterial år 2030 utgöra 67 procent av totalt material, vilket kan jämföras med 29 procent år 2010.²²⁾ Utvecklingen av lättviktsmaterial står dock inför betydande utmaningar, men de enorma förändringar som kommer ske i material-sammansättningen kan också innebära stora möjligheter för de viktigaste mottagarna som återfinns bland fordonsleverantörer och inom maskinindustrin. Det enorma kostnadsgapet mellan kolfiber och aluminium som vi ser på marknaden idag förväntas krympa framåt, vilket kommer till en följd av att billigare produktionsprocesser utvecklas.

Delningsekonomier

Ett ökat antal personbilar globalt och i Sverige betyder en ökande efterfrågan på parkeringsplatser. Forskning visar att personbilar står parkerade 96 procent av tiden.²³⁾ För att minska påfrestningar på parkeringsstockar är delningsekonomier och bilpooler nödvändiga lösningar.

Denna utveckling sker i tre faser: I) genom hyrbilar, II) genom bilpooler och i framtiden III) genom bilpooler med självkörande bilar. Idag är personbilsindustrin i process om att gifta ihop fas I) och II). I fas III) kommer vi även se helt nya fordonstyper och mobilitetskoncept, där inredning och funktion förändrats, liksom nya affärsmodeller och tjänster tagits plats. Här sker en inbrytning både från internetbolag, men också från de traditionella fordonsbolagen. Som ett komplement till kollektivtrafiken, kommer delningsekonomier genom bilpooler att öka effektiviteten av hur en personbil kan användas, samtidigt som ökad efterfrågan på parkeringsplatser mattas av något. Den ökade effektiviteten genom bättre utnyttjande av fordon sänker kostnaderna, vilket resulterar i billigare transporter. I en rapport från ABI Research förutspås att nära 400 miljoner människor kommer att använda sig av bilpooler till år 2030.²⁴⁾ Framförallt anses bilpooler vara lämpliga för städer med hög densitet men också för små städer med dålig kollektivtrafik.

Robotiserade produktionsprocesser

Enligt International Federation of Robotics har mer än 200 000 industrirobotar världen över installerats under 2014, vilket är en ökning med 15 procent jämfört med år 2013.²⁵⁾ De huvudsakliga drivkrafterna för den ökade efterfrågan på robotteknik kommer framförallt från fordonsindustrin då forskning visar att det är inom denna industri som både produktivitet och löner ökar.²⁶⁾

Införandet av robotiserade produktionsprocesser inom tillverkning kan möta konsumenternas efterfrågan på produkter med kortare livscykler och mer flexibilitet, vilket erbjuder en större variation av befintliga produkter. Fler robotiserade produktionsprocesser kan även innebära att företagen minskar andelen av tillverkning som sker via outsourcing. Tidigare studier visar att robotiserade produktionsprocesser inte har någon signifikant effekt på den totala sysselsättningen på lång sikt, men de tenderar att tränga ut lågkvalificerad arbetskraft och i mindre utsträckning medelkvalificerad arbetskraft. Dock ökar behovet av arbetstillfällen relaterade till att programmera, kontrollera och reparera den robotiserade tekniken.

22) Lightweight - Heavy impact: www.mckinsey.com

23) http://www.racfoundation.org/assets/rac_foundation/content/downloadables/spaced_out-bates_leibling-jul12.pdf

24) <https://www.abiresearch.com/press/new-car-sharing-economy-disrupts-automotive-indust/>

25) http://www.kellyservices.us/US/Business-Services/Industry-Verticals/The-Effects-of-Increased-Automation-on-the-Automotive-Workforce/#V81qMv_r2po

26) "Robots at Work", London School of Economics.

5. KVALITATIV STUDIE

5.1 Inledning

Den kvalitativa undersökningen utgjordes av semistrukturerade intervjuer med 24 företag. Intervjuerna byggde främst på intervjupersonernas spontana svar på öppna frågor, men kompletterades med mer detaljerade frågor i slutet på intervjun om dessa inte besvarats tidigare. Vi utgick från ett frågeformulär, som finns presenterat i Bilaga 2.

Inför intervjuerna hade våra kontaktpersoner fått en kort introduktion om syftet samt att samtalet skulle kretsa kring följande frågeställningar:

Nulägesanalys, kort och lång sikt

- Vilka teknikområden och nya tjänster är viktiga i nuläget och i framtiden vad gäller kompetensförsörjning?
- Vilken typ av erfarenhet/bakgrund behöver personer ha inom prioriterat viktiga områden?
- Vilka kompetenser upplevs lätt resp. svårt att rekrytera idag?
- Vilka är de tre största utmaningarna/hindren för er när det gäller att rekrytera kompetent personal?
- Hur agerar ni för att lösa kompetensförsörjningen?
- Hur viktig är tillgången på kompetens lokalt och regionalt för beslut att vara verksam i regionen?

Samverkan kring kompetensfrågor

- Finns det någon form av samarbete med andra parter kring kompetensförsörjning idag? I så fall hur?
- Finns intresse att medverka i någon ny form av samverkan kring kompetensförsörjning, och hur skulle i så fall den vara utformad?

Box 2. Metodbeskrivning

Djupintervjuer genomfördes under februari till april 2017 med utvalda och tillgängliga företag. Gensvaret var gott och av de 34 utvalda företagen deltog 24. Sammanlagt deltog 30 personer med varierande positioner i företagen. Hos de mindre talade vi oftast med VD och/eller HR-ansvariga. I vissa fall deltog även tekniskt ansvariga och produktionschefer. Av de företag som inte ingick valde fem att avböja medverkan och övriga gav inte någon respons, trots påstötningar i telefonsvarare, via telefonister och genom e-post. Av de deltagande företagen klassades 9 som stora (≥ 250 anställda), 10 medelstora (50–249 anställda) och 5 små (10–49 anställda). Fordonskomponentgruppen (FKG) med bara enstaka anställda ingick, men de svarade generellt för sina medlemsföretag. Likaså forskningsinstitutet RISE Viktoria, som också talade om den generella utvecklingen i branschen snarare än sina egna behov. Företagen är utvalda ur kategorierna kompletta fordon, karosseri och chassi, framdrivning, inredning, elektronik och IT, samt konsulttjänster. De är verksamma i Västsverige: i Göteborgsregionen, Fyrbodals, Skaraborg och Sjuhärads. En förteckning på de deltagande företagen, kontaktpersoner och huvudsakliga arbetsområden finns i Bilaga 1.

Hos de två största företagen delade vi upp intervjuerna till att omfatta produktutveckling respektive produktion i separata intervjuer. Ett par företag hade dessutom nyligen gjort en egen kartläggning, som vi kunde ta del av under den intervjun. Varje intervju varade upp till en timme och utfördes i de flesta fall via telefon, men fem intervjuer gjordes på plats hos företagen.

5.2 Resultat av intervjuundersökningen

Här presenteras vad som framkommit under de intervjuer vi genomfört och baseras helt på svaren från intervjupersonerna. Vissa synpunkter och trender diskuterades av de flesta av de intervjuade, medan andra nämndes av något färre och vissa endast flyktigt och i förbigående. Det är också värt att hålla i minnet att stort fokus lades på förändringar i kompetensstrukturen och att kompetenser som alltid varit viktiga för företagen fick en mer undanskymd plats i samtalen, därmed inte sagt att de har tappat väsentligt i betydelse.

Hur upplever företagen att branschen utvecklas?

Fordonsbranschen upplever just nu en god utveckling och har hög produktionstakt. Många planerar för ganska omfattande anställningar inom den närmaste tiden, eller så har man nyligen anställt åtskilliga både inom produktutveckling och i produktion. Sammanlagt har bolagen vi intervjuat vuxit med tusentals personer de senaste åren och det fortsatta uttryckta behovet handlar om åtskilliga hundra personer inom produktion och produktutveckling för den västsvenska fordonsindustrin. Även konsultbranschen upplever hög efterfrågan från företagen. En annan trend är att Kina har seglat upp som en mycket stor, växande och viktig marknad för flera av företagen under senare år.

Trender i fordonsindustrin:

- Autonoma och självkörande fordon
- Uppkopplade fordon och system
- Elektrifiering
- Produktionsteknisk utveckling
- Minskat beroende av fossila bränslen

Slutligen pågår flera ganska omvälvande trender på teknikutveckling och på hur fordon kommer att fungera i samhället på längre sikt. Sex trender som kan urskiljas är:

Uppkopplade fordon:

Fordon blir allt mer datoriserade med kommuniserande system i fordonen. Vidare är kommunikation mellan fordonen och omgivande samhället en trend som nämns frekvent. Nya kommunikationsteknologier, 5G, "Internet of things" och avancerad databehandling ("big data") etc. kommer att kunna leverera nya tjänster och hjälpa företag förstå och implementera utökade kunderbjudanden, att ständigt förbättra logistikupplägg m.m. Nya aktörer har också tillkommit på denna marknad, t.ex. Google och Uber. Det är också en utveckling som leder in till en annan tydlig trend, nämligen:

Autonoma fordon:

Moderna fordon förses med allt mer avancerade system för förarstöd för att öka den aktiva säkerheten och ge behagligare körning. En mängd data läses av, behandlas och används för att optimera fordon och öka säkerhet och effektivitet. Branschen är nu i en fas av att utöka detta mot att gå mot helt autonoma, självkörande fordon. Redan har många steg tagits, t.ex. demonstration av s.k. "platooning", där ett antal fordon är sammankopplade på elektronisk väg där endast ledarfordonet körs aktivt och övriga kan hålla mycket korta avstånd och därigenom spara bränsle, utrymme och arbetsbelastning. Flera försök pågår, även här med delvis nya aktörer, mot att fordonen ska kunna köra helt själva. En respondent uttryckte saken så att "vi går från Driver experience till User experience". Med helt autonoma fordon förväntas också säkerheten öka, förutsatt att algoritmer, artificiell intelligens etc. för kritiska trafiksituationer kan byggas in så att kollisioner helt enkelt inte uppstår. Detta öppnar dessutom för ökat utbud av tjänster och underhållning för de som färdas i fordonet ("infotainment").

Att ligga i framkant inom autonoma fordon under de närmste fem åren anses avgörande för att hänga med när självkörande personbilar och autonoma fordon slår igenom stort, utvecklingen är snabb och tillämpningar lär implementeras efterhand. På 10–15 års sikt kan dessa system vara implementerade i stor skala.

Elektrifiering:

Både av miljöskäl – avvecklingen av fossila bränslen och utvecklingen av utsläppsfria fordon – och av effektivitetsskäl är elektriska drivlinor högtintressanta för branschen. Bussar och personbilar går i bränschen, men även tunga lastbilar kommer att bli allt mer elektrifierade. Utvecklingen går via hybridlösningar mot helt elektrisk drivning med batterier, laddstationer och framöver elektrifierade vägar. Detta innebär också att högspänningssystem förekommer i fordon, vilket de normalt inte gjort tidigare. På bara ett par år har också samhällets inställning till dieselmotorn gått från att vara positiv, genom sin succesivt förbättrade bränsle-effektivitet och reducerade klimatpåverkan, till att bli allt mer kritisk, främst i och med att fokus ökat på stadernas luftföroreningar och vad ytterligare förtätning och utbyggnad av stora städer kan föra med sig.

Produktionsteknisk utveckling:

Inom produktionssystemet är utvecklingen likartad, dvs. en högre grad av automation och digitalisering. Ett begrepp som nämns ofta är "Industri 4.0", vilket innebär en ny "industriell revolution" som bygger på optimeringar via ett informationsflöde från i stort sett varje artikel, och stora möjligheter till effektiva logistikflöden och operationer. Effektiviserade arbetssätt, ibland kallat "lean production" har länge varit en trend, men som ständigt utvecklas och där särskild kompetens efterfrågas.

Minskat beroende av fossila bränslen:

Den traditionella förbränningsmotorn har utvecklats mycket under senare tid och trots en tydlig trend mot eldrift kommer den sannolikt att vara viktig under lång tid, särskilt för tunga fordon. Dock kommer utveckling mot minskade emissioner, minskad bränsleförbrukning och fossilfria bränslen att vara fortsatt mycket viktigt. Mer omfattande lagstiftning när det gäller begränsning av CO₂-utsläpp från fordonen kommer att ytterligare driva på utvecklingen. Särskilt för tunga fordon är biogas ett bränsle som nämns ofta i det kortare perspektivet. Nya koncept för förbränning av kemiskt lagrad energi som drivkälla kan bli aktuella. Även materialteknisk utveckling pågår för att reducera vikt och därmed bränsleförbrukning och öka fordonens prestanda. Frågan om materialteknik nämndes dock endast under en av intervjuerna.

Nya affärsmodeller:

Dagens sätt att äga fordon utmanas allt mer genom nya system, såsom samägande, funktionsförsäljning och bilpooler. Det kan förväntas leda till ett effektivare och mer resurssnålt utnyttjande t.ex. genom längre livslängd, effektivare utnyttjande (t.ex. att färre fordon utför samma transportarbete) och uppgraderingar i stället för utbyte, men det kräver också andra typer av kunderbudanden än traditionell försäljning. Även här kommer nya aktörer in på banan. Värt att notera är att inte heller denna fråga nämndes särskilt ofta, trots att det är en ganska ofta diskuterad fråga i andra sammanhang.

Hur påverkar förändringen inom transportbranschen behovet av kompetens?

De nya trenderna och teknikerna gör att efterfrågan ökar på kompetens relaterat till dessa. Det handlar ofta om teknologier som länge varit mindre vanliga i fordonsindustrin. Erfarenheter som nämns frekvent är IT, programmering, systemkunskande, elektronik, mekatronik och elkraftsteknik för högspänningssystem (upp till 600 eller 800 V). Inte sällan är det samma typ av kompetenser som efterfrågas relaterat till de olika trenderna: systemteknik, IT, inbäddad elektronik, etc. vilka behövs både för uppkopplade fordon och självkörande fordon. Behovet av samma kompetenser och gemensamma trender gäller också utvecklade produkter och de allt mer datoriserade och uppkopplade produktionssystemen. I Tabell 7 har vi samlat de nyckelkompetenser som våra informanter mest frekvent

Ett team av kompetenser
i samverkan ses av många som
en nyckel till framgång.

pekat på under intervjuerna. Parallellt med dessa trender pågår normalt utvecklingsarbete hos alla aktörer, vilket innebär fortsatt stort behov av kompetens inom de traditionella ingenjörskomplexerna som mekanik-konstruktion, beräkning, projektledning och inom ekonomi, HR etc. Här ser man mindre problem med att fylla behovet, men är samtidigt lite oroade för att unga människor idag inte i tillräcklig grad attraheras av ingenjörsyrket. En informant uttryckte det som "det kommer alltid finnas plats för kompetenta ingenjörer".

Inom produktionssystemet efterfrågas, förutom det ovan nämnda kompetenserna, kunniga robot-programmerare och produktionstekniker med akademisk utbildning. Inom vissa produktionstekniska discipliner är svårigheten att rekrytera särskilt stor, bl.a. inom skärande bearbetning (CMC). Det anses vara generellt svårare att rekrytera ingenjörer med högre utbildning till just produktionsteknik än till produktutveckling. Man menar att det kan finnas fördomar mot produktionsmiljön, som gör att teknik-intresserade studenter gärna dras mot produktutveckling och design hellre än produktionsteknik. Ett återkommande svar är också att det råder mycket stor brist på underhållstekniker och industrielektriker.

En annan ofta återkommande kommentar är att det är "team av kompetenser" som är en nyckelfaktor för framgång, dvs. en bredd och en förmåga att samverka mellan olika specialiteter och inom organisationer.

Vissa företag har uppgett en uppskattning av det numerära behovet i det korta perspektivet, andra har antytt ett mer ospecificerat behov, men lägger vi samman de uppskattningar som nämnts under intervjuerna handlar det om minst 800 personer i Västsverige, en siffra som alltså är i underkant då alla företag inte valt att svara med en siffra på kommande rekryteringsbehov. Dessutom tillkommer alla de företag som inte deltagit i undersökningen.

Tabell 7: Sammanställning av nämnda kritiska kompetenser relaterat till fordonsindustrins utvecklingstrender

Uppkopplade och autonoma fordon	Elektromobilitet	Produktionsteknik	Övrigt
Dataingenjörer	Elektroingenjörer	Elektroingenjörer	Sales Engineer
Elektroingenjörer	Mekatronikingenjörer	Mekatronikingenjörer	"Traditionella" fordonsingenjörer inom kaross, inredning, test och validering
Mekatronikingenjörer	Ingenjörer inom styr- och reglerteknik	Ingenjörer inom styr- och reglerteknik	Ledare med domänkunskap
Elektronikingenjörer	Batteriteknologi (kemi och elkompetens)	Teknikingenjörer el och maskin	Business Analysts
Ingenjörer inom styr- och reglerteknik	Systemingenjörer	Beräkningsingenjörer/ CAD	Applikationsutvecklare
Mjukvaruingenjörer/ Software development	IT-arkitekter	Robotprogrammering	Projektledare och seniora utvecklingsingenjörer
Systemingenjörer		Bearbetningsteknik	
Beräkningsingenjörer/ CAE		Industrielektriker	
Data och datasäkerhet (Security)		Underhållstekniker	
IT-arkitekter		Monteringspersonal	
		Logistiker	

Vilken typ av utbildning, erfarenhet och bakgrund behöver personer ha inom prioriterat viktiga områden?

När det gäller utbildningsnivå för ingenjörskompetenserna varierar svaren mellan de olika aktörerna. De stora fordonstillverkarna söker främst ingenjörer med 5-årig högskoleutbildning, medan konsultbolagen gärna anställer ingenjörer med den 3-åriga högskoleingenjörsutbildningen såväl som ingenjörer med 5-årig utbildning. Bolagen som söker ingenjörer med längre utbildning menar att det är en investering i framtiden. Konsultbolagen menar, lite generaliserat, att högskoleingenjörer är värdefulla och skickliga på det ingenjörsmässiga hantverket, medan de högre utbildade snarast är intresserade av befattningar som projektledare, chefer etc. För vissa spetskompetenser efterfrågas även forskarutbildade personer och specialister, exempelvis inom artificiell intelligens.

Erfarenhet från fordonsbranschen värderas högt, särskilt från fordonstillverkarna och de underleverantörer som jobbar tätt med deras utvecklingsavdelningar. Vissa värderar bransch erfarenhet väl så högt som fackkunnskap. Detta för att man då känner till branschens villkor och kundernas förväntningar. Å andra sidan ligger det i sakens natur att det är svårt att hitta den erfarenheten hos personer i de, för fordonsbranschen, nya teknikområden. Det finns också åsikten, bl.a. från konsultsidan, att detta är en erfarenhet man kan tillgodogöra sig efter en tid och att många andra branscher har liknande villkor.

Generellt sett kan man säga att ju mer erfarenhet man har med sig, desto mer uppskattas det, men att det råder en bristsituation där företagen får vara beredda att vidareutbilda internt, eller som en informant uttryckte det: "Vi får vara glada för alla högskolepoäng vi kan få".

För produktionstekniska kompetenser är situationen likartad, där särskilt produktionstekniker på högskoleingenjörnivå är eftertraktade. Här saknas också, som nämnts, skickliga tekniker och då efterfrågas utbildningar på Yrkehögskolenivå (YH) till produktionstekniker. Under rådande konjunktur finns också ett behov av montörer och liknande personal och där kräver man gymnasienivå, eller i alla fall godkänt i kärnämnen. Om företagen får välja ser de gärna att man har läst ett tekniskt program eller industriprogram. Företagen upplever att det börjar bli svårare att hitta operatörer och montörer, även om det inte är samma brist som på kvalificerad arbetskraft. Det finns också andra yrkesinriktade utbildningar, ofta lokalt, som är goda rekryteringsbaser för personal i produktionen.

Under intervjuerna nämnde företagen flera skolor och högskolor som ansågs vara bra rekryteringsbaser. På gymnasienivå och inom kortare eftergymnasiala utbildningar hade Teknikcollege överlag gott rykte, men ofta lyftes lokala namn på skolor som Volvogymnasiet i Skövde, Ållebergsgymnasiet i Falköping, Göteborgs Tekniska Gymnasium (GTG) och Göteborgs Tekniska College (GTC). Den högskola som nämndes oftast var Chalmers tekniska högskola, men Högskolan i Halmstad, Mälardalens högskola och Linköpings tekniska högskola nämndes flera gånger. Kungliga tekniska högskolan, Högskolan i Väst och Lunds tekniska högskola fördes också på tal, men något mer sällan.

Övriga färdigheter

Sociala förmågor och förmåga att arbeta i team betonas regelmässigt och gäller för i princip alla befattningar. Goda språkkunskaper är också ett återkommande kompetenskrav. Goda kunskaper i svenska språket ökar också chanserna att få uppdrag inom många företag, då det underlättar kommunikationen i teamen. Även egenskaper såsom "entreprenörskap" har efterfrågats, även för befattningar i stora organisationer, och att detta är ett ämne man skulle önska att de tekniska högskolorna kunde vara bättre på att lära ut. Det är viktigt att varje ingenjör har förmågan att se "hela värdekedjan" för att få en god förståelse för sin del i denna.

Svårigheter att rekrytera? Vad ökar och vad minskar?

Som nämnts ovan i avsnittet *Hur påverkar förändringen inom transportbranschen behovet av kompetens?* är det främst inom de nya disciplinerna företagen har svårt att rekrytera och särskilt då erfaren personal. Eftersom de flesta söker samma folk inom de attraktiva områdena är också konkurrensen stor och detta påverkar även löneläget. Vissa discipliner har heller inte samma långa tradition som de mer traditionella ingenjörsvetenskaperna och då heller inte lika stort utbud av erfarna ingenjörer. Av samma skäl blir då ingenjörer som kan fungera som mentorer och coacher för nyutexaminerade en begränsande resurs. Detta gäller även områden som visserligen funnits på arbetsmarknaden en längre tid, men är nya för just fordonsbranschen, exempelvis inom IT-säkerhet.

Inom traditionella ingenjörsvetenskaperna är det inte lika svårt att rekrytera och man ser inte heller ett lika stort rekryteringsbehov inom t.ex. förbränningsmotorteknik. Dock råder inget överskott, så personer med denna utbildning tycks ha en fortsatt god arbetsmarknad. Däremot kan de få vara beredda på att vidareutveckla sitt kunnande under sin karriär. Många menar också att sådan kompetens kan användas i närliggande områden.

Det är alltså svårt att i dagsläget och med den goda konjunktur som råder peka ut något kompetensområde som minskar, utan det är mer en fråga om vilka som ökar mest. Med alla nya teknikspår som förekommer kan man möjligen se att flera företag söker en stor bredd i detta skede och det kan hända att vissa företag senare väljer att fokusera på färre kompetensområden och samarbeta med andra, eller "outsourca" inom övriga. Detta trots att man menar att trenderna är långsiktiga, men denna kommentar har i intervjuerna ännu mest framhållits som ett ganska hypotetiskt resonemang.

Konsulter används i stor utsträckning av de flesta företagen, både för spetskompetens och som resursförstärkning. Många menar att de i dagsläget har en obalans mellan fast personal och konsulter, där man vill gå mot en lägre andel konsulter. Här har de olika bolagen lite olika strategier. Vissa har satt upp tydliga mål på hur stor andel konsulter som är önskvärt. Runt 10–20 procent är ett vanligt förekommande mål, men stor variation förekommer. I och med att företagen internaliserar allt mer av de nya kompetenserna efterhand som dessa blir allt viktigare för produktutvecklingen även på kortare sikt, sker det en viss skiftning av vilken typ av specialkompetens som efterfrågas från konsultbolagen framöver. Oftast rekryterar företagen inte aktivt sina konsulter, men om personerna söker utannonserade tjänster har de god chans att få dem. Detta är ibland ett problem för konsultbolagen, som då måste fylla på med nya medarbetare på den redan heta arbetsmarknaden. Medarbetare som arbetat kort tid hos konsultbolagen bidrar dessutom alltför lite till bolagens lönsamhet. Flera produktutvecklande företag har pekat på att man vill ha fortsatt goda relationer med konsultbolagen eftersom man kommer fortsätta använda konsulter, och att det inte är populärt att aktivt rekrytera sina konsulter. Samtidigt så vill man gärna fastanställa kompetens.

Inom produktionssystemen används idag ganska stor andel personer från bemanningsföretag. Detta är till viss del en rest från de tuffa åren under finanskrisen. I vissa företag kan de utgöra så mycket som 30 procent av arbetsstyrkan. Idag anses en sådan siffra för hög och trenden går mot fler anställda av företagen.

På en fråga om åldersstruktur och kommande pensionsavgångar får vi högst varierande svar. Inom de nya kompetensområdena är arbetskraften av naturliga skäl ofta ung. Vissa företag har inte anställt på länge sedan åren efter finanskrisen och har nu en ganska smal åldersstruktur mellan 35 och 55 år, medan andra företag, särskilt utanför Göteborgsområdet, har hög medelålder och kan få problem med höga pensionsavgångar. Generellt sett kan sägas att pensionsavgångar inte ses som ett särskilt stort problem, men att man önskar att åldersstrukturen kunde vara jämnare i största allmänhet.

Flera företag skulle också önska en jämnare fördelning mellan kvinnor och män. Fordonsbranschen och teknik generellt har av tradition lockat fler män än kvinnor, även om fördelningen sakta tenderar att jämnas ut.

När det gäller personal inom produktionsteknik förekommer det dels brister på relevanta utbildningar, men också problem med lågt söktryck på de utbildningar som finns och flera har också lagts ner på grund av alltför få sökande. Här skulle man framför allt önska sig utbildningar på de lokala högskolorna och gymnasierna.

Övriga hinder

Bostadssituationen i Göteborg anges av nästan samtliga som ett hinder för att locka kompetens till staden. "Inget" företag verkar tycka att kompetensförsörjningen löses genom att endast vidareutbilda kompetens som redan är bosatt i regionen. Trenden är en ökad internationell rekryteringsbas och det tror man kommer att fortsätta. Bostadsbristen försvårar också för arbetskraft att flytta från andra delar av Sverige. Behovet är bostäder dit nyrekryteringar, ofta med medföljande partner eller familj, kan flytta in i inom ett par månader eftersom det ofta är så långt rekryteringshorisonten sträcker sig.

Migrationsverket omnämns också återkommande som en stötesten. Särskilt när man söker kompetens utanför EU utgör långa handlingstider och omfattande administration ett hinder. Det är även svårt för utländsk kompetens som redan bor i Sverige – de som exempelvis har studerat här eller redan är anställda – och som behöver nytt arbetsvisum eller få det förnyat. Utan visum kan man till exempel inte lämna Sverige vilket är svårt då man kanske behöver göra tjänsteresor. Alla är införstådda med varför detta är ett problem i och med många nyanlända, men det ses fortfarande som ett hinder av många. Ett företag tyckte däremot att de hade ett mycket bra samarbete med Migrationsverket och att det inte var något större problem. De kan utgöra ett positivt exempel och kan man möjligen ses som en modell för att hantera frågan effektivt.

Bristande sociala förmågor, eller som en informant krasst uttryckte det: "bortskämd ungdom" är ett problem som anses öka. Det händer att vissa, främst ungdomar med gymnasiekompetens, som söker sig till framför allt montörs- och operatörsyrken, brister i personlig lämplighet. Det är inte direkt kopplat till utbildning, kompetens eller kunskap. Den kompetens som saknas handlar om att passa tider, använda sociala medier korrekt och uppträda "som folk", ett problem som kan ha grundlagts redan i hem och skola och som senare resulterat i operatörer och montörer som inte kunnat vara kvar på sina uppdrag. Det kan också skapa dålig arbetsmiljö på arbetsplatsen om personal struntar i att dyka upp eller om personer betar sig otrevligt mot sina kollegor.

Nya branscher som rekryteringsgrund:

Telecom
Offshore
Spelindustrin

Ett generellt problem är att det totalt sett är för få personer i Göteborg, dessa är inte nog för att fylla behovet.

Varifrån rekryteras personal huvudsakligen – regionalt, nationellt, europeiskt eller globalt?

Det är helt klart att Västsverige är den huvudsakliga rekryteringsbasen och att det stora fordonsklustret finns i regionen betyder också att det är där kompetensen finns att söka. Dock råder brist och många företag får utnyttja andra kanaler. Flera företag är delar av internationella koncerner och har utvecklingskontor i andra länder, som kan utnyttjas i vissa projekt. Det kan även handla om att man har eller planerar att öppna kontor i andra svenska städer, som exempelvis Lund, för att öka möjligheterna att hitta rätt personal. Det sker också rekrytering från andra länder, där Indien och Kina ofta nämns, men även Tyskland som har stort fordonskunnande genom sin omfattande fordonsindustri. På öppna annonser kan ibland över hälften av de sökande vara bosatta utanför Sverige och det händer att det helt saknas svenska sökande med rätt kompetens. Internationell rekrytering framhålls också som en

Västsverige är den huvudsakliga rekryteringsbasen, men internationell rekrytering ökar.

fördel i sig, eftersom man agerar på en internationell marknad och det är samtidigt ett sätt att skapa en förståelse för marknadsförutsättningar i olika delar av världen, där ju inte minst Kina är en växande marknad för de Västsvenska fordonsföretagen.

Vissa insatser görs också för att locka hit kompetens från andra delar av landet, bl.a. genom särskilda insatser och industridoktorandprogram vid högskolor och universitet i andra svenska städer.

För de företag som inte ligger centralt i Göteborgsregionen kan det vara ett problem att hitta kompetenta sökande, men då dessa företag normalt inte behöver anställa lika många totalt sett har de oftast kunnat hitta medarbetare som uppskattar den mindre orten och dess värden. Dock förekommer tankar hos någon om att flytta sin verksamhet närmare Göteborg (så nära som möjligt utan att kostnaderna ökar för mycket), eller att upprätta kontor där. Även om det totalt sett är färre personer som söks utanför Göteborg, är det nog så viktigt för det enskilda företaget att hitta rätt kompetens till de tjänster man rekryterar till.

Det förekommer också rekrytering från andra branscher och många av de intervjuade företagen hade rekryterat en hel del kompetens inom IT och telekommunikation i samband med att Ericsson gjort stora nerdragningar under senare tid. Även personer med erfarenhet från offshore-industrin i Norge har rekryterats då denna har minskat sina anställda. Spelindustrin nämndes som en ny rekryteringsbas för utveckling inom infotainment-området. En del företag nämnde att man rekryterade från IT-branschen, medan andra var mer tveksamma eftersom man inte upplevde att de hade rätt kompetens och erfarenhet.

Hur gör företagen för att nå och hitta kompetens?

På denna fråga är det vanligaste svaret att man använt sig av ganska traditionell annonsering i tidningar, egna webbsidor, annonssajter som Blocket Jobb, sociala medier såsom LinkedIn osv. Man har också uppmanat sina anställda att sprida budskapet i egna nätverk och bland kollegor. Man deltar i mässor, bl.a. anordnade av Business Region Göteborg, arbetsmarknadsdagar på högskolor, t.ex. Charm på Chalmers, men också på högskolor runt om i landet.

Flera företag är också aktiva i att fånga upp studenter under deras studietid genom att delta i studentprojekt i samarbete med högskolor, ha studentambassadörer, erbjuda examensarbeten och feriearbeten eller andra typer av arbeten som kan kombineras med studier.

Några nämnde också att de jobbar aktivt med s.k. "employer branding" dvs. marknadsföringsåtgärder som syftar till att profilera sitt företag som en attraktiv arbetsgivare. Erfaren arbetskraft nås snarare genom att synas på event och branschdagar än på särskilda rekryteringsevent.

Vissa lyckade samarbeten med Arbetsförmedlingen har nämnts, framför allt när det gäller kompetent arbetskraft bland nyanlända till Sverige. När det gäller övrig ingenjörskompetens har dock Arbetsförmedlingen spelat en mindre roll för företagens rekryteringsarbete.

Vissa företag är också aktiva i att informera och propagera för teknik och ingenjörsyrket redan i grundskolor, ibland även speciellt inriktat mot kvinnor.

För att fylla luckor inom produktionssystemet, såsom montörer och operatörer, finns mer aktivt samarbete med Arbetsförmedlingen, men framför allt med lokala gymnasieskolor och andra yrkesinriktade utbildningar.

Hur viktig är tillgången på kompetens lokalt och regionalt för beslut att vara verksam i regionen?

Överlag uttrycker företagen i undersökningen att man gillar Göteborg och Västra Götaland. Tillgången till kompetens nämns som en viktig faktor, men också närheten till viktiga kunder. För konsultbolag och underleverantörer är närheten till framförallt Volvo Cars, CEVT och AB Volvo viktig.

Regionen upplevs ha en hög kompetensnivå. I Göteborg nämns Lindholmen som ett positivt exempel där flera företag är etablerade och där det pågår forskning och innovationsprojekt och där just närheten mellan olika aktörer är en stor fördel. Ett företag som inte har kontor där idag överväger en etablering.

Företag som är etablerade utanför Göteborg ser andra fördelar med sin placering och rekryterar delvis med andra argument än företagen som är placerade i centrala Göteborg. Det kan handla om ett erbjudande om hög livskvalitet, närhet till natur, tillgång till skolor och lägre levnadskostnader utanför storstaden Göteborg eller att företaget etablerat sig som en attraktiv arbetsgivare på orten.

När det kommer till fortsatt utveckling ser alla intervjuade en framtid i regionen. Ett par företag menar däremot att man kanske väljer att lägga ut delar av arbetet på sina egna kontor på andra orter i Sverige eller i andra länder. Effekten skulle vara att man väljer att växa mindre i Göteborgsregionen än vad som är möjligt. Orsakerna är delvis sänkta kostnader när en del av arbetet görs i exempelvis Indien, men också avsaknad av rätt kompetens. De företag som väljer att växa på andra orter på grund av kompetensbrist uppger att det antingen kan handla om att rätt kompetens är svår att rekrytera till Göteborg eller att den helt saknas idag, men det kan också handla om att kompetensen finns inom bolaget men att resurserna i Göteborg är fullbelagda. I båda fallen handlar det om att arbetet utförs på andra orter, antingen med befintlig personal eller med nyrekryteringar. I vissa fall ligger också strategiska beslut i koncernerna bakom att viss spetskompetens fokuseras till vissa utvecklingsorter. Sådana beslut fattas ju alltid med många parametrar som grund, men där kompetenstillgång alltid är en viktig fråga.

Flera företag nämnde exempel på arbetsuppgifter som genomförts utanför Sverige i exempelvis USA eller Indien, inte på grund av kostnad utanför att man inte hade resurserna i Göteborg. Närliggande kommuner (till exempel Borås) kan vara aktuella för mindre aktörer av kostnadsskäl. Löneläget i Göteborg upplevs ha drivits uppåt på grund av konkurrensen om arbetskraften.

Samverkan kring kompetensfrågor

Den vanligaste formen av samverkan kring kompetensfrågor är olika typer av samarbeten med utbildningssamordnare som gymnasieskolor, vuxenutbildning, högskolor och universitet.

De företag som har behov av gymnasiekompetens erbjuder till exempel praktik eller sommarjobb till elever på industriutbildningarna. Man sitter även med i olika råd och styrgrupper. Företagen är generellt sett nöjda med industrieleverna, men flertalet företag har uppfattningen att det är för få som läser teknik- och industriutbildningar.

Samverkan med högskolor och universitet handlar oftast om att man erbjuder exjobb, att man deltar på arbetsmarknadsmässor och har olika former av rekryteringsevent. Ett företag uttryckte att Chalmers var "lyhörda" och bra på aktiviteter som var relaterade till rekrytering som exempelvis lunchföreläsningar. Ju större företag, desto fler högskolor utgör rekryteringsbas. En fördel med Chalmers är dess geografiska närhet, vilket innebär att studenterna inte behöver flytta på sig. Ett företag som i högre utsträckning rekryterade nyexaminerade sa att det egentligen inte var så svårt att få studenterna att flytta och de upplevdes som lätttröliga när de var yngre och oftare saknade familj, men att det var svårt att få dem att flytta till Göteborg om de inte kunde hitta boende.

Generellt sett är de flesta företagen ganska nöjda med den ingenjörsutbildning som bedrivs i Västsverige i allmänhet och Chalmers i synnerhet, men några av de intervjuade anmärkte att de ansåg att grundutbildningen var alltför akademisk och forskningsinriktad, när de flesta studenterna behövde få en bättre förståelse för näringslivets villkor och den utvecklingsprocess som pågår hos deras framtida arbetsgivare. Som tidigare nämnt var också entreprenörskap en efterfrågad kunskap, som med fördel kunde ingå som ett moment i ingenjörsutbildningen.

Ett fåtal företag gav exempel där man samverkade kring utbildningarnas utformning, exempelvis att man deltog i styrgrupper eller liknande. Ett företag upplevde att de inte visste var de skulle vända sig om de hade feedback på utbildningarna. En informant jämförde Sveriges utbildningsystem med Tyskland där man ansåg att Sveriges var mer forskningsinriktat och Tysklands mer tillämpat. Företaget hade inga personliga kontakter, och då saknas tydliga ingångar till utbildningsanordnarna. Flera företag uttryckte ett intresse av att utöka samverkan kring utbildning.

Ett par företag, framförallt större och mer nischade företag, hade eller planerade forskningsprojekt eller industridoktorander. Vehicle ICT arena uppgavs ett par gånger vara bra exempel på samverkan kring forskning och VTI nämndes som en annan partner för samverkan i forskningsfrågor. Även hos företag som inte hade egen samverkan tyckte man det var viktigt att det fanns plattformar i regionen. Deltagande i demonstrationsprojekt lyftes också som en bra form av samverkan, där just ElectriCity och elbussen på linje 55 lyftes fram.

Utanför utbildningsområdet samverkade företagen med partners i varierande grad. Flera företag sa att man inte hade några samarbeten med Arbetsförmedlingen, eller att man inte ens ville använda Arbetsförmedlingen när man rekryterade, medan ett par företag gav exempel på lyckade satsningar som riktat sig mot exempelvis långtidsarbetslösa eller invandrare som inte etablerat sig på arbetsmarknaden ännu. Flera företag nämnde Business Region Göteborg och Västsvenska Handelskammaren som viktiga och uppskattade samverkanspartners, medan andra helt saknade uppfattning om vad de gör. Det tycks som att samverkan med övriga organisationer i större utsträckning berodde på det enskilda företagets erfarenhet eller personliga kontakter och att ingen organisation genomgående sågs som en självklar samverkansplattform.

Långväga rekryteringar handlar ofta om en hel familj som ska flyttas och trivas.

Några underleverantörer anser att de ligger lite i skuggan under de större företagen. Studenter känner till de största och bredaste företagen, men känner inte till de mindre kända underleverantörerna som kan erbjuda väl så specialiserade jobb och bra karriärmöjligheter. Där skulle högskolorna kunna underlätta för de mindre kända företagen att rekrytera, och för studenter att få en bättre bild av jobbutbudet.

Nya former av samverkan

På frågan om det fanns nya idéer kring samverkan uttryckte ett flertal företag att det finns potential att utveckla Göteborg som fordonscentrum, eller som ett företag uttryckte det: "attraktiv automotive hub". Vad som anses vara en attraktiv hub varierade, men en stark närvaro av både företag och forskningsaktörer verkade vara viktigt. Möjligheter för mindre företag att växa och attrahera investerare och kapital lyftes fram av någon annan. Ett företag tyckte att det var viktigt med en blandning av startupföretag, små och medelstora företag och stora fordonstillverkare för att erbjuda en attraktiv miljö för alla anställda i regionen. Anställda kanske vill arbeta i en spännande startup i början av arbetslivet för att kanske välja ett mer etablerat företag under en annan period av livet. Ett företag nämnde också att man tävlar med Silicon Valley om kompetensen numera och att det är den typen av miljö som bör eftersträvas. Ideon i Lund ansågs av många vara ett bra exempel på samverkansplattform, bland annat tack vare en mix av inkubatorer, förmåga att attrahera kapital och investeringar och ett stort utbud och variation av närvarande aktörer.

Man påtalade även vikten av att marknadsföra sig starkare i Europa. Dels i Tyskland som är ett starkt fäste för fordonsindustri, men även Syd- och Centraleuropa eftersom det finns kompetens där som kan lockas till Sverige. Business Region Göteborg kunde absolut ha en starkare roll i det arbetet. Någon föreslog att man i större utsträckning skulle delta på olika mässor där man marknadsförde regionen och dess företag, och då inte bara "de stora" företagen utan även de som ville växa.

Den absolut vanligaste efterfrågan på samverkan handlade dock om bostäder, infrastruktur och samhällsfrågor. Bostäder angavs av de allra flesta vara ett stort hinder att rekrytera. Många påtalade att när man rekryterar erfaren arbetskraft är det inte bara en ingenjör utan även en medföljande familj som ska flytta hit i många fall. Det finns inte alltid möjlighet att köpa ett boende och potentiell arbetskraft har i allmänhet inte stått flera år i bostadskö.

Ett förslag som kom upp var mer samverkan kring att integrera och hjälpa medföljande familj. Samverkan kring sociala nätverk och kontakter för den medföljande familjen för att de ska trivas i Göteborg lyftes, där språkcaféer var ett exempel på aktiviteter. Hjälpt att hitta arbete till en medföljande partner och hjälp kring skolor och förskolor, särskilt internationella nämndes ofta. Just skolor med högt anseende och hög kvalitet uttryckte flera var en viktig faktor för att kunna rekrytera kompetens internationellt till roller med spetskompetens eller till högre chefspositioner.

Samarbeten kring infrastruktur handlade till exempel om att det ska vara lätt att ta sig till Göteborg och till arbetsplatserna. Särskilt på arbetsplatser där många yngre arbetar är det viktigt med busskommunikationer för att de anställda ska kunna ta sig till jobbet, då de i större utsträckning saknar bil. Internationella kommunikationer till Göteborg, som direktlinjer med flyg, är viktiga för att affärsresandet ska vara smidigt. Inpendlingen identifierades som ett annat problemområde där man tyckte att samverkan behövdes. Vägar och kollektivtrafik behövs för att kunna rekrytera pendlare utanför Göteborg, här menar man dock att det skett stora förbättringar under senare tid.

Ett företag påtalade ett ökat behov av kommunikation snarare än samverkan. Exempelvis ökad samordning av Arbetsförmedlingen, Vuxenutbildningen och studievägledare för att se till att de åtgärder och samarbeten som redan är på gång blir effektiva och kända för alla. Exempelvis är det viktigt att Arbetsförmedlingen vet om och informerar om de program som finns idag, eftersom de ibland har svårt att fylla sina platser. Ökad kunskap och kännedom om initiativ som pågår är viktigt så att de kan kommuniceras ut till unga, arbetslösa och studerande genom flera kanaler.

Slutligen tyckte många att alldeles för få ungdomar är intresserade av teknik och väljer att läsa tekniska ämnen. Det ansågs också ligga utanför företagets egentliga ansvar att locka ungdomar till tekniska utbildningar, men flera företag hade ändå egna program där man arbetade med detta. Produktionsteknik ansågs vara särskilt svårt att intressera unga för. Det bristande intresset och att få söka sig till teknikområdet anses vara ett problem både för tillgången på arbetskraft på gymnasienivå och senare på högskolenivå. Här var åsikten att mer behöver göras utöver det som görs idag och att det offentliga kan vara mer aktivt. Ett företag lyfte idén om att man kan försöka göra teknikområdet mer virtuellt, digitalt och attraktivt, t.ex. genom virtuella studie- och yrkesvägledare.

5.3 Diskussion och slutsatser

Efter att ha genomfört ett 20-tal intervjuer kunde vi konstatera att de gav en ganska enhetlig bild, vi drog därvid slutsatsen att vi fått en ganska komplett bild av vad företagen spontant såg som sina främsta utmaningar för sin kompetensförsörjning på både kort och lite längre sikt. Vi kunde också konstatera att de senaste två åren varit mycket intensiva, med många nyanställda och fler planerade inom de närmaste åren. Det har handlat om flera tusen nya anställningar under 2016 och 2017 på CEVT, Volvo Cars m.fl. Ganska få nyanställningar gjordes under åren av återhämtning efter finanskrisen 2008, och vissa företag har fortfarande ett uppdämt behov av arbetskraft. Detta förklarar nog till stor del skillnaden i slutsatser mellan den kvantitativa studien som också finns presenterad i denna rapport (som beskriver utvecklingen mellan 2007, som var ett bra år för flera av företagen, till 2014 eller 2015) och denna kvalitativa studie som vi har gjort under våren 2017. En annan tydlig bild är att balansen mellan konsulter och fast anställda förskjuts mot allt fler anställda i och med att ny teknik mognar och behövs inom företagen även på längre sikt och att företagen har fått en bättre ekonomi. Om produktutvecklingsföretagen samtidigt växer så innebär det inte nödvändigtvis en nedgång i antalet konsulter. Konsultföretagen såg också positivt på framtiden.

Nya tekniktrender förändrar företagens kompetensbehov

Att ny teknik såsom uppkopplade och autonoma fordon, allt mer integrerade transportsystem, elektrifiering och trenden bort från fossila drivmedel ställer nya krav på kompetenser för fordonsindustrin var helt klart den tydligaste slutsatsen som vi kunde dra. Detta samtidigt som samtliga fordonstillverkare upplevde en högkonjunktur och därmed blir konkurrensen om dessa specialkompetenser extra hård. Särskilt eftertraktad är kunskaper inom automation, systemteknik, mekatronik, elektronik och IT och i synnerhet att hitta personer med erfarenhet inom dessa områden som kan stötta och coacha nyutexaminerade ingenjörer.

Med detta sagt kan vi också se att även fortsatt kompetensförsörjning inom de mer traditionella disciplinerna för fordonsindustri, såsom mekanikkonstruktion, förbränningsmotorteknik etc. är fortsatt aktuella, men ses inte som ett problem på samma sätt.

Nya tekniker – nya aktörer

Utvecklingen av infrastruktur och teknologi för uppkoppling och informationsbehandling som exempelvis 5G och Internet of things har skapat nya möjligheter för hur fordon används. Med ny teknik kan kartan ritas om och nya aktörer kommer att kunna bli aktiva inom branschen och ändra förutsättningarna. Exempel är aktörer som är specialiserade på tjänsteförsäljning och teknikplattformar för denna informationsteknologi. Samarbete med dessa nya aktörer är av stor betydelse för att företagen ska kunna ta fram attraktiva erbjudanden till sina kunder framöver, samtidigt som det öppnar stora möjligheter för effektivisering i transportarbetet.

Även utvecklingen inom nya drivlinor, främst elektriska har också öppnat dörren för nya aktörer, både inom komponentförsörjning, t.ex. elmaskiner och batterier, men också för nya fordonstillverkare som inte har investerat stora mängder pengar i förbränningsmotorteknik. Ett exempel på det är Tesla, som kan utmana de etablerade OEM-företagen.

Den infrastruktur som behövs för att stötta detta nya, såväl informationstekniken som eldistributionen, ökar också behovet av nya samarbeten med samhällets aktörer, t.ex. genom att förse fordonen med information från vägnätet eller byggnation av elektrifierade vägar för längre transporter med elektriska fordon.

Utbildningsfrågor och behov av att öka intresset för teknik

Frågor kring utbildning av tekniker och ingenjörer diskuterades ofta under intervjuerna. En oro som ofta framfördes var att unga personer generellt sett visar ganska svalt intresse för teknik och att ungas teknikintresse behöver stimuleras redan i högstadiet eller gymnasiet. Några av de intervjuade var redan involverade i informationsaktiviteter mot den målgruppen, men detta är ett område som skulle kunna förstärkas.

När det gäller högre utbildning kan vi se att det finns behov av utbildade på olika nivåer. Större företag frågar ofta efter civilingenjörsnivå, medan högskoleingenjörer också efterfrågas, inte minst bland konsultföretagen och inom produktionssystemet. Även om de flesta hade goda erfarenheter av ingenjörsutbildningarna i regionen – många var direkt involverade i samarbetsforum med lärosätena – framförde några synpunkten att dessa var för akademiskt forskningsinriktade för industrins behov. En fördjupad dialog med högskolorna, som även involverar de mindre och medelstora företagen skulle kunna förbättra situationen. De eftergymnasiala utbildningarna inom Yrkehögskolan upplevdes som lagom praktiska, men att det utbildades för få personer på dessa. Eftertraktade utbildningar är till exempel automationsingenjör, produktionstekniker eller industrielektriker. Några informanter efterlyste ingenjörsutbildningar på mer praktisk nivå, som den gamla 4-åriga gymnasieutbildningen. Skolsystemet förändras ständigt och det verkade som att informanterna i varierande grad känner till att ett fjärde år nyss införts på teknikprogrammet som eleverna kan söka om de vill bli gymnasieingenjörer. En möjlighet är att bättra på företagets kunskap om vilka utbildningar som finns.

Det ska också tilläggas att denna undersökning inte har med representanter för högskolorna. Detta är företagets bild.

Behov av kompetens inom produktionsteknik

Om det är svårt att intressera unga för teknik i allmänhet tycks det vara särskilt svårt att skapa intresse för produktionsteknik. Detta gäller på alla utbildningsnivåer. Det finns ett stort behov av skickliga operatörer, industrielektriker, underhållstekniker, robotprogrammerare, produktionstekniker och inom utveckling av avancerad produktionsteknik. Dagens produktionsteknik blir, liksom produkterna, allt mer tekniskt avancerade och vi ser en liknande utveckling när det gäller uppkopplade system, autonomi och logistik. Många gymnasieutbildningar inom området har få sökande och på högskolorna tenderar studenter att inrikta sig mot design och produktutveckling. En teori, som ofta framförs, är att man inte tillräckligt kommunicerat hur en modern produktionsapparat ser ut, utan att det förekommer fördomar om gamla smutsiga fabriker. Även verksamma ingenjörer tenderar att gå över från produktionsteknik till produktionsberedning och vidare mot produktutveckling under sin karriär. Här gav dock AB Volvo intressant nog en motbild och menade att ju mer de lär sig om produktion, desto mer ökar intresset för produktionsteknisk utveckling.

Nya trender som inte nämndes lika frekvent

Att fordonsindustrin generellt går mot många stora förändringar har med all önskvärd tydlighet framkommit, men det finns vissa trender som diskuteras ganska frekvent i andra sammanhang (se exempelvis 4.1 *Fordonsindustrins kunskapsutveckling – nuläge och framåt*), men som faktiskt inte kom upp så ofta i intervjuerna.

Trenden mot nya affärsmodeller och produkter designade för en "cirkulär ekonomi" nämndes t.ex. sällan, det var främst från konsultsidan det kom upp. Man skulle kunna förvänta sig att just affärsutveckling vore en eftertraktad kompetens. Eventuellt är dessa frågor ännu lite tidigt väckta och vi kan förvänta oss att se mer av detta framöver. Däremot var ett mer kundnära samarbete och säljstöd för sådana erbjudanden en viktig fråga för många av leverantörerna till fordonstillverkarna.

Utveckling mot ökad säkerhet, såväl aktiv som passiv, nämndes också sällan även om det hos enstaka företag, som Volvo Cars, är högt på agendan. I samband med autonoma fordon togs det upp som en aspekt för utveckling av algoritmer för att undvika kollisioner. Detta är en stor teknisk utmaning, men öppnar också möjligheter till ett helt nytt sätt att bygga fordon, eftersom de helt enkelt inte kan krocka. Eventuellt kan man betrakta frågan om trafiksäkerhet som en fråga som alltid varit viktig och därför inte nämnts specifikt.

Säkerhet i bemärkelsen skydd mot stölder, intrång och otillbörlig påverkan var inte heller uppe mer än vid enstaka tillfällen. Med all uppkoppling och andra IT-relaterade system skulle detta kunna vara en riktigt stor utmaning. Dock involverar den sannolikt till viss del personer med samma grundläggande kompetenser som efterfrågas vid byggandet av systemen.

Utveckling av nya konstruktionsmaterial nämndes endast någon enstaka gång och då i syfte att spara vikt och därmed bränsleförbrukning. Även här kan man tänka sig att vi befinner oss i ett tidigt skede av utvecklingen, då många av dessa material fortfarande är ganska kostsamma, utom för riktigt speciella tillämpningar. Hur sådana material skulle påverka produktionssystemet nämndes inte alls.

Västra Götaland är en mycket attraktiv region för fordonsindustrin

Att Västra Götaland är en mycket attraktiv region att verka i framhölls av de allra flesta. Här finns närheten mellan fordonstillverkare och leverantörer, och för leverantörerna närheten till kunderna. I regionen finns också en stor mängd kompetenta människor, trots bristläget på kompetens. Fordonsklustrets deltagare förstärker varandra och närheten stimulerar till samverkan. Lindholmen nämndes ofta som ett bra exempel på en attraktiv arena för samverkan och flera av de företag som inte redan finns där planerar, eller överväger att öppna kontor i området. Många uttryckte också åsikten att Göteborgsområdet var ett attraktivt område att bo i.

De företag som inte var lokaliserade i just Göteborgsområdet kunde peka på andra fördelar med sin lokalisering, men upplevde dock en liten uppförsbacke när det gällde just rekrytering. De lokala högskolorna och gymnasieutbildningar var ofta uppskattade som rekryteringsbas för dessa.

Hinder för kompetensförsörjning

Det främsta hindret är helt klart att utbudet av ingenjörer och personer med specialkompetenser är för litet. Förändringarna sker snabbt och det är inte lätt för utbildningssystemet att hänga med, både till volym och till innehåll. Dessutom kunde man önska att söktrycket till de aktuella utbildningarna var högre.

De mindre och medelstora företagen har lite svårare att rekrytera än de större företagen, då de större företagen ofta ses som mer attraktiva och är mer välkända hos unga utbildade. En bild gavs där unga ingenjörer ofta började på mindre företag som ett första jobb men sökte sig ganska snart vidare. Samtidigt uppskattar vissa personer det mindre företags obyråkratiska arbetssätt och stannar därmed länge. De mindre företagen i Göteborg var mindre engagerade i forum för samverkan jämfört med större företag, medan mindre företag utanför Göteborg verkade ha god samverkan med andra aktörer.

Bostadssituationen uppgavs genomgående som ett hinder för att locka till sig kompetens utanför regionen. Dels framhölls den generella bristen på bostäder, men man saknar också lösningar för medföljande familjemedlemmar, särskilt när det gäller rekryteringar från andra länder. Detta omfattar plattformar för social integration, internationella skolor, hjälp att finna arbete åt medföljande partners etc. Detta är områden där stöd från Västra Götalandsregionen m.fl. efterfrågades. Ett särskilt hinder när det gäller internationell rekrytering var Migrationsverket, som sågs som långsamt och byråkratiskt. Dock gav ett företag en helt motsatt bild, vilket kan vara intressant att studera. Oavsett om det kommer att utbildas fler med efterfrågad kompetens inom Västra Götalandsområdet kommer internationell rekrytering att vara fortsatt mycket viktig.

Nya former av samverkan

Redan idag pågår flera samverkansaktiviteter som varit mycket uppskattade och som man kan bygga vidare på. Under intervjuerna har man särskilt nämnt:

Deltagande i och arrangerande av arbetsmarknadsmässor: Dessa utgör arenor där studenter och arbetsökande kan möta regionens arbetsgivare, särskilt är dessa viktiga för de medelstora företagens rekryteringar.

Samarbetsprojekt kring teknikutvecklingen: ElectriCity och buss 55 är ett positivt exempel som nämns. Det finns behov av fler initiativ där företagen behöver aktiv medverkan från samhällets aktörer, bl.a. kring infrastruktur för ny teknik, nya testbäddar, projektsamordningar, plattformar för kunskapsöverföring och stöd till projekt.

Samarbeten kring utbildning: Många av företagen deltar i olika samverkansforum, framför allt med de tekniska högskolorna i regionen. Ändå menar en del att det finns förbättringar att göra i undervisningens innehåll och dess relevans för företagens behov. Flera av de mindre och medelstora företagen är dock mindre aktiva, av olika skäl. Det kan röra sig om tidsbrist, avsaknad av personer som kan delta eller andra resurser eller att man helt enkelt inte vet hur man ska kunna delta. Det kan finnas anledning att se hur man på nya sätt involvera dessa och tillgodose att deras behov och synpunkter tas i beaktande.

Marknadsföring av regionen: Många tycker att Västra Götaland i allmänhet och Göteborgsregionen i synnerhet har många fördelar och är en bra plats att bo på. Ett område för samverkan kan vara att marknadsföra regionen för personer från andra delar av Sverige eller utomlands.

Uppmuntran till teknikstudier: En återkommande synpunkt är ungdomars svala intresse för teknik, vilket resulterar i att färre utbildar sig med rätt kompetens. Att hitta metoder och genomföra informationsåtgärder eller andra aktiviteter för att väcka intresse tidigt för teknik och industri är också ett område där flera aktörer kan samverka mer än vad som görs idag.

Boende och stöttning till medföljande familjer: För att öka intresset för inflyttning till regionen måste den som kommer hit känna att hela livssituationen för sig själv och medföljande familj fungerar. Detta gäller all normal samhällsservice, men väl fungerande skolor och hjälp till medföljande partners har särskilt poängterats. Det påpekas också att för att lösa behovet av boende måste man ta hänsyn till att behoven skiftar, beroende på situationen för den som är intresserad av att komma hit, allt från ett bra studentboende för sökande till högskolorna till ett boende för personer med specialistkompetens med medföljande familj.

Kommunikationer och infrastruktur: Fortsatt utveckling av kollektivtrafik anpassat till boende och arbetsplatser, tillgänglighet till regionen och förbindelse med andra stora regioner, såsom Oslo, Öresundsregionen etc. Arbetsgivare kan också spela en aktivare roll för att stödja sina anställda att resa kollektivt till arbetsplatsen. De kan styra anställda till att använda företagsägda bilar eller poolbilar istället för att anställda använder privatbilar till tjänsteresor och därmed är förhindrade att resa kollektivt även om trafikutbudet skulle passa dem. På så sätt kan arbetsgivare bidra aktivt till att minska trängseln i vägnätet. Det gynnar allas framkomlighet, men kanske särskilt näringslivets transporter, vilket företag inom fordonsindustrin bör ha särskilt stort intresse av.

5.4 Förslag på åtgärder

Vi kan, efter alla intervjuer vi genomfört, konstatera att det redan är mycket som fungerar bra. Många har uttryckt uppskattning av insatser och samverkan med regionens aktörer. "Fortsätt på den inslagna vägen", var t.ex. en kommentar riktad till Business Region Göteborg. I detta avsnitt följer några tankar på hur aktörer såsom Västra Götalandsregionen, Business Region Göteborg, utbildningssystemet m.fl. skulle kunna stötta företagens kompetensförsörjning, baserat på de intervjuer vi fått och slutsatserna som beskrivits ovan.

Samverkan kring rekrytering

Många nämnde samverkan kring evenemang, såsom mässor med företagsmedverkan, där regionen och det befintliga fordonsklustrets fördelar framhålls. Business Region Göteborg gör bl.a. i år betydande satsningar i Tyskland och syns på mässor med företag. Här finns stora möjligheter till samverkan och även utvidgat mot Syd- och Centraleuropa.

Ett ökat samarbete och kommunikation kring redan befintlig samverkan är en åtgärd att överväga. Det kan också finnas ett behov av att informera företagen i klustren om de aktiviteter som redan pågår. Vi kunde ibland notera att ett företag efterfrågar just en aktivitet som andra företag redan medverkar i.

Samverkansprojekt som stöttar teknikutvecklingen

Samverkansprojekt av typ "trippel helix" (utbildning-industri-samhälle) framhålls ofta som en viktig faktor för att komma vidare med de nya teknikerna. Förutom ElectriCity finns i regionen satsningar som AstaZero (provbana för bl.a. säkerhet), Drive Me (autonoma fordon), ASSAR (industriell innovationsarena), VTI:s testlabb på Lindholmen och andra testbäddar. Lindholmen är ett exempel på god arena för att initiera och driva sådana aktiviteter. En jämförelse med andra liknande centra kan ge ytterligare inspiration.

Dialog med högskolor och andra utbildningsorganisationer

Det är viktigt att det byggs upp ett långsiktigt och organiserat samarbete mellan företrädare för fordonsbranschen och de olika utbildningsaktörerna (såväl högskolor som gymnasier och yrkesinriktade utbildningsinstitutioner). Vårt intryck efter intervjuerna är att detta idag är ganska personberoende, och att endast de stora tillverkarna har resurser nog att etablera institutionaliserade samarbeten. Övriga aktörer orkar detta i mån av kunskap och intresse hos enskilda personer. Det kan också vara så att utbildningsorganisationerna å sin sida har svårt att identifiera behoven hos de mindre aktörerna eftersom dessa sällan har kontakt. Vi har inte intervjuat utbildare i denna undersökning, men det faktum att vi får högst varierande svar på frågor om samverkan, kännedom om Business Region Göteborg, förekomst av nätverk och samarbeten med t.ex. högskolor indikerar att det saknas sådan samverkan.

Ett förslag som Business Region Göteborg själva nämnt är om man kunde utveckla någon form av mentorråd mellan företag och föreläsare på Chalmers.

Ofta uppskattas och saknas personer som, förutom sin utbildning, har arbetserfarenhet och kan vara mentorer för nyutexaminerade studenter, men det är också viktigt att komma ihåg att studenter med sin färska utbildning bidrar med nya kunskaper i de team som de kommer att ingå i, t.ex. kring nya trender inom digitalisering. Detta är något att ta fasta på för utbildningsorganisationerna för att på så vis öka attraktionskraften hos nyutbildade ingenjörer.

Stöttning och samverkan för små och medelstora företag

Många av de intervjuade företagen var väl förtrogna med och uppskattade Business Region Göteborg och Västra Götalandsregionens insatser, medan andra inte alls kände till dem. Detta gällde särskilt de mindre och medelstora företagen. Som nämnts ovan är situationen likartad när det gäller samverkan med utbildningsaktörer, främst högskolor. Här behövs åtgärder för att involvera företagen, givet att de ofta saknar resurser till kampanjer, eller stora HR-avdelningar. I ett första steg bör man säkerställa att de är informerade om pågående aktiviteter.

Av de företag som valde att inte medverka, eller som inte gav någon respons alls, tillhörde de flesta till små och medelstora företag.

Öka intresset för teknik bland unga och kvinnor

Som många efterfrågade, behövs insatser för att öka teknikintresset och unga människors intresse av att söka sig till teknikutbildningar, framförallt unga kvinnor. Här finns ett outsläckt behov av idéer och entusiasmerande arrangemang, såsom tekniktävlingar, upplevelsecentrum, lustfylld information och marknadsföringsaktiviteter redan på högstadium och gymnasium, eller rent av redan på förskolan.

Särskilt behövs insatser för att ge unga studenter en mer modern bild av produktionsmiljön, då det visat sig att utbildningar riktade mot just produktionsteknik är än mindre eftertraktade bland de sökande.

Bostäder och infrastruktur

Den allmänna bostadsbristen i Göteborgsregionen är väl känd och ett allvarligt hinder för att företagen ska kunna rekrytera personal från andra länder och regioner. Det förtjänar att påpekas att det, enligt de intervjuade, blir allt mer internationell rekrytering. Det är därför viktigt för fastighetsmarknaden att ta hänsyn till att det kan behövas initialt mer av hyresrätter och anpassade lösningar för arbetskraft utifrån och att man samverkar kring lösningar med fastighetsbolag. Det rör sig här om personer som med ganska korta varsel behöver en lösning och alltså inte kunnat vara registrerade i bostadsköer och liknande under flera år.

Åtgärder för att stötta de inflyttades hela familjesituation är ett område som kan förstärkas. Här kan vi rekommendera att man särskilt undersöker behovet och tittar på vilken form sådan stöttning kan ta. Goda exempel på internationella skolor, språkcaféer m.m. har nämnts. Arbetsförmedlingen m.fl. kan ha en särskilt viktig roll när det gäller att hitta arbete åt medföljande partners, vars kompetens kan ligga inom helt andra områden.

Infrastruktur i form av kommunikationer, kollektivtrafik, vägar, järnvägar, direktflyg är också väl kända önskemål och ämne för ständiga förbättringar, samt ofta omnämnt som en viktig parameter för att underlätta och locka personer till regionen.

Arbetsförmedlingens roll

Arbetsförmedlingen är en myndighet, som nämnts både med positiva och mindre positiva exempel under intervjuerna. Uppskattning har framförts för initiativ att introducera nyanlända med efterfrågad kompetens till företagen. Samtidigt tycks Arbetsförmedlingen spela en mycket liten roll när det gäller rekryteringar av utbildade i Sverige. Kanske är det så att de med rätt kompetens (t.ex. ingenjörer) helt enkelt inte behöver hjälp att hitta en arbetsgivare, men det kan också vara så att detta är en grupp som Arbetsförmedlingen inte har så stor erfarenhet av att förmedla arbeten till. Vissa HR-representanter vi intervjuat menar till och med att man direkt undviker att involvera Arbetsförmedlingen, eftersom det genererar stort merarbete i och med att man då bedömer att man kommer att få in ett alltför stort antal ansökningar från personer med otillräckliga meriter. Det är, menar man, en konsekvens av att reglerna för arbetslöshetsunderstöd kräver av de arbets-sökande att de ska söka ett visst antal utlysta tjänster. Detta gäller för alla kategorier av rekryteringar.

Det är viktigt att det byggs upp ett långsiktigt och organiserat samarbete mellan företrädare för fordons-branschen och Arbetsförmedlingen, för att få till en bättre förståelse för behoven. Därigenom kan man skapa former för ett konstruktivt samarbete, där företagen kan bidra aktivt, där så behövs och där insatsen från Arbetsförmedlingen ses som positiv.

En annan myndighet som också spelar en viktig roll för kompetensförsörjningen är Migrationsverket, där branschen upplever att handläggningstiderna för arbetstillstånd för internationell expertis behöver kortas.

6. BILAGOR

Bilaga 1. Intervjuade företag

Företag	Verksamhetsområde	Storlek	Ort	Kontaktperson
AB Volvo	Tunga fordon m.m.	<500	Göteborg, Skövde, Vara m.fl.	Monica Ringvik Thomas Lezama
Adient	Stolar, inredningsdetaljer	200-500	Göteborg	Magnus Berglund
Arccore AB	Mjukvaruutveckling	20-49	Göteborg	Michael Svenstam
Autoadapt	Ombyggnad, anpassningar av personbilar	100-200	Lerum	Håkan Sandberg
Bewa Intraf AB	Obyggnad, färdtjänstfordon	20-50	Munkedal	Rolf Ramstedt
Brose	Elektriska komponenter	100-200	Göteborg	Per Jonasson
China-Euro Vehicle Technology AB	Utveckling av personbilar	<500	Göteborg	Fredrik Lindholm
Coach Manufacturing Sweden AB	Ombyggnad bussar	10-20	Bengtsfors	Fredrik Jonsson
Delphi Automotive Systems Sweden AB	Mjukvaruutveckling, konsulttjänster	50-100	Göteborg	Per Nykvist
Fordonskomponentgruppen	Branschorganisation	1-5	Göteborg	Peter Bryntesson
LEAX Arkivator Sweden AB	Skärande bearbetning	100-200	Falköping	Jennifer Ottosson
Mobitec AB	Informationssystem	20-50	Herrljunga	Peter Johansson
NEVS	Personbilar	<500	Trollhättan	Anton Gustavsson
Plastal Sverige AB	Plastkomponenter till fordon	200-500	Göteborg	Pia Kilbo
Sem AB	Elkomponenter	100-200	Åmål	Tom Gustavsson
Semcon AB	Konsulttjänster	<500	Göteborg	Karin Genemo
Sigma	Konsulttjänster	100-200	Göteborg	Klas Persson
T-Engineering	El, elektronik, styrsystem	50-100	Trollhättan	Klas Lundgren
VBG Group Truck Equipment AB	Kopplingar till lastfordon	100-200	Vänersborg	Annika Wadenbo
Westport AB	Installation till gasdrift	10-20	Göteborg	Anders Johansson
Viktoria Swedish ICT AB	Forskningsinstitut	50-100	Göteborg	Kent-Eric Lång
Volvo Car Corporation	Personbilar	<500	Göteborg	Monika Franke Anna Henriksson Annette Praetorius
Wireless Car/Volvo Telematics	Telematiklösningar mm	<250	Göteborg	Lina Gerlam
ÅF AB	Konsulttjänster	<500	Göteborg m.fl.	Christer Benzon

Bilaga 2. Frågeformulär

Företag:

Person:

Funktion:

Datum:

NULÄGESANALYS, KORT OCH LÅNG SIKT

1. Vilka teknikområden och nya tjänster är viktiga i nuläget och i framtiden vad gäller kompetensförsörjning?

a. Hur utvecklas branschen?

.....

b. Hur ser de olika delbranscherna ut inom de nya teknologiområdena?

.....

c. Hur påverkar förändringen inom transportbranschen/logistik ert behov av kompetensförsörjning?

.....

2. Vilken typ av erfarenhet/bakgrund behöver personer ha inom prioriterat viktiga områden?

a. Utbildning; vilken nivå av utbildning?

.....

b. Erfarenhet efter utbildning?

.....

c. Varifrån rekryteras personal huvudsakligen personal: Regionalt, nationellt, europeiskt eller globalt?
Vilka länder utmärker sig som rekryteringsbas?

.....

d. Från vilken bransch, gemensamma/konkurrerande, var rekryterar man ifrån?

.....

3. Vilka kompetenser upplevs lätt resp. svårt att rekrytera idag?

a. Vilka är de?

.....

3. Vilka kompetenser upplevs lätt resp. svårt att rekrytera idag?

b. Varifrån kommer de?

.....

c. Vilka är de tre största utmaningarna / hindren för er när det gäller att rekrytera kompetent personal?

.....

d. Hur gör ni för att nå dem?

.....

e. Finns det en bristvara på något område pga. ålderstruktur som ni behöver rekrytera?

.....

f. Vilken roll spelar utbildningssystemet – krävs det andra insatser?

.....

g. Hur stort är ert rekryteringsbehov (antal/kritiska områden)?

.....

h. Vilka kompetensområden kommer bli kritiska på lite längre sikt (5-10 års sikt)?

.....

i. Inom vilka kompetensområden kommer efterfrågan öka resp minska?

.....

4. Hur agerar ni för att lösa kompetensförsörjningen?

a. Vilka insatser gör ni själva?

.....

b. Vad händer efter en rekrytering/utbildningsinsatser/tid??

.....

c. När de gäller de strategiska kompetenserna, är det så att ni outsourcar detta nu eller håller ni det in-house via egna anställda? Hur ser ni på detta? Skall ni göra allt själva, vad vill ni styra, vad vill ni köpa?

.....

d. Hur är balansen mellan att göra själv och lägga ut kärnkompetens (core knowledge) (resonera kring sårbarhet, konsultindex etc)?

.....

5. Hur viktig är tillgången på kompetens lokalt och regionalt för beslut att vara verksam i regionen?

a. Vad är ett bra läge för er?

.....

b. Vad skulle behövas?

.....

SAMVERKAN KRING KOMPETENSFRÅGOR

1. Finns det någon form av samarbete med andra parter kring kompetensförsörjning idag? I så fall hur?

a. Skolor/universitet/högskolor, arbetsförmedling etc?

.....

b. Inom vilka områden förekommer samarbete?

.....

ÖVRIGT

1. Finns intresse att medverka i någon ny form av samverkan kring kompetensförsörjning, och hur skulle i så fall den vara utformad?

.....

2. Har du något att tillägga?

.....

Business Region Göteborg ansvarar för näringslivsutvecklingen i Göteborgs Stad och representerar de 13 kommuner som ingår i Göteborgsregionen. I Business Region Göteborgs uppdrag ingår att bidra till att skapa fler arbetstillfällen, hög sysselsättning och ett diversifierat näringsliv och därigenom åstadkomma en hållbar tillväxt i Göteborgsregionens näringsliv. Detta görs genom att erbjuda kunskap och kontakter som skapar förutsättningar för dem som vill starta, etablera eller utveckla företag i regionen.

BUSINESS REGION
GÖTEBORG

www.businessregiongoteborg.se

Kontakt: Per Österström
per.osterstrom@businessregion.se, telefon: 031-367 61 28

Västra Götalandsregionen är en politiskt styrd organisation med uppgift att bidra till ett gott liv för de människor som bor och vistas i regionen. Det sker genom hälso- och sjukvården, kollektivtrafiken och satsningar på tillväxt och utveckling genom strategin VG2020. Syftet med strategin är att utveckla Västra Götaland som konkurrenskraftig kunskapsregion men också för att ge invånarna bästa möjliga förutsättningar att utvecklas. Exempel på satsningar är att stärka infrastrukturen kring lärande och att verka för en effektiv kompetensförsörjning och matchning på arbetsmarknaden.

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

www.vgregion.se

Kontakt: Joakim Boström Elias,
joakim.bostrom@vgregion.se, telefon: 070-082 26 21

Göteborgs
Stad

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018 – 2035

Planerande styrande dokument

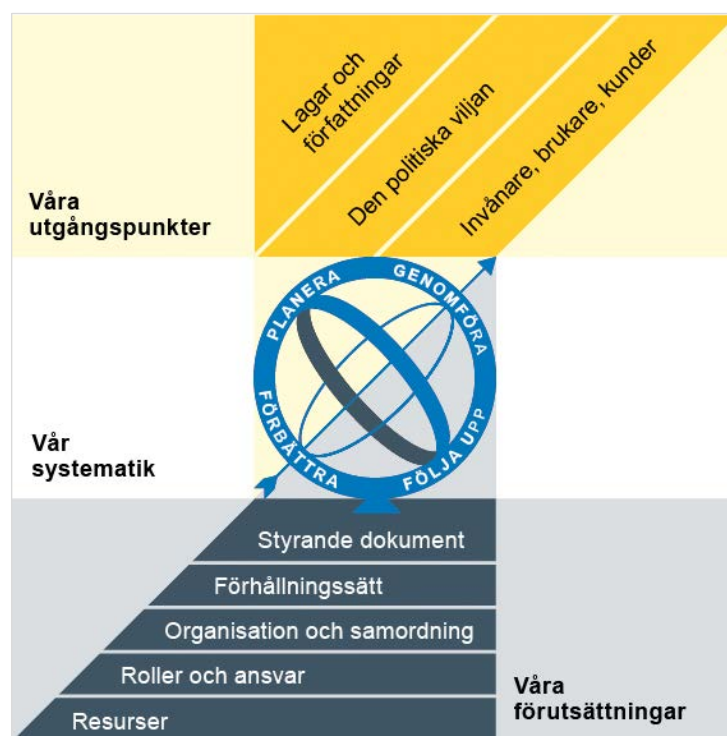
Vision

► Program

Plan

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Dokumentnamn: Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018 – 2035			
Beslutad av: Kommunfullmäktige	Gäller för: Stadens nämnder och bolagsstyrelser	Diarienummer: 1332/16	Datum och paragraf för beslutet: 2018-03-22 § 24
Dokumentsort: Program	Giltighetstid: 2018 – 2035	Senast reviderad:	Dokumentansvarig: Avdelningschef stadsutveckling
Bilagor: 1.Arbeitsprozess, 2.Mål och indikatorer, 3.Förklaring av begrepp			

Innehåll

Inledning	4
Syftet med detta program	4
Vem omfattas av programmet.....	4
Bakgrund	4
Koppling till andra styrande dokument	5
Styrdokument på övergripande nivå	5
Styrdokument inom strategiska områden	5
Övriga styrdokument av betydelse för näringslivets utveckling	6
Genomförande och uppföljning av programmet	6
Läsanvisning.....	7
Utgångspunkter	8
Globala trender	8
Regionalt perspektiv	9
Lokala förutsättningar	9
Göteborgs styrkor.....	10
Göteborgs utmaningar.....	13
Målbild och mål för stadens näringslivsutveckling	15
Målbild 2035	15
Mål och indikatorer	15
Mål 1: Kompetensförsörjning och attraktionskraft	16
Mål 2: Samhällsplanering	17
Mål 3: Företagsklimat och innovationskraft.....	17
Sex strategier för att stärka näringslivets förutsättningar	19
Utmaningsdrivna strategier	19
Specifika och strategiska insatser	20
Strategi 1: Kompetensförsörjning	21
Strategi 2: Attraktionskraft.....	21

Strategi 3: Infrastruktur och tillgänglighet	21
Strategi 4: Markberedskap och fysisk planering	22
Strategi 5: Företagsklimat	22
Strategi 6: Innovationskraft	23
Bilaga 1. Arbetsprocess.....	24
Bilaga 2: Mål och indikatorer.....	26
Bilaga 3: Förklaringar av begrepp.....	38

Inledning

Syftet med detta program

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program beskriver hur staden ska arbeta med strategiska näringslivsfrågor på ett konkret, långsiktigt och målinriktat sätt. Syftet med programmet är att tydliggöra och stärka Göteborgs Stads samlade arbete gentemot näringslivet för att skapa goda förutsättningar för företagande.

Programmet tar sin utgångspunkt i staden Göteborgs centrala roll i hela Göteborgsregionens utveckling och stadens betydelse för utvecklingen av Sverige som nation. Öppenhet för omvärlden och samarbete över gränser är grundläggande principer som omfattas både av Göteborgs Stad och av näringslivet. I programmets perspektiv ligger också ett ömsesidigt beroende och ett bra samarbetsklimat mellan alla kommuner i Göteborgsregionen.

Programmets målbild uttrycker stadens viljeinriktning för vad som ska uppnås genom det samlade arbetet med näringslivsutveckling till år 2035. Programmet innehåller konkreta mål och strategier för hur Göteborgs Stad ska arbeta för att uppnå målbilden.

Programmet är framtaget i nära dialog med näringsliv, akademi, andra regionala aktörer med kopplingar till näringslivet, samt stadens förvaltningar och bolag som har täta kontakter med näringslivet.¹

Vem omfattas av programmet

Det näringslivsstrategiska programmet är ett av stadens övergripande styrdokument och gäller för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser. Programmet gäller från dess antagande och fem år framåt. Det revideras 2023 för att sedan löpa 2024-2035, med revision vart fjärde år.

Bakgrund

Ett starkt näringsliv med framgångsrika företag är en förutsättning för både stadens och regionens utveckling. Företagen skapar arbetstillfällen och tillväxt, staden skapar flera av de förutsättningar som näringslivet behöver för att utvecklas och växa. Göteborgs Stads arbete med näringslivsfrågor är därför av strategisk betydelse och inom staden finns många olika aktörer med ett konkret näringslivsuppdrag kopplat till det egna grunduppdraget.

Mot bakgrund av detta gav kommunfullmäktige 2016 Business Region Göteborg AB och kommunstyrelsen i uppdrag att, i samverkan med berörda aktörer i Göteborgs Stad och

¹ En detaljerad beskrivning av arbetsprocessen finns i bilaga 1.

Göteborgsregionen, ta fram ett näringslivsstrategiskt program som tydliggör stadens samlade arbete gentemot näringslivet för att skapa goda förutsättningar för företagande.²

Koppling till andra styrande dokument

Styrdokument på övergripande nivå

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program tar sin utgångspunkt i stadens vision om Göteborg som en hållbar stad, öppen för världen. Hållbar tillväxt går som en röd tråd genom hela programmet. En tillväxt som lägger grunden för bättre välfärd parallellt med att den minskar miljöpåverkan är grundläggande i programmet.

På en övergripande nivå relaterar programmet till Göteborgs Stads budget, som beslutas i kommunfullmäktige och är överordnad alla andra styrdokument. I budgeten finns mål bland annat för näringsliv och arbetsmarknad, som det näringslivsstrategiska programmet anknyter till.

Programmet utgår också från Business Region Göteborgs (BRG) strategiplan Hållbar tillväxt, där bolagets insatser för att utveckla näringslivet i Göteborgsregionen mot hållbar tillväxt beskrivs.

Utöver styrande dokument inom Göteborgs Stad, relaterar programmet på en övergripande nivå också till styrdokument som Göteborgsregionens program "Hållbar tillväxt" och Västra Götalandsregionens strategi för tillväxt och utveckling "Västra Götaland 2020", då dessa dokument omfattar åtgärder som bidrar till att stärka näringslivets förutsättningar i regionen.

Styrdokument inom strategiska områden

Inom de sex strategiska områden som det näringslivsstrategiska programmet omfattar, finns också kopplingar till en rad styrdokument, till exempel:

- **Kompetensförsörjning**
Kompetensförsörjningsplan för bättre jobbmatchning och ökad sysselsättning 2017
- **Attraktionskraft**
Göteborgs Stads program för besöksnäringens utveckling fram till 2030
Göteborgs Stads kulturprogram 2013,
Göteborgs Stads Miljöprogram 2013
Klimatstrategiskt program för Göteborgs Stad 2014
- **Infrastruktur och tillgänglighet**
Göteborg 2035 Trafikstrategi för en nära storstad
Regional plan för transportinfrastrukturen i Västra Götaland 2014 - 2025 (under revidering till 2018 - 2029)
- **Markförsörjning och fysisk planering**
Översiktsplan för Göteborg 2009
Vision Älvstaden 2012
Strategi för utbyggnadsplanering 2014 - 2035
Grönstrategi för en tät och grön stad 2014

² Tjänsteutlåtande utfärdat 2016-05-20, diarienummer 0959/14.

- **Företagsklimat**

Handlingsplaner: Det skall vara enkelt att driva företag i Göteborg, 2013
Policy och riktlinje för upphandling och inköp inom Göteborgs Stad

- **Innovationskraft**

Göteborgs Stads innovationsprogram 2018 - 2023

Övriga styrdokument av betydelse för näringslivets utveckling

De delar av ett starkt företagsklimat som Göteborgs Stad kan påverka, omfattar mer än stadens planering inom de sex strategiska områden som programmet innehåller. Förutsättningarna för företagande är beroende av alla övriga delar av stadens verksamheter. Företag föredrar att verka i en stad som uppfattas som trygg, med social hållbarhet, god tillgång till bostäder och ett utbildningssystem som håller hög kvalitet. Det ger goda förutsättningar för tillväxt.

Därför finns ytterligare styrande dokument som relaterar till det näringslivsstrategiska programmet inom de aspekter som är viktiga för näringslivet, men som inte omfattas i programmet:

- **Trygg och jämlik stad**

Dialog och samarbete - Ett samlat program för Göteborgs Stads trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete, 2014
Göteborgs Stads program för en jämlik stad 2018-2026

- **Kvalitativ skola**

Kommunen är ansvarig för utveckling av skolverksamheten så att den håller hög kvalitet. Det arbetet styrs till största delen av statliga regler och lagstiftning.

De styrande dokument som programmet har kopplingar till innehåller sammantaget ett mycket stort antal mål. Det finns därför en uppenbar risk att målkonflikter kan uppstå. Potentiella målkonflikter ska bedömas, prioriteras och hanteras i det efterföljande arbetet med att ta fram handlingsplaner inom respektive strategiskt utvecklingsområde.

Genomförande och uppföljning av programmet

Business Region Göteborg AB har ett övergripande samordningsansvar för programmets genomförande. Det innebär att BRG, i samråd med berörda nämnder och styrelser, ska säkerställa att handlingsplaner tas fram och genomförs inom de sex strategiska utvecklingsområdena. BRG:s uppdrag är här att koordinera och stödja arbetet. Följande nämnder och styrelser har delansvar inom respektive strategiskt område:

- **Kompetensförsörjning**

Business Region Göteborg AB, nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning, utbildningsnämnden, grundskolenämnden, social resursnämnd

- **Attraktionskraft**

Business Region Göteborg AB, Göteborg & Co AB, Higab AB, kulturnämnden

- **Infrastruktur och tillgänglighet**

Business Region Göteborg AB, trafikinämnden, byggnadsnämnden, fastighetsnämnden, Parkeringsbolaget AB, Göteborgs Hamn AB

- **Markberedskap och fysisk planering**

Business Region Göteborg AB, byggnadsnämnden, fastighetsnämnden, Älvstranden AB, Göteborgs Hamn AB

- **Företagsklimat**

Business Region Göteborg AB, miljö- och klimatnämnden, fastighetsnämnden, nämnden för konsument- och medborgarservice, trafiknämnden, inköps- och upphandlingsnämnden, byggnadsnämnden, förbundsstyrelsen för räddningstjänsten storgöteborg

- **Innovationskraft**

Business Region Göteborg AB, Lindholmen Science Park AB, Sahlgrenska Science Park AB, Johanneberg Science Park AB, inköps- och upphandlingsnämnden, miljö- och klimatnämnden, kulturnämnden

Utöver facknämnder och styrelser har också stadsdelsnämnderna en viktig roll i programmets genomförande. För att Göteborg ska kunna leva upp till programmets målbild är det viktigt att staden kan tillhandahålla nödvändiga samhällstjänster för medborgarna. Stadsdelarna har en viktig roll som servicegivare, sammantaget bidrar de till att skapa goda förutsättningar för både medborgare och företag att bo och verka i staden.

Business Region Göteborg AB ansvarar för uppföljning av handlingsplanerna och redovisar programmets måluppfyllelse till kommunfullmäktige i samband med programmets revidering 2023 och därefter vart fjärde år. En årlig uppföljning av programmet redovisas i BRG:s verksamhetsberättelse. Som grund för denna uppföljning redovisar respektive nämnd/styrelse som har delansvar, årligen resultatet av handlingsplanernas arbete inom respektive strategiskt område till BRG, som koordinerar och sammanställer uppföljningen.

Läsanvisning

Kapitel 2 Beskriver programmets utgångspunkter.

Kapitel 3 Beskriver programmets målbild, mål och indikatorer.

Kapitel 4 Beskriver strategier och insatser för att målbild och mål ska uppnås.

Utgångspunkter

Globala trender

Ett starkt näringsliv med framgångsrika företag är en förutsättning för både stadens och regionens utveckling. Göteborgsregionen har ett starkt, diversifierat näringsliv som agerar på en global marknad. Därmed påverkas både näringslivet, staden och hela Göteborgsregionen av ett antal globala megatrender, som det näringslivsstrategiska programmet förhåller sig till:

Näringslivet är en del av lösningen på samhällsutmaningarna

Vi står inför omvälvande samhällsutmaningar som klimatförändringar, urbanisering och en åldrande befolkning. I näringslivet läggs stora resurser på utveckling av produkter och tjänster som bidrar till lösningar inom samtliga dessa utmaningar. Utvecklingen mot cirkulär ekonomi, delningsekonomi/kollaborativ ekonomi och social ekonomi ger upphov till helt nya affärsmodeller och sätt att organisera välfärden, som i sin tur ger nya lösningar på samhällsutmaningarna.

Hållbarhet blir en hygienfaktor för näringslivet

Miljömässiga och sociala hänsynstaganden går inte längre att separera från ekonomiska hänsynstaganden. Hållbarhet och lönsamhet går hand i hand. Att agera hållbart ur samtliga tre dimensioner – den sociala, den miljömässiga och den ekonomiska – blir därför en hygienfaktor för företag som vill överleva på en global marknad. På motsvarande sätt får regioner med ett hållbart näringsliv en konkurrensfördel i kampen om både kompetensen och konsumenterna. Morgondagens medarbetare söker sig i allt större utsträckning till företag som bedriver ett aktivt hållbarhetsarbete. Likaså efterfrågar morgondagens konsumenter i allt högre utsträckning hållbara produkter.

Digitaliseringen medför ett paradigmskifte

Samhällsutvecklingen drivs och formas till stor del av digitaliseringen och vi befinner oss i ett paradigmskifte som är lika omvälvande som övergången från jordbrukssamhället till industrisamhället. Digitaliseringen medför att vi kan göra helt nya saker och att saker vi tidigare gjort kan göras på helt nya sätt. Förändringen påverkar hela samhället i grunden och berör allt från hållbar lokal och regional utveckling, till hela länders och världsdelars konkurrenskraft.

Framtidens jobb är inte definierade än

Digitaliseringen medför att gamla yrken försvinner och nya tillkommer i en allt snabbare takt. Mer än hälften av de jobb som kommer att finnas om 15-20 år är ännu inte definierade, vilket ställer höga krav på flexibilitet i både utbildningssystemet och hos arbetskraften. Framtidens arbetsmarknad kan komma att präglas av ett större inslag av tidsbegränsade anställningar, egenanställningar och egenföretagande. Det skulle i så fall medföra att flexibilitet och entreprenöriell förmåga blir allt viktigare egenskaper hos morgondagens arbetskraft. Det skulle också medföra att det livslånga lärandet och kontinuerlig kompetensutveckling blir allt viktigare för attraktionskraften hos morgondagens arbetsgivare.

Tillväxten drivs av storstadsregioner

Ekonomisk tillväxt drivs av storstadsregioner som konkurrerar om kompetens och kapital

på en global marknad. Näringslivet känner inte av några kommungränser, utan har snarare regionen som plattform för att nå sina marknader runt om världen. Ju större region, desto större förmåga att generera tillväxt. Regionförstoring, där fler kommuner ingår i Göteborgs lokala arbetsmarknad genom förbättrade pendlingsmöjligheter, ger därför förutsättningar för ökad sysselsättning och tillväxt i hela Västsverige.

Regionalt perspektiv

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program har ett regionalt perspektiv där Göteborg är motor i Göteborgsregionens och hela Västsveriges utveckling. Det regionala perspektivet utgår från Göteborgsregionens (GRs) strategi ”Hållbar tillväxt”.³

GRs tretton medlemskommuner verkar för att Göteborgsregionen ska vara en stark och tydlig tillväxtregion i Europa – en region som är attraktiv att leva och verka i samt besöka. En bärande del av denna utveckling, är att stärka regionens kärna Göteborg. Kärnan utgörs av den centrala del av Göteborg som är lätt att nå från hela Göteborgsregionen.

Kärnans utveckling är av central betydelse för hela Göteborgsregionens utveckling. Det är en gemensam uppgift att verka för att skapa en attraktiv och lättillgänglig regional kärna, som utgörs av de centrala delarna av Göteborg. Här finns regionens bästa tillgänglighet till kommersiell service, kultur, nöjen och offentlighet, men också regionens största koncentration av arbetsplatser och en stor potential att skapa ett starkt nav för hela regionens och Västsveriges utveckling.

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program har fokus på det gemensamma ansvaret att utveckla Göteborgsregionen, då det omfattar strategiska insatser för att stärka Göteborgs attraktionskraft och tillgänglighet. Målen i det näringslivsstrategiska programmet är formulerade i samklang med GRs strategiska mål för 2030, som säger att:

- Göteborgs lokala arbetsmarknad ska år 2030 omfatta 1,75 miljoner invånare.
- Göteborgsregionens kärna ska stärkas med ytterligare 45 000 boende och 60 000 arbetstillfällen till 2030.
- Utöver kärnan ska det sammanhängande stadsområdet, huvudstråken och kustzonens större tätorter till samma tidpunkt stärkas med 135 000 boende och 50 000 arbetstillfällen.

Genom samstämmiga mål och strategier för ökad attraktionskraft och tillgänglighet för regionens kärna Göteborg, harmonierar det näringslivsstrategiska programmet för Göteborgs Stad med den av GR överenskomna stukturbilden och strategin för hållbar tillväxt i GR.

Lokala förutsättningar

Utöver de globala trender som påverkar näringslivet och staden, samt det regionala perspektivet, tar programmet också utgångspunkt i Göteborgs lokala förutsättningar – både dess styrkor och dess utmaningar.

³ GR Hållbar tillväxt. Mål och strategier med fokus på regional struktur. Antagen av förbundsfullmäktige juni 2013.

Göteborgs styrkor

Göteborgsregionen är en av Europas mest snabbväxande storstadsregioner och befinner sig just nu mitt i ett utvecklingssprång, som drivs av stora investeringar i forskning och utveckling. I Göteborgsregionen finns planer på investeringar i infrastruktur och annat byggande för 1 000 miljarder kronor de kommande 20 åren.⁴

Flera internationella jämförelser placerar Göteborgsregionen högt när det gäller konkurrenskraft och framtidspotential, vilket illustreras av nedanstående punkter:

- **Innovationer**

EU Regional Innovation Scoreboard 2016

Innovationsledare bland 214 regioner

Mäter innovationsförmågan i europeiska regioner. Västsverige framstår i rapporten som en innovationsledare inom Europa. Bland annat får regionen högt betyg för:

- Välutbildad befolkning
- Export av högteknologiska varor
- Process- och produktinnovationer inom SME
- Ökande sysselsättning inom kunskapsbaserade yrken

Källa: EU-kommissionen

- **Konnektivitet**

European Cities and Regions of the Future 2016/2017

9 av 468 städer/regioner

Rankar städer och regioner i Europa med bäst IT- och logistikinfrastruktur. Bland europeiska storstäder hamnar Göteborg på nionde plats när det gäller bäst IT- och logistikinfrastruktur.

Källa: fDi

- **Tillväxtpotential**

Performance Index 2014

10 av 117 regioner

Mäter europeiska storstadsregioner som har bäst framtida tillväxtpotential.

Göteborgsregionen utmärker sig i:

- Ekonomisk tillväxt
- Sysselsättning

Källa: BAK Basel

- **Konkurrenskraft**

Europe 2020 Regional Index 2015

5 av 268 regioner

Mäter hur nära EU:s regioner är sina målstrategier för att uppnå förbättrad konkurrenskraft. Göteborgsregionen möter alla sina uppsatta EU-mål och får bland annat positivt omdöme för:

- Sysselsättning
- Högre utbildning
- Forskning och utveckling (FoU)

⁴ Fakta och statistik om Göteborgsregionens näringsliv 2017. Business Region Göteborg, 2017.

- **Kompetens**

Global Cities Talent Competitiveness Index 2017

5 av 46 städer

Indexet rankar städer utifrån deras förmåga att attrahera, utveckla och behålla kompetens. Göteborgs höga placering drivs av:

- Hög livskvalitet
- Välutbildad befolkning

Källa: INSEAD och Adecco

Göteborgsregionens höga placering på internationella rankinglistor bygger på en rad styrkor ur ett näringslivsperspektiv, som också framkommit i dialogen med näringsliv och akademi i samband med programmet framtagande. Följande styrkor betonades särskilt i dialogen:⁵

Det geografiska läget

Göteborgsregionens strategiska läge i Skandinavien, en internationell flygplats och Skandinavien största hamn gör regionen tillgänglig för internationell arbetskraft, investerare och affärspartners. Inom en radie av 50 mil finns 70 procent av Nordens samlade industri.

Här finns Göteborgs Hamn, en viktig länk mellan Atlanten och Östersjöområdet, vars huvudsakliga upptagningsområde omfattar tio nordiska och baltiska länder. Korta avstånd mellan hamn och lager ger låga logistikkostnader och ett 25-tal direktlinjer för godståg mellan Göteborgs Hamn och olika inlandsterminaler i Sverige och Norge sparar på miljön.

I Göteborgsregionen finns även tillgång till internationell flygfrakt. På Göteborg Landvetter Airport finns godsterminaler och lager i nära anslutning till flygplatsen vilket ger den snabbaste omlastningen av gods i hela Europa. Sammantaget gör detta Göteborgsregionen till Sveriges främsta logistiknav.

Ett diversifierat näringsliv

Göteborgsregionen har varit Skandinavien nav för global handel sedan 1700-talet. Inom Göteborgsregionen finns idag allt från multinationella företag till småföretagare och kluster med kompetens som efterfrågas på globala marknader.

I dag finns mer än 750 olika branscher i Göteborgsregionen. Det motsvarar hela 93 procent av rikets alla branscher, vilket illustrerar mångfalden i regionens näringsliv. Fordonsindustri och logistik, informations- och kommunikationsteknik och läkemedelsindustri är dominerande. Andra stora områden är maritima näringar, besöksnäring och handel. Små och stora företag samverkar på ett fruktbart sätt i att utveckla, producera och marknadsföra nya tjänster och produkter.

Göteborgsregionens diversifierade näringsliv är också i allra högsta grad globalt. Sedan 1990 har antalet utlandsägda företag i Göteborgsregionen nästan fyrdubblats och nu finns det cirka 3 000 utlandsägda arbetsställen som sysselsätter drygt 84 000 personer.

⁵ Fakta och statistik som beskriver respektive styrka kommer från Näringsliv och Tillväxt 2016, samt Fakta och statistik om Göteborgsregionens näringsliv 2017, Business Region Göteborg.

Motorn i Sveriges industri

Göteborgsregionens näringsliv kännetecknas av globala och kunskapsintensiva tillverkningsföretag. Tillverkningsindustrin står för nästan en fjärdedel av den totala omsättningen i Göteborgsregionens näringsliv och merparten av regionens största företag återfinns inom den högteknologiska industrin.

Den starka tillverkningsindustrin och den industrinära tjänstesektorn gör Göteborgsregionen till en forskningsintensiv region. Detta är särskilt framträdande inom tre områden; fordon, läkemedel/kemi och företagstjänster. Regionens fordonsindustri står för mer än 60 procent av landets privata investeringar i forskning och utveckling. Inom läkemedel/kemi är motsvarande andel 42 procent. Inom företagstjänster är andelen 27 procent, till stor del beroende på våra stora teknikintensiva konsultföretag.

Göteborgsregionens starka industri gör också regionen till Sveriges ledande exportregion. Under 2016 exporterade regionens företag för cirka 400 000 kronor per sysselsatt. Exportvärdet per sysselsatt är därmed klart högre än i de övriga två storstadsregionerna och Sverige. Varuexporten uppvisar dessutom en positiv trend och ökade under 2016 med hela 6 procent i Göteborgsregionen, medan Sveriges varuexport endast ökade marginellt.

En hög kompetensnivå

Med två universitet och hundratals yrkesutbildningar finns välutbildad arbetskraft i Göteborgsregionen. Regionen har en större andel högutbildade än övriga Sverige och nästan hälften av alla i åldrarna 25 till 64 år i regionen har en eftergymnasial utbildning.

Inom Göteborgsregionen finns ett 140-tal yrkesutbildningar, utformade i samarbete med arbetsgivare för att matcha arbetsmarknadens kompetensbehov. Chalmers tekniska högskola och Göteborgs universitet samlar runt 50 000 studenter, många med internationell bakgrund. Vid de två lärosätena bedrivs spetsutbildningar samt tvärvetenskaplig forskning i samarbete med företag och myndigheter inom en rad olika områden.

Regionens näringsliv bidrar också i allra högsta grad till den höga kompetensnivån genom kontinuerlig kompetensutveckling av sin personal. Dessutom investerar företag i Göteborgsregionen varje år runt 20 miljarder kronor i forskning och utveckling, vilket motsvarar nästan en fjärdedel av Sveriges samlade privata investeringar i forskning och utveckling. Det gör regionen till en av de mest forskningsintensiva i Europa.

En miljonregion med unik samarbetsförmåga

Göteborgsregionen präglas av ett unikt samarbete mellan näringsliv, akademi och offentlig sektor. Nätverk, kluster och tre science parks skapar förutsättningar för innovation och spetskompetens. Inom flera områden finns världsledande forskning och produktutveckling. En stark tradition av samarbete mellan olika aktörer bidrar till framgångarna.

Göteborg är en växande storstadsregion som våren 2017 har drygt en miljon invånare. Det skapar fördelar bland annat i form av ökad tillgång till kompetens, kapital och idéer. Samtidigt är närheten mellan beslutsfattare och en väl utvecklad förmåga att samarbeta fördelar i konkurrensen med andra storstadsregioner. Tillväxten, investeringsmöjligheterna och koncentrationen av kompetens inom vissa områden väcker ett ökat nationellt och internationellt intresse. Framgångsrika samarbeten mellan näringslivet, akademien och samhällets andra aktörer ger också stor uppmärksamhet.

Göteborgs utmaningar

Trots Göteborgs många styrkor ur ett näringslivsperspektiv, står vi inför ett antal utmaningar de kommande åren. Business Region Göteborg har i rapporten "Näringsliv och Tillväxt 2016" identifierat tio utmaningar som behöver mötas för att Göteborg och Göteborgsregionen ska vara en konkurrenskraftig region även i framtiden.⁶ Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program utgår från dessa utmaningar.

Säkra kompetensförsörjningen

Framtidens kompetensförsörjning är den utmaning som näringslivet framhåller som den största utmaningen. Kampen om kompetens hårdnar och Göteborg behöver både tillvarata och attrahera kompetens, såväl nationellt som globalt. Ökad tillgång till bostäder och en tydligare bild av Göteborgs attraktivitet är två av de frågor som näringslivet framhåller som viktigast. Dit hör också utbildning och fortbildning som motsvarar näringslivets kompetensbehov nu och i överskådlig framtid.

Öka delaktigheten på arbetsmarknaden

Nära kopplad till behovet av att säkra kompetensförsörjningen, är utmaningen att öka delaktigheten på arbetsmarknaden. Samtidigt som kompetensbehovet är stort, står många utanför arbetsmarknaden och över hälften av dem är utrikes födda. I ett läge där arbetslösheten i Göteborgsregionen successivt har minskat och nu är lägst bland Sveriges storstadsregioner, är det av största vikt att förbättra matchningen och aktivt jobba för att öka delaktigheten på arbetsmarknaden.

Planera för tillväxt

De kommande tjugo åren planeras investeringar på 1000 miljarder kronor i Göteborgsregionen. Regionen står därmed för en stor del av hela Sveriges tillväxt och trenden är tydlig att allt mer kompetens och tillväxt samlas i storstadsregioner. Det innebär att Göteborgsregionens kommuner har ett särskilt nationellt ansvar att planera för tillväxt. Utan nya bostäder, nya arbetsplatser och mark för näringslivet kommer regionen att tappa konkurrenskraft. Det råder idag brist på kontor i de mest attraktiva lägena och även en brist på bostäder i hela Göteborgsregionen. Därför behöver Göteborgsregionen ha en samordnad planering som skapar attraktivitet i nya lägen.

Möta klimatutmaningen

Samtidigt som Göteborgsregionen befinner sig i en tillväxtfas med planerade investeringar i mångmiljardklassen, är det avgörande att tillväxten är långsiktigt hållbar och att regionen möter klimatutmaningen. I Göteborgsregionen har nivån på koldioxidutsläppen varit konstant under hela 2000-talet, för att sedan falla markant från 2011 och framåt. Samtidigt har den ekonomiska tillväxten i vår region ökat med mer än 50 procent. Denna så kallade "decoupling-effekt" visar att regionen gradvis har förbättrat insatserna för att uppnå en hållbar ekonomisk tillväxt.

Stärka både arbetsmarknadsregionen och kärnan

Det finns starka samband mellan folkmängden i en region och dess förmåga att generera tillväxt. Ju större region, desto större utbud av arbetstillfällen, branscher, kompetenser, upplevelser, kultur, varor och tjänster – och desto större förutsättningar för tillväxt. För att Göteborgsregionen ska fortsätta att vara en av Sveriges ledande tillväxtregioner, måste både arbetsmarknadsregionen utvidgas och kärnan stärkas. Bättre pendlingsmöjligheter

⁶ Näringsliv och Tillväxt 2016. Business Region Göteborg, 2016.

till Uddevalla, Trollhättan, Borås, Varberg och Falkenberg bidrar till en större och mer diversifierad hemmamarknad. Samtidigt behöver staden förtätas med fokus på att vara attraktiv och” fortsätta vara den drivande kraften i regionförstoringen.

Stärka regionens internationella position och tillgänglighet

Lika viktigt som att stärka tillgängligheten inom Göteborgsregionen, är det att stärka den till och från regionen. Tillgängligheten till omvärlden är god jämfört med liknande regioner. Samtidigt är förbättrad tillgänglighet via tåg, väg och flyg avgörande för vår framtida konkurrenskraft – inte minst med tanke på regionens exportinriktade näringsliv. Ytterligare en avgörande faktor är att ha en väl fungerande hamn som kan drivas med full kapacitet, eftersom den har stor betydelse för Sveriges utrikeshandel. Göteborg behöver också bindas ihop ännu starkare med Oslo och Köpenhamn. I takt med ökad regional konkurrens blir det också allt viktigare att Göteborg syns och hörs internationellt för att attrahera kompetens, kapital och etableringar.

Skapa grogrund för fler växande små och medelstora företag

Stora och små företag lever i symbios och den ekonomiska hållbarheten i Göteborg och regionen skulle stärkas av att fler små och medelstora företag startas och utvecklas. Idag är de mindre företagen underrepresenterade och entreprenörskapet lägre i Göteborgsregionen än i de båda andra storstadsregionerna i Sverige. Med tanke på att de mindre företagen, och framför allt de mindre tjänsteföretagen, växer allt snabbare och står för en högre andel av jobbtillväxten, behöver Göteborg skapa en bättre grogrund för dessa växande små och medelstora företag.

Förbättra företagsklimatet

Företagsklimatet utgör en huvudkomponent i att skapa en bra grogrund för såväl små och medelstora företag, som för stora företag. Företagens upplevelse av det allmänna företagsklimatet i Göteborg måste bli mer positiv. En del av detta arbete är att förbättra stadens service till företagen. En lika viktig del är att aktivt arbeta med attityderna till företag och företagare bland både politiker och tjänstemän i Göteborg såväl som i regionens kommuner. Ytterligare en viktig del är att skapa rimliga förutsättningar för små och medelstora företag att delta vid inköp och upphandling.

Stärka resurserna inom forskning och utveckling

Göteborgsregionen har genom flera stora företag en unik koncentration av forskning och utveckling (FoU) inom främst teknik och Life Science. FoU-verksamheter är strategiskt viktiga och ger stora spridningseffekter till den övriga ekonomin. Därför är det avgörande att ytterligare stärka FoU-resurserna inom regionen, genom att stärka samverkan mellan företag, kommun och akademi för att bland annat skapa världsledande demonstrationsmiljöer för regionens innovativa företag.

Öka regionens produktivitet

Denna sista utmaning hänger ihop med samtliga övriga. Med fler företag med höga och växande förädlingsvärden, satsningar på utbildning och infrastruktur, samt ökade FoU-resurser, ökar produktiviteten i regionen. Fler kommer i arbete, högre värden skapas med samma insats och nya processer utvecklas och genererar högre värden. Detta är avgörande, eftersom Göteborgsregionens ekonomiska attraktivitet och konkurrenskraft ständigt behöver stärkas i förhållande till omvärlden.

Målbild och mål för stadens näringslivsutveckling

Målbild 2035

Utifrån de nyckelord för Göteborgs näringsliv 2035 som formulerades i dialogen med näringsliv och akademi, samt efter ett nära arbete med berörda förvaltningar och bolag inom staden, har en målbild för 2035 formulerats. Målbilden uttrycker stadens viljeinriktning för vad som ska uppnås genom det samlade arbetet med näringslivsutveckling till år 2035. Mållåret är satt i samklang med andra beslutade styrdokument, som stadens trafikstrategi, utbyggnadsplan och grönplan, vilka samtliga tar sikte på år 2035.

Göteborg är en internationell förebild för förmågan att samarbeta – i en miljö där människor utvecklas och trivs. Näringslivet har fullt stöd från staden och kan känna stolthet över att verka i en av världens mest nytänkande storstadsregioner.

I målbilden uttrycks att Göteborg ska vara en internationell förebild för sin samverkansförmåga. Det innebär en utvecklad samverkan mellan stadens organisationer, mellan staden, näringslivet, akademien och ideella sektorn, samt med regionala aktörer, både nationellt och internationellt. Syftet med denna utvecklade samverkan är att skapa ett näringslivsklimat som präglas av nytänkande, där nya lösningar snabbt fångas upp och där människor kan utvecklas och trivas.

Målbilden uttrycker också att näringslivet ska ha fullt stöd från staden. Detta stöd kan bland annat manifesteras i det lilla, genom en effektiv handläggning av ärenden, positiva attityder och ett gott bemötande från både tjänstepersoner och politiker. Stödet kan också uttryckas i de övergripande processerna, som till exempel genom en stadsplanering som skapar möjligheter för företag att växa, skolor som utvecklar bra kompetens, samt stort utbud av bostäder av olika slag.

Mål och indikatorer

Det övergripande målet för Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program är att skapa förutsättningar för:

Minst 120 000 nya jobb till 2035

Med nya jobb avses minst 120 000 fler sysselsatta från 2016 till 2035 inom hela Göteborgsregionen. Det innebär en ambitionshöjning jämfört med den bedömda ökningen, 100 000 nya jobb, som förväntas med nuvarande befolkningsutveckling och sysselsättningsgrad.⁷

⁷ En mer utförlig beskrivning av det övergripande målet, nuläge och hur vi räknat finns i bilaga 2.

För att uppnå den långsiktiga målbilden och det övergripande målet, har tre underliggande mål formulerats. Målen tar fasta på de strategiska områden som det näringslivsstrategiska programmet omfattar. De tre underliggande målen är:

Mål 1: Kompetensförsörjning och attraktionskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som är bäst på att tillvarata kompetens och attrahera talang.

Mål 2: Samhällsplanering

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som erbjuder bäst förutsättningar för en hög och hållbar tillväxt.

Mål 3: Företagsklimat och innovationskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som har bäst klimat för företagande och innovation.

Till varje mål kopplas prioriterade indikatorer och önskvärt läge för dessa, för att kunna följa målens utveckling vid uppföljning. De prioriterade indikatorerna kommer kontinuerligt att ses över för att säkerställa att de mäter vad som avses, samt kompletteras om nya indikatorer uppkommer som är bättre lämpade till att mäta måluppfyllelse.

I följande stycken beskrivs vart och ett av målen, de prioriterade indikatorer som används för att följa målens utveckling, samt önskat läge för dessa indikatorer.⁸

Mål 1: Kompetensförsörjning och attraktionskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som är bäst på att tillvarata kompetens och attrahera talang.

Det första målet har fokus på människan och att tillvarata varje människas inneboende drivkraft och talang. För att Göteborgs Stad ska lyckas nå målet, krävs ett strategiskt arbete inom kompetensförsörjning och attraktionskraft.

Prioriterade indikatorer:

- Arbetslöshet
- Flyttnetto högutbildade
- Europe 2020 Regional Index

Önskat läge:

- Arbetslösheten i Göteborg och Göteborgsregionen ska vara lägst bland svenska storstäder/storstadsregioner.
- Flyttnettot till Göteborgsregionen för högutbildade ska vara positivt för samtliga åldersspann.
- Göteborgsregionen⁹ ska ligga bland de tio bästa regionerna i EU enligt Europe 2020 Regional Index.

⁸ En djupare analys av de prioriterade indikatorerna, nuläge och utveckling över tid finns i bilaga 2.

⁹ Göteborgsregionen definieras här som NUTS 2 Västsverige och består av Västra Götalands län och Halland.

Mål 2: Samhällsplanering

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som erbjuder bäst förutsättningar för en hög och hållbar tillväxt.

Det andra målet har fokus att skapa en hållbar tillväxt ur samtliga dimensioner – den ekonomiska, den ekologiska och den sociala. För att Göteborgs Stad ska lyckas nå målet, krävs ett strategiskt arbete inom hela det regionala samhällsplaneringsområdet, inklusive infrastruktur, tillgänglighet, markberedskap och fysiskt planering.

Prioriterade indikatorer:

- Produktivitet (BRP/capita och förädlingsvärde/sysselsatt)
- Decouplingeffekt (gapet mellan BRP-tillväxt och CO₂-utsläpp)
- Antal invånare och sysselsatta i Göteborgs lokala arbetsmarknad respektive Göteborgsregionens kärna

Önskat läge:

- Göteborgsregionens produktivitet ska öka i samma takt som eller snabbare än liknande storstadsregioner¹⁰ i Europa.
- Gapet mellan BRP-tillväxt och CO₂-utsläpp ska fortsätta öka över tid i Göteborgsregionen.
- Göteborgs lokala arbetsmarknad ska utvidgas och Göteborgsregionens kärna ska förtätas enligt målen i GRs regionala utvecklingsplan ”Hållbar tillväxt, som säger att:
 - Göteborgs lokala arbetsmarknad ska omfatta 1,75 miljoner invånare år 2030.
 - Göteborgsregionens kärna ska stärkas med ytterligare 45 000 boende och 60 000 arbetstillfällen till 2030.
 - Utöver kärnan ska det sammanhängande stadsområdet, huvudstråken och kustzonens större tätorter till samma tidpunkt stärkas med 135 000 boende och 50 000 arbetstillfällen.

Mål 3: Företagsklimat och innovationskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som har bäst klimat för företagande och innovation.

Det tredje målet har fokus på näringslivsklimatet och att skapa gynnsamma förutsättningar för nya företag att etableras, befintliga företag att växa och innovationer att utvecklas. För att Göteborgs Stad ska lyckas nå målet, krävs ett strategiskt arbete inom företagsklimat och innovationskraft.

Prioriterade indikatorer:

- Företagsklimat
- Investeringar i forskning och utveckling (FoU)
- EU Regional Innovation Scoreboard

¹⁰ Liknande storstadsregioner avser här t ex Stuttgart, München, Lille, Helsingfors, Wien, Lyon, Oslo, Stockholm, Öresundsregionen, Hamburg och Milano.

Önskat läge:

- Göteborgs Stad och Göteborgsregionen ska ha bäst företagsklimat bland de svenska storstäderna respektive storstadsregionerna enligt både Sveriges Kommuner och Landstings Insiktsmätning och andra mätningar, så som Svenskt Näringslivs sammanfattande omdöme.
- Göteborgsregionen¹¹ ska ha högre resultat vad gäller privata investeringar inom FoU i relation till liknande storstadsregioner i Europa.
Göteborgsregionen ska ha högst FoU-investeringar/sysselsatt och högst varuexportvärde/sysselsatt bland svenska storstadsregioner.
- Göteborgsregionen¹⁰ ska rankas som ”innovationsledare” enligt EU Regional Innovation Scoreboard.

¹¹ Göteborgsregionen definieras här som NUTS 2 Västsverige och består av Västra Götalands län och Halland.

Sex strategier för att stärka näringslivets förutsättningar

Utifrån de utmaningar som Göteborg och regionen står inför, samt de prioriteringar som framkommit i dialogen med näringsliv och akademi, har sex strategiska områden identifierats. För att Göteborgs Stad ska lyckas uppnå målbild och mål, måste ett strategiskt arbete drivas inom samtliga dessa områden:

- Kompetensförsörjning
- Attraktionskraft
- Infrastruktur och tillgänglighet
- Markberedskap och fysisk planering
- Företagsklimat
- Innovationskraft

Utmaningsdrivna strategier

De sex strategiska områdena tar sin utgångspunkt i de tio utmaningar som identifierats i BRGs skrift Näringsliv och Tillväxt 2016. I dialogen med näringsliv och akademi fick organisationerna rangordna utmaningarna, ge inspel till fler utmaningar och sedan föreslå åtgärder som skulle kunna möta dessa utmaningar. Därmed kopplar varje strategiskt område an till åtminstone tre och i vissa fall fyra av de tio utmaningarna enligt nedanstående matris:

Tio utmaningar för Göteborgsregionen	Strategiska områden					
	Kompetensförsörjning	Attraktionskraft	Infrastruktur och tillgänglighet	Markberedskap och fysisk planering	Företagsklimat	Innovationskraft
Säkra kompetensförsörjningen						
Öka delaktigheten på arbetsmarknaden						
Planera för tillväxt						
Möta klimatutmaningen						
Stärka både arbetsmarknadsregionen och kärnan						
Stärka regionens internationella position och tillgänglighet						
Skapa grogrund för fler växande små och medelstora företag						
Förbättra företagsklimatet						
Stärka resurserna inom forskning och utveckling						
Öka regionens produktivitet						

 Skärningspunkt där ett strategiskt område möter en utmaning

Utmaningarna att säkra kompetensförsörjningen och att öka delaktigheten på arbetsmarknaden möts genom de insatser som föreslås inom det strategiska området kompetensförsörjning. Det är också dessa båda utmaningar som prioriterades högst av näringslivet i dialogmötena.

Utmaningen att planera för tillväxt möts genom insatserna inom det strategiska området markförsörjning och fysisk planering. Insatserna inom detta område, tillsammans med insatserna inom infrastruktur och tillgänglighet möter också utmaningen att stärka både arbetsmarknadsregion och kärna. På motsvarande sätt möter insatserna inom områdena infrastruktur och tillgänglighet samt attraktionskraft utmaningen att stärka regionens internationella position och tillgänglighet.

För att möta klimatutmaningen föreslås flera insatser inom både det strategiska området infrastruktur och tillgänglighet, och området innovationskraft. Detta område innehåller även insatser för att möta utmaningen att stärka resurserna inom forskning och utveckling.

Utmaningen att skapa en grogrund för fler växande små och medelstora företag möts genom insatser inom de strategiska områdena attraktionskraft och företagsklimat. Det sistnämnda området har också direkt bäring på utmaningen att förbättra företagsklimatet.

Den sista utmaningen, att öka regionens produktivitet, hänger ihop med de övriga utmaningarna och har således kopplingar till samtliga sex strategiska områden.

Specifika och strategiska insatser

Inom varje strategiskt område anges en huvudstrategi och ett antal insatser för att genomföra huvudstrategin. Dessa strategier och insatser är *specifika* för det näringslivsstrategiska programmet och finns inte lika tydligt uttryckta i något annat av Göteborgs Stads styrande dokument och program.

På motsvarande sätt innehåller Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program inte sådana strategier och insatser som redan omfattas av befintliga styrande dokument och program. Insatser för att skapa en trygg stad med social hållbarhet och bygga fler bostäder hör till denna kategori och finns därför inte med bland insatserna i det näringslivsstrategiska programmet, även om det är av största vikt för näringslivet att dessa insatser genomförs.

Särskilt betydelsefullt är också att det finns ett väl fungerande utbildningssystem av hög kvalitet, där en attraktiv internationell skola har stor betydelse för näringslivets möjligheter att rekrytera internationell kompetens. Även denna typ av insatser inryms i andra styrdokument och är därför inte inkluderade i det näringslivsstrategiska programmet.

Insatserna i programmet är vidare av *strategisk* snarare än operativ karaktär. Det operativa genomförandet av programmet, samt vilka konkreta åtgärder som ska vidtas, kommer att beskrivas i separata handlingsplaner då programmet är beslutat, där berörda nämnder och styrelser inom ramen för sina uppdrag tar fram dessa. Utifrån dialogen med näringsliv och akademi, är det avgörande att det operativa genomförandet präglas av mod, nytänkande, handlingskraft och samverkan. Dessa fyra aspekter bör genomsyra arbetet inom samtliga strategiska områden.

I följande stycken beskrivs vart och ett av de strategiska områdena, dess huvudstrategier samt insatserna de omfattar.

Strategi 1: Kompetensförsörjning

Göteborg tillvaratar och attraherar kompetens.

Tillgång till arbetskraft med relevant kompetens är en av de viktigaste förutsättningarna för att näringslivet i Göteborg ska vara konkurrenskraftigt och fortsätta utvecklas. För att säkra morgondagens kompetensförsörjning ska Göteborgs Stad arbeta aktivt med att identifiera och tillvarata den kompetens som redan finns här, samt attrahera kompetens nationellt och globalt.

Det gör Göteborgs Stad genom att:

- Utveckla skola-näringslivssamverkan och låta entreprenörskap löpa som en röd tråd genom hela utbildningssystemet.
- Utveckla relevanta utbildningar som arbetslivet efterfrågar på alla nivåer.
- Aktivt stödja utvecklingen av akademien i staden.
- Utveckla möjligheten till fortbildning och kontinuerligt lärande på arbetsplatsen.
- Verka för bättre matchning och snabbare validering av kompetenser tillsammans med näringslivet för ökad delaktighet på arbetsmarknaden.
- Satsa aktivt på att tillvarata och attrahera internationell kompetens och stödja initiativ som stärker den internationella gemenskapen (international community) i staden.

Strategi 2: Attraktionskraft

Göteborg är en attraktiv plats att verka och bo i, samt besöka.

Tillväxten har en regional logik och det är regioner snarare än kommuner som konkurrerar om kompetens och kapital. Som navet i Göteborgsregionen är därför Göteborgs attraktionskraft avgörande. Göteborg ska vara en plats som är attraktiv att verka och bo i, samt besöka. För att vara det behöver Göteborgs Stad både leverera en god samhällsservice och förmedla berättelsen om Göteborg som attraktiv plats.

Det gör Göteborgs Stad genom att:

- Utarbeta en välutvecklad process för att attrahera investeringar och stödja företagsetableringar.
- Aktivt marknadsföra staden genom att utveckla berättelsen om Göteborg och det utvecklingssprång vi befinner oss i.
- Skapa tillåtande miljöer som främjar entreprenörskap och där gräsrotsinitiativ får möjlighet att utvecklas.

Strategi 3: Infrastruktur och tillgänglighet

Göteborg har en fungerande infrastruktur och god tillgänglighet.

Med sitt geografiska läge mitt emellan Oslo och Köpenhamn, samt med hamnen som porten mot världen, har Göteborg en stark position som internationell logistiknod. För att stärka positionen ytterligare, ska Göteborgs Stad fortsätta utveckla en fungerande infrastruktur med god tillgänglighet för både människor och gods – såväl inom staden och regionen, som till och från regionen.

Det gör Göteborgs Stad genom att:

- Fortsätta utveckla Göteborg som Skandinavians logistiknav, med Göteborgs Hamn och Landvetter Flygplats som centrala hubbar.
- Verka för effektiva, hållbara resor med alla trafikslag inom både stad och arbetsmarknadsregion.
- Tillvarata Göteborgs unika kompetens inom hållbara transportsystem och mobilitetslösningar och låta det prägla stadens omvandling.
- Stödja omställningen till en smart stad genom att tillvarata digitaliseringens möjligheter.

Strategi 4: Markberedskap och fysisk planering

Göteborg erbjuder bra lokaler och verksamhetsmark i rätt lägen

Göteborg befinner sig i ett utvecklingssprång där mångmiljardbelopp kommer att investeras de närmaste tjugo åren. För att underlätta näringslivets etablering och expansion, behöver Göteborgs Stad, tillsammans med Göteborgsregionen, planera för tillväxt, genom att skapa förutsättningar för fastighetsmarknadens aktörer att kunna utveckla lokaler för näringslivets behov, samt att i stadens planering erbjuda verksamhetsmark i lägen som stärker utvecklingen av en hållbar region.

Det gör Göteborgs Stad genom att:

- Bedriva en mark- och lokalförsörjning med insikt om näringslivets etablerings- och expansionsbehov.
- Stärka och utveckla strategiska lägen som möter näringslivets behov av tillväxt.
- Utarbeta ändamålsenliga detaljplaner som fungerar för ett föränderligt näringsliv, möjliggör snabbare etableringar och skapar förutsättningar för att arbeta nytänkande med stadens rum.

Strategi 5: Företagsklimat

I Göteborg är det enkelt att driva företag.

Ett positivt företagsklimat är en förutsättning för att näringslivet ska fortsätta välja Göteborg som bas för etablering och expansion. I Göteborg ska det vara enkelt att driva företag, det är ledstjärnan för alla våra kontakter med företagen. Varje möte ska präglas av ett positivt bemötande, vi ska alltid ha kunden i fokus och vi ska ha god kunskap om stadens erbjudande till företagen. Vid inköp och upphandling är det viktigt att små och medelstora företag ges rimliga möjligheter att delta.

Det gör Göteborgs Stad genom att:

- Arbeta aktivt med attityder till och förståelse för företag och företagande hos politiker och tjänstemän.
- Arbeta systematiskt med att förenkla stadens processer ur ett näringslivsperspektiv.
- Tillse att stadens beslut i relevanta frågor innehåller en analys om hur det påverkar näringslivet.
- Arbeta i samverkan med externa aktörer för att stödja nyföretagande samt utveckling av små och medelstora företag.

Strategi 6: Innovationskraft

Göteborg stärker näringslivets förutsättningar för innovation.

Göteborg är navet i Sveriges viktigaste industriregion och basen för flera globala kunskapsintensiva tillverkningsföretag. Det skapar unika förutsättningar för staden att vara testarena för utveckling av ny teknik, nya processer och affärsmodeller som kan lösa framtidens samhällsutmaningar. Göteborgs Stad ska stödja denna utveckling genom att stärka näringslivets förutsättningar för innovation och inom staden vara öppen för innovationer i sina verksamheter.

Det gör Göteborgs Stad genom att:

- Initiera, utveckla och samordna klusterinitiativ och strategiska samverkansprojekt där kompetenser korsbefruktas.
- Positionera staden som internationellt ledande test- och demomiljö för hållbara lösningar på samhällsutmaningar.
- Stärka Göteborgs position som den innovativa motorn i svensk industri.
- Satsa aktivt på kreativa näringar som katalysator för innovation.

Bilaga 1. Arbetsprocess

Dialogmöten med externa aktörer

Under framtagandet av Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program har projektgruppen haft separata dialogmöten med nedanstående organisationer, i syfte att lyssna in vad dessa organisationer önskar att staden utvecklar för att skapa bättre förutsättningar för företagande. I dialogmötena utgick diskussionen från de tio utmaningarna som identifierats i BRGs skrift Näringsliv och Tillväxt 2016. Organisationerna fick rangordna utmaningarna, ge inspel till fler utmaningar och sedan föreslå åtgärder som skulle kunna möta dessa utmaningar. Dialogmötena genomfördes under februari-mars 2017. Samtliga organisationer som deltog i dialogmötena erbjöds därefter i juni att i en enkät ge sina synpunkter på förslag till program.

Företag, näringslivsorganisationer och fackförbund

AB Volvo
Angered Företagarförening
Avenyföreningen
Cevt AB
Fastighetsägarna
Företagarföreningen Göteborg
Företagarna
Gbg & Co:s näringslivsgrupp
Getinge AB
G-Lab21
Gårda Företagarförening
Högsbo-Sisjön Företagarförening
Innerstaden Göteborg AB
Lindex AB
Livsanda Care AB
LO (inkl Handelsanställdas Förbund, IF Metall, Kommunalarbetareförbundet, Transportarbetareförbundet)
Majorna Älvsborg Företagarförening
Norra Älvstranden Företagarförening
Nyföretagarorganisationerna i entreprenörskvarteret Yesbox (Almi Företagspartner, Brewhouse, Connect Sverige Region Väst, Coompanion, Drivhuset, Framtidens företag, Framtidsfrön, Göteborgs Uppfinnareförening, Nyföretagarcentrum, One Stop Future Shop, Skatteverket, Ung Företagsamhet, Venture Cup, Winnet Västra Götaland)
SKF Sverige AB
Småföretagarnas Riksförbund
Startup Grind
Stena AB
Svenskt Näringsliv (inkl Almega, Plåt och Ventföretagen, Svensk Handel, Teknikföretagen, Transportföretagen, Visita)
Sveriges Byggindustrier
The Techno Creatives
Torslanda Företagarförening

Unionen
Vinnigroup AB
Västsvenska Handelskammaren
Wallenstam AB

Akademi och Science Parks

Chalmers tekniska högskola
Göteborgs universitet
Johanneberg Science Park
Lindholmen Science Park
Sahlgrenska Science Park

Workshops och möten med aktörer inom Göteborgs Stad

Utifrån de inspel som framkom i dialogmötena, tog en referensgrupp vid med representanter för 15 förvaltningar och bolag som har omfattande näringslivskontakter:

Angereds stadsdelsförvaltning
Fastighetskontoret
Förvaltningen för inköp och upphandling
Förvaltningen för konsument och medborgarservice
Gbg & Co
Göteborgs Hamn
HIGAB
Lundby stadsdelsförvaltning
Miljöförvaltningen
Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning
Social resursförvaltning
Stadsbyggnadskontoret
Trafikkontoret
Utbildningsförvaltningen
Älvstranden Utveckling AB

Under april-maj 2017 hölls fyra workshops med referensgruppen, där målbild, mål och strategiska områden med åtgärder definierades. Dessa förslag diskuterades därefter på djupet i separata möten med samtliga förvaltnings- och bolagsledningarna som varit representerade i referensgruppen. De förslag som arbetats fram utifrån ovanstående dialogmöten och workshops med referensgruppen diskuterades sedan i maj ur ett regionalt perspektiv med följande aktörer:

Regionala aktörer

Göteborgsregionens Kommunalförbund (GRs presidium samt kommunchefer och näringslivschefer i GR)
Länsstyrelsen i Västra Götaland (Ledningsgrupp)
Västra Götalandsregionen (Regionutvecklingsnämndens presidium och Koncernstab
Regional utveckling)

Ett tiotal informationsmöten med politiken har även genomförts under våren 2017. Under hela processen har månatliga avstämningar gjorts med ledningsgruppen för Business Region Göteborg samt med projektets styrgrupp. Projektgruppen har löpande sammanvägt de inspel som inkommit och på detta sätt tagit fram det förslag som ligger.

Bilaga 2: Mål och indikatorer

Övergripande mål

Det övergripande målet för Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program är att skapa förutsättningar för:

Minst 120 000 nya jobb till 2035

Med nya jobb avses minst 120 000 fler sysselsatta från 2016 till 2035 inom hela Göteborgsregionen.¹² Det innebär en ambitionshöjning jämfört med den bedömda ökningen, 100 000 nya jobb, som förväntas med nuvarande befolkningsutveckling och sysselsättningsgrad.

Nuläge:

- 2016 var antalet sysselsatta i åldern 16-74 år totalt 518 195 personer i Göteborgsregionen.
- Den totala folkmängden i åldern 16-74 år uppgick 2016 till 733 450 personer i Göteborgsregionen.
- Detta motsvarar en förvärvsgrad på 71 procent i åldern 16-74 år i Göteborgsregionen år 2016.

Så har vi beräknat målet på minst 120 000 nya jobb:

- Enligt Västra Götalandsregionens befolkningsprognos, kommer Göteborgsregionen år 2035 ha en folkmängd i åldern 16-74 år på 868 871 personer.
- Med en fortsatt förvärvsgrad i nivå med dagens 71 procent, skulle antalet sysselsatta i åldern 16-74 år vara 616 898 personer i Göteborgsregionen år 2035.
- I jämförelse med dagens antal sysselsatta på 518 195 personer, innebär det en ökning med närmare 100 000 personer från 2016 till 2035.
(616 898-518 195=98 703)
- En ökning med minst 120 000 fler sysselsatta innebär därför en höjd förvärvsgrad jämfört med dagens.
- Vi utgår från att de strategier och insatser som finns beskrivna i det näringslivsstrategiska programmet mynnar ut i handlingsplaner, som i sin tur omfattar konkreta åtgärder som leder till att förvärvsgraden successivt höjs fram till 2035.

¹² I Göteborgs lokala arbetsmarknad ingår förutom Göteborgsregionens kommuner idag (2015 år siffror) även Bollebygd, Falkenberg, Mark, Orust, Varberg och Vårgårda.

Mål 1: Kompetensförsörjning och attraktionskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som är bäst på att tillvarata kompetens och attrahera talang.

Prioriterade indikatorer

- Arbetslöshet
- Flyttnetto högutbildade
- Europe 2020 Regional Index

Önskat läge

- Arbetslösheten i Göteborg och Göteborgsregionen ska vara lägst bland svenska storstäder/storstadsregioner.
- Flyttnettot till Göteborgsregionen för högutbildade ska vara positivt för samtliga åldersspann.
- Göteborgsregionen¹³ ska ligga bland de tio bästa regionerna i EU enligt Europe 2020 Regional Index.

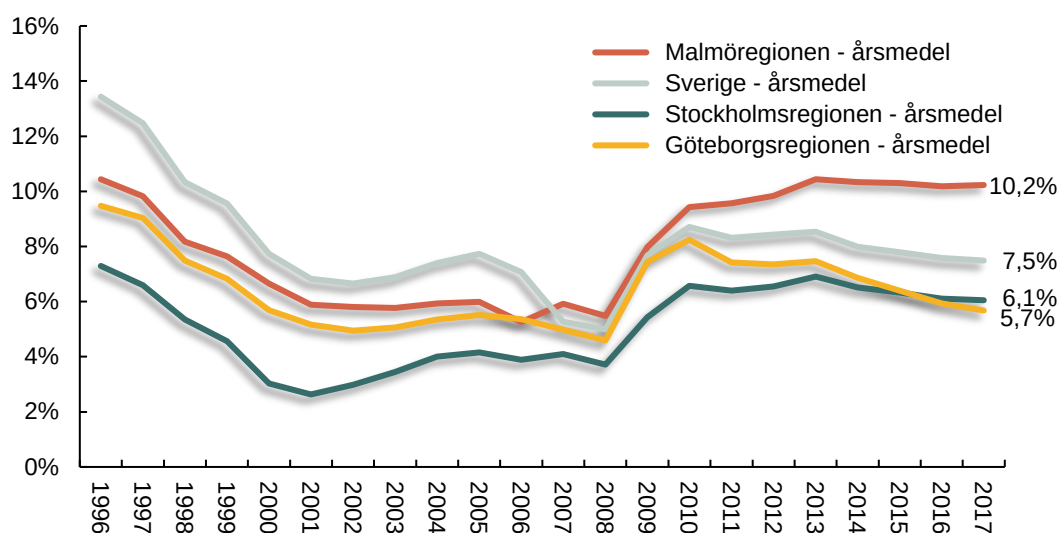
Nuläge

Arbetslöshet

Den öppna arbetslösheten inklusive personer i arbetsmarknadspolitiska program var i genomsnitt 7,8 procent för Göteborg år 2016. I Stockholm låg motsvarande siffra på 6,1 procent och i Malmö 14,9 procent.

I hela Göteborgsregionen var den öppna arbetslösheten 5,7 procent under första halvan av 2017. Motsvarande siffror för riket var 7,5 procent, Stockholmsregionen 6,1 procent och Malmöregionen 10,2 procent (se figur 1.1).

Figur 1.1 Öppet arbetslösa samt i arbetsmarknadspolitiska program, procent av den registerbaserade arbetskraften 16-64 år i Sveriges storstadsregioner

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB

¹³ Göteborgsregionen definieras här som NUTS 2 Västsverige och består av Västra Götalands län och Halland.

Flyttnetto högutbildade

Göteborgsregionen hade år 2016 ett positivt flyttnetto av högutbildade inom hela åldersspannet 21-64 år. Flyttnettot av högutbildade var däremot negativt för ålderskategorierna 28-44 år och 45-64 år, vilket är ett resultat som även gäller för Västra Götalands län (se tabell 1.2).

Tabell 1.2 Flyttnetto av högutbildade 21-64 år

REGION	ÅLDER	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Göteborgsregionen	21-64 år	-149	236	133	32	233	54	356
	21-27 år	253	368	452	357	382	469	580
	28-44 år	-367	-153	-303	-287	-151	-365	-182
	45-64 år	-35	21	-16	-38	2	-50	-42
Västra Götalands län	21-64 år	-513	-99	-278	-243	-193	-199	102
	21-27 år	153	352	332	342	232	436	491
	28-44 år	-591	-453	-603	-484	-454	-535	-329
	45-64 år	-75	2	-7	-101	29	-100	-60

Källa: Västra Götalandsregionen

Europe 2020 Regional Index

Göteborgsregionen placerar sig på rank nr 5 av 268 regioner enligt den senast publicerade Europe 2020 Regional Index 2015 (se tabell 1.3).

Tabell 1.3 Rankinglista Europe 2020 Regional Index

RANK	REGION, NUTS2
1	Köpenhamnsregionen, Danmark
2	Helsingfors-Uusimaa, Finland
3	Stockholm, Sverige
4	Östra Mellansverige, Sverige
5	Västsverige, Sverige
6	Sydsverige, Sverige
7	Oberbayern, Tyskland
8	Vlams-Brabant, Nederländerna
9	Tübingen, Tyskland
10	Stuttgart, Tyskland
*	*
268	Campania, Italien

Källa: EU-kommissionen

Mål 2: Samhällsplanering

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som erbjuder bäst förutsättningar för en hög och hållbar tillväxt.

Prioriterade indikatorer

- Produktivitet (BRP/capita och BRP/sysselsatt)
- Decouplingeffekt (gapet mellan BRP-tillväxt och CO₂-utsläpp)
- Antal invånare och sysselsatta i Göteborgs lokala arbetsmarknad respektive Göteborgsregionens kärna

Önskat läge

- Göteborgsregionens produktivitet ska öka i samma takt som eller snabbare än liknande storstadsregioner¹⁴ i Europa.
- Gapet mellan BRP-tillväxt och CO₂-utsläpp ska fortsätta öka över tid i Göteborgsregionen.
- Göteborgs lokala arbetsmarknad ska utvidgas och Göteborgsregionens kärna ska förtätas enligt målen i GRs regionala utvecklingsplan "Hållbar tillväxt, som säger att:
 - Göteborgs lokala arbetsmarknad ska omfatta 1,75 miljoner invånare år 2030.
 - Göteborgsregionens kärna ska stärkas med ytterligare 45 000 boende och 60 000 arbetstillfällen till 2030.
 - Utöver kärnan ska det sammanhängande stadsområdet, huvudstråken och kustzonens större tätorter till samma tidpunkt stärkas med 135 000 boende och 50 000 arbetstillfällen.

¹⁴ Liknande storstadsregioner avser här t ex Stuttgart, München, Lille, Helsingfors, Wien, Lyon, Oslo, Stockholm, Öresundsregionen, Hamburg och Milano.

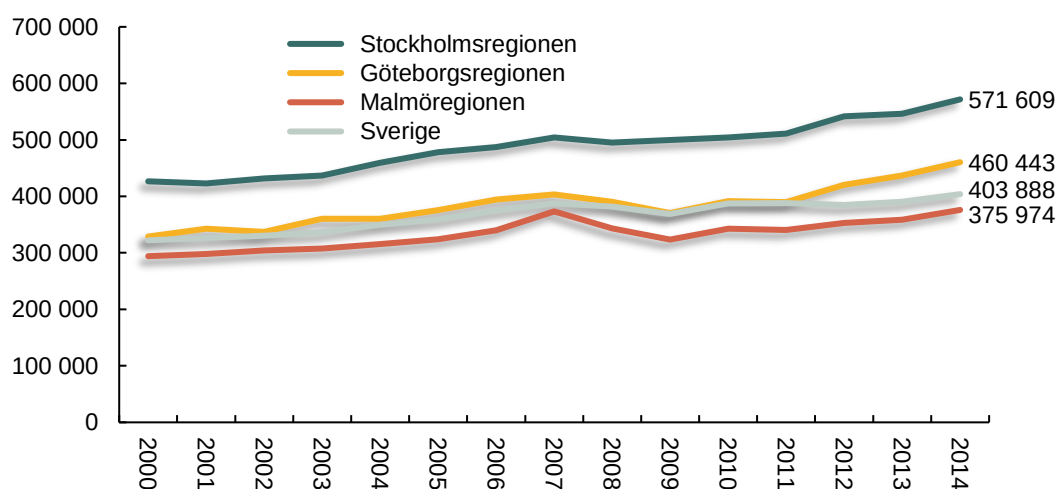
Nuläge

Produktivitet

Göteborgsregionens BRP/capita har ökat med 40 procent mellan 2000-2014.

Motsvarande förändring i Stockholmsregionen var 34 procent och i Malmöregionen 28 procent. Jämfört med föregående år ökade Göteborgsregionens BRP/capita med 5 procent, vilket den även gjorde i de övriga två storstadsregionerna (se figur 2.1).

Figur 2.1 Realt BRP (förädlingsvärde i kronor) per capita i storstadsregioner och Sverige 2000-2014

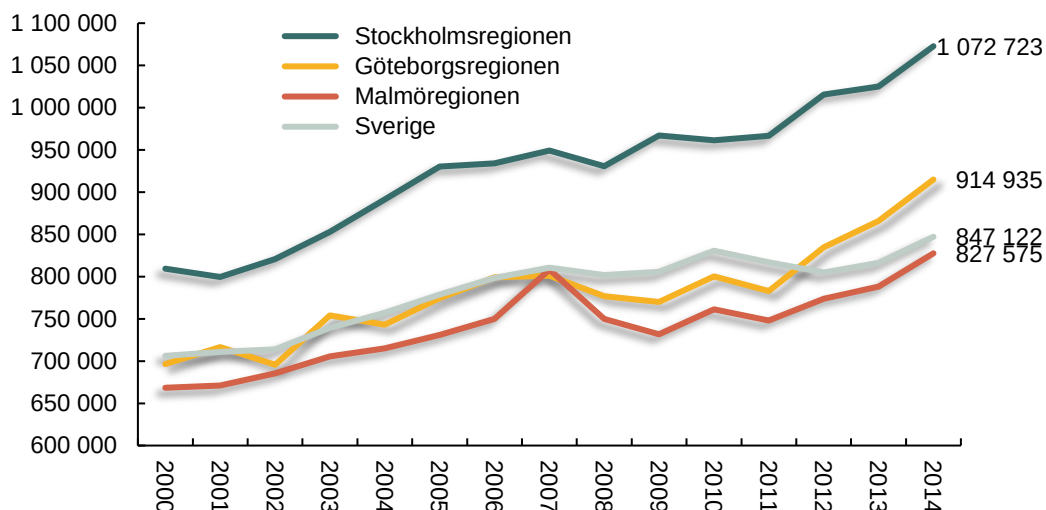

Källa: SCB

Göteborgsregionens BRP/sysselsatt har ökat med 31 procent mellan 2000-2014.

Motsvarande förändring i Stockholmsregionen var 33 procent och i Malmöregionen 24 procent. Jämfört med föregående år ökade Göteborgsregionens BRP/sysselsatt med 6 procent och i de övriga två storstadsregionerna med 5 procent (se figur 2.2)

Figur 2.2 Realt BRP (förädlingsvärde i kronor) per sysselsatt i storstadsregioner och Sverige 2000-2014

Källa: SCB

I jämförelse med liknande storstadsregioner i Europa, ligger Göteborgsregionens produktivitetsökning mellan 2006-2014 i det övre spannet och överträffas endast av Stockholm, Stuttgart och Öresundsregionen (se tabell 2.3).

Tabell 2.3 Realt BRP (förädlingsvärde i euro) per capita i Västsverige och jämförbara storstadsregioner enligt NUTS 2

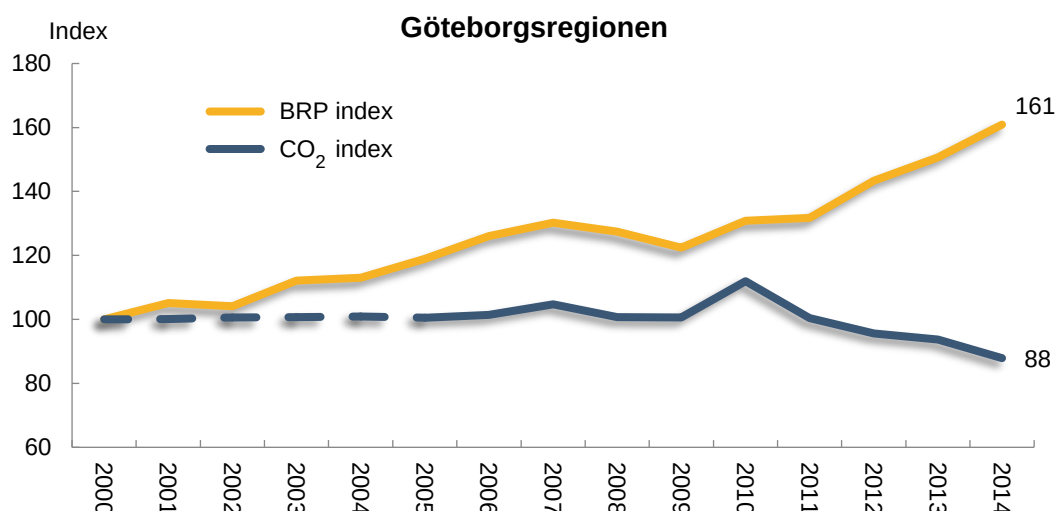
REGION	EURO PER INVÅNARE			FÖRÄNDRING 2006-2014	
	2006	2010	2014	EURO	%
Västsverige, Sverige	35 900	37 700	42 900	7 000	19%
Hamburg, Tyskland	52 900	55 600	60 100	7 200	14%
Helsingfors, Finland	43 900	47 500	49 200	5 300	12%
Lille, Frankrike	23 700	24 700	26 200	2 500	11%
Lyon, Frankrike	29 800	30 600	32 100	2 300	8%
Milano, Italien	43 800	51 000	49 900	6 100	14%
München, Tyskland	88 000	89 500	99 600	11 600	13%
Oslo, Norge	*	*	78 500	*	*
Stockholm, Sverige	50 500	54 600	62 800	12 300	24%
Stuttgart, Tyskland	37 900	40 900	46 500	8 600	23%
Wien, Österrike	42 700	45 700	47 300	4 600	11%
Öresundsregionen	49 800	55 300	59 800	10 000	20%

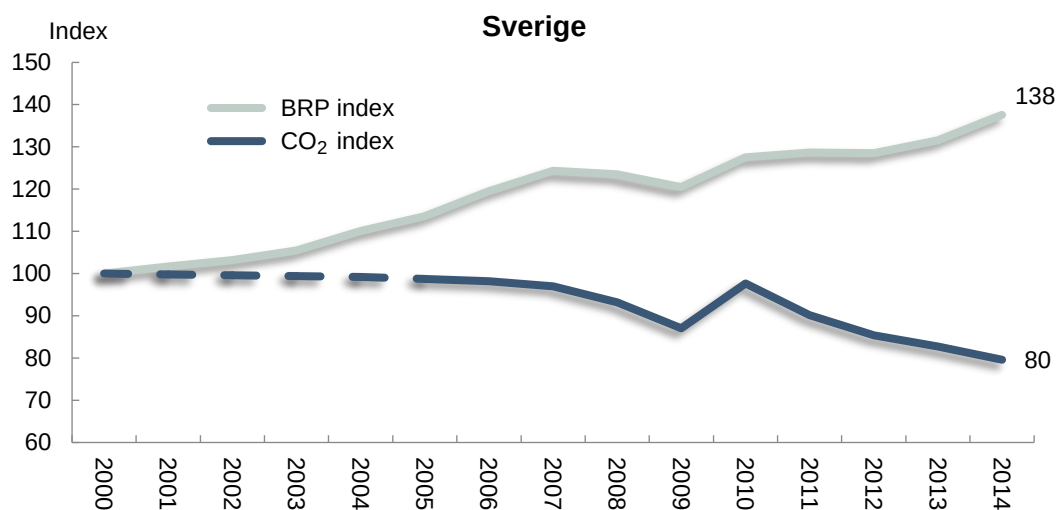
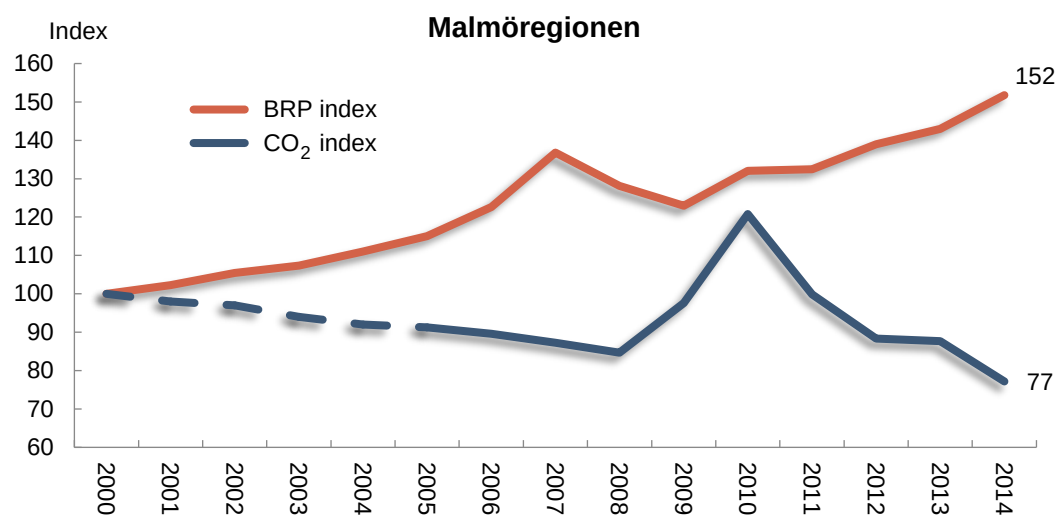
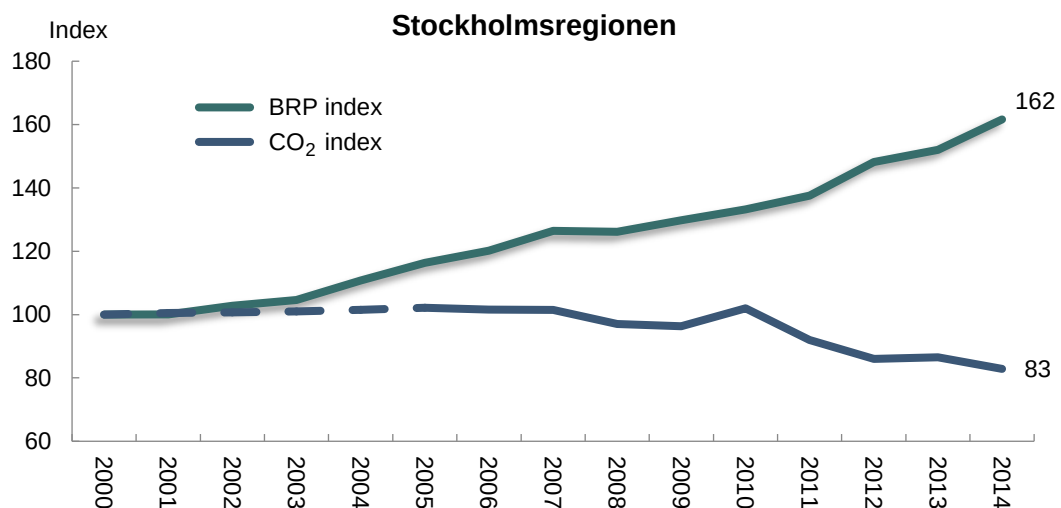
Källa: Eurostat

Decouplingeffekt

I Göteborgsregionen har gapet mellan BRP-tillväxt och CO₂-utsläpp, den s k decouplingeffekten, ökat över tid. Nivån på koldioxidutsläppen varit konstant under hela 2000-talet och fallit markant från 2011 och framåt. Samtidigt har den ekonomiska tillväxten i vår region ökat med mer än 50 procent. Samma mönster gäller för övriga storstadsregioner och Sverige som helhet (se figur 2.4).

Figur 2.4 Realt BRP och CO₂-utsläpp i storstadsregioner och Sverige 2000-2014 (Index 2000=100)

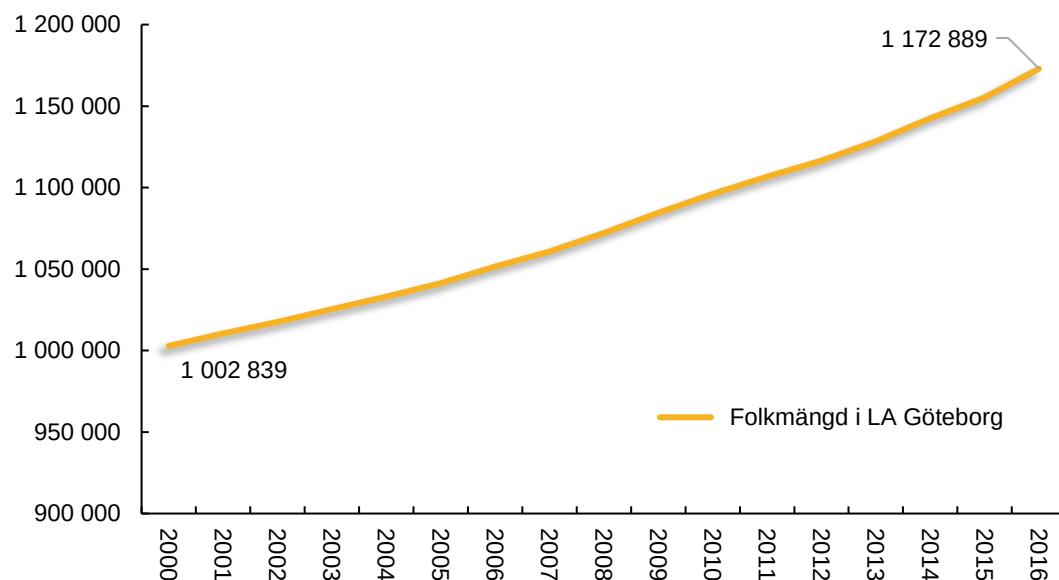

Källa: SCB och Nationella emissionsdatabasen

Antal invånare och sysselsatta i Göteborgs lokala arbetsmarknad respektive Göteborgsregionens kärna

Antal invånare 2016 i Göteborgs lokala arbetsmarknad var 1 172 889. Folkmängden har därmed ökat med 17 procent sedan år 2000 (se figur 2.5).

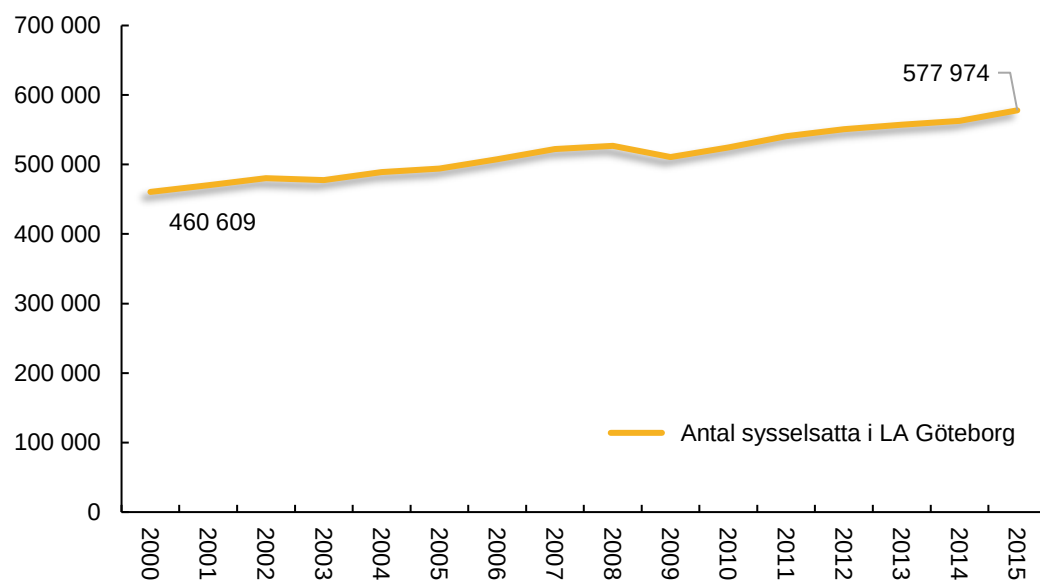
Figur 2.5 Folkmängd i Göteborgs arbetsmarknadsregion 2000-2016

Källa: SCB

Antal sysselsatta 2015 i Göteborgs lokala arbetsmarknad var 577 974. Antalet sysselsatta har därmed ökat med 25 procent sedan år 2000 (se figur 2.6).

Figur 2.6 Antal sysselsatta i Göteborgs arbetsmarknad 2000-2015

Källa: SCB

Vad gäller kärnans utveckling, kommer en nollmätning att genomföras i samband med halvtidsutvärderingen av GRs strategiplan "Hållbar tillväxt" 2018.

Mål 3: Företagsklimat och innovationskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som har bäst klimat för företagande och innovation

Prioriterade indikatorer

- Företagsklimat
- Investeringar i forskning och utveckling (FoU)
- EU Regional Innovation Scoreboard

Önskat läge

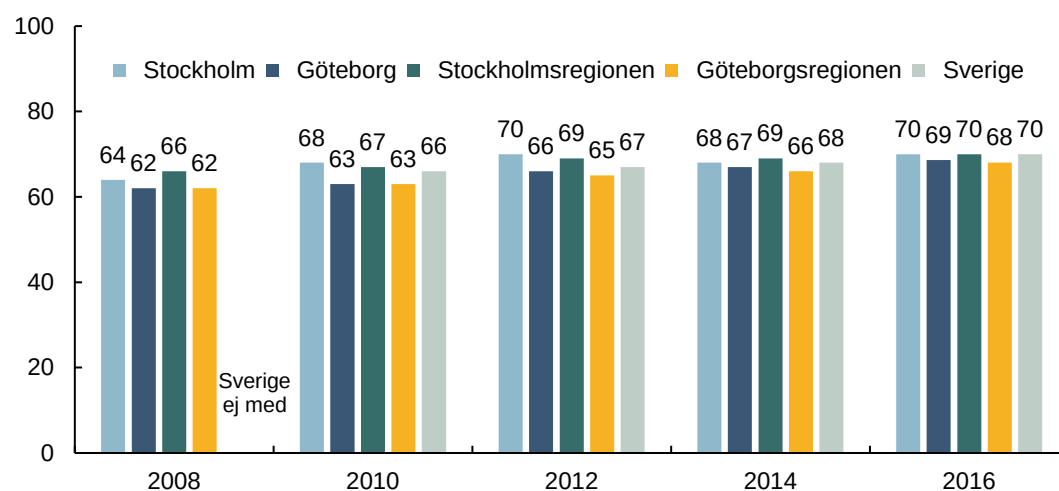
- Göteborgs Stad och Göteborgsregionen ska ha bäst företagsklimat bland de svenska storstäderna respektive storstadsregionerna enligt både Sveriges Kommuner och Landstings Insiktsmätning och andra mätningar, så som Svenskt Näringslivs sammanfattande omdöme.
- Göteborgsregionen¹⁵ ska ha högre resultat vad gäller FoU-investeringar i relation till liknande storstadsregioner i Europa. Göteborgsregionen ska ha högst FoU-investeringar/sysselsatt och högst varuexportvärde/sysselsatt bland svenska storstadsregioner.
- Göteborgsregionen¹³ ska rankas som ”innovationsledare” enligt EU Regional Innovation Scoreboard.

Nuläge

Företagsklimat

Göteborgs Stad ligger i 2016 års Insiktsmätning från Sveriges Kommuner och Landsting (SLK) på ett NKI på 69. Göteborgs resultat ligger därmed på den övre gränsen för godkänt som SKL satt upp för undersökningen (godkänt = 62 – 69), men ligger samtidigt en enhet under NKI för Stockholm samt för samtliga Sveriges kommuner, som båda har ett NKI på 70. Sedan 2008 har Göteborgs Stad ökat med sju enheter, från 62 till 69 (se figur 3.1).

Figur 3.1 Sammanfattande NKI för kommunal service i Göteborg, Göteborgsregionen, Stockholmsregionen och Sverige 2008-2016

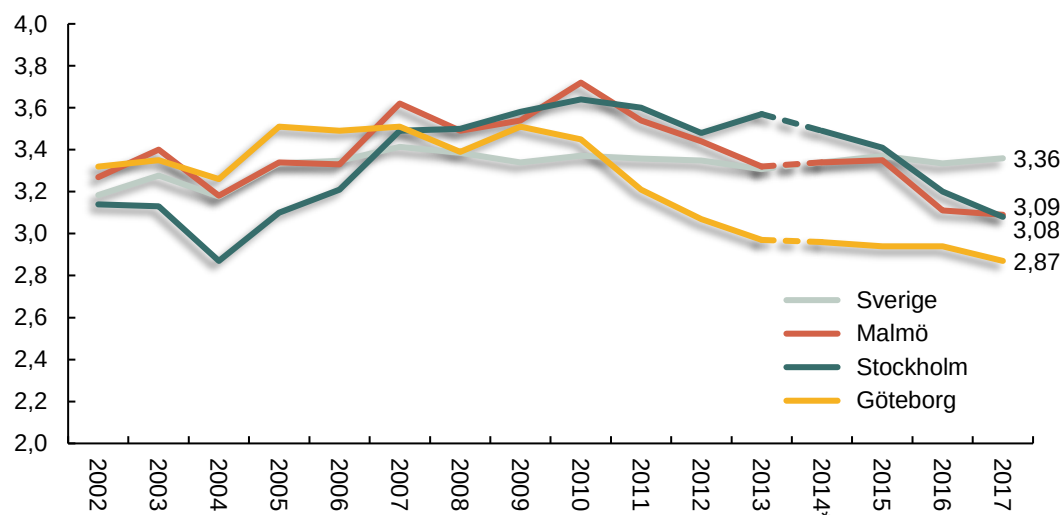
Källa: Sveriges Kommuner och Landsting

¹⁵ Göteborgsregionen definieras här som NUTS 2 Västsverige och består av Västra Götalands län och Halland.

Motsvarande utveckling för Göteborgsregionen är ett stigande NKI från 66 i undersökningen 2014 till 68 i 2016 års undersökning. Sedan 2008 har Göteborgsregionens NKI stigit från 62 till 68 (se figur 3.1).

Svenskt Näringslivs mätning av företagsklimatet visar en negativ utveckling för både Göteborgs Stad och Göteborgsregionen under motsvarande år. Det sammanfattande omdömet om företagsklimatet i Göteborgs Stad har stadigt minskat sedan 2009 och låg 2017 på 2,87, vilket är sämre än både Stockholms Stad och Malmö Stad (se figur 3.2).

Figur 3.2 Sammanfattande omdöme, företagsklimatet i Sveriges storstäder, 2002-2016

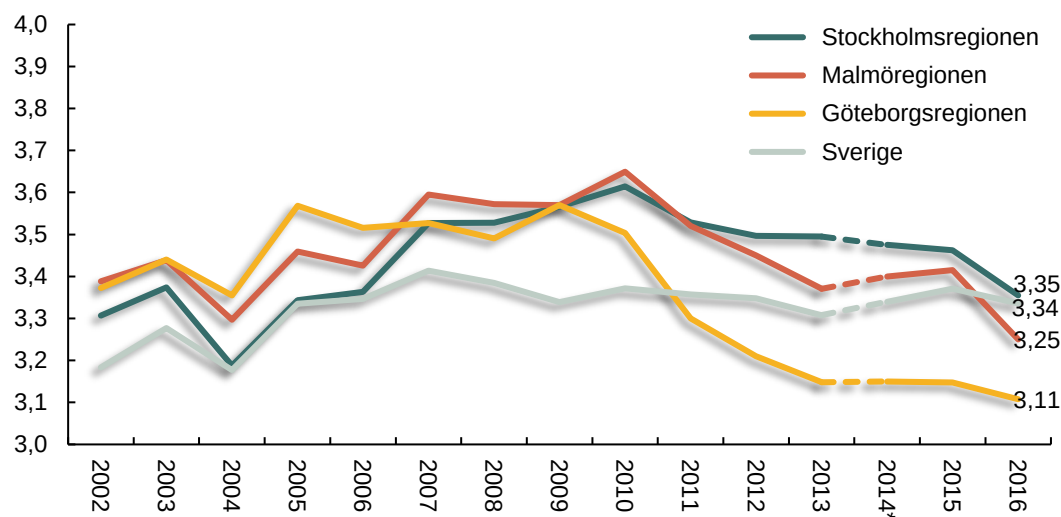

* Undersökningen genomfördes inte under 2014

Källa: Svenskt Näringsliv

Motsvarande omdöme för hela Göteborgsregionen låg 2016 på 3,11. Det placerar Göteborgsregionen sämst bland Sveriges storstadsregioner (se figur 3.3).

Figur 3.3 Sammanfattande omdöme, företagsklimatet i Sveriges storstadsregioner, viktat utifrån folkmängd, 2002-2016

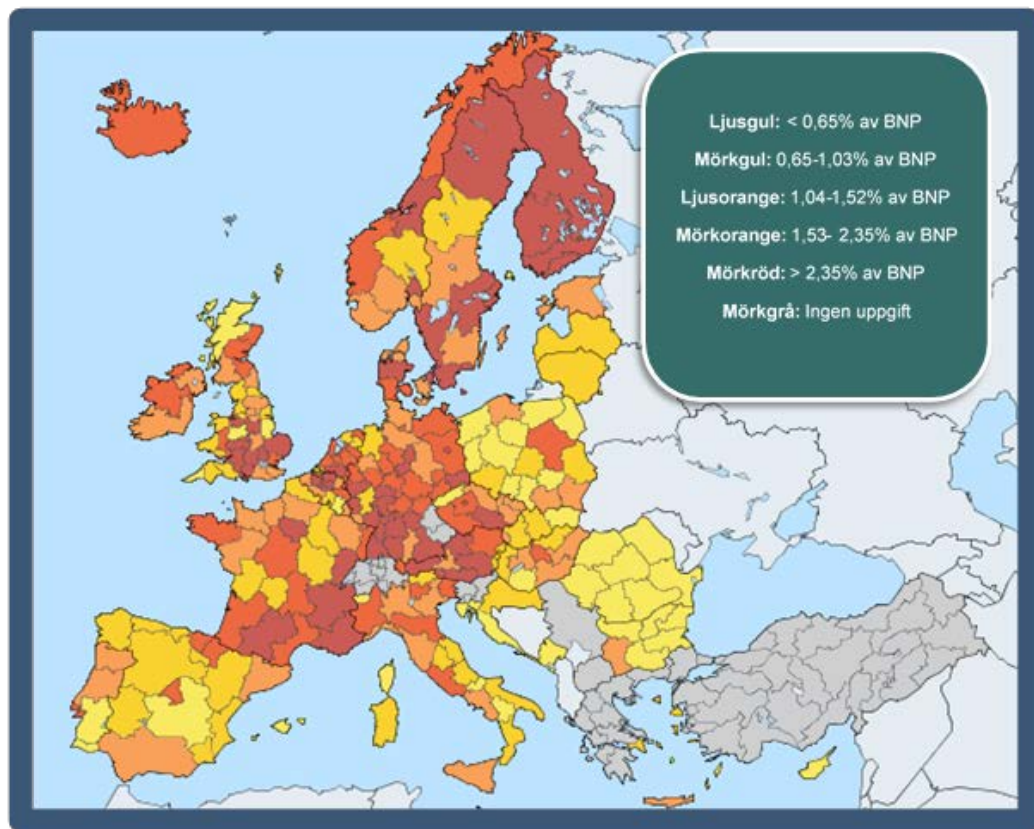
* Undersökningen genomfördes inte under 2014

Källa: Svenskt Näringsliv

Investeringar i forskning och utveckling (FoU)

Göteborgsregionen tillhör de regioner som har högst utgifter för FoU i förhållande till bruttoregionalprodukten i Europa, med en andel på över 2,35 procent av BRP (se figur 3.4).

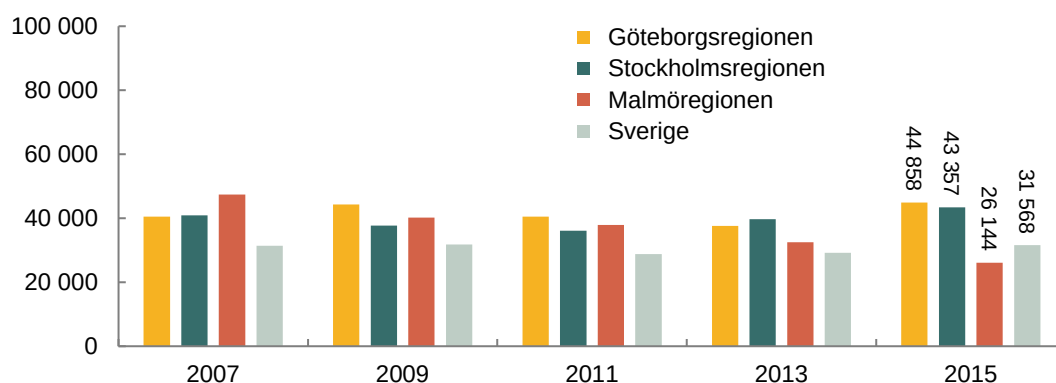
Figur 3.4 Utgifter för FoU inom EU28 - procent bruttoregionalprodukten, avser år 2014

Källa: Eurostat

Göteborgsregionens reala FoU-investeringar per sysselsatt i privat sektor låg 2015 på 44 858 kronor. Göteborgsregionen placerar sig därmed högre än både de övriga storstadsregionerna och riket (se figur 3.5).

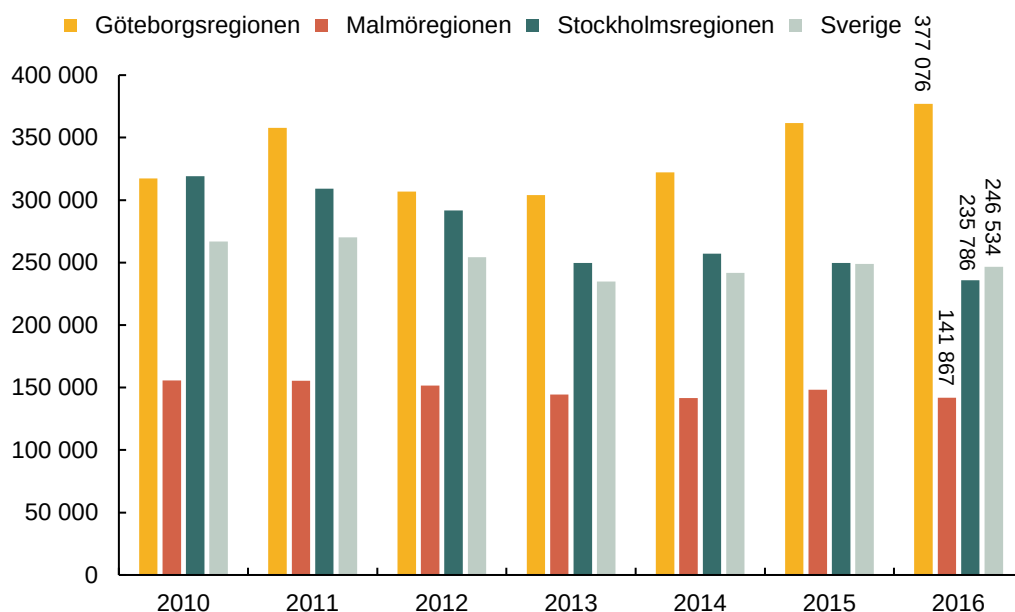
Figur 3.5 Reala FoU-investeringar (i kronor) per sysselsatt i privat sektor i storstadsregioner och Sverige 2007-2015

Källa: SCB

Varuexportvärdet/sysselsatt i Göteborgsregionen låg 2016 på 377 076 kronor, vilket är betydligt högre än både de övriga storstadsregionerna och riket (se figur 3.6).

Figur 3.6 Real varuexport (i kronor) per sysselsatt i storstadsregioner och Sverige 2010-2016

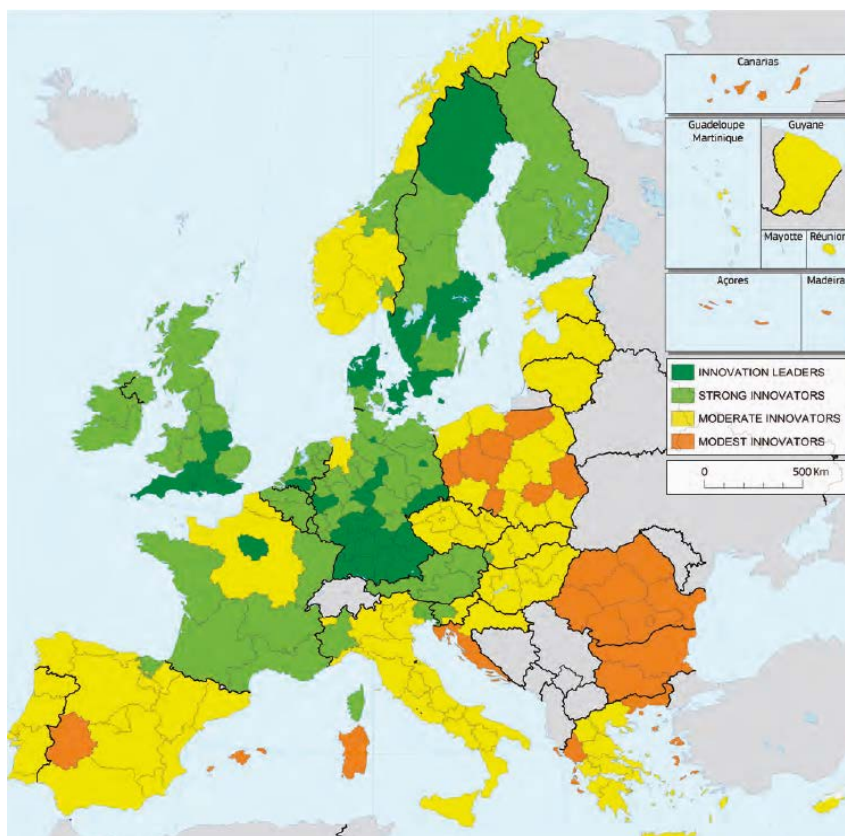

Källa: SCB

EU Regional Innovation Scoreboard

Göteborgsregionen räknas till gruppen innovationsledare tillsammans med regioner som Stuttgart, Nort-Brabant, Stockholm, Östra Mellansverige, Sydsverige, London, Itä-Soumi, och Utrecht etc (se figur 3.7)

Figur 3.7 Europas regioner enligt EU Regional Innovation Scoreboard

Källa: Eurostat

Bilaga 3: Förklaringar av begrepp

Akademi – Högre läroanstalt

Cirkulär ekonomi – Ett uttryck för ekonomiska modeller för affärsmöjligheter där cirkulära kretslopp i ett företag, samhälle eller en organisation används inspirerat av naturens kretslopp. Strävan är att avfall inte ska existera utan ses som en råvara.

Delningsekonomi/kollaborativ ekonomi – System för privatpersoner att dela på resurser; att hyra, hyra ut, byta eller låna tillgångar och tjänster av varandra.

Diversifierat (näringsliv) – Ett näringsliv med stor branschbredd.

Entreprenöriell förmåga – Förmåga att generera mervärde av sina kunskaper och färdigheter.

Företagsklimat – De samlade förutsättningarna för att driva företag, som omfattar summan av de institutioner, attityder, regler och kunskaper som möter företagaren i vardagen.

Företagstjänster – Tjänster som säljs av ett företag till ett annat, t ex bemanningstjänster, redovisningstjänster, kommunikationstjänster etc.

Förvärvsgrad – Andel sysselsatta av dagbefolkningen i arbetsför ålder (16-64 år).

Göteborgsregionen – Den geografiska yta som omfattar de 13 kommunerna som samverkar inom Göteborgsregionens Kommunalförbund, GR. Dessa kommuner är Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungssund, Tjörn och Öckerö.

Göteborgsregionens Kommunalförbund, GR – En samarbetsorganisation för 13 kommuner i Västsverige med uppgiften att verka för samarbete över kommungränserna och vara ett forum för idé- och erfarenhetsutbyte inom regionen.

Hållbar tillväxt – När vi kan tillfredsställa våra behov idag - ekonomiskt, miljömässigt och socialt - samtidigt som vi ger förutsättningar för kommande generationer att tillgodose sina behov.

Innovation – En innovation kan definieras som en ny idé, till exempel en produkt, lösning, affärsidé, tjänst, kemisk formel, matematisk metodik eller teknologi som visar sig lovande eller fungerar och som är ny.

Internationella gemenskapen / international community – Ett sammanhang där yrkesmänniskor, som p g a sin unika kompetens valt att arbeta utanför sitt hemland, engageras och upplever gemenskap.

Kreativa näringar – Näringar där kärnverksamhet utgår ifrån expressiva värden som estetiska aspekter och upplevelser. Det innebär att kreativa näringar kan omfatta allt ifrån konstnärlig verksamhet till turism och sport.

Kunskapsintensiva tillverkningsföretag – Tillverkningsföretag som konkurrerar med kunskapsintensiva, högt specialiserade varor och tjänster och där kompetensnivån i företagen därför ökat stadigt.

Logistiknod – En plats där många förbindelser för varuflöden korsar varandra och därför skapar förutsättningar för flera olika verksamheter och företag inom transport och distribution.

Lokal arbetsmarknad – Geografisk indelning som baseras på pendlingsnivåer mellan två eller flera kommuner. För att knytas till en lokal arbetsmarknad utanför den egna kommunen krävs en utpendling av mer än 20 % av den förvärvsarbetande nattbefolkningen under minst fem år. Största delen av dessa ska pendla till det som definieras som det lokala centrumet (till exempel, Göteborg) eller någon av de kommuner som är knuten till det lokala centrumet.

Matchning – Hur effektivt utbud och efterfrågan möts på arbetsmarknaden KD alternativ:

Mobilitetslösningar – Möjligheter för människor att förflytta sig inom ett område.

Social ekonomi – Organiserade verksamheter som primärt har samhällseliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn.

Test- och demomiljö – En fysisk eller virtuell miljö där företag, akademi och andra organisationer kan samverka vid utveckling, test och införande av nya produkter, tjänster, processer eller organisatoriska lösningar.

Tillgänglighet – Den lätthet med vilken medborgare och näringsliv kan nå det utbud och de aktiviteter i samhället som de har behov av.

Validering – En process som innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

2018-12-03

Till styrelsen i
Business Region Göteborg AB

Ärende: Yttrande över Johanneberg Science Park ABSs hemställan till Göteborgs Stad om förlängt ekonomiskt stöd för utveckling av CELSIUS 2.0 för åren 2019-2020

Bakgrund

Kommunstyrelsen hemställde 2017-09-06 till Business Region Göteborg AB (BRG) att verka för att Johanneberg Science Park AB (JSP) omgående skulle påbörja ett arbete med att, i samverkan med stadsledningskontoret och i tillämpliga delar Göteborg Energi AB och BRG, finna formerna för CELSIUS fas 2.

JSP inkom med ett underlag som beskrev hur verksamheten skulle initieras under 2018 tillsammans med berörda delar av staden och externa samarbetspartners. Vidare gjordes en hemställan om finansiering från kommunala medel för verksamheten under initieringsåret 2018.

BRG är delägare (37,45%) i Johanneberg Science Park AB och behandlar ärendet i egenskap av klustermoder. BRGs styrelse tillstyrkte det förra ärendet med JSP:s hemställan om kommunala medel (2018-01-12). Kommunstyrelsen (KS) fattade därefter beslut (2018-04-11) att ge JSP rätt att avropa 1,5 Mkr för att etablera utvecklingsprojektet.

JSP har redovisat för arbetet under året och utveckling framåt samt inkommer nu med en hemställan om förlängt ekonomiskt stöd för utveckling av CELSIUS 2.0 för åren 2019 och 2020. Se bilaga.

Förlängt ekonomiskt stöd 2019-2020

För att slutföra uppdraget med att få det tidigare projektet CELSIUS att övergå i en ny, stadigvarande och självbärande form har JSP uppskattat att det skulle krävas fortsatt finansiering med 1,5 Mkr årligen för åren 2019 och 2020. Att det behövs en så pass lång tid att genomföra en medlemskapsbaserad organisation baseras dels på erfarenheter från utvecklingen av det Västsvenska Kemi- och Materialklustret och dels på dialog med städer och privata aktörer inom Europa.

Ambitionen är att ett eventuellt projekt över tid ska vara ekonomiskt självbärande men det kvarstår behov av finansiering i ett utvecklingsskede. Euroheat & Power är med och finansierar den initiala utvecklingen på ungefär samma nivå (1 mkr). JSP söker även offentliga medel från Energimyndigheten att växla upp dessa med.

Enligt uppgift från JSP så söker de finansiering med två inriktningar, det ena är projektmedel för att utveckla pågående verksamheter startade under Celsius 1 (C1). Parallellt söker JSP medel för att utveckla själva affärsmodellen för att få Celsius 2 självbärande på sikt.

I den IVL rapport som kom som en del i utvärderingen av C1 nämndes ett förslag som bygger på att skapa en medlemsorganisation. JSP har undersökt om Västsvenska Kemiklustret skulle kunna vara en bra modell att bygga på och det är till detta arbete som den extra finansieringen är avsedd.

JSP har haft möjlighet att lyfta frågan vid Celsiuskonferensen i Bryssel förra veckan och det finns ett intresse bland Celsius städerna att diskutera vidare. Dock har samverkan mellan städerna under C1 haft mer av projektkaraktär och det finns ett intresse att tillsammans bygga något mer långsiktigt. Här behövs en del arbete för att förankra och komma vidare med förslaget.

Om förlängt stöd 2019-2020 uteblir kan det på sikt bli så att Celsius 2.0 helt avvecklas men i nuläget blir konsekvensen att arbetet med att skapa en medlemsorganisation inte genomförs och det finns därmed risk att det intresse som finns bland de ursprungliga Celsius städerna svalnar. Om det blir verksamhet blir den mer av projektkaraktär kopplat till olika former av utlysningar.

Under C1 fick Göteborg Stad ett gott rykte och många aktörer har i perioden mellan C1 och C2 förlitat sig på att Göteborg tar lead i en övergång/fortsättning. JSP uttrycker övertygelse om att Göteborg har mycket goodwill att tjäna på att säkra en övergång i en ny form. Förutsatt att det landar i någon form av medlemsorganisation får därmed Göteborg en annan och mer likvärdig roll i förhållande till övriga Celsius städer.

VD på JSP har bl.a. träffat ett antal företrädare för Kommissionen, DG Energi, transport etc och de påpekade alla städernas betydelse för att möta bland annat utmaningar inom klimat, urbanisering, energitillgång mm. Sammantaget verkar de mycket intresserade av att fortsätta satsa medel som just städer kan söka och ta del av. Med bakgrund i C1 ligger JSP sällsynt väl positionerade och det finns en möjlighet att ta tillvara detta och rusta inför framtiden. I detta arbete kan JSP som de redan gjort med projekten FED och IRIS utveckla JSPs samarbete med Göteborg Stad och bli ombud för stadens deltagande i kommande satsningar.

Kompletteringsbudget (KS 2018-04-11)

Beslutet gav JSP rätt att avropa kostnader om 1,5 mnkr för att etablera utvecklingsprojektet CELSIUS 2.0. I sitt underlag för beslutet noterar Kommunstyrelsen (KS) att JSP tidigare gjort bedömningen att utökat finansieringsbehov finns även efter 2018. KS skriver att de ser att detta är ett utvecklingsprojekt som drivs på kommunens initiativ. Det har levererat utifrån kommunens förväntningar och vi vill fortsatt att det ska fortsätta göra så. Utvecklingsprojektet kommer att vara samhällsnyttigt och det är för kommunen viktigt att forskningsresultaten kommer alla till del.

I underlaget anges vidare att JSP äskar 1,5 mnkr av kommunala medel för 2018 för samordning och framskrivning av ansökningar till regional, statlig och EU-finansiering. Parterna har identifierat möjligheter att ansöka om medel från såväl nationell (Energimyndigheten) som EU nivå och även bidrag från privata företag. Den sammanlagda finansieringsmodellen rör sig om 4–5 mnkr årligen under åren 2019-2020, utöver parternas eventuellt egna bidrag.

Under projektfasen 2019–2021 lanseras och fastställs projektförslag, finansierings/affärsmodell samt stadigvarande driftsorganisation för CELSIUS 2.0. JSP föreslår att de tillförs 1,5 mnkr årligen av kommunala medel även under denna fas. Stadsledningskontoret (SLK) som varit ägare av CELSIUS-projektet, bedömer i samma beslutsunderlag att möjligheterna är goda att få del av de medel som beskrivits ovan.

Näringslivsutvecklingsperspektiv

BRGs sammanfattade bedömning står kvar från tidigare yttrande:

1. I enlighet med remissvar (Dnr 0556/17) på den grundläggande rapporten så har CELSIUS 2.0 *"möjlighet att leverera stor nytta till Göteborg ur ett antal olika perspektiv, bland annat marknadsföring, näringslivsutveckling, klimatnytta, policypåverkan och kompetensutveckling."*
2. Vidare i samma remissvar sammanfaller idén och ligger i linje med *"BRG:s specifika uppdrag att marknadsföra regionen, verka för en hållbar tillväxt med miljömässig hänsyn och erbjuda vårt näringsliv exportstödjande insatser."* Här i ligger befintlig besöksverksamhet inom Green Gothenburg och exportstödjande aktiviteter inom EEN.
3. Vi har tidigare understrukt vikten av samverkan med akademi/institut och näringsliv. Det är därför mycket lovande att se intentioner för en uttrycklig samverkan med namnkunniga aktörer som Euroheat & Power och RISE.
4. Det är kartlagt ett flertal finansieringskällor för CELSIUS 2.0 i ett längre tidsperspektiv. Viktigt att poängtera är att det krävs resurser för såväl samordning som framskrivning av ansökningar till exempelvis regional, statlig och EU-finansiering.

BRG har ingen direkt medverkan i CELSIUS 2.0 utan kopplar detta till vårt uppdrag att marknadsföra regionen, verka för en hållbar tillväxt med miljömässig hänsyn och erbjuda vårt näringsliv exportstödjande insatser.

Ekonomiska konsekvenser

För BRG ses ingen ekonomisk eller annan konsekvens för BRG under förutsättning att finansiering utbetalas direkt från Göteborgs Stad till JSP. Frågan om finansieringen utbetalas som verksamhetsstöd eller som ersättning för uppdraget har betydelse för momsfrågan och behöver tydliggöras i underlaget från SLK i samband med beslutet.

Styrelsen föreslås besluta att:

1. Tillstyrka förslaget från JSP om förlängt stöd 2019-2020 för utveckling av CELSIUS 2.0.
2. Överlämna ärendet till stadens budgetberedning.

Business Region Göteborg AB

.....
Patrik Andersson
VD

Bilaga:

1. JSP "Åskande om förlängt ekonomiskt stöd för utveckling av CELSIUS 2.0"

Äskande om förlängt ekonomiskt stöd för utveckling av CELSIUS 2.0

Inledning.

Johanneberg Science Park har under 2018 tillsammans med Stadsledningskontoret och Businessregion Göteborg arbetet med att sammanställa förutsättningarna för hur det under 2017 avslutade CELSIUS-projektet kan övergå i en ny fas, här kallad CELSIUS 2.0. Förutsättningarna för detta arbete definierades (KS beslut 2017-09-06 (dnr 0556/17)) enligt följande:

1. Kommunstyrelsen hemställer till Business Region Göteborg AB att verka för att Johanneberg Science Park AB omgående påbörjar ett arbete med att, i samverkan med stadsledningskontoret och i tillämpliga delar Göteborg Energi AB och Business Region Göteborg AB, finna formerna för CELSIUS fas 2.
2. Stadsledningskontoret får i uppdrag att särskilt bistå Johanneberg Science Park AB tills CELSIUS-projektets projekttid har löpt ut.

Detta resulterade i Johanneberg Science Park tillfördes 1,5 Mkr under 2018 för att kunna arbeta med uppdraget (KS beslut 2018-04-11 (yrkande § 302)). Det ursprungliga uppdragsförslaget var formulerat på så vis att CELSIUS 2.0 skulle definierats som ett treårigt projekt vars mål skulle vara att:

1. Utveckla en ny affärsmodell så att verksamheten blir ekonomiskt självbärande
2. Finna en organisationsform så att verksamheten övergår från projektform till stadigvarande
3. Bibehålla och vidareutveckla dagens aktiviteter inom CELSIUS i avsikt att åstadkomma ovanstående

Johanneberg Science Park har under 2018 inlett arbetet med att utveckla affärs/finansieringsmodell för CELSIUS 2.0 och inom ramen för detta fokusera på näringslivets engagemang. Parallellt har det undersökts vilka vidare möjligheter för offentlig finansiering som existerar. Arbetet har även omfattat att fastställa hur och i vilken omfattning Göteborg Stad i övrigt skall vara engagerat i CELSIUS 2.0.

Resultat 2018

För att lägga grunden för en fortsättning av CELSIUS projektet har under 2018 nedanstående aktiviteter genomförts och är nu avslutade. (punkt 3 s 1)

Flytta databas och servrar från Göteborg Energi
Kommunikationsaktiviteter (varumärke, profil, kanaler)
Vidareutveckling och underhåll av wikidatabasen
Bibehålla det europeiska stadsnätverket
Bibehålla nätverket; industri och akademi
Fortsatta aktiviteter med webinarier
Mäklarevent för att bredda den industriella intressentgruppen
Kick-off konferens för CELSIUS 2
Relationsbygge och initiering av klusterorganisation

För att utveckla en långsiktig affärsmodell med syfte att göra verksamheten ekonomiskt självbärande har det under 2018 arbetats med att ta fram ett förslag till en sådan struktur. Det inledande arbetet har resulterat i att det förutspås en blandning av privata och offentliga medel och JSP har därför studerat strukturen kring det Västsvenska Kemi- och Materialklustret. Johanneberg Science Park är sedan 2016 värdorganisation för detta kluster och principen för klustrets finansiering bygger dels på medlemsavgifter samt sökta bidrag från offentliga finansieringskällor. Det bedöms som sannolikt att denna modell skulle kunna vara tillämplig även för en ny klusterbildning utgående från de intressenter som deltagit i det ursprungliga CELSIUS projektet. (punkt 1-2 enligt uppdragsförslaget s 1)

För att verifiera att det bland de ursprungliga intressenterna finns ett intresse av en fortsättning har det under året lämnats in tre ansökningar om offentliga bidrag. Ett antal aktörer, både städer och privata aktörer, har ställt sig bakom dessa ansökningar genom stödbrev mm vilket bekräftar att det finns ett intresse för en fortsättning. De inskickade ansökningarna samt status för dessa är:

Finansiär	Tot. Budget (MKr)	Tid (år)	JSP del (MKr)	STATUS (beslut under 2018)
Climate KIC EIT	6	3	2	Beviljad
Energimyndigheten	3	3	1	Positivt besked – förhandling
DG Energy	6	3	1,5	Anbud lämnat

Ansökan till Climate KIC är i huvudsak inriktad på uppskalningsprocesser dvs vi kan ta goda och demonstrerade resultat från CELSIUS och arbeta vidare med hur dessa kan implementeras i större skala samt undersöka vilka möjliga hinder, inklusive regelverk, som kan motverka en större spridning. Ansökan till Energimyndigheten handlar om att utveckla olika former av innovationskluster, i första hand i Sverige. Denna skall användas för att utveckla formerna för ett större kluster inom Europa vilket bygger på existerande närverk av städer och företag inom CELSIUS. Ansökan till DG Energy

handlar i huvudsak om kunskapsspridning av framtida energisystemlösningar med fokus på värme och kyla och kompletterar mycket väl det som sker i de övriga ansökningsförslagen.

Det återstår nu att arbeta vidare med klusterorganisationen och att utveckla en medlemskapsmodell vilken borgar för den stadigvarande finansieringen och därmed bidrar till att göra CELSIUS 2.0 ekonomiskt självbärande. Johanneberg Science Park anser att det skulle vara mycket värdefullt att vara värdorganisation för ännu ett kluster.

Förslag

För att slutföra uppdraget med att få det tidigare projektet CELSIUS att övergå i en ny, stadigvarande och självbärande form har Johanneberg Science Park uppskattat att det skulle krävas fortsatt finansiering med 1,5 Mkr årligen för åren 2019 och 2020. Att det behövs en så pass lång tid att genomföra en medlemskapsbaserad organisation baseras dels på erfarenheter från utvecklingen av det Västsvenska Kemi- och Materialklustret och dels på dialog med städer och privat aktörer inom Europa.

Huvuddragen för aktiviteter under 2019-2020 kan därför sammanfattas enligt:

1. Fortsätta utveckla vision, mål, strategier för CELSIUS 2.0
2. Etablera affärsmodell
 - i. Bekräfta organisationsform (Johanneberg Science Park godtas som värdorg.)
 - ii. Utökad aktivitetsplanering och erbjudanden
 - iii. Utveckla medlemskapsmodell (näringsliv/städer)
 - iv. Fortsatt ansökningsförfarande (offentliga medel) för 2019 och framåt
3. Teckna samarbetsavtal med nyckelstäder
4. Partnerutveckling, nya privata aktörer, teckna medlemskap i klustret/värdorganisationen
5. Identifiera potentiella strategiska samarbeten, ej partnerskap

För att genomföra detta arbete äskar därför Johanneberg Science Park totalt 3 MKr för åren 2019-2020.

2018-11-19

Till
Styrelsen i
Business Region Göteborg AB

**Ärende: Information om Business Region Göteborgs medarbetarundersökning
Inklusive VDs ledarprofil enligt bilagor.**

Business Region Göteborg AB

Patrik Andersson
VD

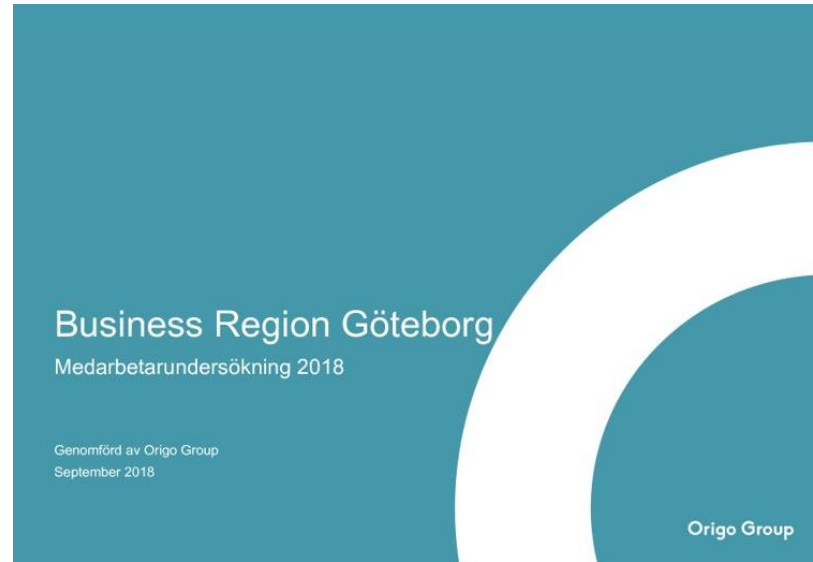
Bilaga 1. Sammanfattning av resultat
Bilaga 2. Resultat Business Region Göteborg AB
Bilaga 3. VDs resultat

Business Region Göteborg

Medarbetarundersökning 2018

Bakgrundsfakta

- Enkät i egen regi – inte stadens gemensamma (pga ej garanterat resultat) – genomfördes i september 2018
- NMI och HME-frågor samma som stadens för att kunna jämföra
- Resultat redovisat på BRG totalt samt per avdelning
- 84 % svarsfrekvens
- 45 frågor utifrån stadens enkät samt 7 egna frågor kopplade till vår arbetsmiljö i och med flytt till nya lokaler
- Resultat och handlingsplan för BRG totalt hanteras av ledningsgrupp och Skyddskommitté, avdelningarna hanterar sina egna resultat och handlingsplaner
- Årlig övergripande enkät kompletteras under 2019 av realtidsmätningar för att vara lyhörda i vår nya arbetsmiljö

Medarbetarundersökningen

Jämförelse med andra och över tid

	Staden		Bolagen		BRG	
	2016/17	2017/18	2016/17	2017/18	2016	2018
NMI	55	55	55	53	59	66
HME totalt	77	77	73	71	76	80
HME motivation	77	78	71	70	74	79
HME styrning	78	79	75	73	79	83
HME ledarskap	76	73	73	71	76	78
Svarsfrekvens					83%	84%

Business Region Göteborg

Medarbetarundersökning 2018

Genomförd av Origo Group
September 2018

Origo Group

Fakta om undersökningen

Bakgrund och syfte

Syftet med undersökningen är att få information om medarbetarnas hälsa och mående på arbetsplatsen samt synliggöra relation mellan chef och medarbetare. Resultaten ska användas som underlag för förbättringsarbete. Undersökningen är en del i företagets förändringsarbete och arbetsmiljöarbete.

Genomförande

Undersökningen har genomförts under perioden 3 september till och med 16 september 2018 av Origo Group (www.origogroup.com).

Projektledare på Origo Group: Maria Lindmark.

Kontaktperson på Business Region Göteborg: Lena Altbrink.

Metod

Samtliga medarbetare har kontaktats via e-post, med en klickbar länk till en webbenkät. Två påminnelser har skickats under svarsperioden. BRG:s kontaktperson har haft tillgång till svarsfrekvensen i realtid för att möjliggöra även interna påminnelser.

Den slutliga svarsfrekvensen är 84 procent (71 svar av 85 möjliga).

Enkät

Enkäten bygger den enkät som används i Göteborgs Stads medarbetarundersökning. Ett tiotal egna frågor har lagts till och andra tagits bort. Områden i enkäten är följande:

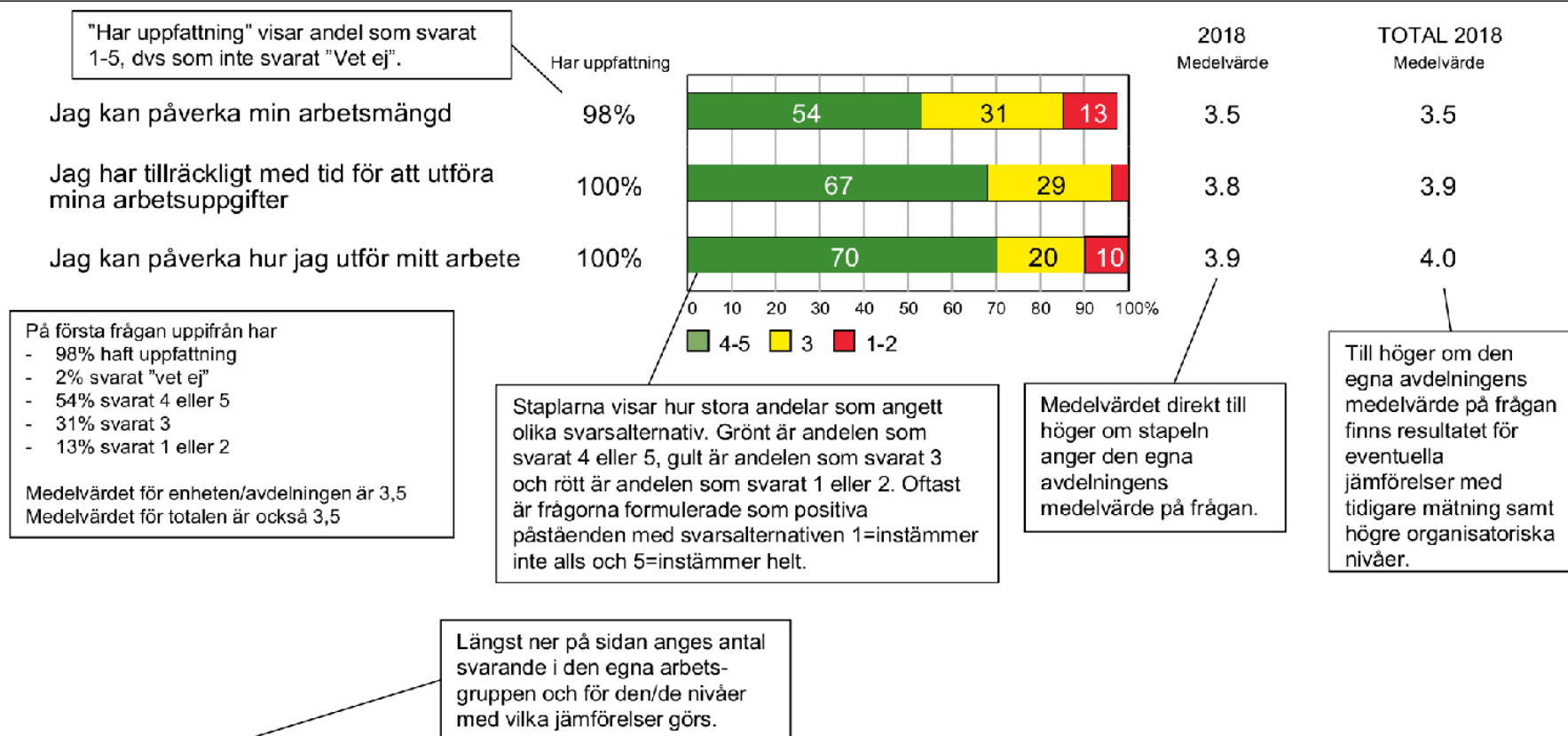
- Helhetsbedömning – NMI
- Attraktiv arbetsgivare
- Motivation
- Styrning
- Lön
- Inflytande
- Stöd
- Närmaste chef
- Utveckling och förnyelse
- Självskattad hälsa
- Kränkningar, trakasserier, hot och våld
- Egna frågor om BRG
- Hållbart medarbetarengagemang – HME (Frågorna finns under andra rubriker ovan, men redovisas tillsammans som index.)

Svarsfrekvens

	Antal svar	Antal utskick	Svarsfrekvens
Business Region Göteborg 2018 2018	71	85	84%

Instruktionssida: Redovisning om 8 eller fler svar

Vi bryr oss - Inflytande ENHETEN

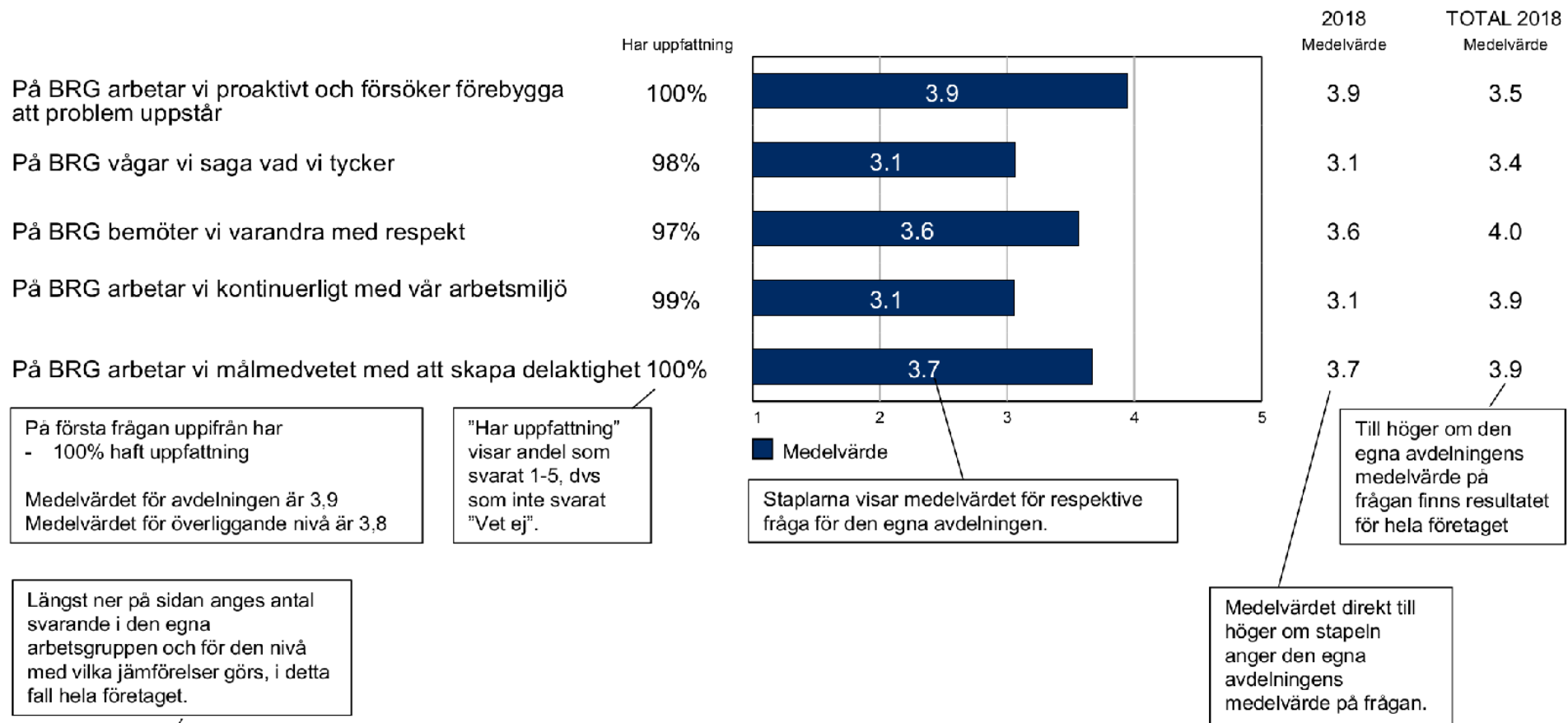

1) 2018 (20) 2) TOTAL 2018 (71)

Observera att resultaten i bilden är fiktiva och endast syftar till att förklara diagrammen

Instruktionssida: Redovisning om 5 till 7 svar

Business Region Göteborg

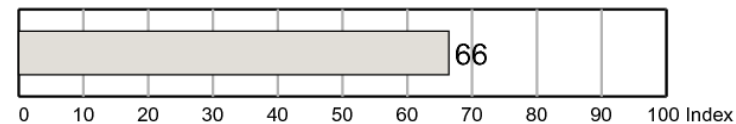
1) 2018 (5) / 2) NÄSTA NIVÅ (71)

Observera att resultaten i bilden är fiktiva och endast syftar till att förklara diagrammen

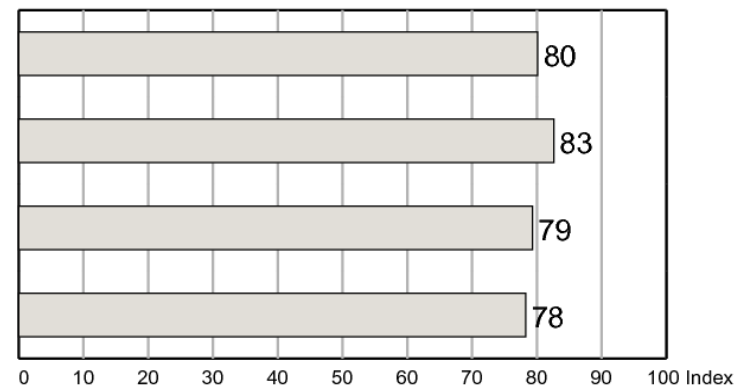
Index

Business Region Göteborg 2018

Helhetsbedömning (NMI)

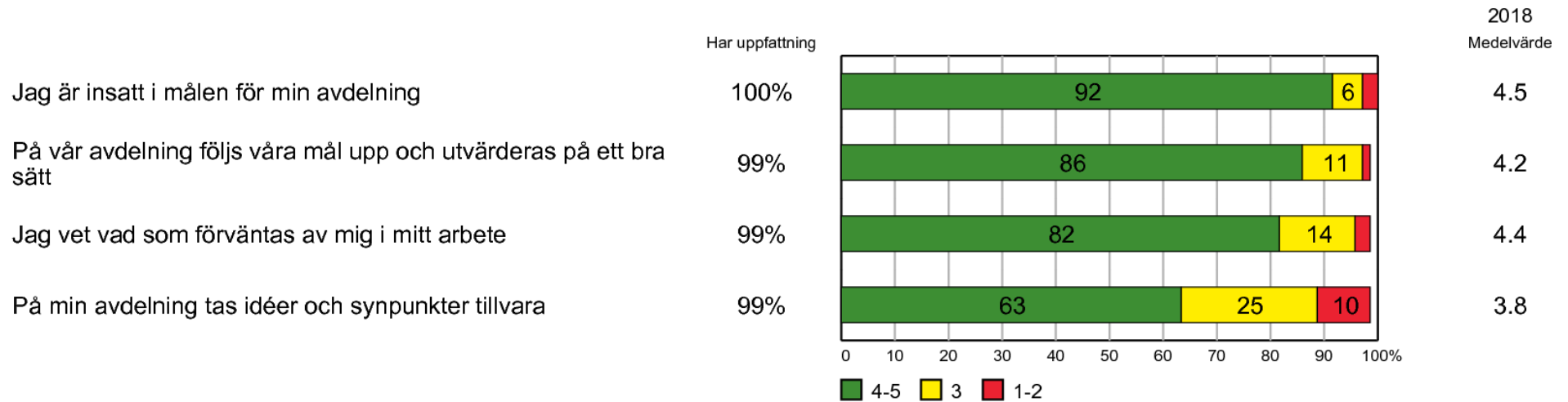
Hållbart medarbetarengagemang (HME)

2018 (71)

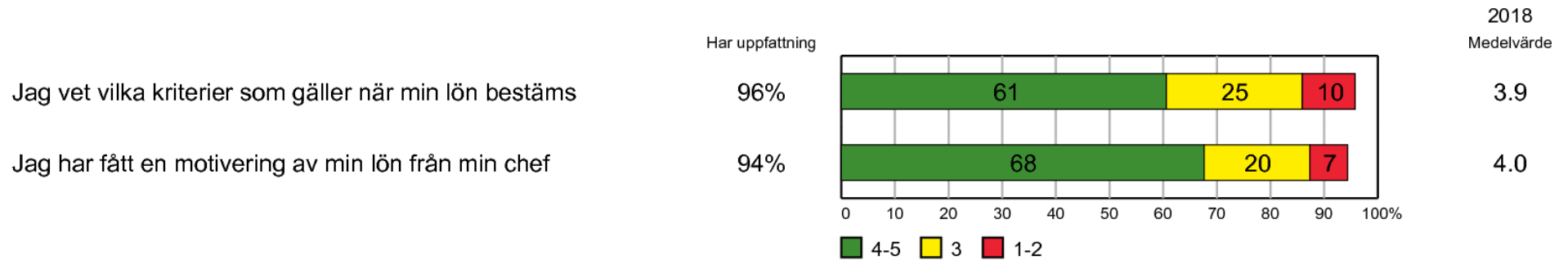
Vi vet vårt uppdrag och vem vi är till för - Styrning

Business Region Göteborg 2018

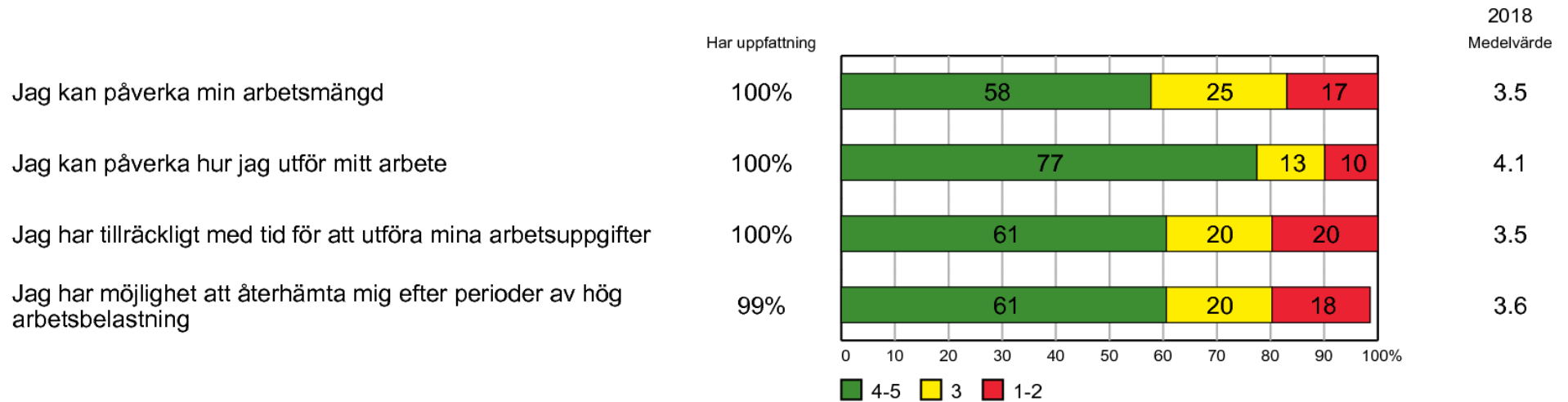
Vi vet vårt uppdrag och vem vi är till för - Lön

Business Region Göteborg 2018

Vi bryr oss - Inflytande

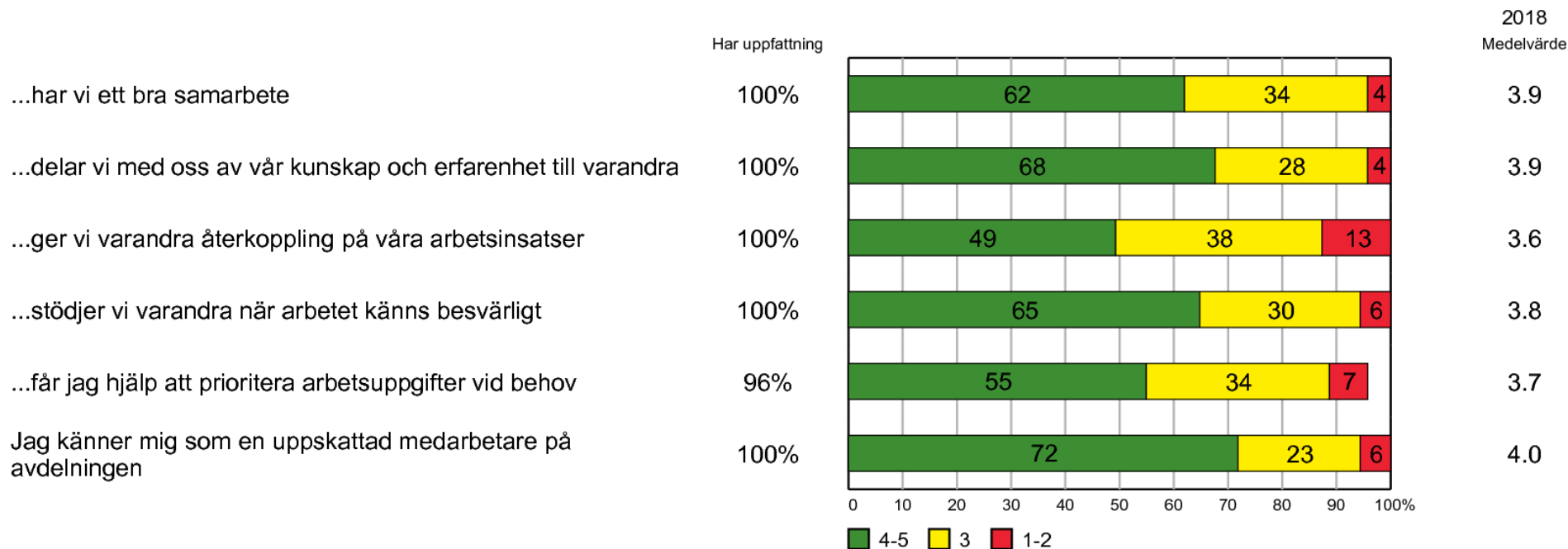
Business Region Göteborg 2018

Vi arbetar tillsammans - Stöd

Business Region Göteborg 2018

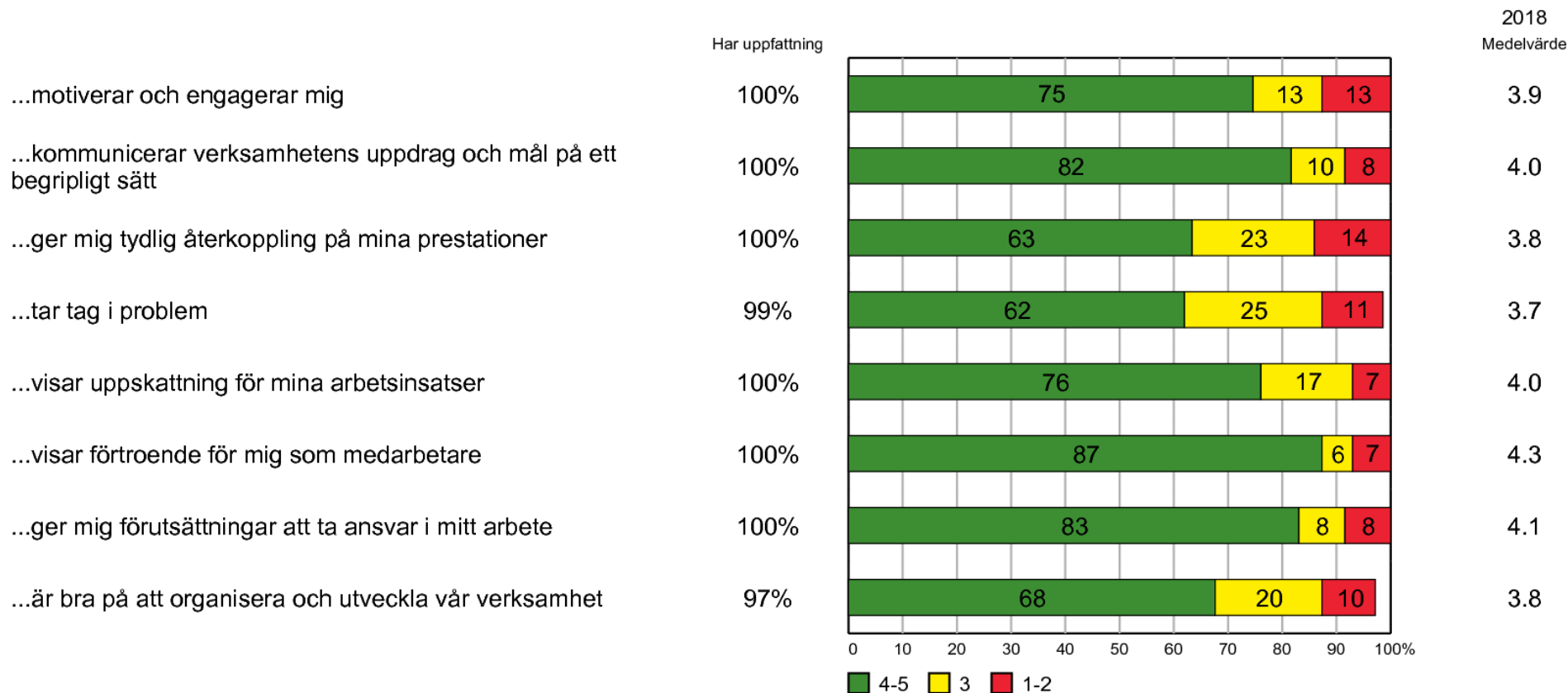
På vår avdelning...

Vi arbetar tillsammans - Ledarskap, närmaste chef

Business Region Göteborg 2018

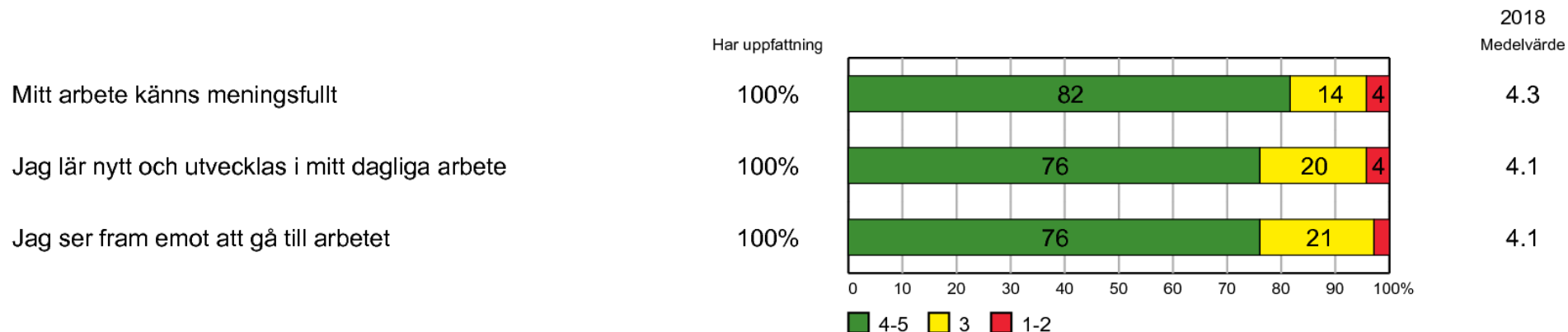
Min närmaste chef...

2018 (71)

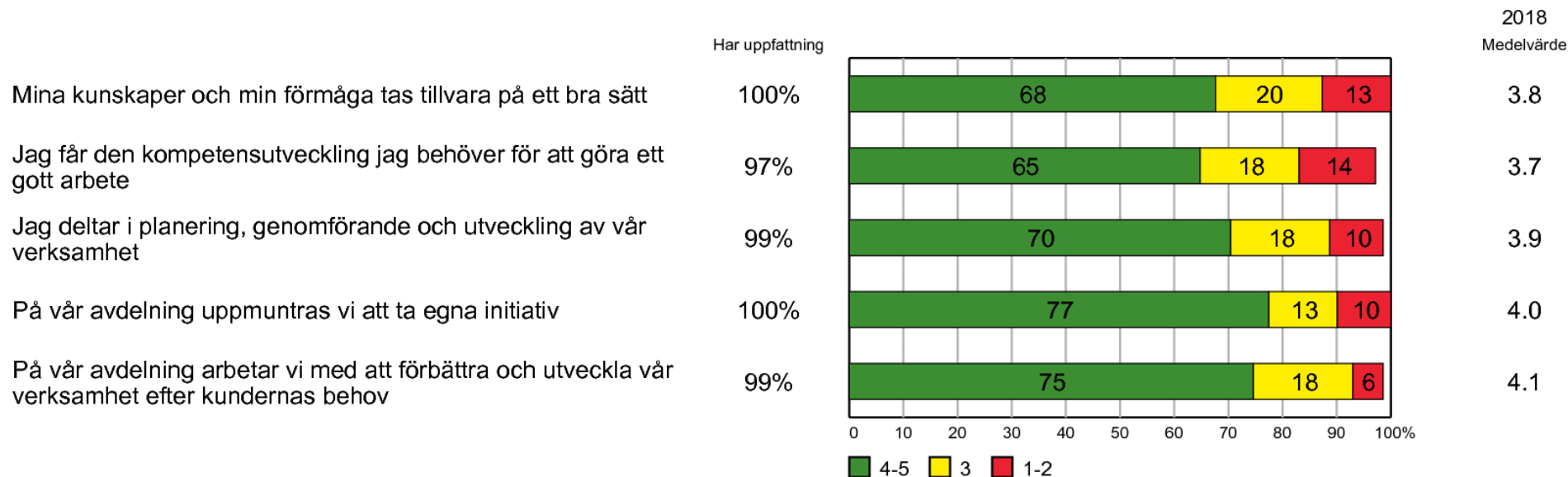
Vi tänker nytt - Motivation

Business Region Göteborg 2018

Vi tänker nytt - Utveckling och förnyelse

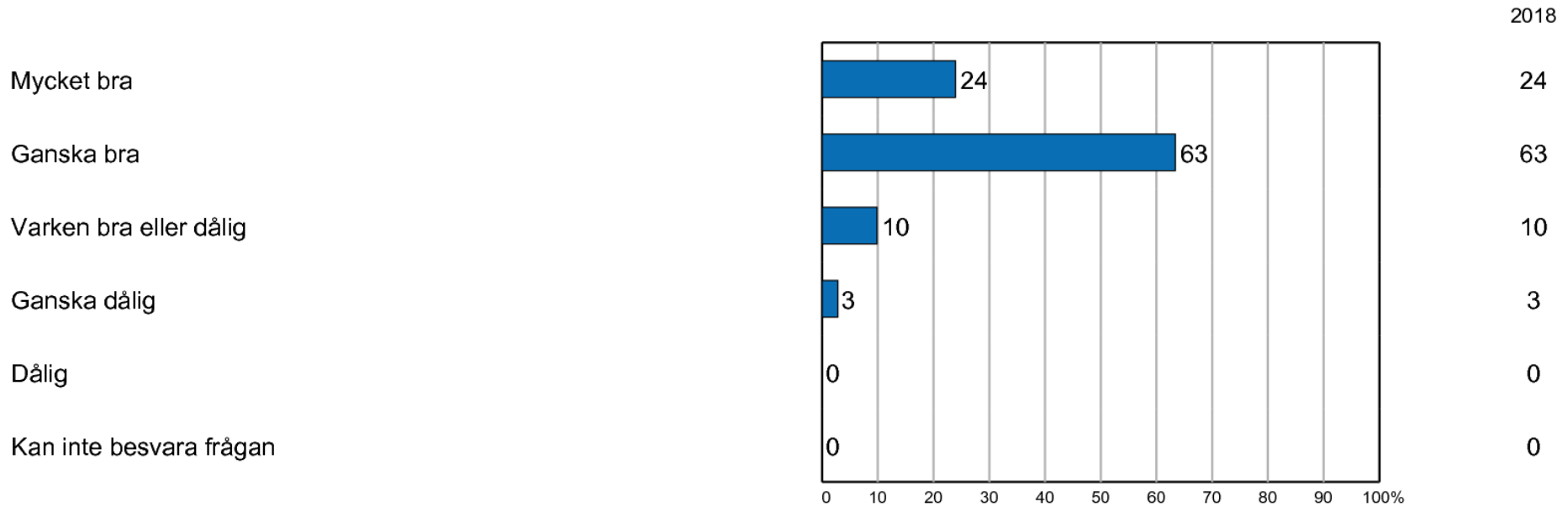
Business Region Göteborg 2018

Självskattad hälsa

Business Region Göteborg 2018

Hur tycker du att din hälsa är i allmänhet?

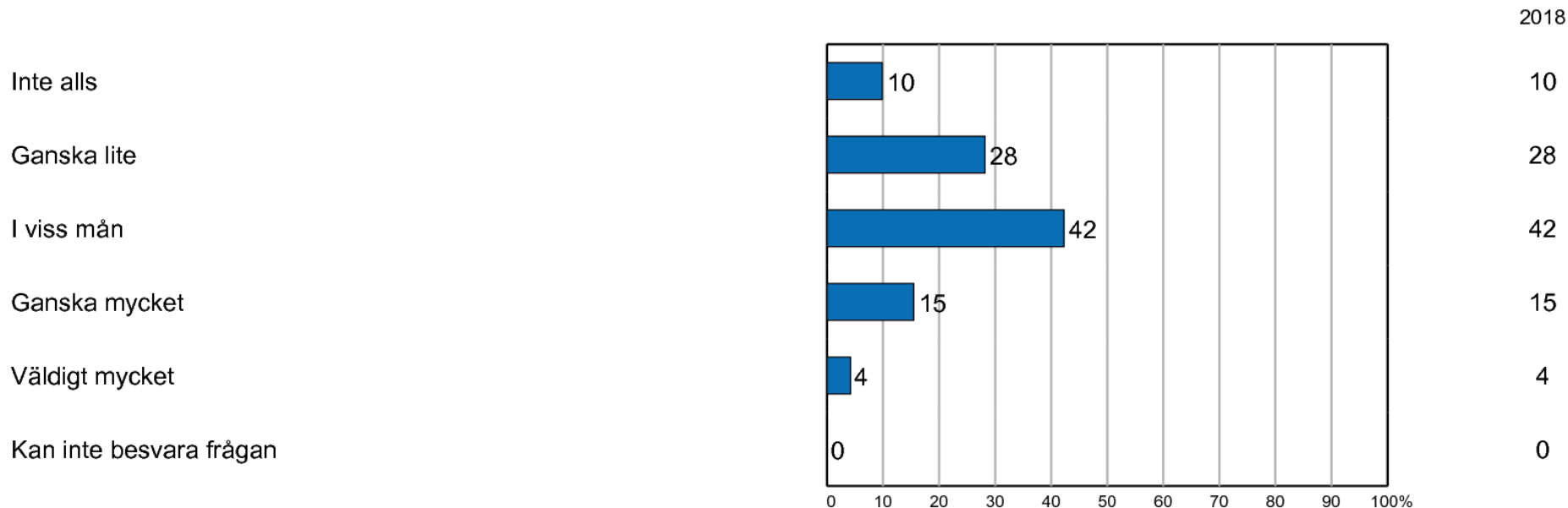
2018 (71)

Självskattad hälsa

Business Region Göteborg 2018

Med stress menas ett tillstånd då man känner sig spänd, rastlös, nervös eller orolig eller inte kan sova på natten eftersom man tänker på problem hela tiden.

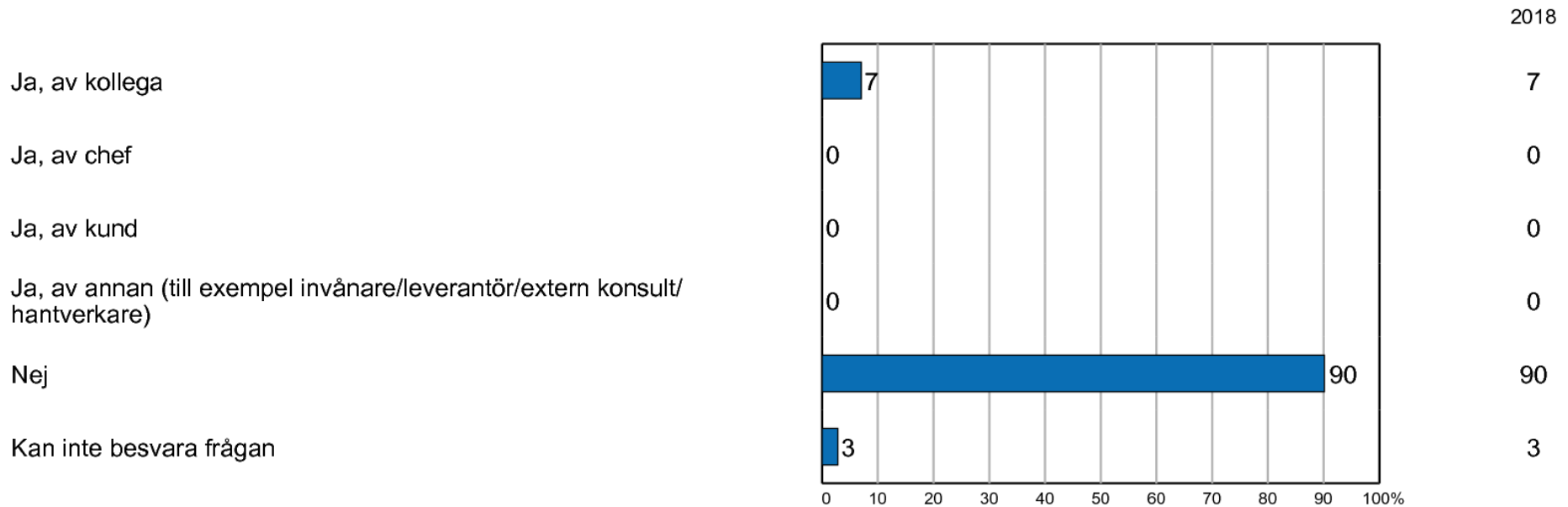
Känner du av sådan stress för närvarande?

Kränkningar, trakasserier, hot & våld

Business Region Göteborg 2018

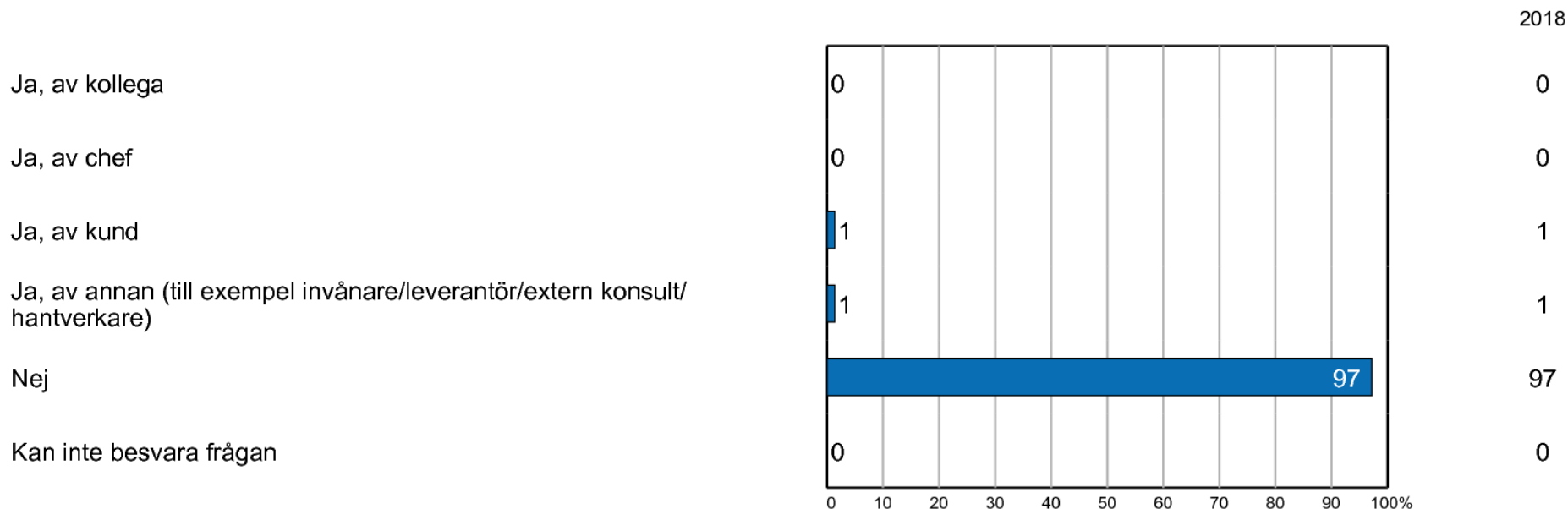
Har du, under det senaste året, varit utsatt för kränkande särbehandling/mobbning i arbetet (till exempel vid återkommande tillfällen blivit utfryst, utsatt för oönskade skämt, kommentarer eller systematiskt blivit undanhållen information)? Flera svarsalternativ är möjliga.

Kränkningar, trakasserier, hot & våld

Business Region Göteborg 2018

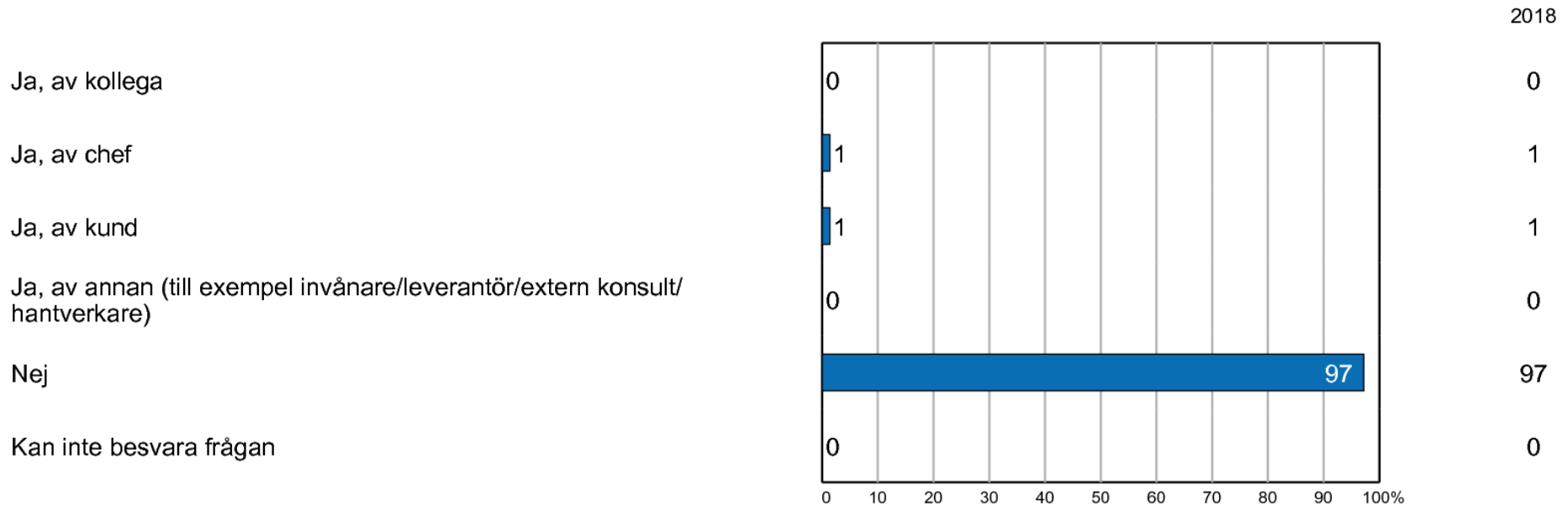
Har du, under det senaste året, varit utsatt för sexuella trakasserier i arbetet (t ex ovälkommet uppträdande av sexuell natur, oönskade sexuella skämt eller anspelningar, ovälkommen beröring)? Flera svarsalternativ är möjliga.

Kränkningar, trakasserier, hot & våld

Business Region Göteborg 2018

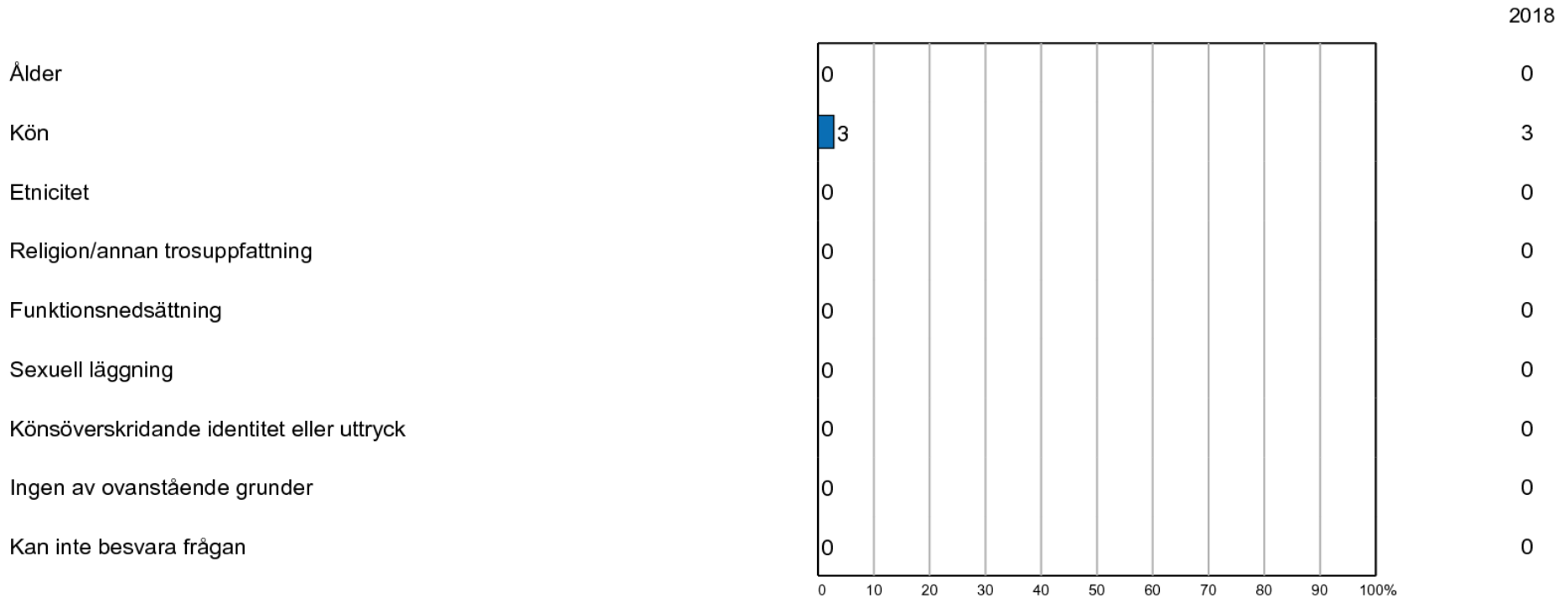
Har du, under det senaste året, varit utsatt för kränkande eller diskriminerande behandling grundat på kön, ålder, etnicitet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck? Flera svarsalternativ är möjliga.

Kränkningar, trakasserier, hot & våld

Business Region Göteborg 2018

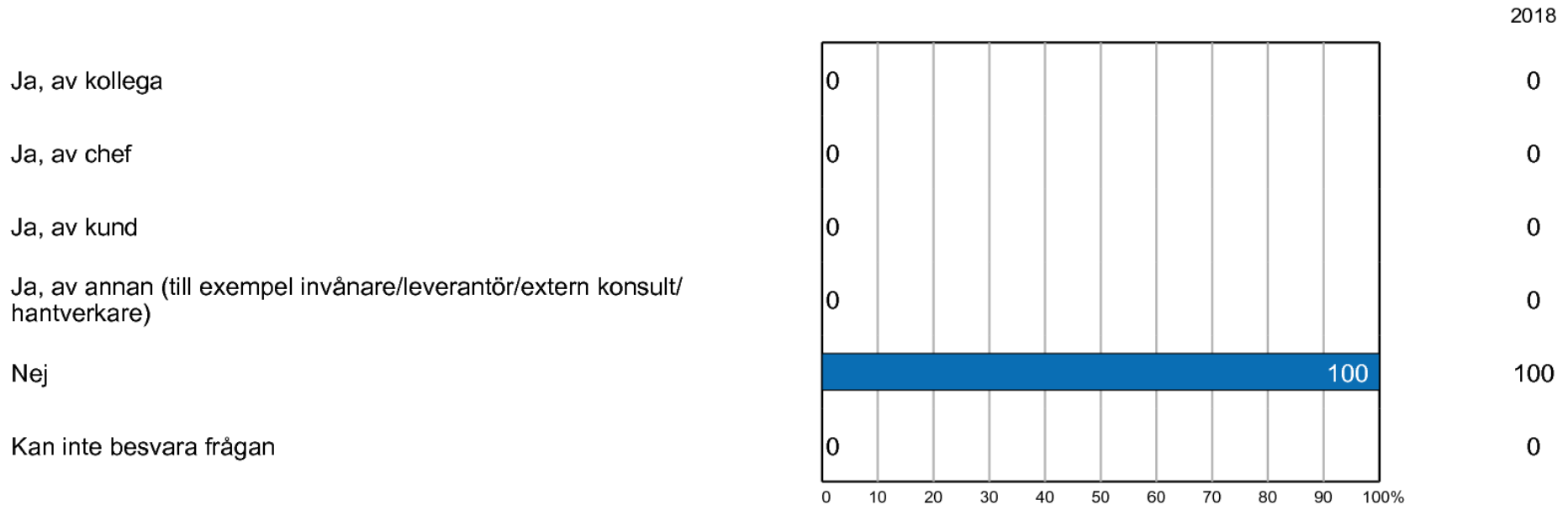
Om du svarat "Ja" på föregående fråga (om du varit utsatt för kränkande eller diskriminerande behandling): På vilken grund? Flera svarsalternativ är möjliga.

Kränkningar, trakasserier, hot & våld

Business Region Göteborg 2018

Har du, under det senaste året, varit utsatt för våld eller hot om våld i arbetet? Flera svarsalternativ är möjliga.

Kränkningar, trakasserier, hot & våld

Business Region Göteborg 2018

Om du svarat "Ja" på någon av tidigare frågor om "Hot och våld, kränkningar och trakasserier": Har du fått något stöd på arbetet i att hantera detta?
Flera svarsalternativ är möjliga.

Ja, av eller genom kollega

Ja, av eller genom chef

Ja, av eller genom HR-avdelningen

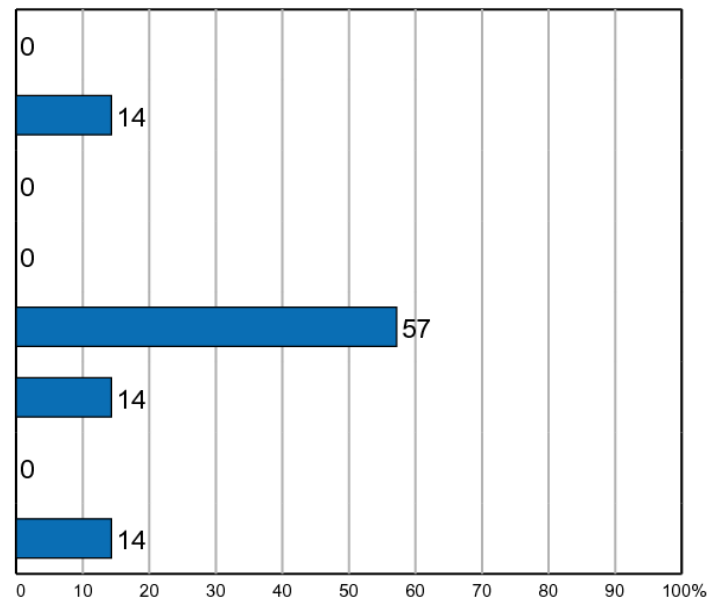
Ja, av eller genom mitt fackförbund

Nej, har inte sökt

Nej, har sökt men inte fått någon hjälp

Nej, vet inte vem jag skulle vända mig till

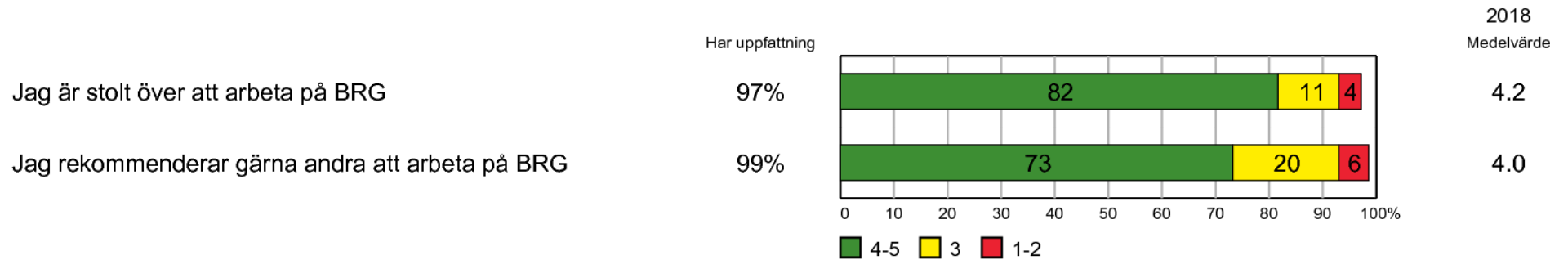
Kan inte besvara frågan

2018

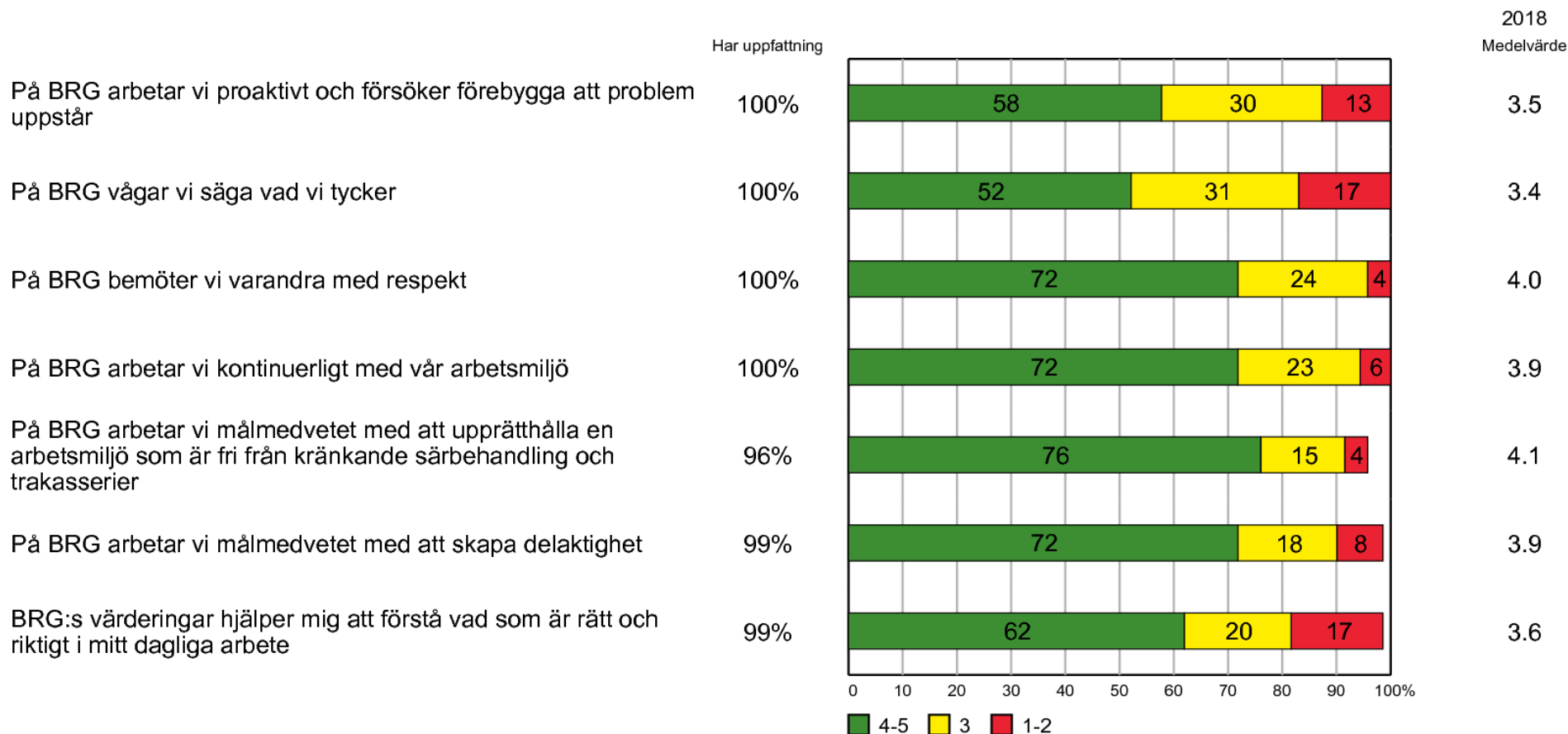
Attraktiv arbetsgivare

Business Region Göteborg 2018

Business Region Göteborg

Business Region Göteborg 2018

Helhetsbedömning - NMI

Business Region Göteborg 2018

Om du gör en helhetsbedömning, hur nöjd är du med din nuvarande arbetssituation?

Hur väl uppfyller din förvaltning/ditt bolag dina förväntningar i din nuvarande arbetssituation?

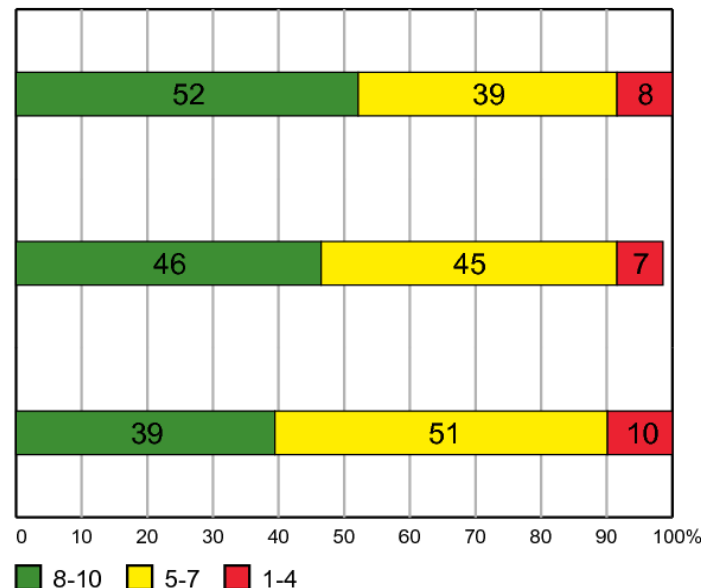
Föreställ dig hur din arbetsplats skulle vara för att du skulle uppfatta den som en perfekt organisation med ideala arbetssituationer i alla avseenden. Ange på skalan hur nära din egen arbetssituation är jämfört med en sådan ideal arbetssituation.

Har uppfattning

100%

99%

100%

2018
Medelvärde

7.2

7.1

6.7

2018

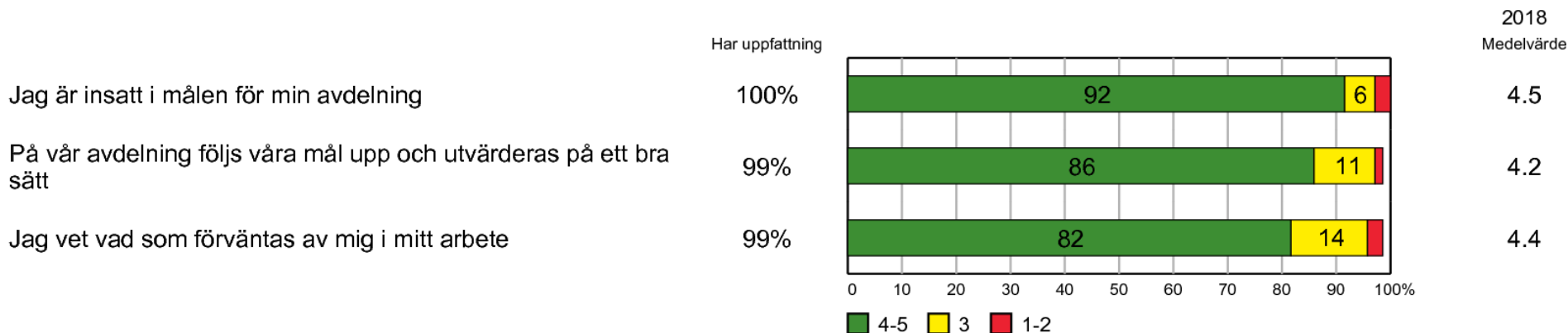
Helhetsbedömning
(NMI)

66

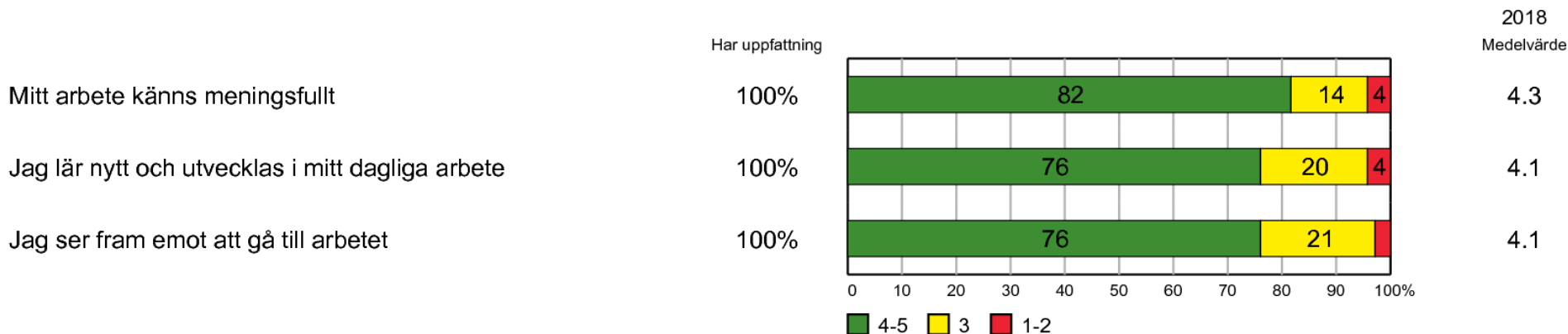
Hållbart Medarbetarengagemang - HME

Business Region Göteborg 2018

Delindex Styrning

Delindex Motivation

Hållbart Medarbetarengagemang - HME

Business Region Göteborg 2018

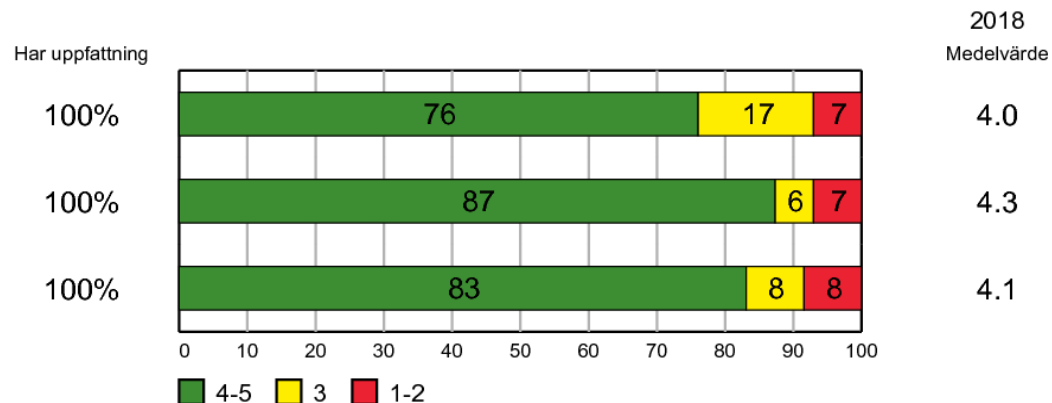
Delindex Ledarskap

Min närmaste chef...

...visar uppskattning för mina arbetsinsatser

...visar förtroende för mig som medarbetare

...ger mig förutsättningar att ta ansvar i mitt arbete

2018

Hållbart
medarbetarengagemang
(HME)

80

HME - Styrning

83

HME - Motivation

79

HME - Ledarskap

78

Bakgrundsfrågor

Business Region Göteborg 2018

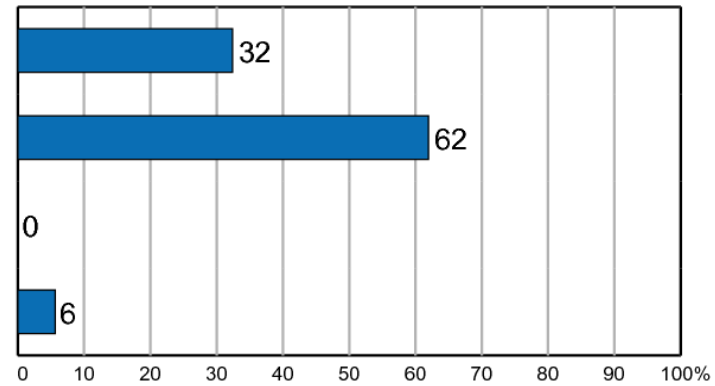
Hur definierar du dig?

Man

Kvinna

Annat

Vill ej svara

2018

32

62

0

6

Business Region Göteborg

Medarbetarundersökning 2018

Genomförd av Origo Group
September 2018

Origo Group

Fakta om undersökningen

Bakgrund och syfte

Syftet med undersökningen är att få information om medarbetarnas hälsa och mående på arbetsplatsen samt synliggöra relation mellan chef och medarbetare. Resultaten ska användas som underlag för förbättringsarbete. Undersökningen är en del i företagets förändringsarbete och arbetsmiljöarbete.

Genomförande

Undersökningen har genomförts under perioden 3 september till och med 16 september 2018 av Origo Group (www.origogroup.com).

Projektledare på Origo Group: Maria Lindmark.

Kontaktperson på Business Region Göteborg: Lena Altbrink.

Metod

Samtliga medarbetare har kontaktats via e-post, med en klickbar länk till en webbenkät. Två påminnelser har skickats under svarsperioden. BRG:s kontaktperson har haft tillgång till svarsfrekvensen i realtid för att möjliggöra även interna påminnelser.

Den slutliga svarsfrekvensen är 84 procent (71 svar av 85 möjliga).

Enkät

Enkäten bygger den enkät som används i Göteborgs Stads medarbetarundersökning. Ett tiotal egna frågor har lagts till och andra tagits bort. Områden i enkäten är följande:

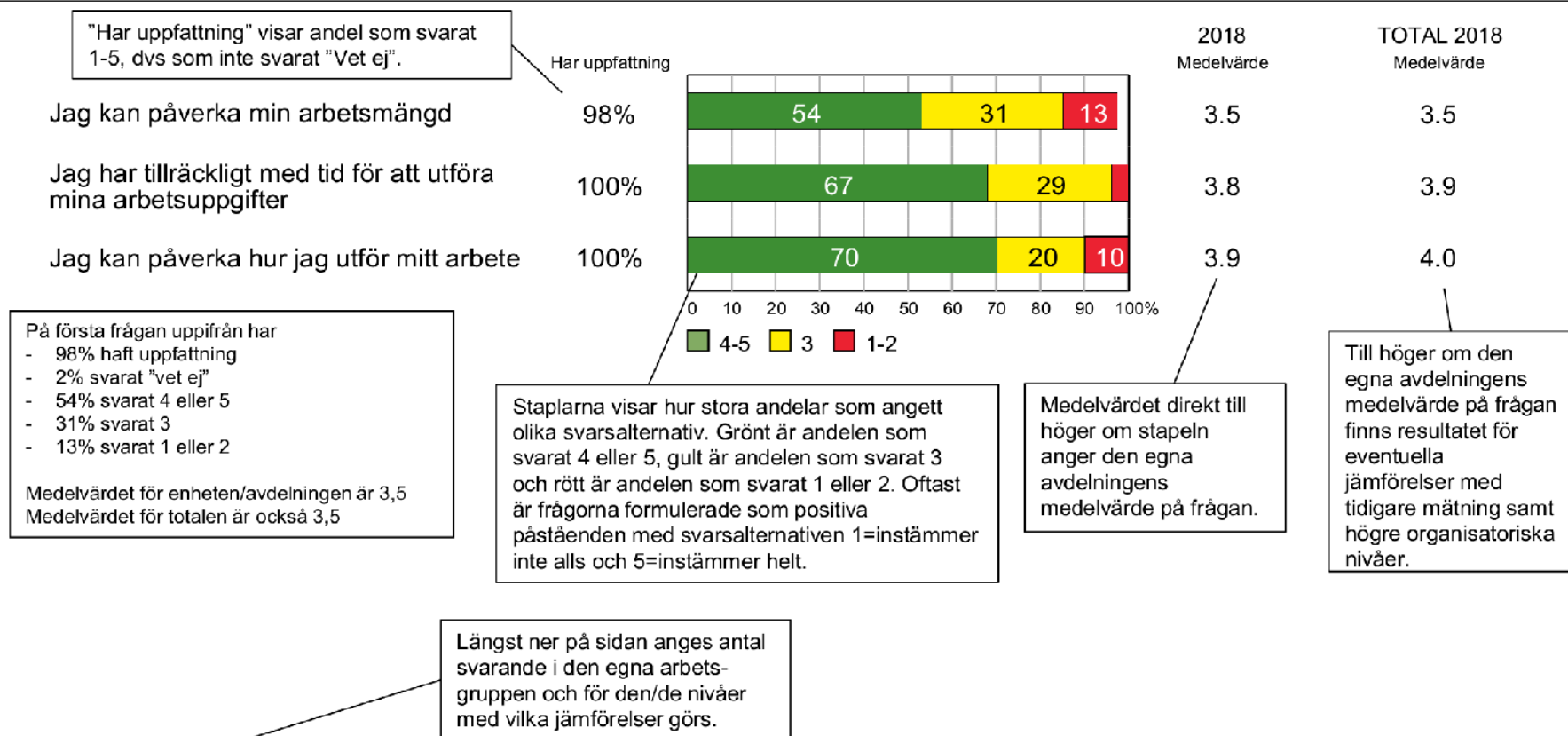
- Helhetsbedömning – NMI
- Attraktiv arbetsgivare
- Motivation
- Styrning
- Lön
- Inflytande
- Stöd
- Närmaste chef
- Utveckling och förnyelse
- Självskattad hälsa
- Kränkningar, trakasserier, hot och våld
- Egna frågor om BRG
- Hållbart medarbetarengagemang – HME (Frågorna finns under andra rubriker ovan, men redovisas tillsammans som index.)

Svarsfrekvens

	Antal svar	Antal utskick	Svarsfrekvens
VD 2018	5	5	100%

Instruktionssida: Redovisning om 8 eller fler svar

Vi bryr oss - Inflytande ENHETEN

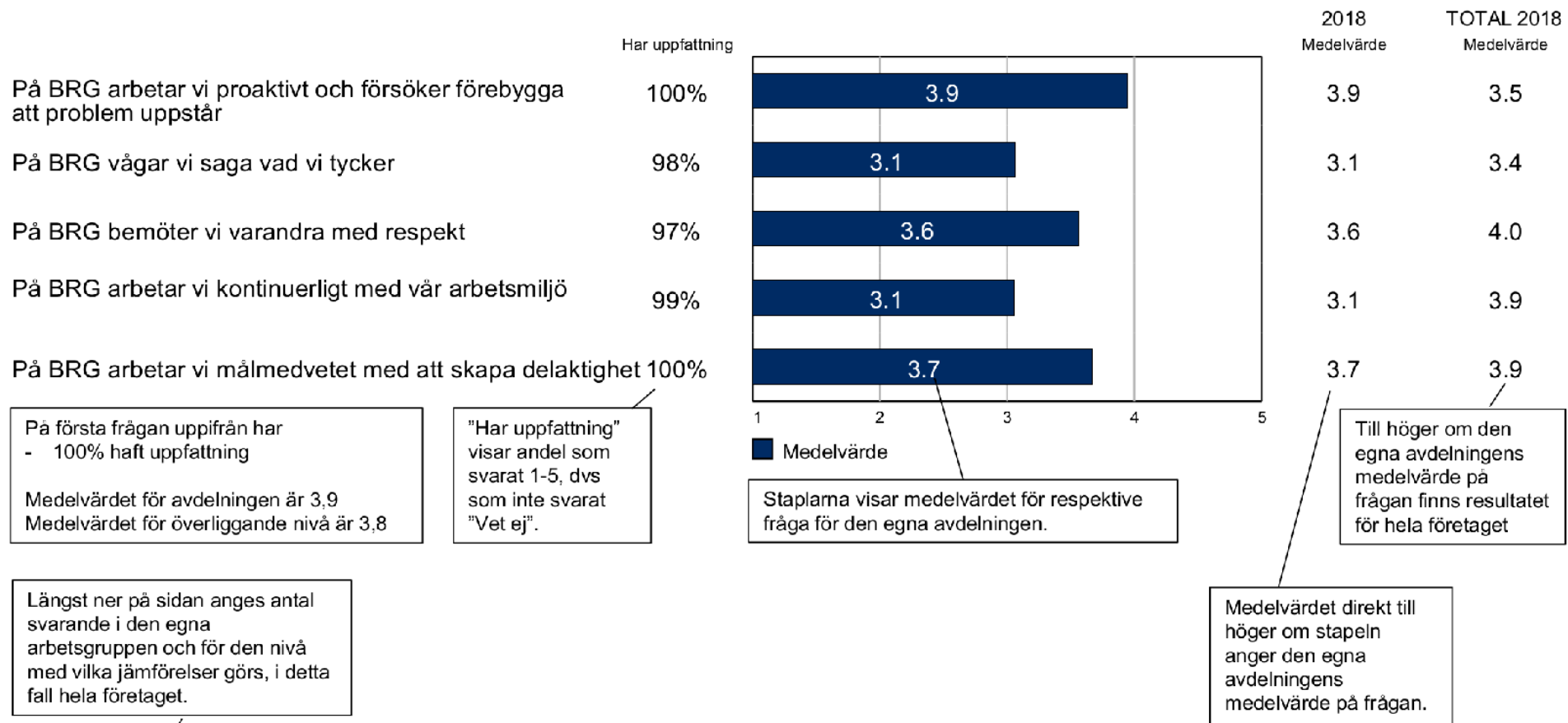

1) 2018 (20) 2) TOTAL 2018 (71)

Observera att resultaten i bilden är fiktiva och endast syftar till att förklara diagrammen

Instruktionssida: Redovisning om 5 till 7 svar

Business Region Göteborg

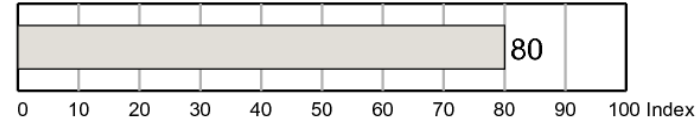
1) 2018 (5) / 2) NÄSTA NIVÅ (71)

Observera att resultaten i bilden är fiktiva och endast syftar till att förklara diagrammen

Index

VD

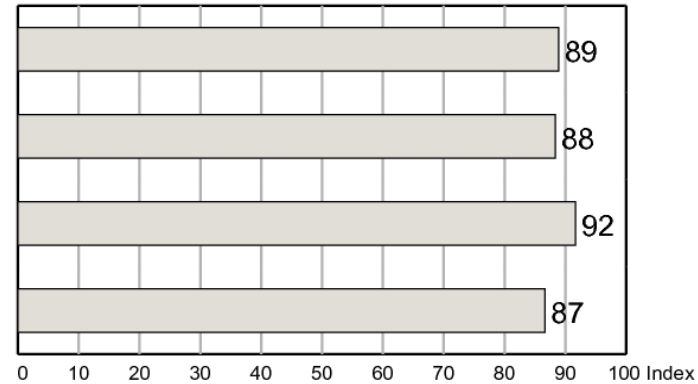
Helhetsbedömning (NMI)

BRG 2018
Index

66

Hållbart medarbetarengagemang (HME)

BRG 2018
Index

80

HME - Styrning

83

HME - Motivation

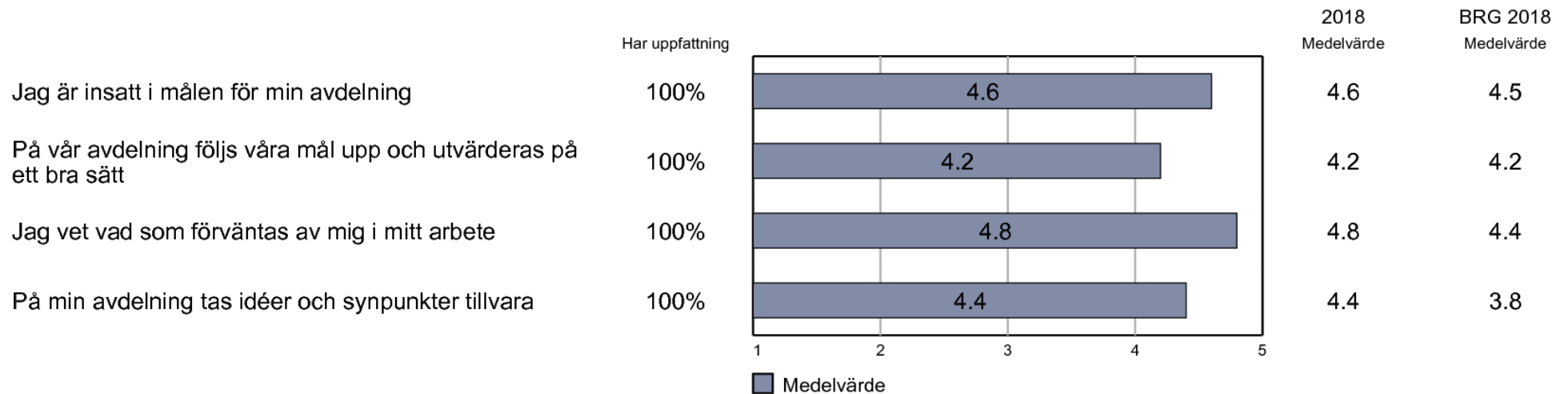
79

HME - Ledarskap

78

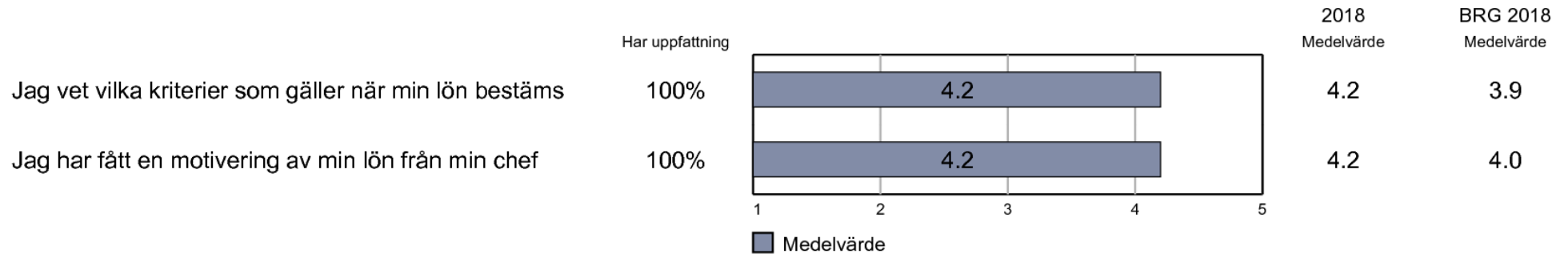
Vi vet vårt uppdrag och vem vi är till för - Styrning

VD

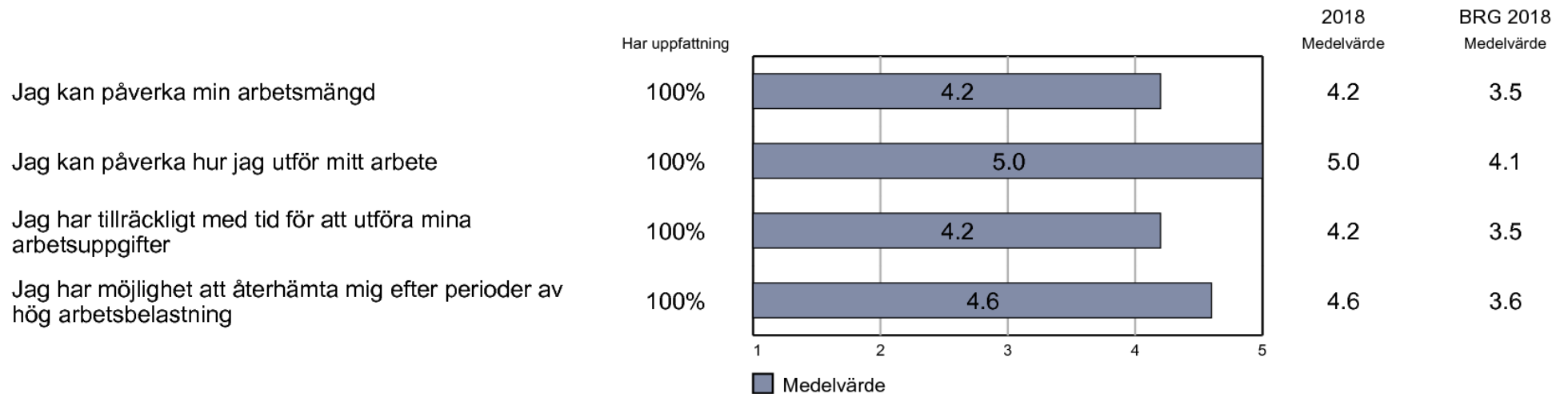
Vi vet vårt uppdrag och vem vi är till för - Lön

VD

Vi bryr oss - Inflytande

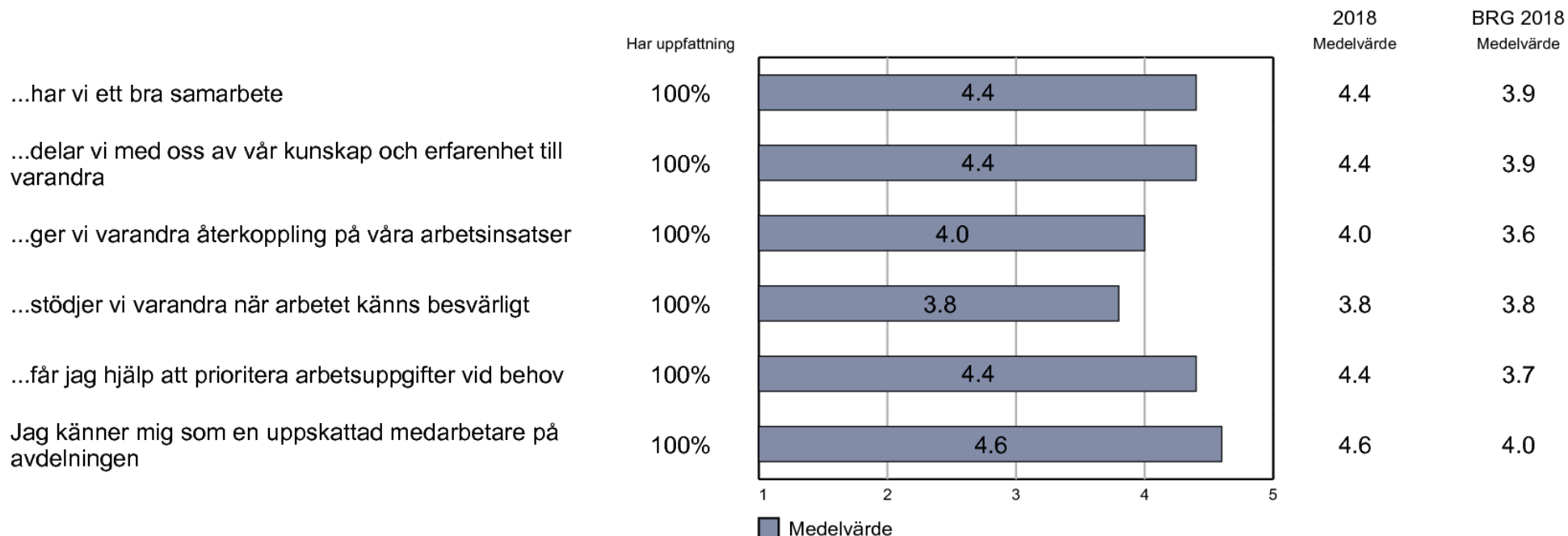
VD

Vi arbetar tillsammans - Stöd

VD

På vår avdelning...

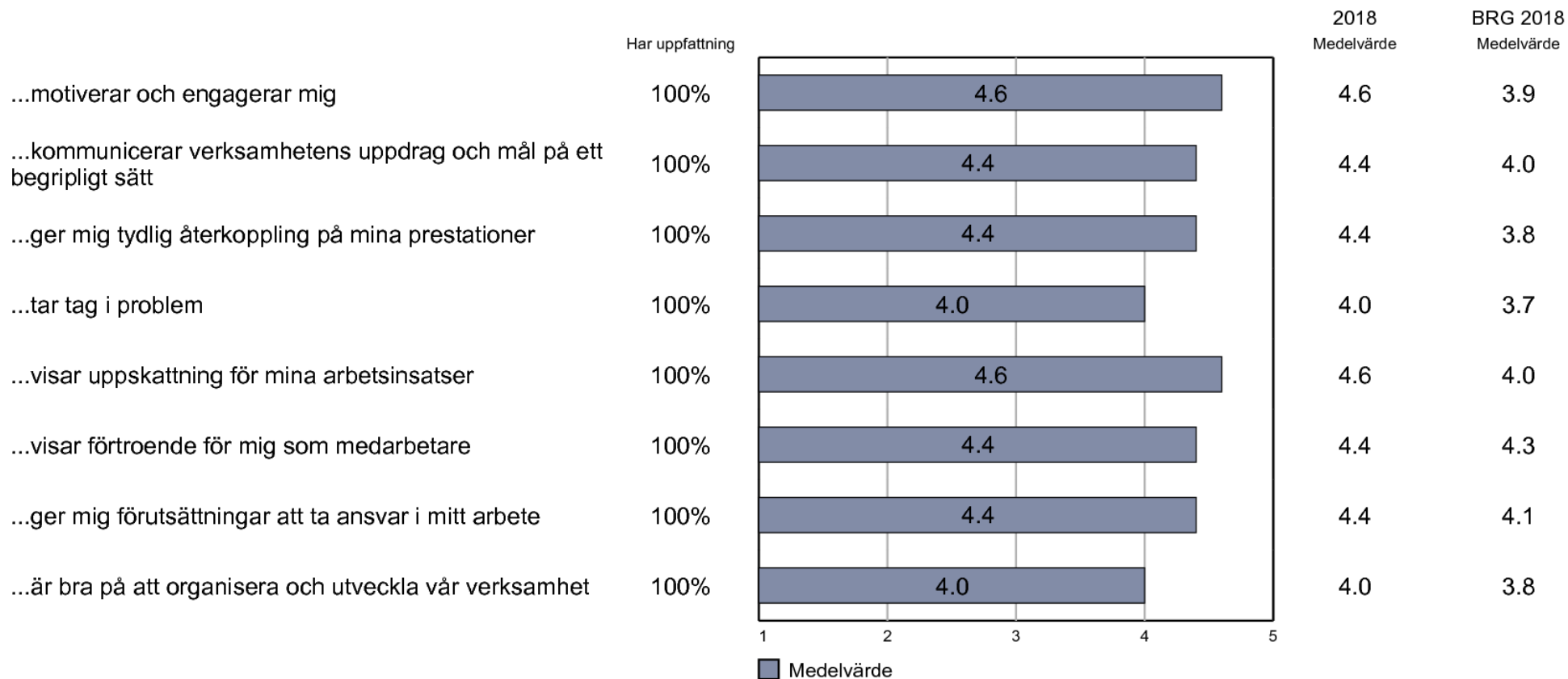

1) 2018 (5) 2) BRG 2018 (71)

Vi arbetar tillsammans - Ledarskap, närmaste chef

VD

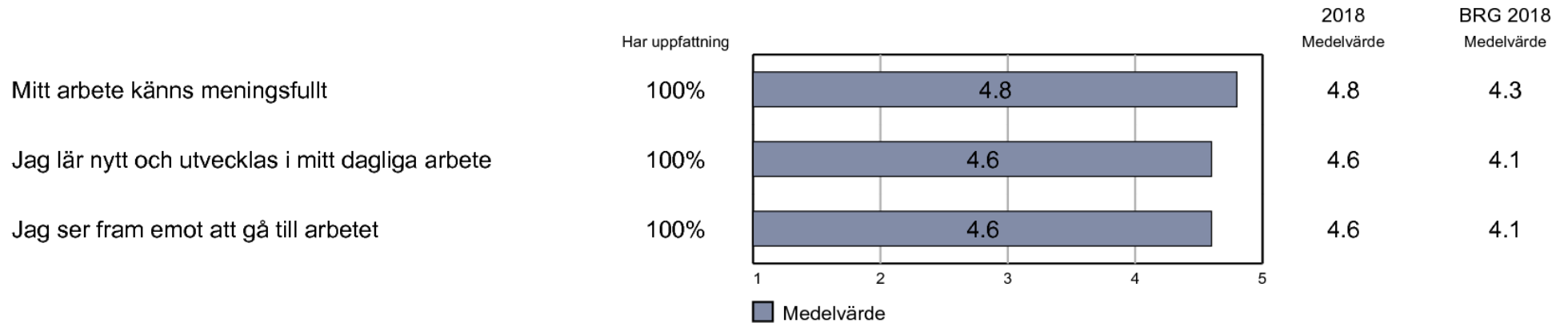
Min närmaste chef...

1) 2018 (5) 2) BRG 2018 (71)

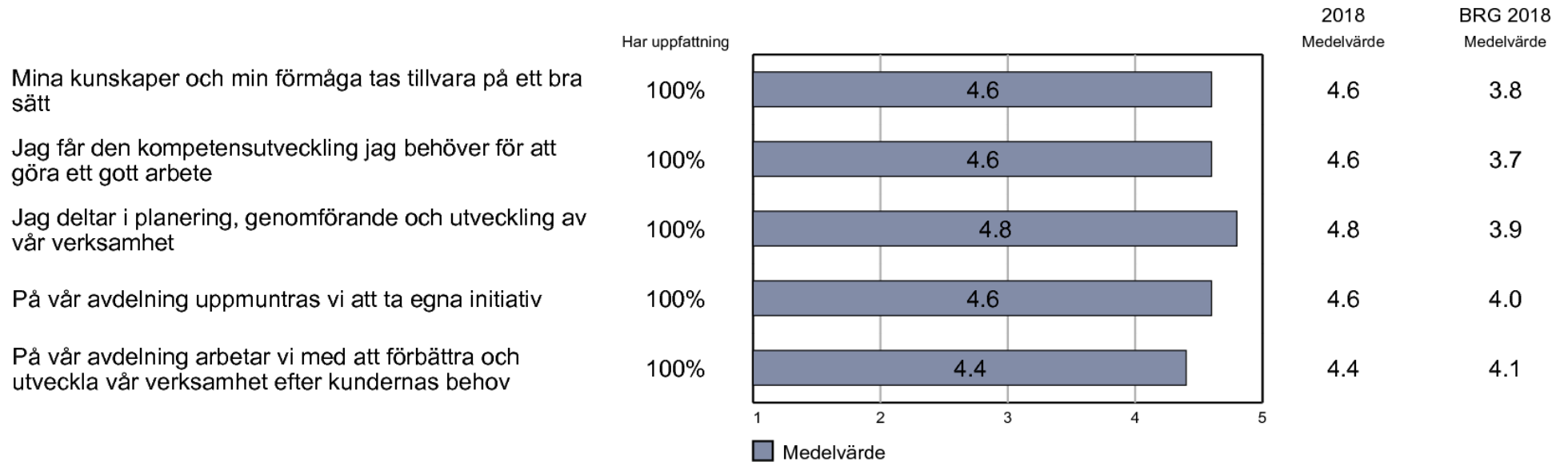
Vi tänker nytt - Motivation

VD

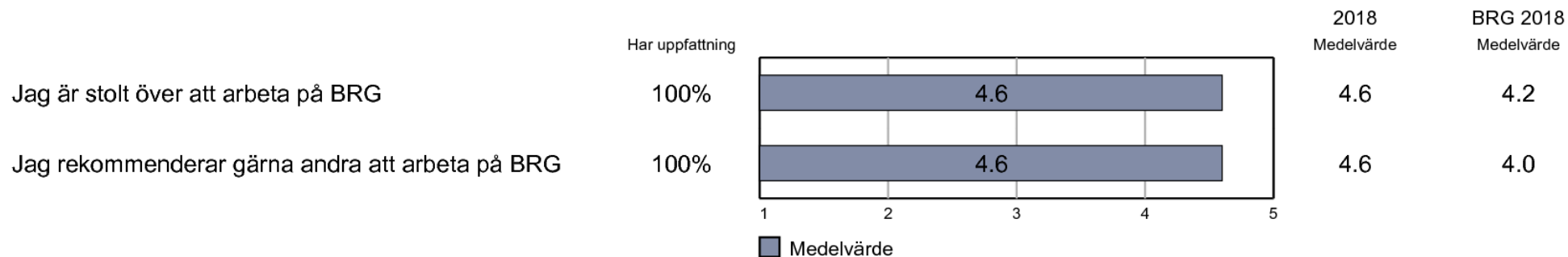
Vi tänker nytt - Utveckling och förnyelse

VD

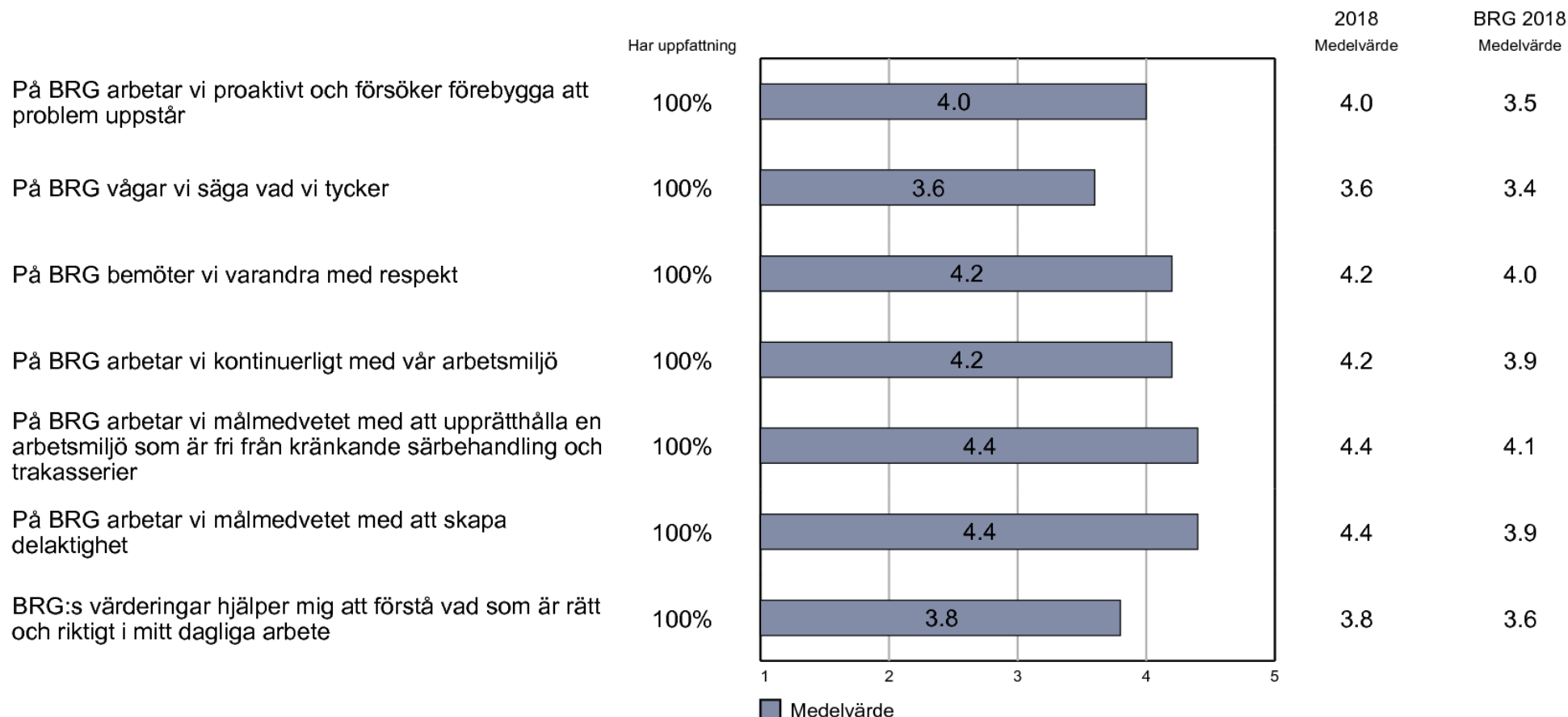
Attraktiv arbetsgivare

VD

Business Region Göteborg

VD

Helhetsbedömning - NMI

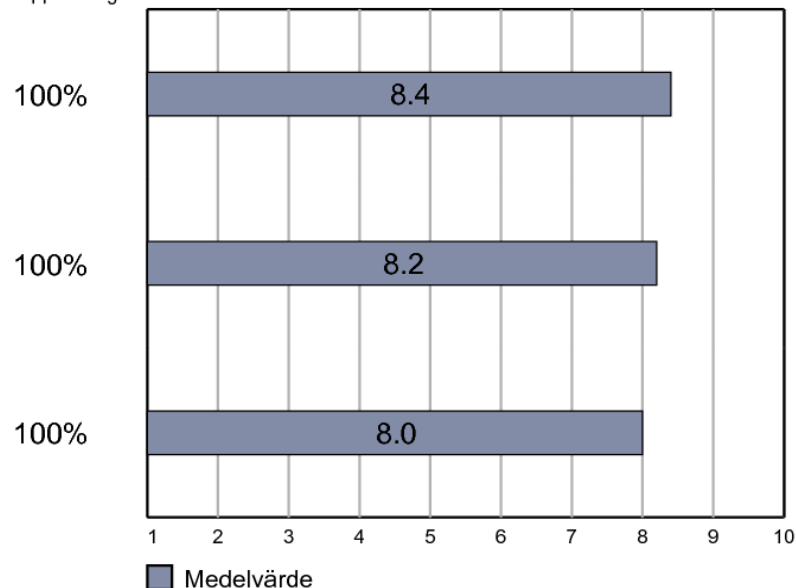
VD

Om du gör en helhetsbedömning, hur nöjd är du med din nuvarande arbetssituation?

Hur väl uppfyller din förvaltning/ditt bolag dina förväntningar i din nuvarande arbetssituation?

Föreställ dig hur din arbetsplats skulle vara för att du skulle uppfatta den som en perfekt organisation med ideala arbetssituationer i alla avseenden. Ange på skalan hur nära din egen arbetssituation är jämfört med en sådan ideal arbetssituation.

Har uppfattning

2018

BRG 2018

Helhetsbedömning
(NMI)

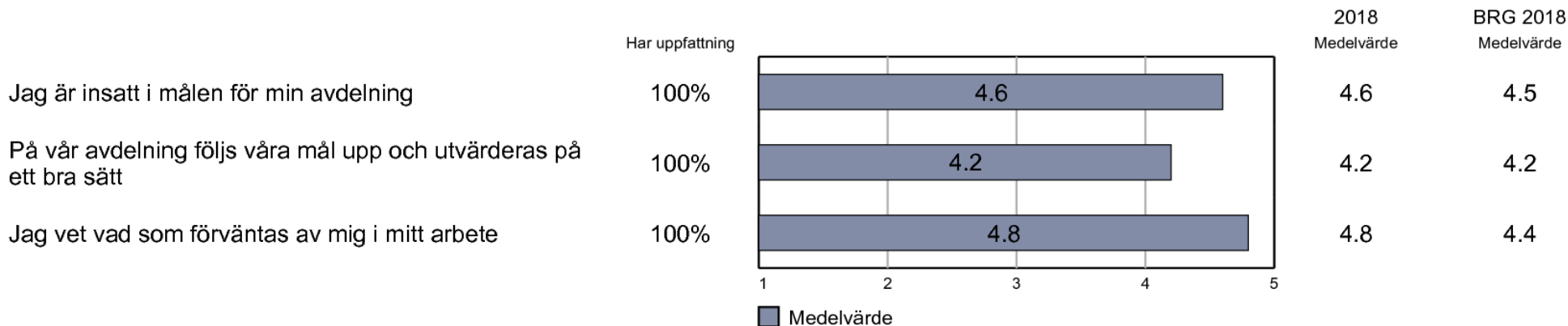
80

66

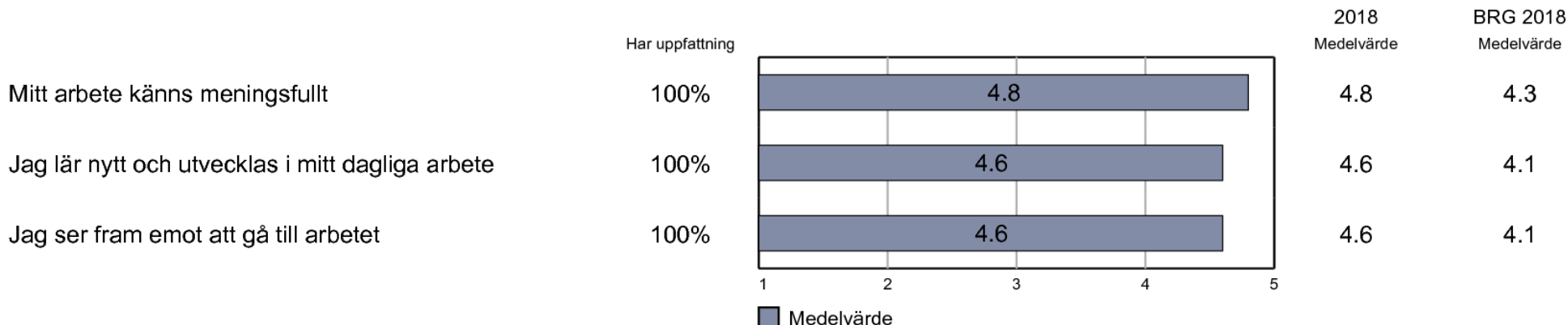
Hållbart Medarbetarengagemang - HME

VD

Delindex Styrning

Delindex Motivation

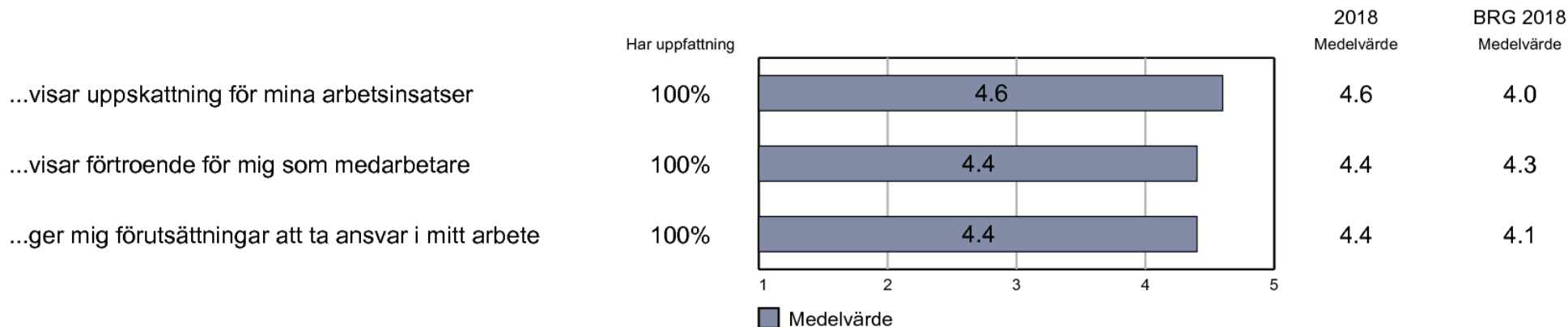
1) 2018 (5) 2) BRG 2018 (71)

Hållbart Medarbetarengagemang - HME

VD

Delindex Ledarskap

Min närmaste chef...

	2018	BRG 2018
Hållbart medarbetarengagemang (HME)	89	80
HME - Styrning	88	83
HME - Motivation	92	79
HME - Ledarskap	87	78

1) 2018 (5) 2) BRG 2018 (71)